

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**AFET YÖNETİMİNDE İNSANİ DİPLOMASİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Tarık Eren YILMAZ

**Tez Danışmanı
Dr.Öğr.Üyesi İhsan KELEŞ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AMME İDARESİ ANABİLİM DALI
AFET YÖNETİMİ BİLİM DALI**

ŞUBAT - 2020

**AFET YÖNETİMİNDE İNSANİ DİPLOMASİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Tarık Eren YILMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AMME İDARESİ ANABİLİM DALI
AFET YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT 2020

TARIK EREN YILMAZ tarafından hazırlanan “AFET YÖNETİMİNDE İNSANİ DİPLOMASİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Amme İdaresi Anabilim Dalında Afet Yönetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İhsan KELEŞ

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Başkan : Prof. Dr. Aslı AKAY

Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Üye : Doç.Dr. Yusuf PUSTU

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

Tez Savunma Tarihi:03.../...02.../...2020...

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAFİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Tarık Eren YILMAZ

03.02.2020

AFET YÖNETİMİNDE İNSANI DİPLOMASİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Tarık Eren YILMAZ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Şubat 2020

ÖZET

Araştırmamızın amacı, Türkiye'nin bağımsız yabancı kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalara göre en cömert ülke olmasının, bu konumunu devam ettirmesinin ve Dünya tarihinde ilk defa gerçekleştirilen Dünya İnsani Zirvesi'ne Türkiye'nin ev sahipliği yapması durumunun nedenlerini saptamak, Türkiye'nin afet yönetim sürecindeki bu insani diplomasi başarısının nedenlerini ve altında yatan maddi ve manevi dinamiklerin neler olduğunu (çevresel, kültürel ve sosyolojik açıdan) ortaya koyabilmektir. Ayrıca dünyada yeni yeni şekillenmeye başlayıp somut örnekler ile ayakları basar hale gelen insani diplomasi kavramının içeriğine Türkiye'nin yapmış olduğu katkılar ve afet yönetimindeki somut insani yaklaşımları bu çalışma ile değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmamızda Afet Yönetimi kavramı ortak bir dil oluşturulmasına adına hazırlanan kaynakların kullanılması ile açıklanmış ve afetlerin insani ve uluslar arası boyutu vurgulanmıştır. Ayrıca İnsani Diplomasinin geleneksel diplomasiden devinimi, doğuşu ve gelişimi üzerine yeni tespitlerde bulunulmuştur: Kuvvet yerine Hakkın, Mücadele yerine Yardımlaşmanın, Menfaat yerine İnsani Değerlerin esas alındığı bir dünya düzeni üzerinde durulmuştur. Araştırma sorusuna matuf olarak bu araştırma nitel araştırma çerçevesinde gerçekleştirilmiş ve bunun için dokümantasyon incelemesi ve arşiv taraması yapılarak tamamlanması planlanmıştır. Bu taramada ilgili kurumların ve üst düzey temsilcilerinin afet yönetimi özelinde “insani diplomasi” ve “insani yardım” anahtar kelimeleri kullanılarak Türkiye'nin özellikle bu alanda kendisini daha görünür kıldığı son 10 yıldaki ifadelerine ve kurumsal metinlerine ulaşılarak yapılmıştır. Bu nitel araştırmanın “Fenomenolojik kalitatif araştırma modeli” ile “Etnografik araştırma modeli”nden faydalanarak yapılması öngörülmüştür. Böylelikle Türkiye'nin bu insani diplomasindeki mühim rolünün çevresel ve sosyo-kültürel nedenlerini derinlemesine çalışılarak ana temaların ortaya konulması istenmiştir. Bunun için bu konuda ilgili paydaşların kamuoyunu bilgilendirdikleri resmi belge ve videoların arşiv taraması yapılmış ve ön plandaki ifadeleri derlenmiştir. Derlenen bu veriler ışığında çıkarılan anahtar kelimeler ile Türkiye'nin insani diplomasi kavramına yaptığı katkıları vurgulanmış, altta yatan pozitif saiklerin neler olduğuna dair değerlendirmeleri yapılmış ve ana temalar bulunmuştur. Bu ana temalar “**Vicdanın Sembolü Olması**”, “**Tarihi Bir Medeniyet Geleneği ve Kadim Mirası**”, “**İnsani Ödev ve Sorumluluk Anlayışı**” ve “**Manevi ve Ahlaki Değerleri**”dir. Ayrıca bu çalışmada araştırılan Türkiye'nin hangi İnsani Diplomasi Sürecini ve Araçlarını kullandığının ve hangi güdüleyen normlar çerçevesinde İnsani Diplomasi kavramına katkı sunduğunun tespiti de yapıldı. Buna göre; Türkiye'nin 4 ana çekirdek basamak olarak ilk defa bu çalışmada ortaya atılan ve şematize edilen “**İnsani Diplomasi Süreci**”nde kullanılan tüm araçların hepsini kullandığı saptandı. Dört ana çekirdek basamak olan ve ilk defa bu çalışma ile şematize edilen “**İnsani Bakış**”, “**İnsani Yardım**”, “**İnsani Destek**” ve “**İnsani Çağrı**” alanında Türkiye'nin somut örnekler ile kavramsal çerçevesine büyük katkılar sunduğu gösterilmiştir. Küresel İnsani Diplomasi Sürecinin basamaklarına dâhil edemediğimiz Türkiye'ye has tespit ettiğimiz bazı özelliklerinin de İnsani Diplomasi ve İnsani Yardım hususunda Türkiye'yi ilk sıralara taşımasında oldukça etkili olduğunun tespiti yapılmıştır. Tarihinden ve medeniyetinden aldığı ders ile köklü ve kadim mirasına sahip çıkarak sömürgecilik açısından temiz bir sicille sahaya çıkan Türkiye'nin “Vicdani Bir Sembol” olarak manevi ve ahlaki değerleri ile insanlık ödevini başarılı bir şekilde yürüttüğünü ve sorumluluk anlayışına sahip olarak bu konuda öncü, iyi bir örnek ve rol model olduğu bu çalışma ile gösterilmiştir.

Bilim Kodu : 1116

Anahtar Kelimeler : Afet Yönetimi, İnsani Diplomasi, İnsani Yardım, Türkiye

Sayfa Adedi : 227

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi İhsan Keleş

HUMANITARIAN DIPLOMACY IN DISASTER MANAGEMENT:

THE CASE OF TURKEY

(M.Sc. Thesis)

Tarık Eren YILMAZ

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY

February 2020

ABSTRACT

The aim of our research, to find out why Turkey is the most generous country according to research made by independent foreign institutions and why is this situation going on and to determine the cause of the condition to make Turkey the host at the World Humanitarian Summit which is held for the first time in the history of the world and to explain the reasons of achievement at the Turkey's disaster management process in human diplomacy and the underlying material and spiritual dynamics (environmental, cultural and sociological aspects). With this study we also aimed to determine the contribution that Turkey has made the concept of humanitarian diplomacy and in disaster management with humanitarian approach. In our research, the concept of Disaster Management has been explained with the use of resources prepared for the creation of a common language and also the human and international dimension of disasters has been emphasized. In addition, new determinations have been made on the movement, genesis and development of Human Diplomacy from traditional diplomacy: a world order based on Rights instead of force, Assistance instead of conflict, Human Values instead of benefit. This research has been carried out within the framework of qualitative research and it is planned to be completed by documentation review and archive search. In this archive search, "humanitarian diplomacy" and "humanitarian aid" keywords were used by accessing the statements and institutional texts of the relevant institutions and the administrators of these institutions in the last 10 years. This qualitative research was made from the "Phenomenological Qualitative Research Model" and "Ethnographic Research Model". For this purpose, archives of official documents and videos, which inform the public and their statements were compiled in the foreground to reveal the depth of the environmental and socio-cultural reasons in this humanitarian diplomacy. Turkey's contribution to the concept of humanitarian diplomacy was highlighted. Main themes of what are the underlying dynamics were found: "Symbol of Conscience ", " A Historical Civilization Tradition and Ancient Heritage ", "Understanding of Humanitarian Assignment and Responsibility" and "Spiritual and Moral Values". It was shown in detail which statements support which sub-themes and which sub-themes support which main themes. In addition, this study investigated the concept of Humanitarian Diplomacy Process. According to this; the four main core stages/tools was discovered which are "Humanitarian Perspective", "Humanitarian Aid", "Humanitarian Support/Assistance" and "Humanitarian Call" and schematized as "Humanitarian Diplomacy Process" from the perspectives of the disaster management. It was also revealed that all of the tools of "Humanitarian Diplomacy Process" were used by Turkey in the use of disaster management that offer concrete examples of Turkey's major contributions to the conceptual framework. In this study, it is shown that Turkey is the sample and role model of the humanitarian diplomacy in disaster management. This role model of Turkey's comes from the being "as a Symbol of Conscience " which has spiritual and moral values, humanity homework and history and civilization that sense of responsibility.

Science Code : 1116

Key Words : Disaster Management, Humanitarian Diplomacy, Humanitarian Aid

Page Number : 227

Supervisor : Ass. Professor İhsan Keleş

TEŞEKKÜR

Türkiye'mizi İnsani Yardım hususunda Dünya'nın en cömert ülkesi haline getiren gönlü zengin Aziz Milletimize ve dertlilerin dermanı olma yolunda gayret gösteren tüm yöneticilerimize, Yeni kurulan ancak neredeyse Ankara kadar kadim bir tarihe sahip olan ve onunla anılan Hacı Bayram-ı Veli hazretleri ile namdar Üniversitemizin kuruluşuna, gelişimine katkı sunan tüm değerli büyüklerimize, AHBV yöneticilerine ve çalışanlarına, Tezim süresince yoğun çalışma temposunun yanında bana gösterdiği engin hoşgörü ve desteğinden dolayı ve tanışmaktan büyük şeref duyduğum ve tecrübesi ile beraber hal dilinden daha çok şey öğreneceğim tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İhsan Keleş Hocam'a; Afet Yönetimi yüksek lisans programı ile ülkemizde önemli bir açığı doldurarak hizmet veren ve bu konuda kendimi geliştirmeme olanak sağlayan pek değerli Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü hocalarıma, hususan ilk tez hocam Doç.Dr. Burak Tangör'e ve bölüm başkanımız Prof.Dr. Aslı Akay hocamıza ve tüm TODAiE Ailesine, Uzmanlık eğitimim süresince sevgisini ve şefkatini esirgemeyen, bilgi ve deneyimleri ile hem iyi bir hekim hem de iyi bir birey olarak yetişmeme yardım eden, sevgili Hocam ve Eğitim ve İdari Sorumlumuz Prof. Dr. Adem Özkara' ya; Bilgi ve deneyimlerini bizimle paylaşan ve yeri geldiğinde üzüntü ve sevinçlerimi paylaştığım ve birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum hocalarıma ve birlikte çalıştığım, dostluk ve desteklerini hissettiğim tüm aile hekimliği kliniği ve UMKE çalışanlarına; Beni yetiştiren, her türlü iyi ve kötü günümde yanımda olan, bu günlere gelmemde büyük emekleri ve fedakârlıkları olan, canımdan çok sevdiğim Annem Aysel Yılmaz'a ve Dünyaya çalışma azmi ile örnek olan rehberim Çınarım Babam Adnan Yılmaz'a ve bana ikinci bir anne olan ablam ve çok sevdiğim kardeşime ve tüm akrabalarım; Varlığı, fedakârlığı ve sevgisi ile her zaman yanımda olan ve her başarılı erkeğin gönlünde bir eş bulunur deyimine en layıkıyla hak eden eşim, sevdiceğim, çalışma arkadaşım ve dert ortağım Tuğba Yılmaz'a ve 1.5 senelik tez sürecimde ve yoğun tempomda bazen ihmal ettiğim ancak varlığından çok mutluluk duyduğum neşe kaynağımız Canım Kızım Zeynep Sueda'ya ve yolunu dört gözle beklediğimiz kızım Hatice Serra'ya; Dua eder, Ankara'mızın Manevi Mihmandarı (Somuncu Baba'nın Talebesi, Akşemseddin Hazretlerinin Hocası) Hacı Bayram-ı Veli Hazretlerine matuf bir ilim yuvasında talebe ettirip mezun ettiren ve bu günlere hadsiz nimetleri ile bizleri ulaştıran ve bizi var eden Mevlâ-yı Kerimime hadsiz hamd ü sena ederim.

Dr. Tarık Eren YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLoların LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xiv
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xv
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR.....	xvii
1. GİRİŞ.....	1
2. AFET YÖNETİMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	7
2.1. Afet İle İlgili Temel Tanımlar, Terimler.....	7
2.2. Afet Sınıflaması ve Afetin Etkileri.....	11
2.2.1. Afet Sınıflaması	12
2.2.2. Afetin Etkileri	14
2.3. Dünya’da ve Türkiye’de Afet	15
2.4. Afet Yönetimi Süreci	20
2.4.1. Afette Risk Yönetimi	21
2.4.2. Afette Kriz Yönetimi	23
2.5. Afetlerin İnsani Boyutu	26
2.6. Afetlerin Uluslararası Boyutu	34
3. İNSANİ DİPLOMASİ VE İNSANİ YARDIM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	37
3.1. Güç Tanımı ve Çeşitleri	37
3.1.1. Sert Güç	39
3.1.2. Yumuşak Güç.....	41

3.1.3.	Akıllı Güç.....	43
3.2.	Uluslararası İlişkiler, Dış Politika ve Diplomasi.....	44
3.2.1.	Uluslararası İlişkiler Kavramı.....	45
3.2.2.	Dış Politika Kavramı.....	45
3.2.3.	Diplomasi Kavramı.....	46
3.3.	Geleneksel Diplomasi ve Kamu Diplomasisi.....	48
3.3.1.	Geleneksel (Klasik) Diplomasi.....	49
3.3.2.	Kamu Diplomasisi	51
3.3.3.	Kamu Diplomasisi Kavramına Türkiye'nin Katkısı	54
3.4.	İnsani Diplomasi'nin Doğuşu.....	55
3.5.	İnsani Diplomasi	63
3.5.1.	İnsani Diplomasi Kavramı	64
3.5.1.1.	İnsani diplomasi'nin özellikleri	65
3.5.1.2.	Etkin bir insani diplomasi.....	67
3.5.2.	İnsani Diplomasi Aktörleri	68
3.5.2.1.	Resmi aktörler.....	68
3.5.2.2.	Sivil aktörler	69
3.5.3.	İnsani Diplomasi Süreci (İDS) ve Araçları.....	72
3.5.3.1.	İnsani bakış	74
3.5.3.2.	İnsani yardım	77
3.5.3.3.	İnsani destek	79
3.5.3.4.	İnsani çağrı	80
3.6.	Afet Diplomasisi	81
3.7.	Dış Yardımlar ve Resmi Kalkınma Yardımları.....	83
3.7.1.	Dış Yardımlar.....	83
3.7.1.1.	Dış yardımlar ve afet	83
3.7.1.2.	Dış yardımların amaçları, hedefleri ve güdüleyen normları.....	84

3.7.1.3.	Dış yardımlar hakkında yöneltilen bazı sorular ve yapılan eleştiriler	86
3.7.2.	Resmi Kalkınma Yardımları	87
3.8.	İnsani Yardım	88
3.8.1.	İnsani Yardım ve Afet Yönetimi.....	89
3.8.2.	İnsani Yardım Sözleşmesi ve Asgari Standartlar: Sphere Projesi	91
3.8.3.	Küresel İnsani Yardım Raporları	93
3.9.	Dünya İnsani Zirvesi	99
4.	TÜRKİYE’NİN AFETLERDE İNSANİ DİPLOMASİSİ VE İNSANİ YARDIMI ..	109
4.1.	Dünya İnsani Zirvesi ve Türkiye.....	110
4.1.1.	Zirvenin Türkiye’de Gerçekleşmesinin Nedenleri.....	110
4.1.2.	Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye’nin Yan Etkinlikleri.....	112
4.1.3.	Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi	113
4.2.	Türkiye’nin İnsani Diplomasi Aktörleri ve Faaliyetleri.....	115
4.2.1.	Türk Kızılayı, Kurumsal Kimliği ve Faaliyetleri.....	116
4.2.2.	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD, Kurumsal Kimliği ve Faaliyetleri	124
4.2.3.	Türkiye Koordinasyon İşbirliği Ajansı Başkanlığı – TİKA, Kurumsal Kimliği ve Faaliyetleri	130
4.2.4.	T.C. Dışişleri Bakanlığı	139
5.	TÜRKİYE’NİN İNSANİ DİPLOMASİ AKTÖRLERİNİN ANALİZİ.....	143
5.1.	Kurumların İnsani Diplomasi Alanında Ön Plana Çıkan İfadeleri	144
5.1.1.	Türk Kızılayı’nın Öne Çıkan İfadeleri.....	144
5.1.2.	AFAD’ın Öne Çıkan İfadeleri	149
5.1.3.	TİKA’nın Öne Çıkan İfadeleri.....	151
5.1.4.	T.C. Dışişleri Bakanlığı’nın Öne Çıkan İfadeleri	155
5.1.5.	En Üst Düzey Makamların Öne Çıkan İfadeleri.....	162

5.2. Türkiye'nin İnsani Diplomasi Faaliyetlerinin Değişkenleri: Anahtar Kelimeler ve Ana Temalar.....	168
5.2.1. Vicdanın Sembolü Olması.....	169
5.2.1.1. Kulak verme, sesi olma	169
5.2.1.2. Ayrım gözetmeme	169
5.2.1.3. Mazlumun mağdurun yanında olma, dayanışma.....	169
5.2.1.4. Duyarlı olma, kayıtsız kal(a)mama	169
5.2.1.5. Sahiplenme, derdi ile dertlenme	169
5.2.1.6. Öncü ve örnek olma.....	169
5.2.1.7. Farkındalık oluşturma.....	170
5.2.1.8. Müşfik ve muktedir olma, insani ve girişimci olma, ilkeli ve aktif olma 170	
5.2.1.9. Vicdanlı ve vicdani olma.....	170
5.2.1.10. Hassas ve şeffaf olma.....	170
5.2.1.11. Model ve marka olma (Türk tipi insani yardım modeli).....	170
5.2.1.12. Kalkınma odaklı yardım anlayışı, iyileştirme ile kalıcı çözüm sunma	170
5.2.2. İnsani Ödev ve Sorumluluk Anlayışı.....	171
5.2.2.1. Arabuluculuk vazifesi.....	171
5.2.2.2. Barışçıl olma ve barışı sürdürme	171
5.2.2.3. Hazırlıklı olma ve dirençli toplum.....	171
5.2.2.4. Yapıcı ve çözüm odaklı olma	171
5.2.2.5. Dengeleyici, önleyici ve koruyucu olma	171
5.2.2.6. İnsan odaklı yaklaşım ve insan onuru.....	171
5.2.2.7. Evrensellik.....	172
5.2.2.8. Saygılı olma ve saygı duyma.....	172
5.2.2.9. Empati kurma ve kurabilme	172
5.2.2.10. Yön veren etkin bir insani diplomasi ve geniş irtibat ve işbirliği ağı ..	172

5.2.2.11.	İnsanlığın selameti ve beşeriyetin huzur ve refahı için	172
5.2.2.12.	İnsani müdahale ve terörden arındırma	172
5.2.3.	Tarihi Bir Medeniyet Geleneği ve Kadim Mirası	173
5.2.3.1.	Kadim geleneği, kültürü ve köklü geçmişinden beslenmesi	173
5.2.3.2.	Medeniyetinin ve Milletinin değerleri	173
5.2.3.3.	Vefakarlık ve geçmişi unutmama	173
5.2.3.4.	Başrol ve anahtar ülke olması ve sürdürme isteği	173
5.2.3.5.	Tecrübe ve deneyimi	173
5.2.3.6.	Birleştirici ve kapsayıcı olması	173
5.2.3.7.	Sığınanlara ev sahipliği yapma kültürü	174
5.2.3.8.	Açık kapı uygulama ve kucaklayıcı yaklaşım	174
5.2.3.9.	Tarihten gelen mazlumların yardım beklentisini karşılama geleneği... 174	
5.2.3.10.	Tarihi sorumluluk ve görev bilinci	174
5.2.4.	Manevi ve Ahlaki Değerleri	175
5.2.4.1.	Çıkar gözetmeden samimiyetle yardımda bulunma	175
5.2.4.2.	Güvenilir olma ve temiz sicile sahip olma	175
5.2.4.3.	Hak ve hakikatı kuvvete karşı gözetme	175
5.2.4.4.	Verilen taahhüt ve sözleri yerine getirme	175
5.2.4.5.	Fedakârlık	175
5.2.4.6.	Muhabbet ve kardeşlik	175
5.2.4.7.	Ümit verici ve umut ışığı olma	175
5.2.4.8.	Minnet altına sokmadan veren el olmak ve cömert olmak	176
5.2.4.9.	Komşusu aç iken tok yat(a)mama; kendisi için istediğini başkası için de isteme 176	
5.2.4.10.	Yardım elini uzatma anlayışı ve yardımseverlik	176
6.	SONUÇ	177
	KAYNAKLAR	201

EKLER.....	211
ÖZGEÇMİŞ	227

TABLolarIN LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 3.1. “İnsanlık Gündemi” temel sorumluluk alanları ve dönüşüm noktaları (Humanity, 2016c).....	105

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Doğal afet alt grup sınıflaması (Emergency Events Database (EM-DAT))	12
Şekil 2.2. Kıtalar ve yıllara göre doğal afet sayıları (CRED, 2018)	16
Şekil 2.3. Afet Yönetimi Süreci (AYS) (Ergünay, 2014)	21
Şekil 3.1. Geleneksel diplomasiden insani diplomasiye geçiş ve önemli noktaları (Yılmaz, TE. Orijinal, 2019)	62
Şekil 3.2. İnsani diplomasi araçları ve İnsani Diplomasi Süreci (İDS) (Yılmaz, TE. Orijinal, 2019)	73
Şekil 3.3. Dünyada yapılan toplam insani yardımların yıllara göre dağılımı (GHA, 2018)	96
Şekil 3.4. Dünyanın en çok insani yardım yapan ilk 10 ülkesi, 2017 yılı (GHA, 2018)	97
Şekil 3.5. Dünyanın en çok insani yardım alan ilk 5 ülkesi, 2017 yılı (GHA, 2018)	97
Şekil 4.1. TİKA'nın yıllara göre Dünya'da gerçekleştirdiği toplam proje sayıları (TİKA, 2018c)	135
Şekil 4.2. Türkiye'nin kalkınma yardımlarının resmi ve özel akımlara (yardımlara) göre dağılımı (TİKA, 2018e)	135
Şekil 4.3. Türkiye'nin resmi kalkınma yardımlarının yıllara göre dağılımı (TİKA, 2018c)	136
Şekil 4.4. Türk Tipi Kalkınma Yardımı Modeli (TİKA, 2018c)	137

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 4.1. Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi konulu panel	113
Resim 4.2. Türkiye’nin İnsani Diplomasi Temalı Büyükelçiler Konferansı	140
Resim 4.3. Girişimci ve İnsani Dış Politika Temalı Büyükelçiler Konferansı	141

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita

Sayfa

Harita 2.1. Dünyadaki deprem haritası ve deprem sıklığı 1986-2015 (CRED, 2018).....	17
Harita 2.2. Türkiye’de doğal afet olaylarının mekânsal dağılımı (2010-2017 yılları) (CRED, 2018)	19

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AA	Anadolu Ajansı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AYS	Afet Yönetim Süreci
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CRED	Centre for Research on the Epidemiology of Disasters
DAC	Development Assistance Committee
Dİ	Development Initiatives
DİZ / WHS	Dünya İnsani Zirvesi
EM-DAT	Emergency Events Database
GHA	Global Humanitarian Assistance, Küresel İnsani Yardım
HAMER	Hacettepe Üniversitesi Afet Araştırma ve Uygulama Merkezi
ICRC	Uluslararası Kızılhaç Komitesi
IFRC	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
IOM	Uluslararası Göç Teşkilatı
İDS	İnsani Diplomasi Süreci
İng.	İngilizce
KBRN	Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer
OCHA	UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCCB	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon

Kısaltmalar**Açıklamalar****TSK**

Türk Silahlı Kuvvetleri

UN

United Nations

UNDP

Bileşmiş Milletler Kalkınma Programı

YY

Yüzyıl

WFP

Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı

WHO

World Health Organization

1. GİRİŞ

Dünya’da birçok neden ve türde afetler yaşanmaktadır. Bu afetler nedeniyle milyonlarca insan aylar hatta yıllar boyunca maddi ve manevi zararlar görmektedir. Afeti yaşayanlarda görülen bu ciddi mal ve can kayıpları ile devletler ve insanlık birçok sınavdan geçmektedir. Bu afetlerin ortak bir yaklaşım ve dil ile yönetilmesi tüm dünyanın üzerine düşen bir sorumluluktur. Bunun için oluşturulan Modern Afet Yönetimi sisteminde kriz yönetiminden ziyade risk yönetimi esas alınmış; afetlere hazırlık ve ikincil afetlerin yaşanmaması adına afet sonrası kalkınma daha ön plana çıkmıştır. Kapasite ve direnç artırımı ile kırılgan nüfusun yanında olabilmek ve güçlendirme faaliyetlerinde bulunmak oldukça ehemmiyetlidir. Afetin tanımında geçtiği gibi kendi kendine bir acil durumu yönetemeyecek seviyeye gelen toplumun, uluslararası yardımlara muhtaç hale gelmesi birçok ulusal ve uluslararası kuruluşu ve devletleri harekete geçirmektedir. Bu insani yardımların da kendi içinde niyet, mahiyet, şekil ve yaklaşım değerlendirilmesine ihtiyacı vardır.

Dertlinin derdi ile dertlenmek ile başlayan bu insani diplomasi sürecinin neresinde Dünya devletleri durmakta, Türkiye bu konuda neler yapmaktadır? sorusu bu çalışmanın ilk çıkış noktası olmuştur. Afetler nedeniyle evlerinden, yurtlarından, yerlerinden edilmiş bu insanların insanlık onuruna yaraşır bir şekilde muamele görmesi beklenmektedir. Bu durumda bulunan milyonlarca mağdurun elinden tutabilecek örnek yaklaşımlara Dünya ülkeleri ve uluslar arası kuruluşlar her zaman ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç özellikle son yüzyılda kendisini daha çok göstermektedir.

Araştırmamızın amacı; Türkiye'nin bağımsız yabancı kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalara göre en cömert ülke olmasının, bu konumunu devam ettirmesinin ve Dünya insanlık tarihinde ilk defa gerçekleştirilen Dünya İnsani Zirvesi'ne Türkiye'nin ev sahipliği yapması durumunun nedenlerini saptamak, Türkiye'nin afet yönetim sürecindeki bu insani diplomasi başarısının nedenlerini ve altında yatan maddi ve manevi dinamiklerin neler olduğunu (çevresel, kültürel ve sosyolojik açıdan) ortaya koyabilmektir. Ayrıca dünyada yeni yeni şekillenmeye başlayıp somut örnekler ile ayakları basar hale gelen insani diplomasi kavramının içeriğine Türkiye'nin yapmış olduğu katkılar ve afet yönetimindeki somut insani yaklaşımları bu çalışma ile değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Nitel araştırma çerçevesinde gerçekleştirilecek olan bu araştırmanın dokümantasyon incelemesi yapılarak tamamlanması planlanmıştır. Bunun için bu konuda Türkiye’de söz sahibi olan kişi ve kurumların bu konu hakkındaki kamuoyunu bilgilendirdikleri resmi belge, doküman ile videoların arşiv taraması yapılmış ve ön plandaki ifadeleri derlenmiştir. Derlenen bu veriler ışığında çıkarılan anahtar kelimeler ile Türkiye’nin insani diplomasi kavramına yaptığı katkıları vurgulanmış, altta yatan pozitif saiklerin neler olduğuna dair değerlendirmeleri yapılmış ve ana temalar bulunmuştur.

Bu çalışmanın kısıtlılıkları adına da ifade edilebilecek olunan; yalnızca Türkiye’nin olumlu ve pozitif insani yaklaşımlarının ve altında yatan teşvik edici değerlerin derlenmesi ve çalışılması aynı zamanda tüm dünyanın ihtiyacı olan iyi uygulama örneklerinin çoğaltılması ve milyonlarca afetzedenin yaralarına bir nebze olsun merhem sürülmesi adına önemli bir bakış açısı kazandırması açısından oldukça anlamlı ve yararlı olacağı kanaatindeyim.

Bu niyet ve düşünce ile yapılan bu tez çalışmasının ilgili literatürde eksikliği hissedilen afet yönetiminde insani diplomasi örneklerinin artırılması ve akademik açıdan değerlendirilmesi adına iyi bir başlangıç ve tekamüle vesile olacağını temenni etmekteyim.

Materyal ve Metod

Bu çalışma nitel, kalitatif modelde bir araştırmadır. Bu nitel araştırmada daha çok yaşadığımız dünyanın bir parçasını oluşturan önemli şeyleri tanımlamak için kullanılan “Fenomenolojik kalitatif araştırma modeli” ile kültürleri ve insanları tanımlayabilmek adına coğrafi konum, dini inanışlar, ortak yaşanmış deneyimler, örf ve adetler gibi parametreleri irdeleyen “Etnografik araştırma modeli”nden faydalanarak yapılması öngörülmüştür. Böylelikle Türkiye’nin bu insani yardımdaki mühim rolünün çevresel ve sosyo-kültürel nedenlerini derinlemesine çalışılarak ana temaların ortaya konulması istenmiştir.

Nitel araştırma çerçevesinde gerçekleştirilmiş olan bu araştırmanın son bölümü dokümantasyon incelemesi yapılarak tamamlanmıştır. Bunun için bu konuda Türkiye’de söz sahibi olan kişi ve kurumların bu konu hakkındaki kamuoyunu bilgilendirdikleri resmi doküman ve video arşiv taraması yapılmıştır. Bu taramada ilgili kurumların ve bu kurumların üst düzey temsilcilerinin afet yönetimi özelinde “insani diplomasi” ve “insani

yardım” anahtar kelimeleri kullanılarak Türkiye’nin özellikle bu alanda kendisini daha görünür kıldığı son 10 yılındaki ifadelerine ve kurumsal metinlerine ulaşılarak yapılmıştır.

İlgili kurum ve kuruluşların kurumsal kimliğinden ve faaliyetlerinden ve ilgili temsilcilerinin beyanatlarından özellikle bu çalışmada araştırdığımız Türkiye’nin İnsani Diplomasisinin dinamikleri nelerdir? Niçin bu kadar insani yardımda Dünyada öncü konumundadır ve bunun altında yatan değerler nelerdir? sorularının cevapları ilgili metinlerin çözümlemesinden çıkartılacaktır.

İlgili yerler daha koyu yazı tipinde veya altı çizgili bir şekilde taslak çalışma metninde not edilecektir. Böylelikle daha görünür kılınması sağlanacaktır. Bu metin çözümlemesinde koyu ile belirtilen yerlerden önplanda olanlar analiz edilmek üzere “ön plana çıkan ifadeler” şeklinde son bölümde toparlanacak ve numaralandırılacaktır. Devamında ise bu numaralandırılmış metinden yapılacak analiz ile anahtar kelimelere/alt temalara ve ana temalara ulaşılması planlanmıştır. Sonuçta ise bu metin analizinden bir yorumlamaya gidilecektir. Bu yorumlamada ayrıca Türkiye’nin yine bu çalışmanın ana bölümlerinden biri olacak İnsani Diplomasi Kavramına yapmış olduğu katkılarının ve kendine has insani diplomasi araçlarının ortaya konulması da sağlanacaktır. Bunun için de daha önce bahsettiğim metnin üst düzey analizinin neticesinde elde edilecek alt tema ve ana temalar kullanılacaktır. Böylelikle soyut bir yanı olan insani diplomasi örnekliğinin daha somut bir şekilde ortaya konulması planlanmaktadır.

Hülasa bu metin çözümlemesi ve analizi neticesinde afet yönetiminde Türkiye’nin Dünya’da İnsani Diplomasi ve İnsani Yardım alanındaki birçok faaliyetlerde yapmış olduğu liderlik ve öncülük vasfının altında yatan değerlerin ve dinamiklerin neler olduğunu ana birkaç tema ve anahtar kelime ile tespit edilmeye çalışılacaktır. Böylelikle Dünya İnsani Zirvesinde de vurgulanan Dünya’daki iyi uygulama yöntemlerinin ortaya çıkarılması ve yaygınlaştırılması hususuna katkı verilmesi bu çalışma ile sağlanacaktır. Nitekim insani yardım hususunda Dünya’da uluslar arası alanda objektif kriterlere göre iyi bir numunesi hükmünde olan ve Afet Yönetiminde kayda değer bir İnsani Diplomasi Örneği sergileyen Türkiye’nin konumunun belirlenmesi ve bu konu üzerinde yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından bu çalışmanın son değerlendirmesi literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Çalışmada ön planda ifade edebileceğimiz ana kısıtlılıklardan ilki afet yönetimi yönüyle ilgili konuya bakılmasıdır. İkincisi ise her ne kadar dış yardımlar kısmında dış yardımlara gelen eleştiriler çerçevesinde genel olarak bahsedilse de ilgili eleştirilerin ve akla gelebilecek soruların haricinde çok fazla Türkiye'nin insani diplomasisi ve insani yardımları üzerinden bir eleştirel bir inceleme yapılmamış olmasıdır. Ancak bu durum bu çalışmanın amaçları, araştırma sorusu veya varsayımları çerçevesinde de bulunmamaktadır.

Burada çalışmanın belki de kısıtlılıkları arasında sayabileceğimiz olumsuz eleştirilere çok fazla yer verilmemesi hususunun altında yatan birkaç nedenden de bahsetmek gerekmektedir. Bunlardan ilki Türkiye'nin yardımlarını yaparken hassasiyetle davrandığı, ince yardım anlayışı ile yardımda bulunduğu yani toplumları minnet altına sokmaması ve acil insani yardımlar ile beraber menfaat gözetmeksizin hedefinde kalkınma odaklı ve risk yönetimi anlayışı ile yerel kapasiteyi güçlendirici yatırımları somutlaştırması neticesinde ilgili taraflar ve paydaşlardan çok fazla olumsuz bir eleştiri görmemesidir.

İkincisi ise zaten afetlerin oluşturduğu olumsuzluklar neticesinde ortaya çıkan zarara karşı yapılan her bir adımın desteklenmesi ve teşvik edici söylemlerin yaygınlaştırılmasına katkı sunulması perspektifiyle konuya yaklaşıldığında insani diplomasi ve yardım konusundaki pozitif yaklaşımlara daha çok gereksinim duyulmasıdır. Eğer illa bu konuda bir eleştiride bulunulacaksa bu konudaki eksiklerin neler olduğunun üzerinde durularak daha ileri bir konuma ilgili ülkelerin ve toplumların yönlendirilmesinin yapılmasının daha doğru olacağı düşüncesindeyiz. Ancak dünyadaki tüm yardımların üçte birini yapan bir ülkenin vermiş olduğu hizmetlerin eksikliklerini ortaya koymaktan ziyade diğer dünya ülkelerinin bu konuda elini taşın altına koyma gereğinin üzerinde durulması hususunda teşvik edici normların ve değerlerin saptanıp literatüre sunulması daha doğru olacaktır. Bu çalışmadan beklenen de budur. Diğer taraftan verilen insani yardım hizmetlerinin kalitesinin artırılmasına dair yapılacak çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Lakin bu konu çalışmamızın konusu ve amacı dâhilinde olmayıp başka çalışmalara bu tespitin ışık tutması beklenmektedir.

Yeri gelmişken ifade olunacak olunursa Türkiye'nin İnsani Yardım konusundaki aldığı en büyük eleştiri noktası yardımların büyük çoğunluğunun Suriye ve Suriyelilere yönelik olduğudur. Lakin burada da ilgili küresel raporların üzerinde durduğu iki dünya savaşından sonra şimdiye kadar yaşanan en büyük insani dram ve krizin Suriye'de olan iç çatışmalar neticesinde olduğu gerçeği bu konuda uluslararası insani hukuk gereği ve Türkiye'nin sahip olduğu değerler çerçevesinde komşusu olan Suriye ve Türkiye'ye sığınan Suriyelilere açık kapı politikası izlemesi neticesinde milyonlarca insana ve insani ihtiyaca karşı Türkiye'nin yardım etmesinden kaynaklanmaktadır. İstenilen bir durum olmayan böylesi bir drama karşı sessiz kalınamayacağından bu eleştiri aslında daha çok pozitif bir eleştiri ya da insani yardım çıktısı olarak da algılanabilir. Önemli olan ise olaya hangi vecihden bakıldığıdır.

Diğer kısıtlılık olarak bahsettiğimiz afet yönetimine münhasır olarak insani diplomasiye ve insani yardıma bakılıyor olması hususu da iki yönüyle bu çalışmanın aynı zamanda fırsatı da olmuş ve çalışmanın faydaları arasına girmiştir. Şüphesiz burada bu konuya afet yönetimi çerçevesinde yaklaşılması ilk başta çalışmanın kısıtlılıkları çerçevesinde değerlendirilse de gelinen son nokta itibari ile insani diplomasi kavramına birçok yeni tanımın eklenmesine vesile olmuş ve literatüre ciddi katkı sağlamıştır.

Diğer yönüyle **“insani ihtiyacın uluslararası kurum, kuruluş ve kamuoyu tarafından fiili, hali, kali ve vicdani olarak giderilmesi ve buna gösterilen gayret”** şeklinde kısaca tanımlayabileceğimiz insani diplomasiyi afetlerin oluşturduğu büyük insani ihtiyaçlardan daha başka açık bir şekilde çalışabileceği bir alanın da bulunmaması afet yönetimi özelinde konunun çalışılmasını da gerektirmektedir. Dolayısıyla insani diplomasi üzerinden yapılacak akademik çalışmaların en azından afet yönetimi ve süreçlerinin bir yönü ile ilinitili bir şekilde yapılmasının ve bu perspektiften ele alınmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

2. AFET YÖNETİMİ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Afet yönetiminin özellikle müdahale safhasında zaman yönetimi oldukça önemlidir. “**Altın saatler**” diye ifade olunan değerli vakitlerin verimsiz kullanımına ve yanlış algılamalara engel olacak ortak bir dilin kullanılması oldukça önemlidir. Ayrıca bu konu hakkında çalışan uzman ve idarecilerin, değerli akademisyenlerin ve ilgili kurum, kuruluş ve kişilerin aynı terminolojiyi anlam kaymasına mahal vermeden kullanması mühimdir. Zira eski kavramların pekiştirilmesi ve üstüne yapılacak yeni eklemelerle yeni kavramların inşası açısından temel düzeydeki terminolojinin kullanılmasında ilgili paydaşların aynı ifadeyi farklı yorumlamaması gerekmektedir. Bunun için bu alanda emek vermiş birçok değerli akademisyenin ve uzmanın katkıları ve ilgili ulusal ve uluslar arası literatür ve mevzuattan faydalanılarak afet yönetiminde ortak bir dil oluşturmak ve sahada kullanmak gayesi ile T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı koordinasyonu ile 2014 yılı sonunda “Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü” hazırlanmış ve basılmıştır(AFAD, 2014). Bu çalışmada da afet ile ilgili tanım ve kavramları açıklamak üzere uygun terminolojinin doğru anlamda kullanılması adına temel kavram ve tanımlar bu sözlükten derlenerek sunulacaktır. Nitekim afet kavramını ve tanımlarını ilgili ulusal ve uluslar arası kuruluşlar kendi faaliyet alanlarına, amaçlarına ve hedeflerine göre farklı farklı yorumlayabilmektedirler(A. M. Köseoğlu, 2015). Bundan dolayı ulusal ve uluslar arası diğer kurum ve kuruluşların tanımlamalarına ortak dilin oluşturulmasına katkı sağlamak amacıyla yer verilmeyecektir. Aynı zamanda afet yönetiminde ortak bir dil oluşturulması adına yazılan bu bölüm ilk olması hasebiyle önemlidir.

2.1. Afet İle İlgili Temel Tanımlar, Terimler

Afetler konusu anlayabilmek adına bazı temel kavramların tanımları aşağıdaki gibidir:

- **Olay:** (ing. incident, event) “*Ortaya çıkan, oluşan durum; ilgiyi çeken veya çekebilecek nitelikte olan her türlü iş, hadise, vaka*”.
- **Tehlike:** (ing. hazard) “*Belirli bir zaman veya coğrafyada ortaya çıkarak yaşamı tehdit eden, toplumun sosyoekonomik düzen ve etkinliklerine, doğal çevreye, doğal tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli olan doğa, teknoloji ya da insandan kaynaklanan fiziki olay ve olgu.*” “*Diğer bir deyişle tehlike; doğal, teknoloji veya insan kaynaklı olan ve fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara yol açabilecek tüm olayları ifade eder*”(AFAD, 2014).

- **Risk:** (ing. risk) “Bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığı”.

“Diğer bir deyişle; “risk = potansiyel kayıplar” veya “risk = tehlike x hasar görebilirlik” tir”(AFAD, 2014).

Mevzuatta ise, “belirli bir alandaki tehlike olasılığına göre kaybedilecek değerlerin ölçüsü” olarak ifade edilir (Kanun, 2009).

- **Kapasite:** (ing. capacity) “Afet yönetiminde, bireylerin, kurumların, insan topluluklarının ya da ülkelerin tehlikeleri ve yol açabilecekleri zararları algılama, tahmin etme, önleme veya zararlarını azaltma amacıyla önlem alma konusunda sahip olduğu güç ve **kaynakların tümü.**”

Kapasite eş anlama gelebilecek olan “başa çıkma yeteneği” ile de ifade edilebilir:

- **Başa çıkma yeteneği:** (ing. coping capability) “Kurum, kuruluş, işletmeler ve bireysel olarak **var olan kaynakların**, afet olayı veya sürecinin alışılmamış, normal olmayan ve zorlu koşulları süresince yapılacak çalışmalarda durumu iyileştirici yönde ve olumlu sonuçlara ulaşmak amacıyla kullanılabilme düzeyi. Afet öncesinde hazırlık aşamasında bu yeteneğin geliştirilmesiyle, doğal ve diğer tehlikelerin olumsuz etkilerine karşı koyma ve direnebilme gücü oluşturulur. Başa çıkma kapasitesi veya **baş edebilme kapasitesi** olarak da ifade edilmektedir”(AFAD, 2014).
- **Zarar (hasar) görebilirlik** (**İng.** vulnerability) “Farklı tür ve büyüklükteki tehlikeler karşısında, insanların ve yaşam çevrelerinin uğrayabileceği fiziksel, toplumsal, ekonomik veya çevresel zarar ve kayıpların ölçüsü” (AFAD, 2014).

Başka yayınlarda, “savunmasızlık, kırılganlık, hassasiyet, incinebilirlik” gibi terimlerle de kullanılmaktadır(AFAD, 2014).

Sayısal hâle getirilip ölçülmesi mümkün olan zarar görebilirlikler **fiziksel zarar görebilirlik** (ing. physical vulnerability) ve **ekonomik zarar görebilirliktir** (ing. economic vulnerability). Bir diğer zarar görebilirlik derecesi ise;

sosyal zarar görebilirlik: (ing. social vulnerability) “Bireylerin ve toplumun, psikolojik, sosyolojik ve demografik faktörler nedeniyle maruz kalabilecekleri, ölçülmesi güç ve hatta imkânsız olan, hasar veya zarar görebilirlik derecesidir”(AFAD, 2014).

Tanımlarda da ifade ettiği gibi riski oluşturan unsurlar tehlike ile zarar görebilirlik sebeplerinin bir arada bulunmasıdır. Diğer taraftan kapasite, zarar görebilirlik ile ters orantılıdır; kapasite güçlendikçe zarar görebilirlik azalmakta dolayısıyla tehlikenin riske ve nihayetinde afete dönüşme ihtimalini azaltmaktadır. Kısaca, afet riskini değiştiren toplumun zarar görebilirlik seviyesi ve kapasite durumudur. Kapasite ile zarar azaltma çalışmaları yapıldığında zarar görebilirlik seviyesi direnç kazanır ve maruz kalınan acil durumlar afete dönüşmez (Kadıoğlu, 2011).

AFAD'ın koordinatörlüğünde hazırlanan afette altın saatler olarak ifade edilen ilk 72 saati anlatan ilgili tanıtım materyali bu durumu daha net anlaşılabilir kılmaktadır (Kadıoğlu, 2011):

Plaja atılan bir kırık şişe, ilgili alan boş olduğu sürece yani herhangi bir canlı olmadığı sürece sadece bir tehlikedir. Ancak krizin oluşabilmesi için o kırık şişenin yani tehlikenin var olması önkoşul olduğu unutulmamalıdır. Yani tehlikesiz kriz ortaya çıkmaz.

Yalnız yalın ayak ile dolaşan birisi olduğunda o tehlike arz eden kırık şişe artık o kişi için riske dönüşmüştür. Zira yalın ayak ile orada dolaşmak zarar görebilirliği beraberinde getirmiştir. Yani tehlike ve zarar görebilirlik beraber olduğunda risk artık söz konusudur(Kadıoğlu, 2011). Eğer o kırık şişe ayağına batarsa; yani risk krize dönüşürse burada kriz yönetimi devreye girmesi gerekmektedir.

Ancak terlik giyerek plaja gelen birisi kapasitesini geliştirmiş ve zarar görebilirliğini azaltmıştır. Terlik onun için kapasite artımı olmuştur. Dolayısıyla o kırık şişe o kişi için riske dönüşmemektedir. Yani risk azaltılmıştır. Buna da risk yönetimi denmektedir.

İşte yeni modern afet yönetimi anlayışında bu gerekli önleyici ve zarar azaltıcı kapasite oluşumu ve gelişimi yapılmasıyla olayı **krize dönüştürmeden risk yönetimiyle** zebilmek durumu esas alınmaya başlanmıştır (AFAD, 2019a).

- **Kriz:** (ing. crisis): *“Normal düzeni bozan, toplum için olumsuz sonuçlar doğurma olasılığı bulunan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların ortaya çıkması hali. Normal sistemi ve toplumun temel değerlerini önemli ölçüde tehdit eden, zaman baskısı ve stres altında önemli kararlar almayı gerektiren durumları kapsamaktadır”(AFAD, 2014).*

İlgili yönetmelikte ise;

“devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü ile milli hedef ve menfaatlara yönelik hasmane tutum ve davranışların, Anayasa ile kurulan hür ve demokratik düzeni veya hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik şiddet hareketlerinin, tabii afetlerin, tehlikeli salgın hastalıkların, büyük yangınların, radyasyon ve hava kirliliği gibi önemli nitelikteki kimyasal ve teknolojik olayların, ağır ekonomik bunalımların, iltica ve büyük nüfus hareketlerinin ayrı ve birlikte ortaya çıktığı hâller” olarak ifade edilmektedir (Başbakanlık, 1997).

- **Acil durum:** (ing. emergency) “**Büyük, fakat genellikle yerel imkânlarla baş edilebilen çapta, ivedilik gerektiren tüm durum ve hâller.**”

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda ise; “**Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olaylar ve bu olayların oluşturduğu kriz hâli**” olarak ifade edilmiştir (Kanun, 2009).

- **Afet:** (ing. disaster): “**Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur**”(AFAD, 2014).

Afet ile acil durum arasındaki farkı oluşturan ise ifade edildiği üzere yerel imkânların karşılaşılan olay karşısında zafiyete sebebiyet verip vermediğidir. Yani o bölgedeki veya ulusal düzeydeki müdahale kapasitesi yeterli ise acil durum ile adlandırılabilirken yetersiz kalındığında bu olay afete dönüşmektedir. Bu kapasiteyi etkileyen diğer bir unsur da zarar görülebilirliktir. Eğer afetlere dirençli bir toplum oluşturulursa ve kapasite oluşmuş ve gelişimi iyiye o olay afete dönüşmez. Dolayısıyla aynı olay bir yerde acil durum seviyesinde kalır iken başka bir yerde büyük bir afete dönüşebilir. Kısacası afet olayın kendisi değil o toplumda ve yereldeki imkânların o olay karşısında doğurduğu sonuçtur(HAMER, 2013; Kadioğlu, 2011).

Burada bahsedilen tüm temel terminolojinin afetler açısından değerlendirilmesi yapıldığında ise aşağıdaki tanımlar ile karşılaşılmaktadır:

- **Afet tehlikesi:** (ing. disaster hazard) “**Can ve mal kayıpları ile fiziksel, sosyal, ekonomik, politik ve çevresel kayıp ve zararlara yol açan doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olayın belirli bir yerde ve zaman aralığında olma olasılığı.**”
“**Afet tehlikesi, konuma bağlı olup içinde bulunulan yere, bölgeye veya ülkeye göre değişmektedir. Ayrıca, tehlikenin (örneğin depremler) büyüklüğü, tekrarlanma süresi ve olası etkileri de konuma bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle afet**

tehlikesinin ülke, bölge, il veya yerleşme ölçeğinde belirlenmesi, önleme ve zarar azaltma çalışmalarının temelini oluşturur. Matematiksel olarak tehlike “belirli büyüklükteki bir olayın, belirli bir yörede ve belirli bir zaman aralığında olma olasılığı” olarak tanımlanmaktadır. “Afet tehlikesini, büyüklüğü, oluş sıklığı, tekrarlanma süresi, etki alanı, belirli bir süre içindeki olma olasılığı gibi ölçülebilir parametrelerle tanımlamak gerekir. (AFAD, 2014).”

- **Afet riski:** (ing. disaster risk) *“Belirli bir tehlikenin, gelecekte belirli bir zaman süresi içinde meydana gelmesi hâlinde, insanlara, insan yerleşmelerine ve doğal çevreye, bunların zarar veya hasar görebilirlikleri ile orantılı olarak oluşturabileceği kayıpların olasılığı.*

Riskten veya kayıp olasılığından bahsedebilmek için belirli büyüklükteki tehlike veya olayın varlığı ve bundan etkilenebilecek değerlerin mevcudiyeti ile bu değerlerin tehlike veya olaydan etkilenme oranları veya zarar görebilirliklerinin tahmin edilebilmesi gerekmektedir”(AFAD, 2014).

- **Afet riskini belirleme:** (ing. disaster risk assessment) *“Afet riskinin matematiksel olarak ifade edilebilir biçimde hesaplanması.*
Afet Riski (AR) = Tehlike (T) x Değerler (D) (etkilenebilecek unsurlar) x Zarar Görebilirlik (ZG) (etkilenme oranı); (kısaltmayla, AR=T x D x ZG) şeklinde formüle edilebilir. Afet riskinin belirlenebilmesi için öncelikle afete yol açabilecek tehlikelerin neler olduğu; yerleri, büyüklükleri, oluş sıklıkları ve etkileyebilecekleri alanların belirlenmesi, bu tehlikeden etkilenebilecek, nüfus, yapı ve altyapılar, ekonomik ve sosyal değerler, çevre gibi tüm değerlerin envanter listelerinin çıkarılması gerekir. Tehlikenin gerçekleşmesi hâlinde ise, bu değerlerin uğrayabilecekleri fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel kayıpların tahmin edilmesi mümkün olur.”
- **Afete dirençlilik:** (ing. disaster resilience) *“Tehlikelere açık bir sistem, toplum veya topluluğun afet tehlikesine karşı dayanıklı olabilme, bununla baş edebilme, afetlerin etkisini kısa sürede gidererek iyileştirme kapasitesi.*
Başka bir ifade ile tehlikeli bir oluşumun etkilerini zamanında ve etkili olarak ön görme, tahmin etme, uyum sağlama, önleme, azaltma, baş edebilme ve iyileştirme yeteneği” şeklinde tanımlanabilmektedir (AFAD, 2014).

2.2. Afet Sınıflaması ve Afetin Etkileri

Afet sınıflamaları daha çok afet denilince ilk akla gelen doğal afetler üzerinde durmaktadır ancak doğal afetlere ek olarak birçok alt başlık altında irdelenen insan kaynaklı ve teknolojik afetlerde afet sınıflamasına dâhil edilmektedir.

2.2.1. Afet Sınıflaması

Değişik kaynaklarda birden çok afet sınıflaması mevcuttur. Bunlara önemli bir örnek “Afetlerin Tehlike Sınıflaması”dır (CRED, 2019a). Bu sınıflama Şekil 2.1’de gösterilmektedir:

Şekil 2.1. Doğal afet alt grup sınıflaması (Emergency Events Database (EM-DAT))

Daha önce tezekkür edilen “Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü’nde” afet sınıflandırması şeklinde ayrı bir bölüm oluşturulmadığı görülmüştür. Lakin ilgili tanımlardan afetleri tehlike kökenlerine göre şöyle bir sınıflandırmaya tabi tutulduğu anlaşılmaktadır:

*“Afet tehlikelerini kökenlerine göre; deprem, sel, kuraklık, heyelan, volkan patlaması gibi **doğal**; endüstriyel, nükleer ve büyük taşımacılık kazaları gibi **teknolojik**; savaş, terör olayları, iç çatışmalar gibi **insan kaynaklı tehlikeler** olarak ayırmak mümkündür”*(AFAD, 2014).

Ayrıca burada bahsi geçen tüm afetlerin ayrıca tanımlamaları yapılmıştır. Buna göre;

- **Doğal afet:** (ing. natural disaster) “*Deprem, sel, heyelan, çığ, kuraklık, fırtına, dolu, hortum, kuraklık, göktaşı düşmesi v.b. gibi oluşumu engellenemeyen jeolojik, meteorolojik, hidrolojik, klimatolojik, biyolojik ve kaynağı dünya dışında olan tehlikelerden kaynaklanan doğa olaylarının sonuçlarına verilen genel ad.*”
- **İnsan kaynaklı afet** (ing. man-made disaster) “*Politik ve insan faktörlerinin etkin olduğu savaşlar, iç çatışmalar, terör eylemleri, büyük göçler, endüstriyel kazalar gibi olaylar ve bunların doğurduğu sonuçların tümü.*”
- **Teknoloji kaynaklı afet** (ing. technological disaster) “*İnsan faaliyetleri ya da doğal afetlerin tetiklemesi sonucunda oluşan endüstriyel, maden, nükleer ve ulaşım kazaları, kritik yapılara yönelik tehditler, siber tehlikeler, büyük yangınlar,*

terörizm (kimyasal, biyolojik, radyolojik, nükleer tehditler) ile çevresel tehlikeler gibi can kaybına, hastalıklara, sosyal, ekonomik ve çevresel bozulmalara neden olan afet ya da acil durum.”(AFAD, 2014)

Yukarıdaki sınıflamaya ek olarak ayrıca afetlerin gelişiminde zaman faktörü açısından da bir sınıflamaya tabi tuttuğu görülmektedir. Buna göre; “*depremler, seller, volkan patlamaları, fırtına ve tayfunlar gibi ani gelişen tehlikeler veya kuraklık, erozyon, küresel iklim değişiklikleri gibi yavaş gelişen tehlikeler olarak da tasnif edilebilmektedir.”*

Bunların tanımlamalarına da ayrı ayrı yerlerde değinilmiştir:

- **Ani gelişen afet:** (ing. rapid onset disaster) “*Deprem, fırtına, hortum, çığ, kaya düşmesi, volkan, yangın, heyelan, ani sel, su taşkını, tsunami gibi yıkıcı etkileri aniden ortaya çıkan doğal afet.”*
- **Yavaş gelişen afet:** (ing. slow onset disaster) “*Olumsuz sonuçları aniden değil de zamanla ve giderek ağırlaşan boyutlarda ortaya çıkan afet. Küresel ısınma, kuraklık, erozyon, çölleşme gibi doğal afetler ile sosyal dengenin bozulması gibi toplumsal afetler bu kapsamdadır.”(AFAD, 2014)*

Görüldüğü üzere afetleri sadece doğal afetler sınıfı altında değerlendirmek nakıs olacaktır. Nitekim çalışmamızın önemli bir kısmı ve konusu olan insan kaynaklı tehlikelerin oluşturabileceği afetlerin de (savaşlar, çatışmalar, göçler vb.) afet sınıflandırmasına dâhil edilmesi gerekmektedir. Zira ilgili alanyazınlarda bu gerekliliğin gözetildiği ve afet sınıflamasının o şekilde yapıldığı görülmektedir. Ayrıca afetler konusunda uluslar arası önemli bir kaynak ve arşiv derlemesine sahip olan “**The Centre for Research on the Epidemiology of Disasters**” (CRED) ve Peril Afet Tehlikesi sınıflandırmasında da bunun eksikliğine değinilmiş, kendi afet tanımlamasına göre (“10 veya daha fazla insanın hayat kaybetmesi; 100 veya daha fazla insanın olaydan etkilenmesi, yaralanması ve evinden olması; hükümetin olağan üstü hal ilan etmesi / acil durum ilanı; ya da uluslar arası yardım çağrısından birinin varlığı”) afetleri sınıflandırmaya tabi tuttuğunu ve raporladığını ifade etmektedir (CRED, 2019b).

İnsan kaynaklı afetler insan eliyle meydana gelen afetlerdir. Yine 1990’lardan itibaren afet alanyazınına girmiş bir afet türü de bahsedildiği üzere doğal veya insan kaynaklı afetlerin sebep olduğu teknolojik afetlerdir. Uluslar arası alanyazında özellikle doğal afetlerin neden olduğu “Na-Tech” olarak yer alan bu teknolojik afetler, mesela deprem sebebiyle bir üretim tesisinin hasar görmesi sonucu ortaya çıkan patlama veya yangınlarla çevreye

zararlı maddelerin yayılarak fazladan zarar vermesi durumunu ifade etmektedir (Kadioğlu, 2011).

Bu tür teknoloji kaynaklı afetlerin önemli bir kısmı “Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer” kısacası “KBRN” diye tabir edilen bu konudaki tesislerin zarar görmesi (endüstriyel kaza, sabotaj) veya bunlardan elde edilen kitle imha araçları ile gerçekleştirilen terör saldırısı veya savaşlar neticesinde oluşmaktadır. Asrımızın önemli bir tehdidi olarak görülen KBRN terminolojisine dair bazı tanımlar aşağıda mevcuttur.

- **KBRN olayı** “(ing. chemical, biological, radiological and nuclear /CBRN event)” *“Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddelerin kasten veya kazaen yayılmasıyla oluşan, insan ve çevre için zararlı ve tehlikeli durumlara yol açan olay.”*
- **KBRN tehdit ve tehlikesi:** (ing. CBRN threat and hazard) *“KBRN maddelerinden elde edilmiş silahların terör ve sabotaj eylemleri ile kasten kullanılmasıyla ya da endüstriyel üretimde, sağlık sektöründe, laboratuvarlarda ve bilimsel araştırmalarda ürün ya da ara ürün olarak kullanılan KBRN maddelerinin kazaen çevreye yayılmasıyla oluşan tehdit ve tehlike.”*
- **KBRN silahları:** (ing. CBRN weapons) *“Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddeleri yaymak için tasarlanan silahlar.”*
- **KBRN riski:** (ing. CBRN risk) *“İnsan sağlığı ve çevrenin, KBRN maddelerinin kasten veya kazaen çevreye yayılmasından zarar görme olasılığı ve zararın ciddiyet derecesi.”*
- **KBRN risk analizi:** (ing. CBRN risk analysis) *“İnsan sağlığı ve çevrenin, KBRN maddelerinin kasten veya kazaen çevreye yayılmasından zarar görme olasılığının ve zararın ciddiyet derecesinin değerlendirilmesine ilişkin faaliyetler bütünü.”*
- **KBRN kirlenmesi:** (ing. CBRN contamination) *“Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer maddelerin belirli bir bölgeye, kişilere, yapılara, su kaynaklarına ve toprağa bulaşması durumu.”*(AFAD, 2014)

2.2.2. Afetin Etkileri

“Afetlerin insanlar, insan yerleşmeleri ve çevre üzerindeki doğrudan etkileri; yol açtıkları zarar ve kayıplar ile dolaylı ve ikincil etkiler dâhil meydana gelen olumsuzlukların tümünü” içeren afetin etkileri (ing. disaster impacts) birkaç başlık altında değerlendirilebilmektedir (AFAD, 2014). Bunlar;

- **Afetlerin doğrudan etkisi:** (ing. direct effect of disasters) *“Can kayıpları, yaralanma ve sakat kalmalar, yapı ve altyapı hasarları, eşya ve stok kayıpları, hayvan, tarım alanları ve tarım ürünleri kayıpları, kültür mirası ve müzelerdeki kayıplar ile acil yardım, kurtarma, iyileştirme ve yeniden inşaa faaliyetlerine yönelik giderlerin tümü.”*

- **Afetlerin dolaylı etkisi:** (ing. in-direct effect of disasters) “Üretim, turizm, ticaret ve hizmet sektörlerinin kısa veya uzun süreli devre dışı kalması nedeniyle uğranılan gelir kayıpları, eğitim, sağlık, ulaştırma, enerji vb. sektörlerdeki hasarlar nedeniyle uğranılan hizmet kayıpları, üretim ve hizmet azalmasının yol açacağı fiyat artışları, kalkınma planlarındaki yatırımların askıya alınmasının doğuracağı alternatif maliyetler, işsizlik, göç, sakat ve kimsesiz kalanlarla, psikolojik travma yaşayanların yol açtığı sosyal maliyet vb. olumsuzlukların tümü”
- **Afetlerin ikincil etkisi:** (ing. secondary effect of disasters) “Üretim ve hizmet kaybının yol açabileceği pazar kaybı, aşırı talebin neden olduğu karaborsacılık, sosyal dengelerin bozulmasının yol açabileceği asayişsizlik, hırsızlık, yağmacılık, tecavüz vb. olayların aşırı derecede artışı gibi etkiler. Gayrisafi yurt içi hâsıla, tüketim, enflasyon, istihdam ve diğer makro ekonomik göstergelerdeki olumsuz değişiklikler, kamu kaynaklarının yardım ve yeniden yapılanmaya aktarılmasından kaynaklanan ekonomik kayıplar da afetlerin ikincil etkilerindendir.”

Tüm bunlar afetin büyüklüğünü oluşturmaktadır:

- **Afetin büyüklüğü:** (ing. size of disaster) “Afetin yol açtığı ve afete bağlı nedenlerle oluşabilecek can kayıpları, yaralanma ve sakat kalmalar, yapı ve altyapı hasarları gibi fiziksel hasarlarla ekonomik, sosyal ve psikolojik kayıpların tümü.”(AFAD, 2014)

Ayrıca ilk afet, sonrası oluşan etkileri nedeniyle bazen ikincil afetlere de sebebiyet verebilmektedir:

- **İkincil afet:** (ing. secondary disaster) “Bir afetin etkisi veya tetiklemesi ile meydana gelen yangın, heyelan, baraj yıkılması, patlama, salgın hastalıklar ve endüstriyel kaza gibi yeni afetlere verilen ad.”(AFAD, 2014)

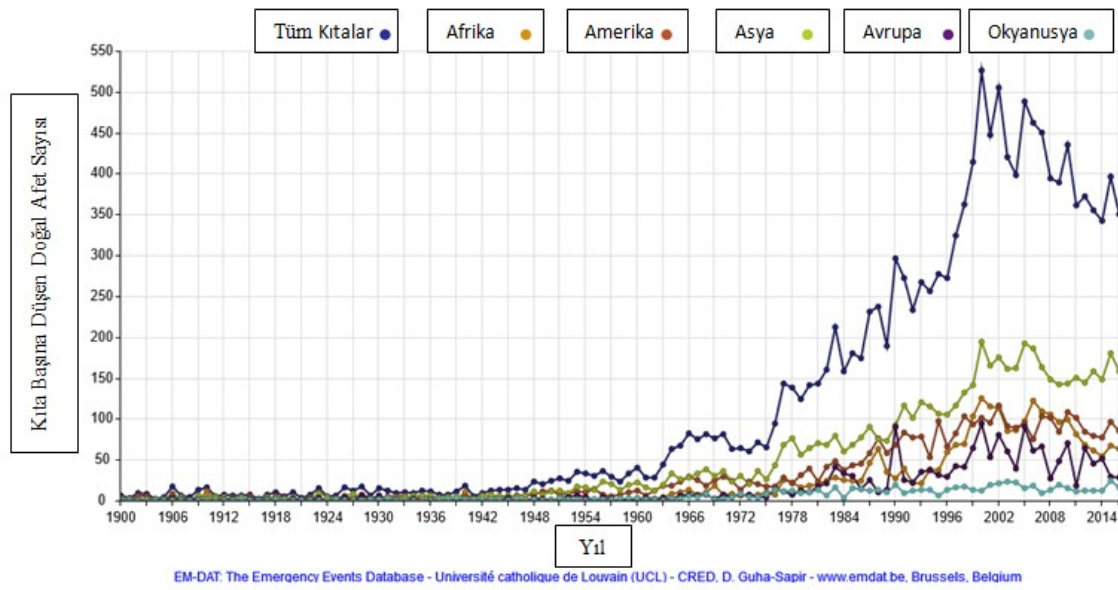
Tüm bu afet türlerindeki doğrudan, dolaylı ve ikincil etkileri ile afetler Dünya’da ve Türkiye’de birçok can ve mal kaybına sebebiyet vermiştir ve hala vermektedir. Gerek doğal afetler gerekse de insan kaynaklı ve teknoloji kaynaklı afetler ile mücadele tüm ulusların ortak sorunudur.

2.3. Dünya’da ve Türkiye’de Afet

Dünya’da doğal afetlerin çeşidi ve sıklığı yöreden yöreye değişmektedir. Mesela, Akdeniz Bölgesinde doğal afetler dendiği vakit akla fırtına, sel, heyelan, orman yangını, kuraklık, çığ ve don olayları gelmektedir. Türkiye’de ise karşılaşılan en sık afetler meteorolojik

afetler olup bunlar; sel, taşkın, dolu, kuraklık, şiddetli yağış, şiddetli rüzgâr, orman yangını, yıldırım, çığ, kar, don olayı ve fırtınadır (Yılmaz, 2015).

Tüm dünyada CRED verilerine göre 1900-2018 yılları arasında görülen doğal afet sayısı 14.444'dür. Bu afetlerde vefat edenlerin sayısı 33 milyon iken bu doğal afetlerden yaralanan veya evsiz kalıp afetlerden etkilenenlerin sayısı 8 milyar insanı bulmaktadır. Son 50 yıldır tüm kıtalarda doğal afetlerin sayısında ciddi bir artış söz konusudur (CRED, 2018) (Şekil 2.2).

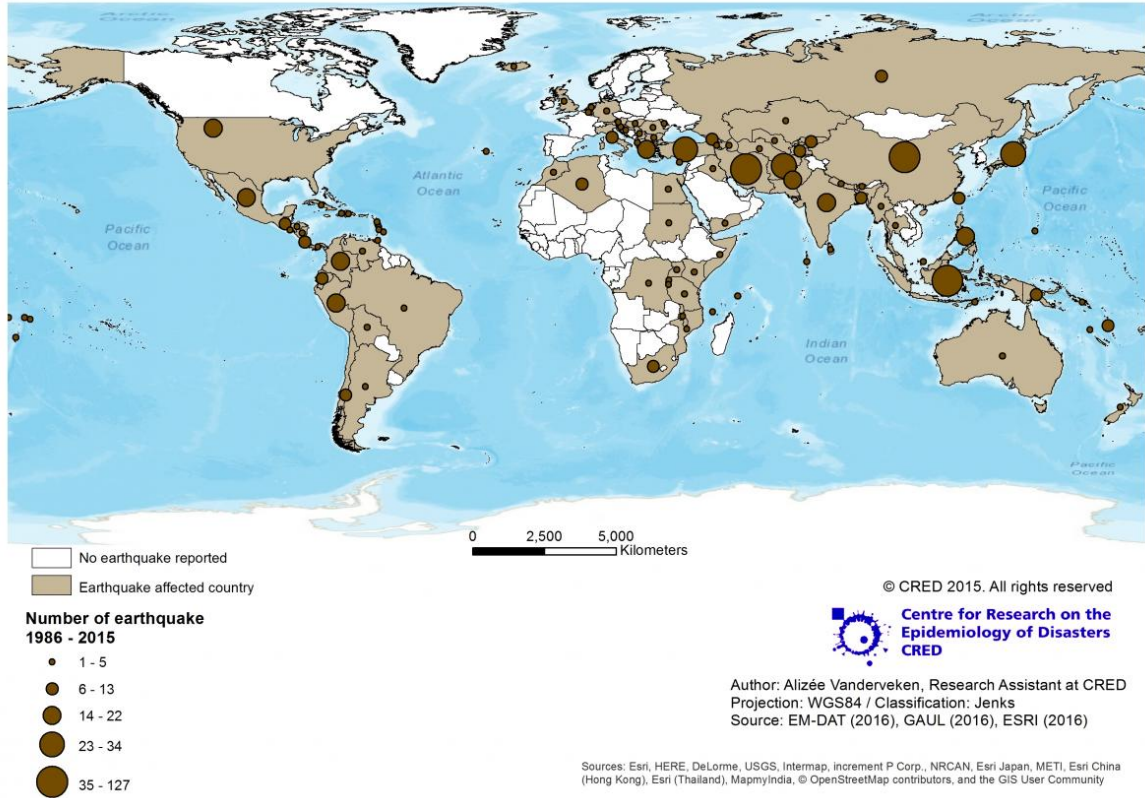

Şekil 2.2. Kıtalara ve yıllara göre doğal afet sayıları (CRED, 2018)

1900-2018 yılları arasında doğal afetler arasında en ölümcül olan 15 afet arasında 6 kuraklık, 5 salgın, 3 sel ve taşkın ve 1 kasırga bulunmaktadır. Bu en ölümcül 15 afetin 6'sında ayrıca ikincil afetlerin de geliştiği görülmektedir. Salgınlar arasında Kolera ve İnfluenza epidemileri var iken bunlardan vefat edenlerin sayısı 5 milyonu bulmaktadır. 1970 yılında 300.000 kişinin ölümüne sebep olan Bangladeş'teki kasırga diğer adıyla Tropikal Siklon bu tüm doğal afetler arasında en ölümcül 15 afet arasındaki tek meteorolojik afettir. Doğal afetlerden olan deprem ise 118 yıllık afet arşivinde kendisini ancak 20. sırada yer bulabilmektedir(CRED, 2018).

Ancak sadece 21. yüzyılın doğal afetlerine bakıldığında bu durum değişmektedir. Buradaki 2000-2018 yılları arasındaki en ölümcül 15 doğal afetin birincisi deprem olmak üzere toplamda 9 deprem, 4 aşırı sıcaklar, 1 fırtına ve son olarak 1 kuraklık olarak değiştiği

anlaşılmaktadır(CRED, 2018). Bu duruma sebep olarak dünyanın artık daha kolay ve ulaşılabilir temiz suya ve gıdaya ulaştığının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Zira kuraklıklar ve salgınlar artık ön planda olmadığı görülmektedir. Ayrıca 21. Yüzyıl (YY) da tıp bilimindeki ve ilaç/aşı sektöründeki gelişmeler neticesinde enfeksiyonlar ile mücadele konusunda geleneksel nokta epidemik salgınların önüne geçilebildiğini düşündürmektedir. Tüm bu kuraklık, kıtlık ve salgınlarla mücadele konusunda geleneksel güzel noktalar ile birlikte dikey yapılaşmanın ve şehirleşmenin arttığı 21. YY’da en büyük doğal afet problemi olarak depremlerin ön plana çıktığını göstermektedir (Harita 2.1) (CRED, 2018). Nitekim yakın bir zamanda Dünya’da yaşanan Haiti Depremi tüm zamanlardaki gerçekleşmiş en ölümcül 2. Deprem olarak karşımızda ve yakın belleğimizde durmaktadır.

Harita 2.1. Dünyadaki deprem haritası ve deprem sıklığı 1986-2015 (CRED, 2018).

Dünyada her vakit ve mekânda doğa olayları olmaktadır, ancak bunların afete dönüşmesi insanların doğal dengeyi bozmasıyla doğru orantılı olarak artabilmektedir. Bunun üzerine ihmalkârlığı da eklenince deprem, sel, heyelan, iklim değişikliklerine bağlı afetlerde ciddi artışlara sebep olabilmektedir. Bu olumsuz etkilenmeler tarihte de yaşanmış ve afetler sebebiyle yok olan uygarlıklar bile olmuştur. Afetler çok sayıda insanın vefat etmesine, kaybolmasına, yaralanmasına, sakat kalmasına veya evsiz kalmasına; bulunduğu

lkelerinin ve afet bölgelerinin büyük zarara uğramasına sebep olduğu grlmştir (Yılmaz, 2015).

Dünya'daki bir yaklaşıma göre 31 doğal afet türünden en önemlilerinden olan kuraklık, tsunami, sel ve fırtınanın ortak özelliği önceden tahmin edilebilmesidir. Erken uyarı sistemleri ile yüzbinlerce kişinin hayatı gerekli önlemler alınarak korunabilmesi mümkün olmuştur. Nitekim bu tür erken uyarı sistemlerinin olmadığı 1970 senesindeki Bangladeş tropikal siklonunda 300.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Ancak gelişmiş erken uyarı sistemleriyle benzer tropikal siklonlarda ve fırtınalarda 1992'de 13.000, 1994'te ise yalnızca 20 kişi hayatını kaybetmiştir(MEB, 2011).

Japonya'da 2011 senesinde 8,9 byklğindeki depremin ardından ikincil afet olarak ortaya çıkan tsunamide ise binlerce kişinin vefat ettiği ve kaybolduğu bildirilmiştir. Tsunaminin yani ilk afet olan depremin ardındaki ikincil afetin bazen daha çok can ve mal kaybına neden olabileceği göz ardı edilmemelidir. Ayrıca yine bu depremde hasar gören Fukuşima Nükleer Santrali ile KBRN kirlenmesi yaşanması sonucu diğer bir ikincil afet bölgeyi tehdit etmektedir(MEB, 2011). Uzun zaman etkileyebilecek olan nükleer sızıntısıyla anlık olaylar ardından, görüldüğü üzere bazen seneler boyu sürebilecek, hatta nesilden nesile aktarılabilecek insan ve evre sağlığı problemleri ortaya çıkabilmektedir.

Ayrıca 20.YY ve 21.YY arasında ikincil afetlerin görülme sıklığı arasında pek fark görülmemektedir. Ancak ikincil afetlerin eşidi 20. YY'da görülen kuraklık ve sel sonrası ikincil afet olarak sık görülen kıtlık yerine 21.YY'da teknolojinin de ilerlemesiyle beraber ikincil afetlerin daha çok teknoloji kaynaklı afetlerin aldığı yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde görülmektedir (CRED, 2018).

İnsan kaynaklı afetlerden olan savaşlar, terör saldırıları ve çatışmalar hariç teknoloji kaynaklı afet sayısı tüm dünyada 8.527 olarak gözükmektedir. Bunlardan da yaklaşık 400 bin kişi vefat etmiş ve 8 milyon kişi afetlerden etkilenmiştir. Sadece teknoloji kaynaklı afetlerin ekonomiye maliyeti 47 milyar doları geçmiştir(CRED, 2018).

Türkiye ise jeolojik ve topografik yapısıyla ve iklimsel meteorolojik özellikleriyle çeşitli doğal afetlerle karşı karşıya kalan bir ülkedir (Harita 2.2)(CRED, 2018). Türkiye'de sel, heyelan, yangın, çığ düşmesi ve kuraklık başlıca görülen afetler olup şimdiye kadar en çok zarara sebebiyet veren afetler ise depremler olmuştur(Yılmaz, 2015).

Harita 2.2. Türkiye’de doğal afet olaylarının mekânsal dağılımı (2010-2017 yılları) (CRED, 2018)

Türkiye’de doğal afetlere bakıldığında zaman en ölümcül afetlerin ilk 10’unun tamamında depremlerin olduğu görülecektir. İnsan kaynaklı afetler açısından ise 1.Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı yaşamış Anadolu coğrafyamızın en acı ve ağır bilançoları savaşlarda olmuştur. Türkiye’deki en ölümcül jeolojik afet ise 1939 senesinde meydana gelen 7,9 büyüklüğündeki Erzincan depremidir. Zira bu büyük depremde 32.962 kişi vefat etmiş ve 116.720 yapı ağır hasar görmesiyle kendisini dünyadaki tüm jeolojik afetlerin içerisinde 15. Sıraya yerleştirmiştir. En büyük ikinci deprem 1999’daki 7,4 büyüklüğünde olan Marmara depremi olduğu gibi en büyük 3. Deprem ise 1903 yılında o zamanki Malazgirt’i vuran Sultan II. Abdülhamid Han dönemindeki depremdir. Bu depremde **Emergency Events Database (EM-DAT)** verilerine göre 6000 kişi vefat etmiştir (CRED, 2018). 1999 yılındaki Marmara depremi ise Anadolu’nun birçok yerinde hissedilmiş ve ciddi can ve mal kayıplarına sebep olmuştur, öyle ki Dünya’daki en çok hasar meydana getiren ilk 10 deprem arasında bulunmaktadır(CRED, 2018). Yine CRED afet tanımına uyan Türkiye’nin doğal afet bilançosuna bakıldığında 1900 - 2018 yılları arasında uluslararası kayıtlara düşen 89 deprem (can kaybı: 89.236; afetten etkilenen nüfus: 6.924.689 kişi), 41 sel ve su baskını (can kaybı: 1359; afetten etkilenen nüfus: 1.785.020 kişi), 13 heyelan, 9 fırtına, 8 epidemik salgın (can kaybı: 613; afetten etkilenen nüfus: 204.855 kişi) , 7 aşırı sıcaklar ve 5 büyük yangın bulunmaktadır. Türkiye depremlerindeki etkilenen insan sayısı açısından ise

sekizinci, can kaybı açısından ise dünyada üçüncü sıradadır. Ayrıca afetten etkilenen insan sayısına göre ilk 10'a bakılırsa birincisinin 1.589.600 kişi sayısı ile Adana Ceyhan Depremi olduğu sonrasında Marmara Depremine geldiği ve ilk 10'un arasında 2 tane de sel felaketinin (1998 Devrek Seli ve 1995 Antalya Seli) bulunduğu görülmektedir. Toplam ekonomik zarara bakılacak olursa da 20 milyar doları aşan bilançosuyla Marmara depreminin en başta olduğu görülmektedir(CRED, 2018).

Türkiye'nin 1900-2018 yılları arasında teknolojik kaynaklı afetlerine bakıldığı zaman ise 158 adet farklı afete sebebiyet veren ve 6649 kişinin vefatıyla sonuçlanan birçok endüstriyel kaza, ulaşım kazası ve yangınların olduğu görülmektedir(CRED, 2018). Türkiye'de bu grupta ve ikincil afet olarak değerlendirilebilecek olan en önemli olaylardan biri 1999 Kocaeli Depremi sonrası meydana gelen TÜPRAŞ yangınıdır(Kadioğlu, 2011).

Bu tür doğal afetler ve insan kaynaklı afetlerin sebep olduğu zararları olabildiğince azaltmak insanlığın elinde olup bu konuda yeterli hazırlığın ve kapasite gelişiminin yapılması gerekmektedir. Ayrıca toplumun her kesiminin müdahale sürecinde olduğu gibi asıl olarak önleme ve zarar görülebilirliği azaltılması safhasında da yeterli düzeyde katılımlarının sağlanması önemlidir. Farkındalık oluşturmak ve davranışa dönüştürmek üzere eğitimler düzenlemek afet bilincinin kazandırılması açısından elzemdir. Afet yönetim sürecinin en büyük bileşenlerinden biri olarak afetlere hazırlık bir kültür halinde ilkokuldan üst öğrenime ve sürekli eğitime kadarki tüm eğitim süreçlerinde oluşturulması beklenmektedir.

2.4. Afet Yönetimi Süreci

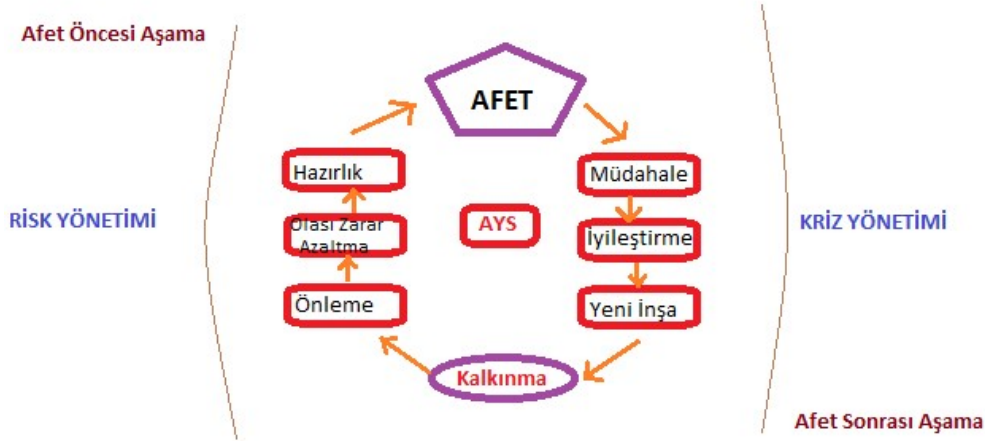
Son yıllarda Dünya'da ve özellikle Marmara Depreminden sonra Türkiye'de üzerinde durulmaya başlanan yeni bir afet yönetim sistemi ve süreci geliştirilerek hayata geçirildi. Eski klasik afet anında müdahale sürecini iyi yönetmek üzerine kurgulanan afet yönetimi profiline ek olarak bazı bileşenler eklendi ve afet yönetimi daha geniş bir sürece yayıldı. Bu yeni afet yönetim sürecinde kriz yönetimi değil risk yönetimi anlayışının hâkim kılınması esas olarak alındı(AFAD, 2019a). Bu yeni modele Türkiye AFAD ile beraber geçiş yaptı ve bu süreçte birçok sınavdan geçti. Dünyada başarılı olan bu yeni sistemin ve sürecin adı ise bütünleşik afet yönetimidir. Bu tanımlamalar ve ilgili sürece dair ifade edilen terimler detaylıca bu alt bölümde verilmektedir. Buna göre;

- **Afet yönetimi:** (ing. disaster management) “Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afet sonucunu doğuran olaylara zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için daha güvenli ve gelişmiş yeni bir yaşam çevresi oluşturulabilmesi için toplumca yapılması gereken topyekûn bir mücadele süreci.

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, **afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların** planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, **çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim sürecidir**”(AFAD, 2014).

- **Afet Yönetimi Süreci** (ing. disaster management process) / **Afet döngüsü** (ing. disaster cycle) : “Bir afet olayını izleyen ve bir sonraki afete kadar birbirini takip eden afete müdahale, iyileştirme, yeniden inşa, zarar azaltma ve afete hazırlık aşamalarının tümünü ifade eder.

Afet yönetiminin evreleri olarak da anılırlar. **Her evrede yapılan çalışmaların başarısı büyük ölçüde, bir sonraki evredeki çalışmaların başarısını etkilediği için bu döngü iç içe geçmiş zincir halkaları veya daire ile gösterilmektedir**”(AFAD, 2014)(Şekil 2.3).

Şekil 2.3. Afet Yönetimi Süreci (AYS) (Ergünay, 2014)

Görüldüğü üzere Afet Yönetim Süreci iki temel başlık altında yürütülmektedir. Bunlar;

2.4.1. Afette Risk Yönetimi

“Ülke, bölge, kent veya yerleşme birimi ölçeğinde tehlike ve riskin belirlenmesi, analizi, riskin azaltılabilmesi için imkân, kaynak ve önceliklerin belirlenmesi, politika ve

stratejik plan ve eylem planlarının hazırlanması ve yaşama geçirilmesi sürecini” ifade eder(AFAD, 2014). (İng. disaster risk management)

Mevzuattaki tanımı: “Ülke, bölge, kent ölçeğinde ve yerel ölçekte risk türleri ve düzeylerini tespit etme, önleme, azaltma ve paylaşma çalışmaları ile bu alandaki planlama esasları. Afet senaryolarının hazırlanması, uygulama önceliklerinin belirlenmesi ve riskin azaltılabilmesi için genel politika ve stratejik planlarla, uygulama planlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesi bu süreç kapsamındadır”(Kanun, 2009).

1. **Önleme:** (ing. prevention) “Risklerin etkilerini önlemek veya azaltmak için yapılan çalışma, tedbir”.
2. **Zarar Azaltma:** (ing. mitigation) “Doğal, teknolojik ve insan kaynaklı tehlikelerle, çevresel bozulmaların afet sonucunu doğurmasını önlemek veya etkilerini azaltmak amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken yapısal veya yapısal olmayan önlem ve faaliyetlerin tümü.

Bu faaliyetler birçok kurum ve kuruluşla, çok çeşitli disiplinlerin belirli bir hedef doğrultusunda çalışmasını gerektiren uzun vadeli çalışmalardır. Zarar azaltma evresi, pratikte, iyileştirme evresindeki faaliyetlerle birlikte başlar ve yeni bir afet olana kadar devam eder. Bu evrede yürütülen faaliyetler, ülke, bölge ve yerleşme birimi ölçeğinde olmak üzere çok geniş uygulama alanı göstermektedir”. Zararın anlamı ise “Doğa, teknoloji ve insan kaynaklı olayların neden olduğu fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpların tümü” şeklinde ifade edilmektedir(AFAD, 2014).

3. **Afete Hazırlık:** (ing. disaster preparedness) “Afetlere zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmek için afet öncesinde yapılması gereken planlama, eğitim, tatbikat, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil yardım malzeme stokları, halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gibi faaliyetlerin sürekli ve sürdürülebilir olarak yürütüldüğü süreç”. Mevzuatta ise hazırlık; “Afet ve acil durumlara etkin bir müdahale amacıyla önceden yapılan her türlü faaliyet” olarak ifade edilmektedir (Kanun, 2009).

Afet öncesi aşamada afete hazırlık süreci aslında bir çeşit kapasite oluşturma ve geliştirme süreciyle kriz yönetiminde kullanılacak afete müdahale kapasitesini artırmaya yönelik faaliyetlerdir. Bunların tanımları ise;

- **Kapasite oluşturma:** (ing. capacity building) “Bir toplumda, kurum veya kuruluşlarda afet riskini azaltmak için gerekli olan insan becerisini geliştirme yönünde gösterilen faaliyetlerin tümü. Farklı düzeydeki toplum kesimlerinde teknolojinin, kurumsal yapıların mali güç ile diğer kaynakların geliştirilmesini içeren çalışmalardır.”
- **Kapasite geliştirme:** (ing. capacity development) “Sosyal ve ekonomik hedeflere ulaşabilmek amacıyla bilgi, yetenek, sistem ve kuruluşların geliştirilmesi yoluyla insanların, kurum ve kuruluşların ve toplumun sistemli olarak kapasitesini arttırması süreci.

Kapasite geliştirme eğitim ve sistemli bir şekilde öğrenim ile birlikte kurum ve kuruluşların, politik farkındalığın, finansal kaynakların, teknolojik sistemlerin gelişmesini de içermektedir.”

- **Kapasite analizi** (*İng. capacity analysis*) “Merkezî ve yerel ölçekte afet tehlikesi ve riskini belirleme ile afet zararlarının azaltılması amacıyla kullanılabilecek kapasitelerin ortaya konmasını amaçlayan, gerek zarar azaltma ve gerekse afete müdahale planlarında kullanılan çalışma.”
- **Afete müdahale kapasitesi:** (*ing. disaster response capacity*) “Afet müdahalesi için toplumda var olan imkân ve kaynakların tümü. Kişi, kurum ve kuruluşların zarar azaltma ve hazırlık evrelerindeki çalışmalarının etkinliğine bağlı olarak afete zamanında, hızlı ve etkili olarak müdahale edebilmeleri ve acil yardım hizmetlerini yürütebilmeleri bu kapsamdadır” şeklinde ilgili sözlükte geçmektedir (AFAD, 2014).

2.4.2. Afette Kriz Yönetimi

Afet yönetim sürecinin ikinci aşaması afet sırası ve sonrasındaki kriz yönetimi ve akabindeki iyileştirme safhasıdır. Kriz yönetimi şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Kriz hâli şartları süresince uygulanan, durumu normale döndürmeyi amaçlayan geçici bir yönetim biçimidir.

Afet yönetiminden farkı, sürekliliğinin olmaması, belirli bir zamanla sınırlı bulunması, krizi gerektiren olay ve nedenler kalktığında sona ermesidir”(AFAD, 2014). (ing. disaster crisis management)

AYS’nin ikinci aşaması üç basamaklı bir yaklaşım göstermektedir. Bunlar;

1. **Müdahale:** (*ing. response, intervention*) “Afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iâşe, ibate, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışma.”

“Afetin meydana gelmesi ile başlayan ilk evredir. Arama-kurtarma, ilk yardım, tıbbi sağlık, gıda, barınma, giyim, su ve arıtma temini hizmetleri gibi halkın acil ihtiyaçlarının sağlanması; hasar tespiti, yardım kaynaklarının koordinasyonu gibi konular bu aşamada gerçekleştirilir.”

“Bu, ilk müdahaleyle başlayıp, duruma göre kısa veya daha uzun süreyle devam edebilen bir süreçtir. Acil müdahale veya afete müdahale olarak da tanımlanmaktadır.”

Ayrıca afete müdahale safhasındaki altın saatlerdeki ilk müdahale ve ilk yardım ve sonrasındaki ön iyileştirme oldukça önemlidir(AFAD, 2014):

Altın saatler: (ing. golden hours) “Afet sonrası o bölgedeki insanların aranması ve kurtarılması ile tıbbi ilk yardımın yapılması için geçecek ilk 72 saatlik kritik süre. Sağlık konusundaki acil müdahale süresi bazı durumlarda çok daha az olmaktadır. Bireylerin ve yerel halkın afet sonrasında yetkililer ve ekipler gelene kadar ilk 3 gün kendi başına yeterli kapasiteye sahip olması istenen ve planlanan zaman dilimidir.”

İlk yardım: (ing. first aid) “Herhangi bir olay nedeniyle sağlığı tehlikeye girmiş olan kişilere, tıbbi yardımı yapacak sağlık personeli gelinceye kadar, olayın gerçekleştiği yerde, hayatın kurtarılması ya da durumun kötüleşmesini önlemek amacıyla, eldeki imkânlarla ilaçsız olarak yapılan müdahale. Yetkili makamlardan ilk yardım eğitimi almış kimseler tarafından yapılması öngörülmektedir.”

Ön iyileştirme: (İng. initial recovery) “Afet ve acil durum nedeniyle bozulan yaşam şartlarının normalleştirilmesine yönelik olarak olayın meydana gelmesinden hemen sonra başlatılan kısa dönem iyileştirme faaliyetleri.”

2. **İyileştirme:** (ing. recovery) “Afetlerden etkilenmiş olan toplulukların ihtiyaçlarının en akılcı yol ve yöntemlerle karşılanması, hayatın bir an önce normale döndürülmesi, muhtemel afetlerle baş edebilme imkânlarının geliştirilmesi ve en az zarar görmelerini sağlayacak daha güvenli bir yaşam çevresi oluşturulması için yapılması gereken yasal, kurumsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerin tümünü kapsayan uzun süreçtir. Afet yönetiminde, afete müdahaleden sonra gelen dönemi ifade eder”(AFAD, 2014).

İyileştirmenin bir diğer ifade şekli olan **rehabilitasyon** ise “Hasara uğramış veya fonksiyonunu kaybetmiş hizmetlerin, altyapının ve binaların kısa sürede onarılarak çalışabilir hâle getirilmesi faaliyetleri” şeklinde tanımlanmaktadır.

3. **Yeniden İnşa:** (ing. reconstruction) “Afet nedeniyle yıkılan, yanan veya kullanılamaz duruma gelen bina, tesis ve altyapıların işlevlerini görmek üzere, afetlere daha dayanıklı ve çevreye uyumlu bina ve tesislerin inşa edilme sürecidir”.

Tüm bu kriz yönetimi sonucunda ilk başta hedeflenen ise afet bölgesinin eski normal hayatına biran önce döndürülmesidir. Ancak burada asıl hedeflenen o bölgenin bu krizi fırsat bilip kalkınarak o krizden gelişerek çıkmasıdır. AYS’nin sonunda hedeflenen kalkınma ve gelişmenin ise sürdürülebilir olması istenmektedir:

- **Sürdürülebilir Kalkınma:** (ing. sustainable development) “Gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkânlarını ortadan kaldırmadan, bugünkü kuşakların ihtiyaçlarını karşılayarak kalkınabilmesi ve ekonomik, sosyal, çevresel hedefler arasında denge kurulması esasına dayanan bir kalkınma ve gelişme yaklaşımı.

Afetler açısından ise; günümüzde ve gelecekte toplumsal eşitsizliğe, çevre ve afet sorunlarına yol açmadan ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi süreci olarak ifade edilebilir”.

- **Sürdürülebilir Afet Yönetimi:** (ing. sustainable disaster management) “*Var olan tehlike ve riskleri önleme, bunlardan sakınma veya etkilerini azaltma, daha güvenli ve gelişmiş yeni yaşam çevreleri oluşturma ana hedeflerinin yanı sıra ekonomik, sosyal ve çevresel gelişmelere de katkı sağlayabilen yönetim*”.
- **Bütünleşik Afet Yönetimi:** (ing. integrated disaster management) “*Afetlerle baş edebilen, dayanıklı ve dirençli bir toplum oluşturmak için tüm tehlikeleri dikkate alan, afet yönetiminin önleme, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yapılması gereken çalışmalar ve alınması gereken önlemleri, toplumun tüm güç ve kaynaklarını kullanarak gerçekleştirebilen bir yönetim süreci; entegre afet yönetimi şeklinde de adlandırılmaktadır*”(AFAD, 2014).

Afet yönetiminin risk yönetimiyle başlayan ve kriz yönetimi ile devam eden bu yeni modern afet yönetimi anlayışı aynı zamanda ekonomik ve sosyal maliyeti düşürerek kaynak israfını önlemekte ve uygun politikalarla kapasitenin daha verimli kullanılmasını sağlamakta ve nihayetinde ülkelerin gelişmesine ve kalkınmasına katkı sunmaktadır (Kadıoğlu, 2011).

Tüm bu bütünleşik afet yönetim ve süreçlerinin hedefi ise bahsedildiği gibi; afetlerin oluşmadan tehlike düzeyindeyken önlenmesi ve afetlere hazır ve dirençli bir toplumun oluşturulmasıdır. Afetlere dirençli toplumlar geçmişte yaşadığı tecrübe ve sıkıntılardan ders çıkaran ve ona göre hazırlıklarını yapan toplumları ifade etmektedir. İlgili sözlükte de bu durum şöyle ifade edilmektedir(AFAD, 2014):

- **Afetlere dirençli toplum:** (ing. disaster resilient community) “*Afet sonrası yaşanan acil durum sürecinin ardından, toplumun olası yeni bir afete karşı daha dirençli kılınması amacıyla yapılan zarar azaltma, hazırlık ve iyileştirme faaliyetleri sonucunda ulaşılan yeterlilik düzeyi.*” şeklinde özetlerken devamında bu durumu daha da açarak hedefin ne olduğunu açıklar:

“Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması konusunda eğitilmiş ve bilinçli olduğu ve etkin önlemler alabildiği için her tür ve büyüklükteki afetlerden olabildiğince az zarar gören ve hazırlıklı olduğu için de kısa süre içinde ve dışarıdan büyük yardımlar almadan normal yaşam düzenine dönebilen toplulukları ifade eder.”

Böylelikle aslında afet yönetim sürecinin ana hedefini; afetin ana etkileneni ve merkezi konumunda olan “insanı” toplum düzeyindeki boyutuyla bir kez daha vurgulamış; afet sonrası iyi bir yönetim ile insanın gelişmesine; toplumun dirençli kılınmasına ve ülkesinin kalkınmasına katkı sunarak bu hedefi birey düzeyinde belirtmiştir.

2.5. Afetlerin İnsani Boyutu

Çalışmamızın insani diplomasi çerçevesinde ilerlemesinin planlanmasından dolayı diplomasi kavramına geçmeden önce afet yönetimindeki insani boyutun ele alınması gerekmektedir. Zira diplomasinin soğuk diyebileceğimiz geleneksel diplomasi kavramından insani diplomasi kavramına zihinleri çevirebilmek ve insani boyuta ısındırabilmek adına bu bölümde bazı tanımlamalar üzerinde durulacaktır. Böylelikle üzerinde politika üretilen ve kamuoyuna sunulan toplumun, “fert, birey, insan” bazında afetlerde yaşadıkları hakiki boyutlar kısaca ele alınacaktır.

Nitekim asrımızda meydana gelen birçok afet hala binlerce ölümlere, kalıcı insani ve ailevi sarsıntılara, ruhsal veya fiziksel yaralara ve ciddi miktarda maddi ve manevi hasarlara sebebiyet vermektedir (A. M. Köseoğlu, 2015). Bundan dolayı birçok afetzede insan kendi yurtlarından göç etmekle veya zorunlu olarak yerinden yurdundan edilmekle karşı karşıya kalmaktadır. Tüm bu afete ve travmaya maruz kalmış hassas grupların daha dikkatli bir şekilde afetin ilk altın saatlerindeki ilk yardım sürecinden sonraki yıllar sürebilen rehabilitasyon çalışmalarına kadar itina ile ilgilenilmesi gerektiği yadsınamaz bir gerçektir.

Afetlerin insani boyutu da bunu gerektirmektedir. Zira insan kendisiyle alakadar olduğu kadar ailesiyle, çevresiyle ve dünya ile alakadar bir varlık olarak yaratılmıştır. Bu alakadarlık cihetiyle insanın birden çok ihtiyacı ortaya çıkmakta ve onların karşılanmasını arzu etmektedir. Bu ihtiyaçlar ve arzular sosyokültürel bir varlık olan insanı olası bir afette daha da zor duruma düşürebilmektedir. Zira kendisi zarar görmese bile etrafındakilerin ya da uzak diyarlarda bile olsa küresel Dünya’nın medya ve iletişim araçları ile dünyanın neresinde olursa olsun “yakın”laşan bir bireyi olarak dünya ile alakadarlığı cihetiyle bu olumsuz tabloya karşı bir şeyler yapmaya kendisini zorunlu ya da bir başkası tarafından gerekli yardımların yapılmasını isteyecektir. Hem afetzedelerin hem de diğer alakadarlığını hisseden her bir bireyin tüm bu ihtiyaçlarının giderilmesi süreci aslında insani yardımları ve insani diplomasiyi şekillendirmektedir.

Bu bölümde afetlerde insanın etkilenen **biyopsikososyal boyutu** ele alınacaktır. Biyopsikososyal boyut kişileri sadece biyolojik, ya da psikolojik veya sosyal boyutuyla ele almaz aynı zamanda bireyleri bütüncül bir şekilde değerlendirir ve kişiyi çevresiyle, sosyokültürel boyutu ele alıp bedensel ve ruhsal sağlığına tüm bunları gözeterek yaklaşır.

Afetlerin insani boyutunu açıklayan biyopsikososyal durumun ve kavramının anlaşılabilmesi adına bazı tanımlamalara aşağıda yer verilecektir. Böylelikle afetlerde bireylerin yaşadığı olumsuzluklar betimlenmeye çalışılacaktır. Ardından bu durumlar ile baş edebilme süreçlerinden bahsedilecektir. Zira bu tür durumlara müdahale aynı zamanda afetlerin insani boyutunun ne kadar hassas olduğunu gösteren madalyonun bir başka yüzünü göstermektedir.

Afetlerden etkilenen nüfus (ing. affected population) deyince *“Afet bölgesinde yaşayan, afetten etkilenen, yaralanan, evsiz kalan ve acil olarak sağlık müdahalesi, su, yiyecek, barınma, psikososyal destek gibi yaşamsal konularda destek ihtiyacı olan nüfus”* aklımıza gelmelidir. *“Afete uğramış, afetten etkilenmiş kişi”* olarak bilinen afetzede (ing. disaster victim) 7269 sayılı Kanun’da belirtildiği üzere *“Olmuş ya da olması muhtemel afet ve acil durumlardan dolayı fiziksel, sosyal ve ekonomik yönden zarara uğrayan veya uğraması muhtemel kişi”*dir. Bu afetzedelerin biyopsikolojik boyutunu inceleme ve raporlamasına ise afet epidemiyolojisi denmektedir.

- **Afet epidemiyolojisi:** (ing. disaster epidemiology) *“Afet nedeniyle meydana gelen ölümler, yaralanmalar, hastalıklar, psikolojik sorunlar gibi sağlığı etkileyen her türlü durum ve bunlara etki eden faktörlerin neden- sonuç ilişkilerinin ve gerçekleştirilen müdahalelerin yeterliliğinin incelenmesi ve raporlandırılması.”* sürecini tanımlar ve bu süreçteki vazife alacakların kimler olduğunu ve ne gibi vazifeler alacağını ifade eder(AFAD, 2014):

“Afet bölgelerinde epidemiyolojik çalışma ve araştırmalar görevlendirilen halk sağlığı çalışanlarınca yapılır. Benzer durumların tekrarlanmaması, zararların azaltılması ve müdahale planlarının gözden geçirilmesi konularında” çalışır. Bu konuda çalışanlar bir bilim dalı çevresinde birleşmektedirler. Bu bilim dalı ise Halk Sağlığı’dır.

- **Halk sağlığı:** (ing. public health) *“Organize edilmiş toplumsal çalışmalar sonunda çevre sağlık koşullarını düzelterek, bireylere sağlık bilgisi vererek, bulaşıcı hastalıkları önleyerek, hastalıkların erken tanı ve koruyucu tedavisini sağlayacak sağlık örgütleri kurarak, toplumsal çalışmaları her bireyin sağlığını sürdürecektir bir yaşam düzeyini sağlayacak biçimde geliştirerek hastalıklardan korunmayı, yaşamın uzatılmasını, beden ve ruh sağlığıyla çalışma gücünün artırılmasını sağlayan bir bilim dalıdır.”*(AFAD, 2014)

Afette halk sağılığı çalışanlarının neler yapabilecekleri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca afetlerde karşılaşılabilen sağılık problemlerinden biri olan bulaşıcı hastalıklar (ing. contagious disease) *“Hastalık yapıcı (patojen) organizmaların sebep olduğu ve bireyden bireye ya da türden başka bir türe geçebilen hastalık”* olarak ifade edilmektedir. Bu durumun anormal yaygınlaşmasına ise salgın denir. Salgın: (ing. epidemic) *“Bir bölge veya yerleşmede her zaman görülen enfeksiyon hastalıklarının sayıca anormal miktarda artması durumu, epidemi.”* olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca bu salgın durumu afetin bizzat kendisi olabileceğı gibi tüm afetzedeleri etkileyebilecek bir ikincil afet olarak da karşımıza çıkabilir:

“Afetlerde, yetersiz hijyen koşulları, gıdaların hazırlanma ve saklanma koşulları ile kişisel temizlikteki eksiklikler nedeniyle, deri ve bağırsak hastalıkları başta olmak üzere ortaya çıkan hastalık türlerini kapsamaktadır.”

Diğer bir tanımı ise *“Belli bir dönemde veba, kolera, tifo, grip gibi bir hastalığın kısa zamanda ve kolayca diğer canlılara bulaşmasıdır.”*(AFAD, 2014)

Bazı risk analizleri ile bu durumlar afet oluşmadan önce ortaya konulmalıdır. Zarar görebilirlik analizi: (ing. vulnerability analysis) *“Risk altındaki insan ve insan yerleşmelerinin farklı risk senaryoları karşısındaki baş edebilme kapasiteleri veya eksikliklerinin değerlendirilmesi faaliyeti”* buna güzel bir örnektir. Zira her bir travma ve afet kişileri incinebilir hassas dezavantajlı gruba sokabilmektedir:

- **Hassas gruplar:** (ing. vulnerable groups) *“Afet tehlike ve riskleri karşısında bulundukları ortam ve durumlar kırılganlık gösteren; fiziksel, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel koşulları nedeniyle zarar görebilirlik riski daha yüksek olan grup ve topluluklar.”*

“İncinebilir, kırılgan, dezavantajlı, riskli gruplar” olarak da adlandırılabilen bu grup ve topluluklar; fiziksel, ekonomik ve sosyal zarar görebilirlik bakımından ayrı başlıklar halinde de incelenebilir:

→ **fiziksel bakımdan zarar görebilirliği yüksek olanlar** (ing. physically vulnerable groups) *“Bebek ve çocuklar, yaşlılar, engelliler, kronik ve yatalak hastalar, hamile ve loğusalar, bakımevlerindeki öksüz, yetim ve yaşlılar, gözetim altında olan ve olmayan bağımlılar, tutuklu ve mahkumlar vd.”*

→ **ekonomik bakımdan zarar görebilirliği yüksek olanlar:** (ing. economically vulnerable groups) “*Düzenli geliri yetersiz ya da olmayan yoksul haneler, sağlıksız ve güvensiz koşullarda barınanlar, evsizler, kayıtsız çalıştırılan işçiler, çalışan çocuklar vd.*”

→ **sosyal bakımdan zarar görebilirliği yüksek olanlar:** (ing. socially vulnerable groups) “*İnanç baskısına, cinsiyet ayrımcılığına maruz kalanlar, aile içi şiddet mağdurları, okur-yazar olmayanlar, yerleşime iç göçle gelenler, mülteciler, kaçak göçmenler, mevsimlik işçiler, yerleşimle ilgili bilgisi sınırlı turistler vd.*”(AFAD, 2014)

Tüm bu hassas gruplara dair tanımlamalar aslında afetlerin öncesinde de nasıl bir insani boyutla karşı karşıya olduğumuzu gösteren önemli bir vesikadır. Bu hassas grupların çevremizde azımsanmayacak derecede çok olması ve olası bir afet veya travma sonrası düşecekleri çok daha vahim tablo insani yardımların gerekliliğini ve insani diplomasinin ana bileşeni olan insanı vurgulaması açısından oldukça önemlidir. Bu olası ciddi tabloyu biraz daha derinleştirecek olursak bazı kavramlara değinilmesi gerekmektedir.

- **Travmatik olay:** (ing. traumatic event) “*Normal insan yaşantısının dışında olan ve bireylerde fark edilir düzeyde stres oluşturan olay. Travmatik olay, doğrudan kişinin kendi başına gelebilir, kişi travmatik olaya tanık olabilir ya da sevdiği veya kendisi için önemli bir kişinin travmatik olay yaşadığını öğrenmesiyle*” kişilerin başlarına gelebilmektedir. Sonraki süreçte kişide bazı geçici ve ani (akut) gelişen veya uzun süre devam edebilen (kronik) psikolojik sorunlara neden olabilmektedir. Bunlardan bazıları;
- 1. **Psikolojik travma:** (ing. psychologic trauma) “*Aşırı korku ve dehşetle tepki verilen ölüm, yaralanma veya kişisel bütünlüğün tehdit edildiği olaylarda geçirilen sarsıntı*”
- 2. **Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB):** (ing. post traumatic stress disorder) “*Doğal afet ya da beklenmedik bir olayla karşılaşan kişilerde meydana gelebilen, aşırı korku, çaresizlik, tepkisizlik, içe kapanma, aşırı uyarılmışlık, olayı yeniden canlandırma gibi psikolojik davranış ve kaygılanış farklılığı durumu*”na denir. Bu durum: “*Bazı kişilerde çok yoğun yaşanabilir*” ancak “*psikolojik destek alarak zaman içinde normale dönebilmek mümkündür.*” (AFAD, 2014)
“TSSB’nin bazı tipleri mevcuttur:
 - I. Akut TSSB (belirtileri 3 aydan daha kısa süre devam eder)
 - II. Kronik TSSB (belirtiler 3 aydan daha uzun süre devam eder)
 - III. Geç başlangıçlı TSSB (belirtiler travmadan 6 ay sonra ortaya çıkar)”

Görüldüğü üzere afetin olması ile beraber başlayan afetzedenin psikolojisinin bozulma riski 6 ay sonrasında da kişinin karşısına çıkabilmektedir. O yüzden afetzedelerin uzun bir dönem takibinin yapılması oldukça önemlidir. İyi bir iyileştirme rehabilitasyon süreci geçirmeyen afetzedelerde tükenmişlik sendromu veya depersonalizasyona varan ciddi psikolojik durumlar görülebilmektedir:

3. **Afetzede psikolojisi:** (ing. disaster-victim psychology) “Afeti yaşamış, can ve mal kaybına uğramış olan bireylerin içinde bulunduğu psikolojik duygu düzeyini ifade eder. Bireylerin, normal yaşam düzenlerinin bozulması ile birlikte sinirlilik, kaygı, güvensizlik, vb. duyguları yoğun olarak yaşamaya başlamasını kapsamaktadır.”
4. **Tükenmişlik sendromu:** (ing. burnout syndrome) “Sürekli güçlü strese maruz kalmaktan kaynaklanan düşük öz saygı veya öz yeterlilik duyguları ile birleşen, kişinin duygusal, fiziksel ve zihinsel tükenmişlik durumu.”
5. **Kendine yabancılaşma:** (ing. depersonalization) “Kişinin, ruhsal süreçlerini ya da bedenini kendisinden ayırmış gibi veya kendisini rüyadaymış gibi hissetmesi şeklinde ortaya çıkabilen benlik algısında ya da yaşantısında değişikliğe” sebep olabilmektedir(AFAD, 2014).

Birçok sosyal çalışmalar ile afetzedenin bu psikolojik durumlardan kurtulması ve desteklenmesi gerekmektedir. Bunlar arasında; psikolojik destek, psikolojik eğitim ve psikolojik ilk yardım faaliyetleri bulunur. Böylelikle bu ciddi olumsuz tablonun getirdiği yük ve çıkmazlar paylaşılarak kişilerin güçlendirilmesi sağlanabilir. Bu faaliyetler ise;

1. **Psikolojik ilk yardım:** (ing. psychological first aid) “Afetler, terör, trafik kazaları, tecavüz, aile içi şiddet, işkence, çocuk istismarı gibi travmatik olaylar sonrası çocuklar, gençler, yetişkinler ve aile bireylerine uygulanabilen modüler bir terapik yaklaşımı” ifade eden bir acil müdahale çeşididir. “Psikolojik ilk yardım, travmatik olayın oluşturduğu stresin azaltılmasını sağlayan ve uzun vadede mağdurların normal fonksiyonlarını kaybetmelerini önleyen, onlara travma sonrası ortaya çıkan psikolojik sorunlarla baş etmesini öğreten bir tekniktir.”
2. **Psikolojik destek:** (ing. psychological support) “Özellikle deprem gibi büyük yıkım getiren afetler sonrasında bir kısım afetzede görülen ruhsal sorunların giderilmesi amacıyla profesyonel kişilerce verilen psikolojik yardım hizmeti”
3. **Psikolojik eğitim:** (ing. psychological training) “Etkilenenlerin kaçınma davranışlarını azaltması konusunda cesaret verici, travmatik anılarıyla uzlaşmasını sağlayıcı ve duruma uygun olarak olması beklenen psikolojik tepkilerin neler olduğunun aktarılmasını somut ve pratik öneriler şeklinde sunan, afetler ve acil durumlar sonrasında yapılan eğitim”
4. **Bireysel görüşme:** (ing. individual interview) “Afet ve acil durum yaşantılarının doğurduğu sıkıntıları ve travma sonrası ortaya çıkabilecek bazı psikolojik bozuklukları tanımlamaya veya çözümlemeye yönelik olarak uzman psikologlar tarafından yapılan psikososyal destek amaçlı görüşme.”
5. **Psikososyal müdahale:** (ing. psychosocial intervention/response) “Afetler sonrasında etkilenen bireylerin, normal yaşantılarına geçiş sürecini hızlandırmaya yardımcı olan, bireylerin ve toplumun var olan gereksinimlerini tespit ederek olası afetlerle başa çıkma ve müdahale edebilme kapasitelerinin yanı sıra iyileşme becerilerinin de artırılmasına yönelik faaliyet ve hizmetlerin tümü.”
6. **Psikososyal destek** (İng. psychosocial support) “Psikolojik ya da psikiyatrik tedavi amacı gütmeyen, afet ve acil durum sonrası ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzlukların, bozuklukların önlenmesi, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması, geliştirilmesi, etkilenenlerin normal yaşamlarına geri dönmesi sürecinde kendi kapasitelerini fark etmeleri ve güçlenmelerinin sağlanması, toplumda gelecekte ortaya çıkması muhtemel afet ve acil durumlarla başa çıkma,

iyileşme, toparlanma becerilerinin artırılması ve yardım çalışanlarının desteklenmesini içeren ve afet döngüsünün her aşamasında yürütülen çok disiplinli hizmetlerin tümü.”(AFAD, 2014)

İlgili tanımlardan da anlaşılacağı üzere uygun psikososyal müdahale araçları (ing. instrument for psychosocial intervention) (“İhtiyaç ve kaynak değerlendirmesi, psikolojik ilk yardım, sevk etme ve yönlendirme, bilgi merkezi oluşturma, toplumu harekete geçirme, sosyal projeler, eğitimler gibi psikososyal müdahalede ihtiyaç duyulan tüm araçlar”) ile afetzedelerin süreci en az travmatik bir şekilde geçirmeleri hatta geçirdiği travmaları birer fırsata dönüştürüp bireylerin gelişimine katkı sunması hedeflenmelidir:

Travma sonrası gelişim (TSG) (ing. post-traumatic development) “*Travmatik olaylardan sonra yaşantıya bağlı ortaya çıkan olumlu değişiklikler*” olarak tanımlanan travmadan pozitif çıktı elde edilmesi hedefinin afet terminolojisinde kendine bir yer ayırması bu konunun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yoksa afetlerin insanlar üzerinde bıraktığı yüzlerce olumsuz etki ile psikososyal müdahale araçları ile uygun yaklaşımda bulunulmazsa afetin ne kadar afetzedeleri ve toplumu travmatize edeceği ifade edilen biyopsikolojik tanımlardan biraz olsun anlaşılabilir.

Ayrıca afetzedeler ve toplum afetlerin **sosyokültürel boyutuyla** da karşı karşıya kalmaktadır. Bunlardan bazıları:

1. **Göç** :(ing. migration)” *Bir grubun uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirmesine ilişkin nüfus hareketleri, göç kapsamına girer. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir.”*

Bu göç süreci bireysel göç (ing. individual migration) veya zorunlu göçte olduğu gibi toplu göç (ing. exodus / mass migration) şeklinde olabilmektedir. Bazen bu sürece yardımcı olarak aracı kurumlar girer; buna da yardımlı göç (ing. assisted migration) denmektedir. Toplumun olası bir afette (doğal, insan kaynaklı vs.) yaşadığı bu sosyal duruma alışması yurdundan ayrı düşmesi oldukça yıpratıcı olabilmektedir. Zira bu durum zorunlu göç de olduğu gibi sadece bir yer değişikliği olmayıp altında hayatını kurtarmak gayesi ile hareket edilmektedir. Bu da durumun yıpratıcılığını artırmaktadır:

→ **zorunlu göç:** (ing. compulsory migration) “*İnsanların hayatta kalabilmek için savaş, kıtlık, salgın hastalık, etnik baskılar ile diğer sosyal ve ekonomik sebeplerle topluca yer değiştirmesi*” olarak tanımlanmaktadır.

- 2. Yerinden edilme:** (ing. forced displacement) “*Genellikle silahlı çatışma ya da doğa kaynaklı afetler sebebiyle, bir kişinin evinden ya da ülkesinden zorla çıkarılması durumu.*”

Bu durum göçe benzer ancak burada daha kırıncı olabilen kişilerin yerinden zorla çıkarılması söz konusudur. Böylesi bir durumda da yurdundan edilenler bir yerlere sığınma ihtiyacı duyarlar.

- 3. Sığınma:** (ing. asylum) “*Zulüm veya ciddi tehlike sebebiyle bir devletten kaçan kişilere başka bir devlet tarafından sağlanan koruma. Sığınma hakkı verilen kişiye mülteci denir.*” “*Sığınma, “geri göndermeme”, “sığınma ülkesi sınırları içinde kalma izni” ve “insani standartlarda muamele” gibi çeşitli öğeler içerir.*”

Bu öğeler bazen uygulanmayabilir ve afetzedeler daha başka sorunlar ile karşılaşabilir. Mesela;

- 4. Sınırdan geri çevirme:** (ing. refusal at border) “*Mülteci bağlamında, sığınmacının olası sığınma ülkesine girmesine izin verilmemesi durumu. Sınırdan geri çevirme, geri gönderilmeme ilkesinin ihlaline sebep olabilir.*” Böyle kişiler bazen daha sonra ülke ülke dolaştırılabilir. Buna da;
- 5. Dolaşım hâlindeki mülteciler:** (ing. refugees in orbit) “*Zulüm görebilecekleri bir ülkeye doğrudan geri gönderilmemesine rağmen, sığınma hakkı verilmeyen veya başvurusunu incelemeye istekli bir devlet bulunamayan ve sığınma amacıyla ülkeler arasında dolaştırılan mülteciler*” denmektedir.

Bundan daha kötüsü ise bazen bu sürece ebeveynini kaybetmiş veya afette yakınları vefat etmiş kimsesiz çocuklar da eklenmektedir. Bu çocuklara;

- 6. Refakatsiz çocuk:** (ing. children without companion) “*kendisinden sorumlu bir yetişkinin refakati bulunmaksızın sığınılan ülkeye refakatsiz gelen veya giriş yaptıktan sonra refakatsiz kalan çocuk*” denmektedir.

Tüm bu yerlerinden edilmiş, göç etmek zorunda kalmış afetzedelerin ana sorunu ise;

- 7. Barınma:** (ing. sheltering) “*Afet sonrası kısa ve uzun süreli barınma ihtiyacının karşılanması süreci*” olmaktadır (AFAD, 2014).

Bu sorun için ilk aşamada afetzedelere sağlanan “*afet ve acil durumdan etkilenenlerin kullanımı amacıyla olay yerine ilk anda gönderilen, farklı nitelik ve tipe sahip kısa süreli acil barınma malzemesi*” olan **afet çadırları** (ing. disaster relief tent) veya **toplu barınma alanları** (ing. collective/mass settlement area) (“*Afetzedeler için acil dönemde kısa sürede barınak sağlanabilmesi amacıyla kullanılan kamu binaları, misafirhane, spor salonu, sosyal tesis, okul gibi toplu yerleşime uygun alanlar*”) olabilmektedir. Böylelikle “*konutu afet ve acil durum nedeniyle kullanılamaz hâle gelen veya konutun kullanılmasının riskli olması sebebiyle açıkta kalan afetzedeler ile tahliye tabi olanların bulundukları yerlerde veya başka yerlerde münferit veya toplu hâlde geçici olarak barınmalarının sağlanması*”

olarak bilinen **geçici barınma/ geçici iskân** (ing. temporary housing) sağlanabilmektedir(AFAD, 2014).

Tüm bunlardan anlaşılabacağı üzere aslında hayatlarını kurtarma pahasına yerlerini değiştiren çok kırılgan ve incinebilir bir duruma gelen afetzedelerin tek istedikleri ilk aşamada dört öğedir(AFAD, 2014):

1. **Geri gönder(il)meme:** (ing. non-refoulement) “Mültecilerin devletler tarafından, hayat ve özgürlüklerinin tehdit edilebileceği ülke veya topraklara herhangi bir şekilde geri gönderilmemeleri”
2. **Geçici koruma:** (ing. temporary protection) “Devletler tarafından şiddet veya çatışma nedeniyle kitleler hâlinde kaçıp gelen, durumları geçici olan kişilere bireysel statü belirlemesi olmadan, koruma sağlamak için geliştirilen düzenleme”
3. **Güvenli yerleşme:** (ing. safe settlement) “Afet risklerinden korunmuş veya afet riskleri azaltılmış, sağlıklı bir çevreye sahip, yasa ihlali olaylarının en az düzeyde olduğu bir yerleşme” Geçici barınmada ve güvenli bölgede de istenen budur.
4. **Geçici iyileştirme:** (ing. temporary recovery) “Afetten etkilenen toplulukların, arama kurtarma, tıbbi ilk yardım, tedavi, barınma, beslenme, haberleşme, güvenlik, psikososyal destek gibi temel ihtiyaçlarının asgari düzeyde karşılanabildiği süreç”

Tüm bu hizmetleri yaparken de her an için bizlerin de afetzedelerin yerinde olabileceğimizi unutmadan afetzedelerin sosyokültürel değerlerini gözeterek, **kültürel duyarlılık** (ing. cultural sensitivity) (“kültürel farklılıklarına değer yüklemeksizin, afetlerden ve acil durumlardan etkilenenlere onların toplumsal değerlerini ve normlarını göz önünde bulundurarak hizmet sunma anlayışı”) göstererek **sosyal projelerle** (ing. social project) (“afetlerden etkilenen bireylerin ihtiyaç ve sorunları doğrultusunda harekete geçmelerine, başa çıkma kapasitelerinin gelişmesine, afet ve acil durum sonucunda kaybolan yaşamın kontrolünü yeniden sağlama duygusunu hissetmelerine ve sorumluluk almalarına fırsat veren projeler”) (AFAD, 2014) hareket etmemiz gerektiği bilinci içinde olmalıyız.

Bu bilinç ile hareket edildiğinde yerinden olmuş göçmen, sığınmacı veya mülteci afetzedenin uygun psikososyal müdahaleler sonucunda iyi bir iyileştirme dönemi neticesinde hedeflenen durum ise;

Gönüllü geri dönüşün sağlanmasıdır. (ing. voluntary repatriation):

“Mültecilerin özgür iradeleri ile aldıkları karar neticesinde menşe ülkesine geri dönmeleri durumu. Gönüllü geri dönüş organize edilebilir veya kendiliğinden gerçekleşebilir.”(AFAD, 2014)

Kısaca bu bölümde bazı tanımlamalar ile temelinde “önce insan” demesi beklenen insani diplomasi kavramına geçmeden önce afet yönetiminin az ya da çok ancak her daim karşılaşılagelen “insani ve sosyokültürel” boyutu ifade edilmeye çalışılmıştır. İnsani yardım ve insani diplomasi nedir? sorusuna ise bir sonraki ana bölümde cevaplanmaya çalışılacaktır. Şimdi ise afetlerin kendi özünde olan uluslar arası boyutu ele alınacaktır.

2.6. Afetlerin Uluslararası Boyutu

Eskiden olduğu gibi afetler gerek doğal olsun gerek insan kaynaklı olsun ya da teknoloji kaynaklı olsun şimdilerde de her bir afet ülkeler arası sınırı tanımayan bir yapıya sahiptir. Eskiden kolera salgını Avrupa ülkelerinde sınır tanımadığı gibi günümüzde de Ebola salgını Afrika ülkelerinde sınır tanımamakta hatta küreselleşen dünyada tüm yeryüzünü kendine mesken olarak alabilmektedir (HAMER, 2013). Bu sadece bir biyolojik afet olan salgınlar ile sınırlı olmayıp Çernobil Faciası gibi teknolojik kaynaklı, Haiti Depremi gibi jeolojik yapıda, Kasırga, aşırı sıcaklıklar, kuraklık gibi hem meteorolojik hem klimatolojik yapıda ya da Suriye’deki iç çatışmalar veya savaşlar gibi insan kaynaklı afetlerde de durum böyledir. Dolayısıyla her afet dediğimizde aslında uluslar arası bir durumdan bahsediyor olduğumuzu unutmamalıyız. Zira bu durum sadece afet bölgesi ve afetten etkilenen nüfus olarak düşünülmemeli aynı zamanda afet kavramının içinde olan kendi yerel imkânlarının karşılaşılan olayda yetmemesi söz konusu olduğunda dış yardıma ihtiyacın oluşması düşünüldüğünde de afetler aynı zamanda uluslar arası bir durumun konusu olmaktadır. Dolayısıyla afet yönetiminin iki ana faktöründen biri insani boyutsa diğer bir boyutu uluslar arası olan boyutudur. Uluslar arası boyutu ise günümüzde diplomasi adı altında yürütülmekte ve bu durum gerek İnsani Diplomasi ve gerekse de Afet Diplomasisi konusu altında tartışılmaktadır. Bu iki kavram bir sonraki bölümde irdelenecek olup bu bölümde afet yönetiminde söz konusu olan bazı uluslar arası kurum ve kuruluşlardan bahsedilecektir.

Afetin afet olarak adlandırabilmesi için uluslar arası yardım çağrısının ne olduğunu ilk önce bilmek gerekmektedir. Zira bu çağrı diğer tüm uluslar arası kurum ve kuruluşları harekete geçmesine olanak sağlayacaktır:

- **Acil yardım çağrısı:** (ing. appeal) “ *Afetin büyüklüğünün Ulusal Derneğin (Kızılay) müdahale kapasitesini aştığı, uluslararası yardıma ihtiyaç duyulduğu durumlarda Uluslararası Kızılhaç Kızılay Federasyonu (IFRC) üzerinden üye*

ulusal dernekler ve diğer donörlere yönelik yapılan yardım çağrısı.” Bu çağrı içinde “afet durumu, sonuçları, müdahale durumu ve ihtiyaç tespiti ile ilgili detaylı bilgiler” iletilmektedir (AFAD, 2014).

Bu tanımın bilinmesi önemlidir. Zira afetlerin bazı kaynaklar tarafından afet olarak tanımlanabilmesi için bahsedildiği üzere afete maruz kalmış ülke hükümetinin olağanüstü hal ya da acil durum ilan etmesi ve uluslar arası yardım çağrısında bulunması şartı bulunmaktadır (CRED, 2019b).

Afetlerde olduğu gibi uluslar arası müdahalenin kaçınılmaz olduğu bazı acil durumlarda da bu uluslar arası kurum ve kuruluşların desteğine ihtiyaç duyulmaktadır:

- **Karmaşık veya Kompleks acil durum:** (ing. complex emergency) *“Bir ülke, bölge veya toplumda iç ve dış çatışmalar nedeniyle otoritenin kısmen veya tamamen çökmesi ile meydana gelen; can ve mal kaybının önlenmesi için uluslararası müdahaleyi gerektiren durum.*
- *Olağan Afet Risk Yönetimi kapsamında ele alınamayan ve insani müdahale ağırlıklı süreçlerin ayrıca şekillendirilmesi gereken bu durumların başlıca özellikleri;*
 - yaygın şiddet ve can kaybının olması;
 - olağandışı nüfus hareketleri;
 - sosyal ve ekonomik bakımdan yaygın hasar;
 - büyük ölçekli, çok yönlü insani yardım ihtiyacı;
 - siyasi ve askeri nedenlerle insani yardımın engellenmesi ya da önlenmesi;
 - insani yardımla görevli kişiler için de güvenlik risklerinin ortaya çıkmasıdır.”(AFAD, 2014)

Aslında insan kaynaklı afet olarak kabul edilen bu karmaşık ve kompleks acil durumun dünyadaki şimdiye kadar ki en büyük örneği ise Suriye iç çatışmasıdır. Sadece Türkiye’de uluslar arası insani hukukun gereği şu an için 4 milyona yakın Suriyeli misafir edilmektedir(Dışişleri Bakanlığı, 2018).

Uluslar arası yardım çağrısında bulunulan kuruluşlara detaylı bakılacak olunur ise;

1. **Uluslararası Kızılhaç Kızılay Dernekleri Federasyonu** (ing. International Federation of Red Cross and Red Crescent Society - IFRC) *“Kızılhaç ve Kızılay Derneklerinin sağlık faaliyetlerini güçlendirmek ve yeni derneklerin kurulmasını teşvik etmek için 1991 yılında kurulan Uluslar arası Kızılhaç ve Kızılay Derneklerinden oluşan federasyon. Günümüzde, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu çok geniş bir organizasyonla Ulusal Derneklere afetlere müdahale becerilerini ve faaliyetlerini geliştirmeleri konusunda yardımcı olmakta ve uluslararası düzeyde bu derneklerin sözcülüğünü ve temsilciliğini yapmaktadır. 2013 yılı itibarıyla Federasyonun 187 üye ulusal derneği bulunmaktadır.”*

2. **Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi** (ing. International Red Cross and Red Crescent Movement) *“İnanç, dil, ırk, toplumsal sınıf veya politik görüş farkı gözetmeksizin insan hayatı ve sağlığını korumak, insan onuruna saygı gösterilmesini sağlamak, insan acılarını önlemek ve dindirmek amacıyla kurulmuş uluslararası bir insani hareket. Hareket, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC), Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) ve Ulusal Kızılay ve Kızılhaç Derneklerinden oluşur.”*
3. **Uluslararası Kızılhaç Komitesi** (ing. International Committee of Red Cross-ICRC) *“Genel merkezi İsviçre’nin Cenevre kentinde bulunan Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketi’nin kurucu organı. Komitenin misyonu; silahlı çatışma mağdurlarının onurunu ve hayatını koruyarak yardım eden, tarafsız, ayırım gözetmeyen ve bağımsız bir kuruluş olmaktır. En önemli faaliyet alanlarından birisi korumadır. Savaşta etkilenen kişileri korumak, Uluslararası Kızılhaç Komitesinin önceliğidir.”*
4. **Ulusal Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri** (ing. National Societies of Red Cross and Red Crescent) *“Uluslararası Kızılhaç Kızılay Hareketinin temeli olup kendi statüleri, ulusal yasaları, temel ilkeleri olan ve Hareketin misyonuyla uyumlu olarak insani faaliyetlerini sürdüren dernekler. Bir ülkenin tek bir Ulusal Derneği olabilir. Türkiye Cumhuriyeti’nin ulusal derneği, Türk Kızılayı’ dır”* (AFAD, 2014).

Diğer bazı Uluslar arası Kurum ve Kuruluşlar:

- Dünya Sağlık Örgütü (WHO/DSÖ)
- Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP)
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (unicef)
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR/BMMYK)
- Uluslar arası Göç Teşkilatı (IOM)
- Sivili Toplum Kuruluşları (NGOs/STK)

Tüm bu uluslar arası kurum ve kuruluşların aslında ortak bir gayesinin olduğu düşünülebilir, o gaye de dünyadaki hemen hemen tüm dünya ülkelerinin katıldığı BM Genel Kurulunda **Birleşmiş Milletler Afetlerin Azaltılması Uluslararası Stratejisi’nin** (ing. United Nations International Strategy For Disaster Reduction) (UNISDR) müzakeresi altında ifade edilmiştir.

Stratejinin ana hedefi (AFAD, 2014):

“Afetler ve Riskleri Azaltarak 21. Yüzyılda Daha Güvenli Bir Dünya Oluşturmaktır.”

3. İNSANİ DİPLOMASİ VE İNSANİ YARDIM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

“Uluslararası ilişkiler tarihî bir bakıma güçlerin oluşumu, gelişimi, mücadelesi ve ilişkileri tarihîdir.”(Kılıçoğlu & Yılmaz, p. 94) Dolayısıyla uluslar arası ilişkilerin teorileri ve analizleri denildiği vakit ilk önce başvurulması ve açıklanması gereken en önemli temel kavram “Güç”tür (Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, p. 94). Bu çalışmanın kuramsal çerçevesinin de belirtilmesinde bu hususa öncelik verilecektir. Zira dünyadaki birçok insan kaynaklı ve diğer afetlerin önlenmesi, oluşması ve müdahalesi bu uluslar arası arenada gerçekleşen güçler, kuvvetler mücadelesinden veya yardımlarından kaynaklandığını daha gözükür kılabilmek bu çalışmadan beklenen çıktılardan biridir ve bu güç kavramının içeriğinin ilk önce açıklanması gereğini doğurmaktadır.

3.1. Güç Tanımı ve Çeşitleri

Genel itibarıyla iki anlamda ilgili sözlükte kendine yer verilmektedir. İlki: “Bir devletin kendi çıkarlarını koruma ya da taleplerini karşı tarafa kabul ettirme konusunda sahip olduğu maddi ve manevi potansiyel”(Dağ, 2016, p. 305) olarak ifade edilmiş sonrasında devletlerin güçlerini belirleyen ve etkileyen unsurlar iki ana başlıkta toplanarak sıralanmıştır:

“1.Sabit Unsurlar: Devletin coğrafyası, tarihi ve kültürü

2.Potansiyel Unsurlar: Ekonomik gelişmişlik, teknolojik yapısı, askeri kapasitesi ve yetişmiş insan sayısı veya potansiyeli”(Dağ, 2016, pp. 266,305)

Sabit unsurlar kısa vadeli değişimlerden etkilenmezler, mesela; “uygun coğrafi konumu, tarihi köklerden beslenen büyük ulus algısı ve kültürel kodları”(Dağ, 2016, p. 266) gibi.

Potansiyel unsurlar ise yukarıda bahsedilen örnekler de olduğu gibi kısa süreli değişimlerden kolayca etkilenebilmektedirler.(Dağ, 2016, p. 305)

İkinci anlamı ise: “Devleti ve toplumu yönetme ve yönlendirme gücü. Bu güç ve yetkiyi elinde bulunduran organ, hükümet; İktidar”(Dağ, 2016, p. 305) olarak verilmiş ve günümüzde pek kullanılmayan üçüncü bir anlamı olarak da “bir devletin askeri gücü”(Dağ, 2016, p. 305) olarak ifade edilmiş ancak ilerleyen süreçte yumuşak güç kavramının çıkması ile beraber bu anlamın kullanırlığı ya da algısı değişmeye başlamıştır.

Uluslar arası ilişkilerde güç denince ilk akla gelenlerden biri de “ulusal güç”tür. Kısaca “bir devletin diğer devlet davranışlarını değiştirebilme kapasitesi”(Dağ, 2016, p. 266) olarak adlandırılmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere sabit veya değişken olabilen bu unsurları “stratejik bir zihniyetle devletin ulusal gücü haline getirecek olan ise yöneticilerin siyasal vizyonu ve aklısıdır.”(Dağ, 2016, p. 266)

Çalışmanın üçüncü bölümünde bahsedilecek olan Türkiye örneğinde de bu ulusal gücün dinamiklerine değinilecek ve ilgili ulusal stratejiyi belirleyen temsilcilerin ve yöneticilerin siyasal vizyonunu ortaya koyabilmek adına ilgili kurum ve kuruluşların raporlarına ve temsiliyeti olan idarecilerin söylemlerine yer verilecektir.

Nitekim yumuşak güç kavramını ilk kitaplaştıran Joseph S. Nye de güç ve yumuşak güç kavramlarının tanımını yaptıktan sonra “Amerika’nın Yumuşak Gücünün Kaynakları, Yumuşak Güç ve Amerika’nın Dış politikası”(Nye, 2005, pp. 40-76, 125-143) gibi bölüm başlıkları ile ulusal gücün Amerika örneğini irdelemiştir. Son 20 yılın en etkili akademisyeninin 2008 yılında bin yedi yüz uluslararası ilişkiler uzmanının arasından seçildiği ilgili ankette altıncı sırada yer alan ve “ABD dış politikasının belirlenmesinde ise en etkili akademisyen” olarak gösterilen ("Joseph S. Nye, Jr.") Nye ayrıca diğer bazı ulusal güçlerin yumuşak güçlerinin dinamiklerine de kitabında yer vermiştir.(Nye, 2005, pp. 77-92)

Kavramlara tekrar dönülecek olursa; güç kavramını Nye “hava durumu”na (Nye, 2005, p. 11) benzetmiştir. Herkesin bir şekilde ona bağlı olduğunu, herkesin ondan bahsettiğini ancak tam olarak ne olduğunu anlayanların az olduğunu ve hava durumundaki değişikliklerin ise tahminlere dayandığını ifade etmektedir(Nye, 2005, p. 11). “Siyasi liderler ve analistler [de] güç ilişkilerindeki değişiklikleri tarif ve tahmin etmeye çalışırlar”(Nye, 2005, p. 11) cümlesiyle de gücün hava durumuna benzeyen yönünü açıklamaktadır. “En genel anlamıyla güç, birinin istediği sonuçları elde edebilmesi”(Nye, 2005, p. 11) olarak tanımlayan Nye istenilen sonuca varmak adına başkalarının davranışlarını değiştirebilmenin birçok yolunun olduğunu vurgulamaktadır. “Onları tehditle zorlayabilirsin, para vererek kandırabilirsin veya onları kendine çekip senin istediğini istemelerini sağlayabilirsin”(Nye, 2005, p. 11) diyerek bu yolları tarif etmektedir. Bu tanımdan da yola çıkarak genel olarak güç kavramı günümüzde iki ana başlıkta altında irdelenmektedir. Bunlar;

3.1.1. Sert Güç

Kaba güç (hard power) olarak da adlandırılan sert güç “uluslar arası ilişkilerde, askeri ve ekonomik gücün fiili saldırı, saldırı tehdidi, boykot ve ekonomik yaptırım gibi yöntemlerle kullanılması”(Dağ, 2016, p. 197) olarak tanımlanmaktadır. Sert gücün amacı olarak da “karşı tarafa politik baskı, yıldırma veya onu ikna etmek olabileceği gibi rakibini cezalandırma da olabilir”(Dağ, 2016, p. 197) şeklinde ifade edilmektedir. Bunu kullanan devlete de bu adın verilebileceği hususu da ayrıca sözlük anlamına eklenmiştir(Dağ, 2016, p. 197).

Bu konuda Nye sert gücü “kandırmalara (havuç) veya tehditlere (sopa)”(Nye, 2005, p. 14) dayandırmaktadır. Dünya siyasetini üç boyutlu bir satranç oyununa benzeten Nye (2005, p. 14) satranç tahtasının en tepesinde ülkeler arasındaki askeri konuların yer aldığından yani aslında sert gücün dünyadaki bulunduğu gerçek konumundan bahsetmektedir. Amerika’yı da “askeri erimi açısından gerçekten tek süper güç ve hegemonya”(Nye, 2005, p. 14) olarak ifade etmektedir. Tüm bunlar “sert gücün sopasını” gösterirken; satranç tahtasının orta kısımlarında ise ülkeler arasındaki ekonomik meselelerin yer aldığını ve ABD, AB, Japonya, Çin vb. ülkeler ile bu safhanın çok kutuplu olduğunu dem vurup aslında “sert gücün havucuna” dikkatleri çekmektedir.(Nye, 2005, p. 14)

Son olarak dünya siyasetinin satranç tahtasının en alt kısmında ise bu çalışmanın ana konusunu oluşturan afetlere sebebiyet veren problemlerden bahsedilmektedir. Bu problemler arasında insan kaynaklı afetlerden olan terörizm, yavaş gelişen afetlerden olan iklim değişikliği, kuraklık ve doğal afetlerden olan biyolojik kökenli bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar bulunmaktadır(Nye, 2005, p. 14).

Görüldüğü üzere dünya siyasetinde ulusal çıkarları maksimize etmek adına güç mücadelesi sert güç penceresinden en üst seviyelerde gerçekleşirken, dünya gündeminin en alt basamaklarında ise aslında üzerinde en çok konuşulması gereken ve yumuşak güç penceresinden tüm mağdur olmuş insanlığın gözetilmesini öngören afetler ile mücadele ancak yer almaktadır.

Sert gücü kullanmak, ulusal devlet çıkarlarını ve çıktılarını kısa sürede alma noktasında ülkelere avantaj sağlayabilirken (Yağmurlu, 2015) ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından ülkeleri sıkıntılara sokabileceği (Battir, 2017, p. 61) unutulmamalıdır.

Sert gücü elinde bulunduranların ve kullananların kendi dış politikalarındaki hedeflere ulaşmak adına uluslar arası kamuoyunda meşruiyetlerini sağlama ihtiyacı (Sancar, 2012, p. 27) doğmaktadır. Bu durumda da devreye yumuşak gücün girmesi kaçınılmaz olmaktadır zira hükümetler sert gücün yaptırım ve müdahalelerine yumuşak güç ile sağladığı sağduyu ve meşruiyetin miktarı ile doğru orantılı olarak uluslar arası ilişkilerde başarılı olacaklarını düşünmektedirler (Sancar, 2012, pp. 26,27). Bu durum ilgili alanyazında gayet açıkça ifade edilmektedir: “ Unutulan nokta yumuşak gücün zaten sert güçle oluşan olumsuz algıyı iyileştirmek gibi bir görevi olduğudur.”(Sancar, 2012, p. 25)

Kısacası sert gücün uygulamadaki önemli parametrelerinden olan klasik diplomasi uygulamasının yansımaları olan zorlayıcı diplomasi, reaktif diplomasi, negatif diplomasi, askeri diplomasi, ekonomik diplomasi ve gizli diplomasi gibi(Dağ, 2016, pp. 126,256,268,336) bazı dış politika uygulamaları neticesindeki muhtemel oluşacak olumsuz hava, yumuşak güç kullanımı sayesinde aşılabileceği ve sağduyunun tekrar sağlanabileceği (Sancar, 2012, p. 26) hususu beyan edilmektedir.

Diğer taraftan çalışmamızın konusunu da oluşturan insani yardımlar hususu bazen sert gücün disiplini ve yardımı ile gerçekleştiği ve sert gücün yumuşak tarafını oluşturduğu da unutulmamalıdır: “Sert gücün yumuşak bir tarafı da mevcuttur, sert gücün temeli olan askeri kapasitenin insani yardım operasyonlarında özellikle lojistik açısından oynadığı önemli rol bunu ifade etmektedir.” (Ahmet Murat Köseoğlu & Çevikel, 2014, p. 6) Ayrıca ülkelerdeki sert gücün önemli bir komponenti olan askeri gücün iktidar boşluklarını engelleyerek muhtemel oluşabilecek insan veya teknoloji kaynaklı afetlerden olan sivil savaşların ve terörizmin önünü alması da sert gücün diğer önemli yumuşak tarafı ve afetleri önleyici bir yönüdür. Ya da caydırıcı nitelikteki savunma kuvvetleri ile ilgili ülke, vatandaşlarını olası çatışmalardan koruyabilmesi ve böylelikle olası tehlikelerin afete dönüşmeden risk yönetimi ile bertaraf edilmesi mümkün olabilmektedir. Zira bu durum doğal afetler sonrası ortaya çıkabilecek kaoslara bağlı yani sosyal dengenin bozulmasına bağlı afetlerin ikincil etkisinin azaltılmasına ve hatta ikincil afetlerin önlenmesine katkı da sağlayabilmektedir. Askeri kapasitenin oluşumu ve gelişimi ve ekonomik gücün yüksek tutulması sonucu olası zarar maliyetlerinin bir an önce tedarik edilmesi; iyileşmenin hızlı bir şekilde sağlanması ve nihayetinde ülkelerin ve afet bölgesinin kalkınarak o olumsuz kriz ortamından gelişerek çıkmasına da katkı sunabilmektedir (Tangör, 2013, p. 89). Tüm bunlar sert gücün pozitif yönlerini ve yumuşak tarafını göstermektedir.

3.1.2. Yumuşak Güç

Nye ilk olarak 1990 yılında Amerika'nın düşüşte olduğu kanısının tartışıldığı “Bound to Lead” adlı kitabında yumuşak güç kavramını ortaya koymuştur(Nye, 2005, p. 7).

Yumuşak gücün sözlük anlamı “uluslar arası alanda istediği hedeflere, kaba güç kullanarak ulaşmak yerine, diğerlerini ikna ederek ulaşma anlayışı ve anlayışı uygulayan devlet”(Dağ, 2016, p. 345) olarak ifade edilmektedir.

Joseph Nye, yumuşak güç kavramını gücün bir şekli olduğunu ve ulusal stratejilere dahil edilmesi gereken bir dış politika aracı olduğundan bahsetmektedir. Yumuşak kelimesiyle sert güce nazaran zayıflık ibaresi olmadığına da altını ayrıca çizmektedir(Nye, 2005). Kısacası ortaya attığı bu güç çeşidine kendisi şu şekilde tanımlamaktadır: “İstedğini zor kullanmak [sopa] veya para vermek [havuç] yerine kendine çekme yoluyla elde etme becerisidir.”(Nye, 2005, p. 5)

Başka bir ifade ile “devletlerin yıkıma ve savaşlara neden olacak sert güç kullanımı yerine dikkate aldığı bir politika türüdür.”(Ahmet Murat Köseoğlu & Çevikel, 2014) Bu dış politika türünde ilgili “aktörlerin davranışları üzerinde kurumlar, değerler, kültür ve ılımlı politikalar kullanarak, işbirliği ve çekicilik yoluyla etki sağlanması”(Çavuş, 2012, p. 24) istenilmekte ve beklenmektedir.

Gücün ikinci bir yüzü olan (Nye, 2005, p. 14) ve soyut bir yüzünü gösteren yumuşak gücün tanımlanması ve değerlendirilmesi bazen daha güç olabilmektedir ancak küreselleşen boyutuyla günümüz dünyasında uluslararası ilişkilerin yön değiştirmesi sonucu yumuşak güç kullanımının uluslararası paydaşlar tarafından en çok başvurulan yöntemin olduğu (Çavuş, 2012, p. 34) düşünülmektedir. Yani sert gücün yerine dünyanın, özellikle son 10 yıl içinde insani diplomasi kavramının çıkması ve yer etmesiyle yumuşak güç üzerinde konuşmaların yoğunlaştığı gerçeği ve bu çalışmanın konusunun yumuşak güç araçlarından olan insani yardım ve insani diplomasi olması hasebiyle ehemmiyetini ve güncelliğini göstermektedir.

Yumuşak güç basitçe, başkalarına yaptırmak istediklerinizi kültürel, ideolojik ve ulusal değerlerin cazibesi ile ulusal ve uluslararası kurumlar gibi kaynaklar ve araçlar kullanarak kamu diplomasisi, iki taraflı diplomasi ve çok taraflı diplomasi ayaklarıyla hareket etmektir (Nye, 2005, p. 37). Yalnız bu yöntemde kısa sürede çıktıların elde edilmesinden

ziyade uzun vadeli kazanımların olacağını düşünmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Yani beklentilerin uzun vadede tutulması gerekmektedir.

Nitekim “*yumuşak gücün kullanımı ve faydalarından yararlanılması, sert gücün kullanımı ve getirilerine oranla çok daha geniş bir zaman dilimini kapsa[dığı]*” (Ahmet Murat Köseoğlu & Çevikel, 2014, p. 5) ilgili literatürlerde beyan edilmektedir.

Diğer taraftan uzun vadeli ve nispeten kalıcı olabilen getirilerin elde edilmesinde kamu diplomasisi ve yumuşak güç için ayrılan kaynakların sert güç için yapılan harcamalara kıyasla çok daha az maliyetli olduğu düşünülmektedir. Yalnız getirisi ve etkisi çok daha etkili ve büyük olabilmektedir.(Nye, 2005, pp. 14-17)

Yumuşak güçte kullanılan önemli bir araç da ortak değerlere kişileri, kamuoyunu ve ülkeleri çekebilmektir. Ayrıca bu güce ortak değerlerin doğruluğuna ve sorumluluğuna ilgililerin ikna olması sanatı ve sürecidir de (Nye, 2005, p. 16) denebilir. Nitekim bu çalışmanın konusunun önemli bir parçasını oluşturan barışın sağlanması ve sürdürülebilmesi ancak bu ortak değerlerin kamuoyunca ve yetkililer tarafından kabul edilmesi ile mümkün olabilecektir. Afet yönetimi sürecinin risk yönetimi kısmı tam da bu konuya parmak basmaktadır. Zira çatışmaların çıkmadan önlenmesi veya barışın sağlanması ortadaki zarar görebilirliği azaltarak tehlikeleri riske dönüşmeden bertaraf edilmesini sağlayabilecektir. Ancak bu konu zor olduğu kadar emek isteyen bir süreçtir. Yapmak yıkmaktan nitekim çoğu zaman hep daha zor olmuştur. Ama çoğunluk tarafından istenilen şey de zorun başarılmasıdır. Bu durumu Nye kitabında şu şekilde yer vermektedir: “barışı sağlamak, savaşı kazanmaktan daha zordur ve barışı sağlamak için yumuşak güç şarttır.(2005, p. 8)”

Tüm bu istenilen çıktıların veya olası faydaların elde edilmesi çoğu zaman tek bir güç çeşidinin kullanılması ile olmamaktadır. Bazen bu bahsedilen iki gücün dengeli bir şekilde kullanılarak beklentilerin karşılanması gerekebilmektedir(Battir, 2017, pp. 60-61). İstenilenlere ulaşmak ve daha etkili ve kalıcı olmak bu iki gücün eş zamanlı kullanılması(İbrahim, 2016, p. 35) ile mümkün olabilmektedir. Bu yaklaşım modelinde de kullanılan güce Nye “Akılcı ya da Akıllı Güç” diye tarif etmektedir(2005, p. 8).

3.1.3. Akıllı Güç

Daha önce gücü iki ana başlıkta ayırmış ve iki farklı gücün eksik ve tamamlayan yönleri ile beraber içerikleri aktarılmaya çalışılmıştı. Şimdi ise bu iki gücün birlikte kullanılması olan Akıllı güç (*Smart Power*) konusu üzerinde kısaca durulacaktır.

“Akıllı güç ne sert ne de yumuşak güçtür. Her ikisidir.(Nye, 2005, p. 8)” “Akıllı güçte iki güç unsuru da birlikte hareket etmektedir. Ekonomik ve askeri gücün yanında; ittifaklar ve işbirliklerine yoğun bir yatırım yapmaya teşvik eden bir yaklaşımdır. (V. Demir, 2012, p. 24; İbrahim, 2016, p. 35)” Akıllı güç tamamlayıcı ve pratikte daha gerçekçi bir yaklaşım olarak gözükmektedir(Battir, 2017, p. 22).

Sert ve yumuşak gücün beraber kullanılması durumunda her iki tarafın olası açığının kapanmasına ve daha etkin bir dış politika yapılmasına zemin hazırlayacak ve zayıf yönlerin azaltılması sağlanacaktır(Battir, 2017, p. 22).

Uluslararası kurum ve kuruluşların yaygın hale gelmesi, resmi olmayan sivil toplum kuruluşlarının artarak kaliteli hale gelmesi ve etkinliklerinin artması, diğer taraftan küresel medyanın geliştiği asrımızda “Sert Güç”, özellikle “Yumuşak Güç” ve “Akıllı Güç” tartışmalarını hep gündeme getirmektedir. Bu üç kavram arasında her olay, mekan, taraflar ve zamanda geçişgenlik ve değişim gösterebilmektedir(Battir, 2017; Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, p. 23).

Bir sonraki ana bölümde detaylıca tartışılacak olan bu konu hakkındaki somut örnekleri ile kavramsal çerçeveyi teoriden pratiğe dökerek somutlaştıran ve bu güç kavramlarına ciddi manada Türkiye’nin yapmış olduğu katkılar ve yeni önermeler de olmuştur:

“Bir yandan realist-idealist bölünmenin ötesine geçebilen, öte yandan da sert güç - yumuşak güç dikotomisine karşı çağımızın gerçekleri, insan odaklı bir diplomasinin yükselmesinin gerekli olduğunu göstermektedir. Bu tür ayrımlara son vermek ve çevre politikalarından enerji politikalarına ve gıda programlarına kadar tüm insanlığın geleceği ile ilgili politika alanlarında yeni bir diplomasi dilinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.”(Davutoğlu, 2013b, p. 866)

Bu kuramsal yorum akıllı gücün eksikliklerini ortaya koyan ve yumuşak ve sert güç kavramlarının ötesinde “vicdan ve güç arasındaki kritik dengenin” gözetilmesine dayanan bir yaklaşımdır. “Bu denklemde, bir devletin vicdanı varsa, ancak gücü yoksa zayıflık gösterir. Eğer gücü varsa fakat vicdanı yok ise, bu bir tiranlık yani acımasızlık

olur.(Davutoğlu, 2013b, p. 866)” Davutoğlu’nun Türkiye örneğinde olduğuna inandığı ve örnekleriyle gösterdiği gibi “şefkatli ve güçlü bir devlet”(Davutoğlu, 2013b, p. 867) ile olaylara yaklaşılmasının önemine ayrıca vurgu yapılmaktadır. “Bu nedenle güç ile vicdan arasındaki söz konusu hassas dengenin kurulabilmesi ve korunabilmesi için dikkatle hareket etmek gerekmektedir.(Dülger, 2017, p. 12)” İşte bu noktada “insanı merkezine alan insani diplomasi anlayışı” Türkiye’nin geliştirdiği bir kavramsal çerçeve olarak güçler kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu çalışmada da bu kavramlar ve yeni önermeler çerçevesinde çalışmanın ilerlemesi planlanmaktadır.

Bu çalışmanın amaçlarından biri olarak burada olduğu gibi ikinci bölümün ilerleyen süreçlerinde bu tür ana kavramlara Türkiye’den getirilen veya önerilen yeni ve/veya geliştirici söylemlere ara ara yer verilecektir.

Temel kavramlar bölümünde ise şimdiye kadar güç nedir sorusuna ve gücün çeşitleri nelerdir sorusuna yanıtlar aranmaya çalışıldı. Bir sonraki bölümde ise **Uluslar arası İlişkiler, Dış Politika ve Diplomasi** kavramları özet bir şekilde bahsedilecek ve aralarındaki ilişkilere değinilecektir. Zira ülkeler ilgili güçlerini kullanarak yukarıda da az çok metinler arasında bahsi geçen uluslar arası ilişkiler kapsamında ve dış politikaları doğrultusunda bazı diplomasi yöntemlerini uygulamaktadırlar. Sonrasında ise iki gücün uygulama alanı ve şekli olan iki ana diplomasi çeşidi olan **Geleneksel (Klasik) Diplomasi ve Kamu Diplomasisi** üzerinde durulacaktır.

3.2. Uluslararası İlişkiler, Dış Politika ve Diplomasi

Çalışmanın konusu gereği bazı kavramların üzerinde durulmasının uygun olacağı kanaati hasıl olmuştur. Zira asrımıza kadar genel kabul görmüş ve yıllardır kullanılagelen bazı ana uluslar arası politik kavram ve terimlerin tanımlarının asrımızdaki karşılığı daha geniş bir perspektiften ele alınmaktadır. Bu anlamların gösterilmesi ve bilinmesi bu bölümden beklenen ana hedefler arasındadır. Çünkü bu geniş perspektifin gösterilmesi ve kavramların kuşatıcılığının anlaşılması insani diplomasi kavramını daha anlaşılır kılacaktır.

3.2.1. Uluslararası İlişkiler Kavramı

Uluslar arası ilişkiler tanımı için bu konuya özel bir sözlük olan “Uluslar arası İlişkiler ve Diplomasi Sözlüğü” esas alınmıştır (Dağ, 2016). Bu sözlüğe bakıldığında uluslar arası ilişkilerin üç anlamının olduğu görülmektedir. Bunlar;

- “1.Devletlerarasındaki siyasi, ekonomik, kültürel vb. ilişkilerin tümü.
- 2.Uluslararası sistem içinde yer alan aktörler arasındaki ilişkileri inceleyen sosyal bilim dalı.
3. Bir devletin dışa dönük ilişkilerin tümü.” şeklindedir(Dağ, 2016, p. 221).

Uluslararası ilişkiler adından da anlaşılacağı üzere birden fazla aktörün karşılıklı etkileşimi ile açıklanabilir. Zaman içerisinde anlam değişikliklerine asırların değişmesi ile beraber maruz kalmıştır. Günümüzde uluslar arası ilişkiler deyince artık sadece ulusal devletlerin karşılıklı iletişimi ve etkileşimi şeklinde söz konusu olan süreç (barıştan çatışmaya, ekonomiden askeriye bir dizi politik hareketlilik) akıllara gelmemekte, bunun yanı sıra aktörlerden yöntemlere, kapsamlardan ilgili taraflara kadar çok geniş bir yelpazede kavram ve konular akla gelmektedir. Ayrıca artık taraflar arasında sadece resmi devlet mekanizmaları ve diplomatlar sözkonusu olmayıp devlet dışı birçok aktörün ve tarafın önemli ve etkin olarak ilgili sürece dahil olunduğunu görmekteyiz (Battir, 2017, p. 33). Bu çalışmada da bu aktörlerin bir kısmı üzerinde durulacak ve yapılan beynelmilel küresel etkinliklerden ve kuruluşlardan insani diplomasi ve afet yönetimi çerçevesi içinde bahsedilecektir.

3.2.2. Dış Politika Kavramı

Dış politika ise ilgili sözlükte şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bir devletin, ulusal çıkarlarının şekillendirdiği amaçlara ulaşmak için ve uluslar arası kurumlarla girdiği diplomatik, siyasi, ekonomik ve hukuki ilişkileri kapsayan politika. Bir ülkenin, diğer devletlere yönelik tutum ve davranışları.
Dış politika, bir devletin dışa ilişkin siyasi, ekonomik ve hukuki vb. tüm tutumlarını yansıtan yüzü olmakla birlikte, daha çok siyasi ilişkiler ve diplomasi anlamında kullanılmaktadır (Dağ, 2016, pp. 174-175).”

Tanımdan da görüleceği üzere devletlerin dış politikası sadece ülkeler arası ilişkiler mabeyninde kalmayıp uluslar arası kurumlarla girdiği diplomatik, siyasi, ekonomik ve hukuki ilişkileri kapsayan bir dizi politika şekli olduğu anlaşılmaktadır. Daha da geniş ifade ile bir devletin dışa ilişkin tüm tutumlarını ele almaktadır. Dış politika kavramı

devletler tarihi kadar eskidir denilebilir. Böylesine köklü ve ana bir kavram olan dış politika bir devletin kendi sınırları haricindeki takip ettiği tüm politikaları resmederken uluslar arası ilişkiler ise bu resmin daha geniş perspektifi olan sistemsel açıdan görünüşüdür (Battir, 2017, p. 33; Sondermann, 1961). Yani uluslar arası ilişkiler sistemi; dış politika ise izlenen yol ve yöntemi göstermektedir. Bu yolda karşılaşılan ve sistemde kendilerine yer bulan aktörler ise tanımdan da anlaşılacağı üzere sadece devletler olmayıp aynı zamanda ülke dışı tüm resmi veya sivil muhataplardır.

İnsani yardımlarda bu konunun özellikle resmi olmayan ve en azından dış ilişkiler uzmanı kadar konunun uzmanı olmayan gönüllüler (Dülger, 2016, p. 10) tarafından bilinmesi önemlidir. Çünkü uluslar arası kurum ve kuruluşlar ve gönüllüler devletlerin hantallığından sıyrılarak daha esnek davranıp afet bölgesine ve kırılgan nüfusa daha kısa sürede ulaşabilir (Kurnaz & Avcı, 2016, p. 192) ve aynı zamanda devletler ile dış ilişkilerde bulunup en etkin yardımın yapılması ve sürdürülebilir kılınması adına girişimlerde bulunabilir. İşte böylesi acil durum ve afet anlarında kriz yönetimi sırasında dış politikanın neleri kapsadığının ilgililerce bilinmesi ve buna bağlı olarak olası gelebilecek itirazlara karşı ilgili kurum ve kuruluşların ve gönüllülerin özgüvenlerinin sağlanması ve müzakerelerde ellerini kuvvetlendirebilmesi açısından oldukça ehemmiyetlidir.

3.2.3. Diplomasi Kavramı

Uluslararası ilişkilerde ülkeler mabeyninde politik, ekonomik, askeri ve toplumsal düzeyde yaşanan krizler, çatışmalar ve savaşlar, ilgilileri uluslararası ilişkilerdeki sorunların ve çıkmazların aşılması adına alternatif çözüm arayışları (Erdem, 2017, p. 39) içinde bulunmasına itmiştir.

Özellikle insan kaynaklı afetlerin en büyüklerinden olan savaşların yıkıcı etkisinden korunma isteği diplomasiyi ön plana çıkarmıştır (Erdem, 2017, p. 39).

Adı geçen sözlükte ise diplomasinin 60'dan fazla çeşidinin ismi verilmiş ve diplomasinin genel anlamına uzunca değinilmiştir:

“Uluslar arası ilişki ve görüşmeleri kendi çıkarlarına uygun biçimde yürütme sanatı. Bu yönüyle diplomasi, milletlerarası anlaşmazlıkları, savaşla değil barışçı yollarla çözmeyi öngören bir dış politika aracıdır.” “Diplomasinin öncelikli niteliği “müzakere” dir (negotiation). Hatta asıl amaç barış olmak koşuluyla savaş için yapılan müzakereler dahi diplomasinin sınırlarına girer.” (Dağ, 2016, p. 5)

Bu tanımdan anlaşılacağı üzere diplomasinin ana hedefinin barış olduğu aşık bir şekilde görölmektedir. Yani tüm diploması çeşitlerinde de az ya da çok bu hususun gözetilmesi gerekmektedir. Ayrıca yürütölen tüm ilişkilerin bir şekilde kendi çıkarlarına uygunluğuna bakıldığını itiraf eden bir tanımlamadır. Diğer bazı literatürlerde bu konu hakkında eleştirel yaklaşımlar da mevcuttur.

Diplomasinin ikinci özelliğı olarak ise; “*temsıl*” (*represantation*) ciheti vurgulanmıştır. “Diploması tümöyle dış politika aracı olduğı için dışışleri bakanlıklarının koordinasyonunda, diplomatlar tarafından yürütöldüğü” (Dağ, 2016, p. 5) ifade edilmektedir. “Diplomatlar; görevli oldukları ölkede kendi devletlerini ve devlet başkanını temsil ederler.(Dağ, 2016, p. 5)”

Diplomatlar etkin bir şekilde dış politika stratejileri çerçevesinde devletlerin arasındaki bahsedilen barışa hizmet etmeleri ve uluslararası iletişim sürecini gerçekleştirmeleri vecihlerinden diplomasinin önemli baş aktörlerindendir(Erdem, 2017, p. 39).

Tez çalışmasının konusunda da sonraki alt bölümlerde irdelenecek olan “klasik dönem uygulamalarından farklı olarak günümüzde diplomatların dışında farklı aktörler de diplomatik süreçlere dâhil olabil[mekted]ir. Aktörler düzeyinde diploması, iki devlet arasında olabileceğı gibi, çok aktörlü ya da bilimsel alanlarda da diploması yapılabilir (Dağ, 2016, p. 5)” denmektedir.

“Kullanılan yöntemler bakımından diploması, kamu ve sivil diploması yöntemlerini tercih edebilir. Konu olarak siyasi, ekonomik, kültürel ya da bilimsel alanlarda diploması yapılabilir.(Dağ, 2016, p. 5)”

Kısacası “Diploması, dış politikanın içeriğı veya bir pratik şekli olarak da tanımlanmaktadır.”(V. Demir, 2012; İbrahim, 2016, p. 38) Bununla birlikte diploması sahada uygulanan ve sonuç alması beklenen dış politikanın resmi veya sivil yöntemler ile “uygulamaya aktarılma süreci” de (Arı, 2009; Battir, 2017, p. 37) denebilmektedir. Bu uygulamaya aktarılma süreci ise ilk insan toplulukları ile beraber başladığı ve bir cihette diplomasinin insanlık tarihi kadar eski olduğı görüşü ilgili alanyazında ifade edilmektedir(Battir, 2017, p. 34).

Ayrıca ifade edildiğı üzere günümüzde diploması uygulamaları oldukça geniş bir çeşitlilik arz ettiğı diploması sözlüğünden anlaşılmaktadır. Zira sırf bu diploması çeşitlerini ifade etmek maksadıyla bir sözlük oluşturulmuştur. Bazen bu diploması çeşitleri birbirinin yerine de kullanıldığı ilgili alanyazında görölmektedir. Bu konu hakkında çalışmak

isteyenler açısından bir fikir ve farkındalık oluşturulması adına bu tez çalışmasının konusu ile alakalı diplomasi türleri arasından seçilen dış politika aracı olan bazı diplomasi türleri aşağıda sıralanmaktadır:

Geleneksel Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Yeni Diplomasi, Açık Diplomasi, Pozitif Diplomasi, Dijital Diplomasi, Çok Taraflı Diplomasi, İnsan Hakları Diplomasisi, Konferans Diplomasisi, Önleyici Diplomasi, Katalitik (katışık) Diplomasi, Sorun Çözücü Diplomasi, Küresel Diplomasi, Kriz Diplomasisi, Müdahale Diplomasisi, İkinci yol (track two) Diplomasisi, Yapıcı Diplomasi, Eğitim ve Kültür Diplomasisi, Vatandaş (Yurttaş) Diplomasisi, Gayri Resmi (unofficial) Diplomasi, Dolaylı Diplomasi, Afet Diplomasisi ve İnsani Diplomasi ... (Battir, 2017; Çatal, 2015; Dağ, 2016; Dülger, 2017; Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016; Sancar, 2012)

İlk iki diplomasi çeşidi (geleneksel ve kamu) diğerlerine nazaran hem genel itibari ile yaygın kullanılması hem de dış politikada gerek aktörleri gerekse de kavram açısından hemen hemen tamamen farklı iki politika aracı olarak karşılaştırmalı örnekler olması hasebiyle ve çalışma konusunun sınırlarını genel çerçevede çizmesine yardımcı olması hasebiyle ayrı bir başlık olarak sonraki alt bölümde irdelenecektir.

Son iki diplomasi çeşidi (afet ve insani) ise tez konusunun özelindeki ilk akla gelen daha spesifikleşmiş diplomasi çeşitleri olması hasebiyle ayrı başlıklar altında sonraki alt bölümlerde bu iki diplomasi türü üzerinde hususen durulacaktır.

3.3. Geleneksel Diplomasi ve Kamu Diplomasisi

Uluslar arası ilişkilerin temelinde müzakereler onun da temelinde ikna etmek olduğu kanısı çoğu kaynaklar tarafından dile getirilmektedir (Sancar, 2012, p. 22). İkna etmeği ise istenileni elde etme adına karşı tarafı etkileme sanatı olarak tarif edilebilir.

Bunun yapılabilmesi için ise bu sanatı icra edenin elinde bazı güçlerinin olması ve o güçleri kullanacağı değişik yaklaşım modellerinin olması gerekmektedir. Bu ihtiyacı karşılamak üzere kullanılagelen iki ana diplomasi modeli vardır. Bunlardan ilki daha çok sert gücü kullanan yani tehdit ve zorlama veya ekonomik yaptırım ve satın alma yöntemleri ile çıkarları doğrultusunda karşı tarafı etkileme sanatı olarak tarif edilebilen geleneksel diplomasisidir. Diğerisi ise daha yeni bir kavram olan ve daha çok yumuşak güç çerçevesinde yeni aktörler ile hareket eden kamu diplomasisidir.

Bu kavramlar biraz daha detaylı şekilde alt başlıklar halinde aşağıda sunulacaktır.

3.3.1. Geleneksel (Klasik) Diplomasi

Devletleri ikna etme tekniği olarak kullanılan; hedef ülkenin istenileni yaparsa elde edeceği kazanımları veya gereksinim duyduğu desteğin sağlanacağı gibi ekonomik yaptırım yöntemlerinin anlatıldığı ve istenileni yapmazsa hoşuna gitmeyecek davranışlara maruz kalacaklarını anlatmak gibi tehditlerin (Sancar, 2012, p. 22) devreye sokulduğu karşı tarafı etkileme sanatı olarak kullanılan sert güce bir önceki alt bölümlerde değinilmişti. Daha çok bu sert gücü kullanan devletlerin dış politikasının uygulama modeli yöntemine ise geleneksel (Yağmurlu, 2007) diplomasi olarak adlandırılabilir. Bu bölümde bahsedilecektir.

İlk diplomasi yöntemi olarak kabul edilebilecek olan “Ad hoc” diplomasisinden (Tuncer, 1991, p. 251) yani devletlerin belirli bazı vazifeler ile geçici süreliğine diplomatlarını gönderdiği süreçten sürekli diplomasiye dönüşen uluslar arası ilişkiler tarihi süreci geleneksel ve klasik tutumu ve yaklaşımı ile yüzyıllar boyu süregelmiştir (Tuncer, 1991). Dünya savaşları sonrası bu durum bazı değişimlere uğramış (Dülger, 2017, p. 2) ancak klasik diplomasi'nin ana dinamikleri ile yürütülen ve merkezinde devlet olan bir ilişkiler bütününe tarif eden geleneksel diplomasi çerçevesinden pek uzaklaşmamıştır. Yani “kendisinin ve vatandaşlarının çıkarlarını gözetme ekseninde özetlenebilen geleneksel diplomasi”de (Dülger, 2017, p. 2) “devletler, birbirleriyle olan ilişkilerinde her daim kendi çıkarlarını ön planda tutarak hareket etmişlerdir” (Dülger, 2017, p. 2). Bu sebeple ülkeler temel amaç olarak çokça aktif olarak uyguladıkları geleneksel diplomasi'nin bilgi toplama, müzakere ve temsil etme gibi diplomatik araçları ile mümkün olan en fazla yararı (Dülger, 2017, p. 2) ve çıktığı ülkeleri adına elde etmeği hedeflemişlerdir.

Devletlerin uluslararası sahada sergiledikleri geleneksel diplomasi uygulamaları tarihsel olarak çok daha eski tarihlere dayansa da uluslararası ilişkilerde dönemlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak adına yapılan bazı kırılma noktaları ifade edilmesi geleneğine (Kurnaz & Avcı, 2016, p. 171) uyulacak olunursa da geleneksel diplomasi bir şekilde Westphalia ile kurulan düzene dayandığı kabul edilmektedir (Dülger, 2017, p. 2; Kurnaz & Avcı, 2016, p. 171).

Bahsi geçen dönemde oluşturulan ulus devlet nizamı ve uluslararası ilişkilerde devleti merkeze alıp yerleştirmek yoluyla çıkarları doğrultusunda yapılan diplomasi anlayışında söz konusu düzenin ihlali halinde büyük çoğunlukla karşılıklı ilişkiler mabeyninde askeri ve ekonomik yaptırım uygulamak suretiyle “zorlayıcı diplomasi”(Dağ, 2016, p. 77) olarak vasıflandırılan bir yola sahip olmasından ötürü geleneksel diplomasi daha çok sert gücü kullanan yerleşik uygulamalara sahiptir (Dülger, 2017, p. 10).

“Geleneksel diplomasiinin uygulayıcıları, devletleri resmi olarak temsil yetkisine sahip diplomatlardır”(Dülger, 2017, p. 10).

Diplomatlar, temsil ettikleri devletlerin çıkarlarına göre hareket etmek zorundadırlar. Yani temsil ettikleri dış politikayı pazarlayarak satışını yapmakla sorumludurlar (Morgenthau, 1970; Sancar, 2012, p. 23).

Geleneksel diplomaside daha çok karşı tarafı anlama derdinden ziyade tek yönlü monolog bir iletişim söz konusudur. Bütçeleri hükümet tarafından karşılanır ve bilimsel araştırmalardan daha az faydalanıp hedef kitle olan ülkeyi kendi ideolojisi ve yararları doğrultusunda geleneksel iletişim araçlarını kullanarak istediği değişimin sağlanmasını (Sancar, 2012, p. 150) planlar ve ülkeleri kendine bir nevi bağımlı kılmaya çalışır.

Genel hatları ile ifade edilmeye çalışılan devlet merkezli geleneksel diplomasi “track one” olarak vasıflandırılabilirken; sivil ve kamu odaklı olup sivil aktörlerin ön planda olduğu (Dağ, 2016, p. 364) kamu diplomasisi icraatlarının sergilendiği yaklaşıma “track two” olarak adlandırılmaktadır (Dülger, 2017, p. 11; Harroff-Tavel, 2006, p. 11). Bu tür bir yaklaşım perspektifinden de anlaşılacağı üzere uluslar arası politikaların izlediği iki ana yol vardır. Birisi geleneksel çizgiyi gösterirken buna karşılık küreselleşmenin de etkisiyle devletlerin ilgilen(e)mediği eksik noktaların tamamlanmasına bir cihette vesile olan kamu diplomasisi yaklaşım modeli ortaya çıkarak ikinci yolu oluşturmuştur.

Diplomatlardan oluşan tek aktörlü geleneksel diplomasiinin aksine günümüzde diplomatlarla beraber çok uluslu şirketler, uluslararası organizasyonlar ve kuruluşlar veya diğer sivil toplum kuruluşları ile bu yeni diplomasi aktörlerinin bir ürünü (Erdem, 2017, p. 40) olarak ortaya çıkmış olan kamu diplomasisi bir sonraki alt bölümde irdelenecektir.

3.3.2. Kamu Diplomasisi

Savaşlar sonrasında yaşananlar, ilk önce Milletler Cemiyetinin sonrasında Birleşmiş Milletlerin kurulmasına sebep olurken birçok yapılan anlaşmalar ile insan hakları konusunda bir dizi yeni gelişmelere kapı aralanmıştır (Dülger, 2016, p. 2). Devletler karşısında bireyler yani sivil toplum güçlenmiş ve uluslar arası arenada birçok önemli olumlu etkiye sebep olmaya başlamışlardır. Dünyadaki siyasi ve ekonomik ilişkiler bu değişen ve gelişen diplomasi çerçevesinde birbirine daha bağımlı kılmış ve güçler dengesinde değişikliklere sebep olmuştur (Çatal, 2015, p. 61).

“Bu gelişme, devletlerin dış politika faaliyetlerinde uluslararası kamuoyu içinde diğer ülkelerin vatandaşlarını da hedefleyecek iletişim stratejileri oluşturmaları gereğini doğurmuştur.(Çatal, 2015, p. 60)”

Kısacası tüm bu gelişmeler, geleneksel diplomasinin kamu diplomasisine dönüşümüne zemin hazırlamıştır. Ve ayrıca bu yeni güçler dengesinde kamu diplomasisi ile beraber yumuşak güç kavramı hâkim olmaya başlamıştır. Çünkü kamu diplomasisi yumuşak gücün pratik uygulamasını yansıtmaktadır (Nye, 2005, p. 100).

“Yumuşak gücün bir yansıması olan kamu diplomasisinin en etkili olduğu coğrafyalar ise ülkelerin kültürel, siyasî, tarihî etki sahâlarıdır.(Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, p. 87)”

Kısacası kamu diplomasisi diplomatik araçların diğer ülke vatandaşlarını etkileme isteği ve gayesiyle kullanılmasını ifade eder. Günümüzde her ülke, kendi etki sahası ve eğilimi doğrultusunda çokça bu araçları kullanmaktadır (Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, p. 87). Bir ülkenin diplomatik araçları kullanması için elinde bulunması istenen kamu diplomasisi kaynakları ise; o ülkenin kültürü, tarihi, siyasî değerleri, dış politikası, sanayisi, gelişmiş veya tanınmış insan gücü, ekonomisi, eğitim düzeyi, medyası, turizmi, sporu ve tüm bunları gösterecek tanıtım faaliyetleridir(Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, p. 96; Yağmurlu, 2007, p. 31). Kısacası tüm maddi ve manevi değerleridir.

Kamu diplomasisinin Türk Dil Kurumu’ndaki tanımı şu şekilde ifade edilmektedir: “Bir ulusun düşüncelerini, hedeflerini, ideallerini, güncel politikalarını, kurumlarını ve kültürünü yabancı ülkelerin kamuoylarına anlatma amacıyla uygulanan politika”dır ("Kamu Diplomasisi,").

Nitekim geleneksel diplomasi genellikle gizlilik (mahremiyet) (Dağ, 2016) gerektiren bir süreci akıllara getirirken kamu diplomasisi isminden de anlaşılacağı üzere kamuya hitap eden yani genellikle şeffaf bir sürece sahip olan bir dış politika uygulamasıdır. Hatta bu şeffaflığı temel amacı olarak yorumlayanlar da vardır(Çatal, 2015, p. 62). Nihayetinde ülkeler kendi çıkar, fırsat, tehdit ve tehlike durumlarını gözetip hedef ülke kamuoyunu cezp ederek yanına çekmek (Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, pp. 95,96) bu diplomasinin ana hedefleri arasında olduğu unutulmamalıdır.

Kamu diplomasisi, ilk olarak 1960'lı yıllarda Edward Murrow, Edmund Gullion gibi bazı akademisyen ve diplomatların bu kavramı dünya siyasetine kazandırmasıyla tartışılmaya başlanmıştır (Erdem, 2017, p. 40). Yakın dönemlerde de yumuşak gücün dünya siyasetinde yer edinmesinden sonra daha çok dış politika uygulamalarında tezahür etmektedir (Nye, 2005).

Murrow, “Kamu diplomasisinin geleneksel diplomasiden farkı sadece hükümetler ile değil aynı zamanda hükümet dışı bireyler ve organizasyonlarla da iletişim içerisinde olmasıdır.”(Erdem, 2017, p. 40) şeklinde ilk olarak kavramın özünü vurgulamıştır.

Gullion ise kamu diplomasisinin “kamu tutumlarının etkilerini ele alarak devletlerin diğer ülkelerde kamuoyu oluşturmalarını ve kültürler arası iletişim sürecini kapsamalarını”(Ekşi, 2014, p. 81; İbrahim, 2016, p. 37) ele almıştır.

Hans Tuch ise “kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim sürecidir” (Tach, 1990, p. 3) şeklinde kamu diplomasisinin tanımını yaparak bu durumu özetlemiştir(Kılıçoğlu & Yılmaz, 2016, p. 95).

Sadece hükümetlerin devrede olmaması gerektiği ise ayrıca vurgulanmaktadır; “Devletten-Halka” ve “Halktan-Halka” iletişim olmak üzere iki ana çerçevede kamu diplomasi irdelenmektedir (Kalın, 2012).

“Kalın’a göre; Devlet-halk eksenindeki faaliyetler; devletin, izlediği politikaları, yaptığı faaliyetleri ve açılımları, resmi araçları ve kanalları kullanarak kamuya anlatmasıdır. Halktan halka doğrudan iletişim faaliyetlerinde ise STK’lar, araştırma merkezleri, kamuoyu araştırma şirketleri, basın, kanaat önderleri, üniversiteler, mübadele programları, dernek ve vakıflar gibi devlet dışı sivil araçların kullanılması esastır” (Çatal, 2015; Kalın, 2012).

Buradaki halktan halka iletişim modeli ise insani diplomaside daha çok üzerinde durulan ve uygulamada yerini alan dış politika uygulamasıdır. Bu durum kamu diplomasinin insani diplomasiye benzer yönlerinden birini oluşturmaktadır. Nitekim kamu diplomasisi geleneksel diplomasiden ne kadar tamamen ayrılması zor ise aynı şekilde insani diplomasi kavramından tamamen farklı bir durumda da değildir. Benzer ve kesişen yönleri her daim bulunacaktır.

Kamu diplomasisi ile ilgili temel tanımlara bakıldığında onu farklı kılan bazı özellikleri vardır:

- Mesela geleneksel diplomasiden ayıran yönü olarak devlet dışı organizasyonlar ve toplumla da iletişime geçmesi, dış toplumlara kendi değerlerini anlatması ve özendirerek yanına çekmesidir (Erdem, 2017, p. 47).
- İnsani diplomasiden ayrılan yönleri ise; düşüncüleri etkilemeyi hedef alması ve çıkarları arttırmak amacıyla çıkar ve tehdit unsurlarına göre hareket etmesi ve amaç olarak toplumları ikna etmeye çalışmasıdır (Erdem, 2017, p. 47).

Benzer ve farklı yönleri ile kamu diplomasisi devletlerin diğer devlet hükümetlerinden ziyade onların kamuoyuna hitap eden, etkileyen ve iletişim içinde kendi kültürünü, değerlerini çıkarları doğrultusunda çekici kılarak dış politikası gereği hedef ülke nüfusunu ikna etme veya yanına çekme sürecidir (Sancar, 2012, p. 169) denebilir. Bu durumun daha iyi anlaşılabilmesi için de bazı kamu diplomasisi modellemeleri yapılmakta ve akademisyenlerce tartışılmaktadır (Sancar, 2012, pp. 144-164).

Reaktif ve proaktif kamu diplomasisi ise bu kamu diplomasi modelleri arasında bulunmaktadır (Sancar, 2012, p. 146). Bu modele göre reaktif kamu diplomasisi anlık iletişimleri, kısa vadeli ilişkinin olduğu ve genellikle “kriz yönetiminde” kullanıldığı ifade edilmektedir. Proaktif kamu diplomasisi ise uzun vadeli ilişkilerin oluşturulmasını ve geliştirilmesini hedeflemektedir. Ayrıca proaktif kamu diplomasisinde “öngörüler” yani “risk yönetimi” esas alınmakta kapasitenin gelişimi sağlanarak yeri geldiğinde tehlikenin riske dönüşümü engellenebilmekte ve yerinde müdahaleler ile kısa ve uzun dönemli ilişkileri koruyacak cevapların verilmesi sağlanabilmektedir (Sancar, 2012, p. 146). Burada görüldüğü üzere bu tür kamu diplomasi modelleri afet yönetim süreci modellerinden de etkilendiğini göstermektedir. Zira bir kriz anı olan acil durum ve afetlerde en çok müracaat

edilen dış politikanın uygulama şekli ve sahası olan diplomasi olmaktadır. Burada da kamuyu birebir ilgilendirmesinden ötürü kamu diplomasi modelleri bu kriz anlarına cevap verebilecek mahiyette olması kaçınılmaz olmaktadır. Biraz daha proaktif kamu diplomasi modeli modern afet yönetim sürecindeki yaklaşıma uyduğu görülmektedir.

Ayrıca devletlerin yaşadığı her bir acil durum veya afet bir sonraki kriz yönetiminde kamu diplomasisine kılavuzluk ederek yanlışların önüne geçilmesini ve doğru yaklaşımların ise daha da iyileştirerek geliştirilmesinin sağlanması durumu diplomasinin afet ve acil durum yönetimi ile eş zamanlı geliştiği kanısını artırmaktadır(Sancar, 2012, p. 146).

Diğer taraftan bahsedilen bu proaktif kamu diplomasisine “önleyici diplomasi” de denmektedir(Yeşiltaş & Balcı, 2011, p. 15).

3.3.3. Kamu Diplomasisi Kavramına Türkiye’nin Katkısı

Türkiye ise bu önleyici diplomasi yöntemini; gerek arabuluculuk vasfı ile gerekse de krizlerin oluşmadan önlenmesi veya insani dramların yaşandığı afet bölgelerinde daha büyük krizlerin çıkmaması ve güvenliğin sağlanması amacıyla yapılacak her hangi bir insani müdahale öncesi (ilgili ülkenin toprak bütünlüğüne saygı göstererek icrasını yaptığı müdahalenin(TSK, 2018)) meşruiyetinin uluslar arası arenada kazanımını sağlamak üzere özellikle son yıllarda uyguladığı görülmekte (Torun, 2018) ve benimsediğini ifade etmektedir (Ajansı, 2018; Yeşiltaş & Balcı, 2011, pp. 15,19). Böylelikle Türkiye yapmış olduğu uygulamalar ile kavramları somutlaştırmakta ve ifade ettiği söylemlerin oluşturduğu farklı bakış açıları ile bu kavramlara katkı sunduğu görülmektedir.

Görüldüğü üzere birçok tanımlamaya ve modellemeye maruz kalan kamu diplomasisi genel itibariyle hedefi olan olumlu bir algı ve imaj oluşturmak için ülkelerin ve sivil insiyatifin karşı hedef kitle ile olan iletişimi ve bilgilendirme sürecini tarif etmektedir. Öyle ki Szondi, kamu diplomasinin amacının ülkenin pozitif olarak itibarının oluşturulması şeklinde yorumlamaktadır(Szondi, 2008).

Türkiye ise bu kamu diplomasi yaklaşımlarındaki bazı önermelerin üzerinde daha çok durmakta ve uygulamaya çalışmaktadır. Yukarıda da ifade edildiği üzere kamu diplomasisi karşı tarafı yumuşak güç araçları ile bilgilendirme ve istediğini karşı tarafın istemesini sağlama ve imaj ve algı oluşturma üzerine kuruluyken Türkiye bu konuda biraz daha afet

yönetiminin insani boyutunda da ele alınması gereken empatik yaklaşımı desteklediği görülmektedir. Karşı tarafı etkilemek için ilk önce karşı tarafın isteklerini ve tercihlerini anlamak (Nye, 2005, p. 12) ve onları da sürece dahil etmek hayati öneme sahiptir. Türkiye, Kamu Diplomasisini “*sadece anlatmayı değil aynı zamanda dinlemeyi, sadece bilgi vermeyi değil, geri besleme almayı da*” içeren bir anlayışla uygulamaya çalışmakta olduğunu etkin bir ağızdan ifade etmektedir (Kalın, 2010). Yani aslında Türkiye kamu diplomasisinin 21. YY modelinin özünde olduğu gibi karşılıklı iletişimi daha çok vurgulamakta ve üstünde durmaktadır (Doğan, 2012, p. 14; Sancar, 2012, p. 150). Böylelikle Türkiye iletişimde bulunulan kamuoyunu dinlemek, anlamak ve geri bildirim olarak bilgilendirmek ve stratejik iletişim ile doğru muhataba doğru şeyi en etkili şekilde anlatmak gibi (Kalın, 2010, 2012) bu süreçten karşı tarafın ne beklediğini öngören ve tek taraflı etkileme metodu olan propagandadan sıyrılan (Doğan, 2012, p. 14; Kalın, 2010) bir yaklaşım üzerine kamu diplomasisini inşa etmeye ve sürdürmeye çalışmaktadır.

Az öncede ifade edildiği gibi kamu diplomasisi tanımına yakın olup kamu diplomasisinin her iki ucunu gösteren propaganda ve kültürel diplomasi ile de bazen hem uygulamada hem de tanımlamada karışıklık yaşanmaktadır (İbrahim, 2016, p. 38). Bu bir nevi kamu diplomasisi türlerinden ve yumuşak güç uygulama çeşitlerinden olan kültürel diplomasi, afet diplomasisi ve insani diplomasi kavramları yeni diplomasi (Battir, 2017, p. 38) olarak adlandırılabilir. Bu çalışma konusu gereği birbirine karıştırılabilen yeni diplomasi yöntemlerinden olan insani diplomasi ve afet diplomasisi ise bir sonraki alt bölümlerde detaylıca irdelenecektir.

3.4. İnsani Diplomasi'nin Doğuşu

İnsani diplomasi kavramına girmeden önce fotoğrafın bütününe görebilmek adına uluslar arası ilişkilerin ve diplomasinin tarihi serüveninden ve kırılma noktalarından insan(i) yönüyle beraber tekrar kısaca bahsetmek gerekecektir.

İnsanlık tarihi kadar engin ve geniş olan bu ilişkilerin kökenini etkileşim ve iletişim oluşturur (Kurnaz & Avcı, 2016, p. 170). Etkileşim ve iletişimde ise ana figür ve konu insandır. Dolayısıyla insanı anladığımız, algıladığımız ve anlamlandırabildiğimiz kadarıyla (Özlük, 2016, p. 27) aslında uluslararası ilişkileri, diplomasiyi ve dış politikayı anlayabiliriz. Diplomasi dış politikanın uygulama şeklidir (Erdem, 2017, p. 39) yani

pratiğidir(V. Demir, 2012, p. 7). Uluslararası ilişkiler ise bu teori ve pratiğin sistematik birlikteliği ya da sistemsel halidir(Battir, 2017, p. 33). Aynı insan vücudundaki organların oluşturduğu sistemlerin bir benzeri gibi. Bu ilişkiler yumağındaki tüm aktörler ve paydaşlar ile etkileşim ve iletişimin mahalli olmuş bütün ise; organizmayı, canlıyı ya da eşrefi mahlûkat (Özlük, 2016, p. 27) kabul edilen insanı yansıtmakta ve tariflemektedir. İnsani diplomasinin tarihçesi aslında çok gerilere gitmez zira ilk insani diplomasi adındaki kitabın yayın tarihi yaklaşık on yıl öncesine dayanmaktadır (Minear & Smith, 2007; Özlük, 2016, p. 23). Ancak insanı anladığımız nispette bu sürecin çok daha gerilere dayandığı anlaşılabacaktır. Yukarıda da bahsedildiği üzere sistemin özünü oluşturan etkileşim ve iletişim insanlık ile başlamıştır (Kurnaz & Avcı, 2016). Yani merkezinde insan olan toplumların etkileşimi ve iletişimi insani ihtiyaçlar ve gereksinimleri sonucu oluşan sualler ve onlara, araştırılıp verilen cevaplar ile karşılığını bulmuş ve şekillenmiştir. Zira insan medeni ve sosyal bir varlık olarak yaratılmıştır(O. Demir, 2013, p. 527). Yani herkesin birbirine muhtaç bir halde yaratılması beşeriyeti sosyalleşmeye, yardımlaşmaya itmiş (Çemrek, 2016, p. 4) ve bu iletişim ve etkileşim sonucunda medeniyetler tezahür etmiştir. Ancak bu medenileşme yani şehirleşme neticesinde merkezinde insan olan yaklaşımın zamanla bazı uygulamaların da etkisiyle odak noktasını insandan alıp toplumlara, uluslara, memleketlere ve devletlere kaydırmış ve özündeki insandan biraz uzaklaşmıştır (Kurnaz & Avcı, 2016). Bu dış politika uygulaması zamanla odağında aktörler olarak devletlerin ve devletleri temsilen resmi diplomatların olduğu ve gayesi devletlerinin çıkarlarını korumak ve gözetmek olduğu ve bunun için elindeki tüm sert güçleri kullanmaktan çekinmeyen diğer taraftan ise barışı korumayı esas aldığını iddia eden geleneksel diplomasi anlayışı, devletler mabeyninde ve uluslar arası ilişkilerde kendine ciddi bir şekilde yer bulup tutunmasına sebep olmuştur (Dülger, 2017; Sancar, 2012; Yağmurlu, 2007) .

Tüm bu süreçte ise ulusal çıkarlar üzerine kurgulanan ve bütünü ile “insanı” yansıtan uluslar arası arenadaki dünya diplomasisi ise birçok kez yara almıştır. Nitekim bu yaralar arasında milyonlarca insanın mal ve can kaybına sebep olan insan kaynaklı afetlerden sayılan iki dünya savaşı, soğuk savaş ve birçok iç ve dış çatışmalar bulunmaktaydı (Kurnaz & Avcı, 2016; Nye, 2005; Sancar, 2012). Aslında “insanın” bir şekilde unutulduğu bu geleneksel diplomasi yaklaşımının bilançosunun faturası ağır bir şekilde yine “insana” kesilmekteydi. Tüm bu yaraları sarmak, elindekileri veya elde edilen kazanımları muhafaza

etmek ve yıkımları durdurup tekrar imar ve inşa etme sürecinde insanlık telaşa düşmüş (Okur, 2016, p. 184) ve iş yine “insanın” üzerine kalmış veya bırakılmıştı.

İşte medeniyet denilen hali hazırdaki bu durum, dünya siyaseti denilen satranç oyununda (Nye, 2005, p. 14) kendi hareket noktasını hayat bir mücadele ve çatışmadır şeklinde almış ve hedefi maksatı kendi menfaati ve çıkarları bilmiş ve tüm bu anlayışının neticesinde başkasını yutmakla beslenmek olduğu (Okur, 2016, p. 495) birçok kötü ve acı tecrübeler ile anlaşılmış (Günel, 2004, p. 157) bir halde kendini göstermişti. Bu kötü durumdan medeniyet kendini kurtarmak adına temelinde gizli müzakerelerin olduğu (Çatal, 2015, pp. 9,53) geleneksel diplomasiden ve özünde ekonomik yaptırım, engelleme ve askeri güç kullanma bulunan sert güç (Dağ, 2016, p. 197) kullanma durumundan biraz olsun vazgeçmekteydi. İşte bu dönüm noktaları sayılabilecek büyük yaralar ve afetler neticesinde “büyük insan olan dünya” diplomasisi de kendini başka yollar arayışında buldu. Zira “İnsanlara rağmen insanlık adına” (İnsel, 2000, p. 8) anlayışının gereği yapılan girişimlerin kamuoyu tarafından artık kabul görülmemesi üzerine birçok farklı araç ile temelinde kamuoyunu ikna ve razı etmek olan (Yağmurlu, 2007) yeni bir diplomasi anlayışı ortaya çıktı: Kamu Diplomasisi.

Kamu diplomasisinde sert güç kullanmaktan ziyade ilk olarak Nye tarafından kitabında dillendirilen yumuşak güç (soft power) kullanılmaya başlandı (Nye, 2005) ve bu yeni güç, kamu diplomasi kavramının temelini oluşturacaktı (Sancar, 2012). Yumuşak gücün aktörleri olarak artık sadece devletler değil onun yanında birçok ulusal veya uluslar arası kuruluşlar, çok uluslu şirketler, üniversiteler, haber ajansları ve STK’lar söz sahibi olmaya başladılar (Sancar, 2012, pp. 15-22).

Yani “insan”a tekrar bir dönüş hareketi başlamış oldu. Zira bu diplomasi türünün aktörleri arasında eğitim, kültür, sağlık, teknoloji, spor vb. birçok daldaki uzmanlar, ünlüler, kanaat önderleri ve bireyler bulunmaktaydı (Sancar, 2012). Radyo-televizyon, sinema, uluslar arası yayınlar, gazeteler gibi geleneksel medya araçları ile yeni medya ve kültür, sanat, akademik ve spor gibi alanlarda düzenlenen uluslar arası etkinlikler ile ulusal markalar gibi bazı araçlar kamu diplomasisinin araçları olarak kullanılmaktadır (Sancar, 2012, p. 150). “Bir şeyleri yapabilme kapasitesi ve başkalarının davranışlarını etkileme yeteneği” (Nye, 2005, p. 11) olarak Nye tarafından tarif edilen gücün istenilen çıktı ve neticelerin alınması adına kullanılması durumu, akıllara yumuşak gücün de bazı çıkarları gözeterek hareket ettiğini getirmektedir. Nitekim Nye “istediğinizi elde etmenin dolaylı yolu” olarak

yumuşak gücün tanımını yaparken bu hususu ister istemez vurgulamaktadır (Nye, 2005, p. 14). Kurumlar, değerler, kültür ve politikalar gibi kaynaklar ile; askeri güç veya ekonomik yaptırımlar ile yapacağını, dünyada gündem oluşturarak ve devletini cazibe merkezi haline getirerek dünya kamuoyunu yanına çekme gibi davranış değişikliği yapma sanatı olarak yumuşak güç kullanılmaktadır (Nye, 2005, pp. 14-15,17). Yani işin özünde yine devletlerin ve ulusların çıkarlarını maksimize etmek yatmaktadır (Erdem, 2017, p. 47). Bu durum Nye'nin başka ifadelerinde de yer bulmaktadır: “yumuşak gücün gizli anlamlarını ve sınırlarını inceledim.(Nye, 2005, p. 8)”. Hatta kitabında yer verdiği Micheal Holtzman'ın şu ifadesi bu konuyu daha net olarak ifade etmektedir: “Arap sokaklarında inandırıcı gelebilmek için, kamu diplomasisi, gündelik yaşamın her alanına girmelidir (Holtzman, 2003).” Yani yumuşak gücün biraz samimiyetten uzak olan, biraz meşruiyet kazanmak amacıyla ve belki de karşı tarafı kandırarak ikna etmek gibi bir tarafının da bulunduğunu ihsas ettirmektedir. Ayrıca istenileni yani ulusal çıkarları daha kolay elde etmek ve/veya daha inandırıcı olmak amacıyla Nye, son olarak yumuşak ve sert gücün beraber kullanılacağı “akılcı güç” kavramına da vurgu yapmaktadır (Nye, 2005, p. 8). Zira gücün genel tanımı ve hedefi karşı tarafın davranışlarını değiştirmek üzere yapılan etkiyi ifade etmektedir. Bu etki de istenileni elde etme üzerine kurgulanmaktadır. Bu durum ister sert güçte olsun isterse de kamu diplomasisinin özünü oluşturan yumuşak güçte olsun aynı şekilde tezahür etmektedir.

Bu itibarla; tüm bu çıkar ve menfaat merkezli yaklaşımlara karşı veya ilgili diplomasi yaklaşımlarının (geleneksel ve kamu diplomasisinin) göremediğini görebilecek veya eksikliğini giderip insanlığın faydası için tamamlayıcı olabilecek başka diplomasi anlayışlarına ihtiyaç duyulmuştur. Yani çatışmalardan ve afetlerden etkilenen insanı ve büyük insan olarak tarif edebileceğimiz dünyayı bir çıkar gözetmeden kucaklayacak, insanı sadece çıkarıcı fiziksel maddi boyutu ile ele almayan işin içine şimdiye kadar eksik bırakılmış olan insanın psikososyal, ruhi ve manevi boyutunu da gözetip tamamlayacak yaklaşımlara dünya hiç olmadığı kadar ihtiyaç duymuştur.

Ayrıca dünya kamuoyunda kalpleri, gönülleri ve akılları kazanmak küreselleşen dünyada daha da önem kazanmıştır (Nye, 2005, p. 11). Küreselleşen dünyanın gücü ise bilgi çağı olması hasebiyle bilgi olmuştur(Nye, 2005, p. 105). Teknolojik gelişimin de insanlığın asırlar boyu birikiminin neticesi olarak insanoğluna verilmesi sonucu en küçük yerleşim alanı olan köyler iletişimin gelişmesi (Çemrek, 2016, p. 4) ile dünya kadar büyümüş,

dünya ise bir cebe girecek kadar küçülebilmiştir. Kısacası iletişim teknolojisi dünyayı birleştirmiştir (Sancar, 2012, p. 83).

Tüm bu gelişmeler aslında diplomasiye yeni bir yön kazandırmaya vesile olmuştur. Zira artık dünyanın her hangi bir yerinde olan insanlık dramı veya krizi herkesin sadece bir tuş uzaklığında klasik diplomasinin gizliliğinden uzak daha şeffaf bir şekilde karşısına çıkabilmektedir (Kurnaz & Avcı, 2016, p. 188). Bu durum ise insanları kitleler halinde etkileyebilmekte ve kendi ülkelerinden başlayarak tüm uluslar arası arenanın harekete geçmesini zorunlu kılabilir (Battir, 2017, p. 58). Kendi vatandaşlarından tüm dünya kamuoyuna kadar hızlı ve etkin bir şekilde bilginin yayılması yani küreselleşmenin gerçekleşmesi; devletleri, kurumları ve uluslar arası kuruluşları ilgili krizlere müdahale etme ve yardımcı olma adına sorumluluk (Battir, 2017, p. 58) bilinci kazanmasına veya en azından göz ardı etmemesine katkı sunmaktadır.

Ayrıca devletlerin devreye girmediği ya da girmek istemediği böylesi kriz durumlarında afetlere karşı insanlık onurunu ve hayatın kutsallığını korumak (Özlük, 2016, p. 13) adına artık gönüllülerden oluşan STK'lar devreye girmektedirler (Dülger, 2017, p. 4). Kısacası devletlerin diplomasi açısından sustuğu durumlarda bile devreye girebilen özerk, bağımsız kurum ve kuruluşlar veya STK'lar ile diplomasi 21. yüzyılda başka bir çehreye kavuşmuştur (Kurnaz & Avcı, 2016, pp. 193-195). Bu diplomasi türüne ise devletlerin ulusal çıkarlarından ziyade insanlığı daha çok merkeze alması (Kurnaz & Avcı, 2016, p. 171) ve önce birey demesi hasebiyle insani diplomasi denmektedir (Özlük, 2016, pp. 26,27).

“Bir başka deyişle insanoğlunun devlet çıkarları kılıfı altında savaşın korkunç yüzüyle kitlesel olarak tanışması ve ilkinin aksine bu savaşın yalnızca orduları değil sivilleri de hedef alması devletten bağımsız bir şekilde ve insanı odak noktasına koyan insani diplomasinin ortaya çıkışına katkı sağlamıştır... Yine II. Dünya Savaşından sonraki dönemde devletlerarası savaşımlardan fazla iç çatışmaların ortaya çıkması da insani diplomasinin gelişimine katkı sağlamıştır. Çünkü insani diplomasi genellikle doğal afetler ve silahlı çatışmalar hasebiyle uygulama alanı bulmaya başlamıştır. (Kurnaz & Avcı, 2016, p. 189)”

Tüm bu sürece ve fotoğrafın bütününe bakılacak olunursa ilk insanlık ile başlayan etkileşim ve iletişim temelindeki uluslar arası ilişkiler teknolojik gelişmelerin bir nimeti olarak iletişimin çok ilerlemesi ile tekrar bireye ve insana dönüşünü sağlamıştır (Kurnaz & Avcı, 2016, p. 171). Yani tarihin tekerrürü asırlar sonrasında dış politika alanında bir kez daha diğer birçok olayda olduğu gibi gerçekleşmiştir. İnsandan devletlere; geleneksel

diplomasiden kamu diplomasisi ve insani diplomasiye yani sonunda yine insana kavuşması tarihten alınan dersler ile sağlanmıştır. Ancak bu ders alma sürecindeki büyük yıkımlar, krizler ve afetler insanlığa pek pahalıya patlamıştır (Dülger, 2017, p. 3).

Gelinen insan odaklı iletişim ve etkileşim noktasında yaşanan insani krizler ve yardımlar ile insanın evrensel hakları dünyadaki genel görüşü etkilemektedir. Bu yeni anlayış da dayanak noktasını “kuvvete, güce” bedel “hakkın, adaletin” esas alınması, hareket noktasını bir “mücadele ve çatışmadan” ziyade “yardımlaşmanın” alınması, hedefi maksadını “menfaatlerin, çıkarların gözetilmesi” yerine “insani değerlerin alınması” (Okur, 2016, p. 495) beklenmekte ve istenmektedir. Kısacası insan haklarını, insani yardımı ve insani değerleri esas alan bir anlayışa doğru dünya, insani diplomasi ile yelken açmaktadır. Bu anlayışa hizmet eden veya edecek olan kavramın yukarıdaki tanımı ise Türkiye’den ortaya çıkmıştır. Araştırmamızın konusu olan İnsani Diplomaside Türkiye Örneği aynı zamanda İnsani Diplomasinin Kavramsal Çerçevesi özelinde de Türkiye’nin kazandırdığı önemli tanımlamalara yukarıda olduğu gibi yer verilecektir. Böylelikle araştırmamızın amacına ulaşmasına yer yer katkı sunulacaktır.

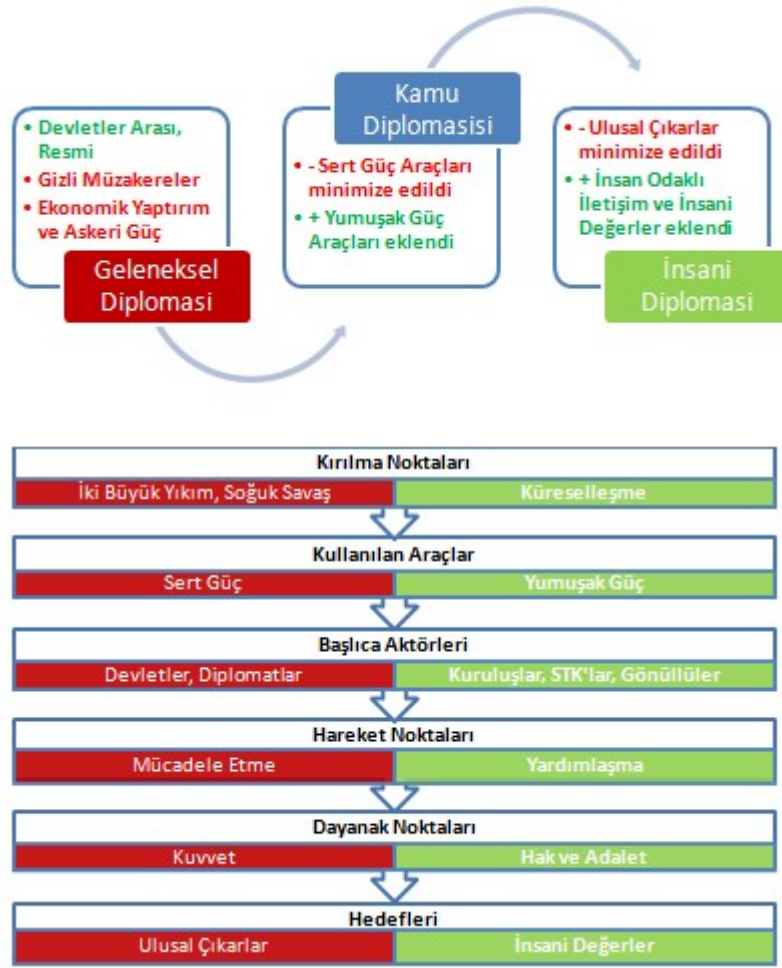
Özetle insanlık çatışmacı bir zihniyet yerine, içindeki varlıklar arasında her daim bir yardımlaşmanın görüldüğü (büyük insan olan) dünyadan ilham alarak yardımlaşmacı bir zihniyeti kendi aralarında tesis etmeye çalışmakta, yani yelkene hareket verecek rüzgârın ara sıra doğru yöne doğru estiği görülmektedir. Nitekim bu yelkene doğru yön verecek yeni rüzgârlara insanlığın ve içinde çok defa karışıp karıştırdığı dünyanın ciddi manada ihtiyacı vardır. Bu yeni rüzgârlardan biri ve somut örneği olan Türkiye’nin İnsani Diplomasi yaklaşımına katkı sunan bir mana da aşağıda ifade edilmektedir.

Fıtrata dönüşü temsil eden bir görüşün insani diplomasi de hâkim kılınması önemlidir. Yani yardımlaşma kanunu dünyadaki varlıklar arasında her daim hüküm sürmekte olduğunu küçük bir dünya olan insan da hatırlamaya başlamalıdır:

Böylelikle büyük balık küçük balığı yutmayacak aksine düşenin elini tutacak bir zihniyet dönüşümü olacaktır. Zira insan fitraten zayıf olduğu için başkasının muavenetine, yardımına her daim ihtiyaç göstermiştir. Aslında büyük insan olarak kabul edilen şu yeryüzünde de bu kanun hükümfermadır. Zira hayatta bir mücadele yerine bir yardımlaşma esas alınmaktadır. Cansızlar canlıların, yağmurlar bitkilerin, bitkiler hayvanların, hayvanlar insanların yardımına koşmaktadır. Lisan-ı ihtiyaç ile bir nevi imdat eylemektedirler ve

kâinattaki bütün mevcudat birbirinin imdadına yetişmektedirler. Yoksa bitkilerin elindeki hangi sert güç tonlarca suyu başlarının üzerine getirip sonrasında gayet latif bir şekilde damlalar şeklinde adeta emer tarzda iletebilir. Ya da gerek insan olsun gerek hayvan olsun hangi yavru kendisine göre gayet büyük ve aç gözlü olabilen ebeveynin yardımını sert güç kullanarak elde edebilir. Yâda elsiz bir böceğin elinden ipeğin giydirilmesi, zehirli bir sineğin ağzından gayet şifalı olan balın yedirilmesi hangi kuvvet ile olmaktadır. Ya da güneşin bir lamba olarak yeryüzünü aydınlatması ve hiç şaşırmadan doğması ve batması ve yeryüzündeki tüm meyvelerin pişirilmesini sağlayan ocak hükmünde bulundurulması insanlığın hangi gücü ve kuvveti ile elde edilmektedir. Koca bir at, inek veya devenin insanın emrine girmesi hangi güç kullanarak olmaktadır. Demek ki yeryüzünde herkes birbirinin imdadına ve yardımına koşmaktadır. Yani hayat menfaatler uğruna mücadele etmek, çarpışmak üzere kurulmamış belki birbirinin hal diliyle ettikleri ihtiyaçlara cevap veren bir yardımlaşma üzerine dönmektedir.

Tüm bu anlatılanlar yani fotoğrafın bütünü ise ayrıca Şekil 3.1’de özet bir şekilde gösterilmektedir.

Şekil 3.1. Geleneksel diplomasiden insani diplomasiye geçiş ve önemli noktaları (Yılmaz, TE. Orijinal, 2019)

Yukarıdaki şekilde gösterilen özellikle Geleneksel Diplomasiye İnsani Diplomasiye Geçişteki önemli hususlarından olan son 3 özelliği araştırmamız kapsamında ilk kez bu kadar görünür kılınmıştır. Literatürde bir şekilde ya köşelerde kalmış ya da üzerinden geçilip ön plana net bir şekilde koyulamamış olan insani diplomasi tanımına ve kuramına bu özellikleri ekleyerek insani diplomasi kavramsal çerçevesine araştırmamız katkı sunmaktadır.

Son birkaç hususun insani diplomasi kuramına dair bazı yanlış anlaşılmalara mahal vermemek adına vurgulanması ayrıca uygun olacaktır. Zira bu konudaki alanyazın birkaç uyarı da bulunmaktadır (Akpınar, 2013; Minear & Smith, 2007). Bunlar;

Geleneksel diplomasi bütün bütün kötü olup, insani diplomasi ise tam anlamıyla iyi manasına gelmemelidir. Zira bazı afetlerin problemlerinin çözümünde güçler kavramında anlatıldığı üzere geleneksel diplomasi araçlarından faydalandığı görülmektedir. Diğer

tarafından insani diplomasi insanlığın tüm sorunlarını çözebilecek bir kapasiteye sahip olmadığından her şeyi insani diplomasi üzerinden beklemek de hata olacaktır. İnsani yaklaşımın geleneksel diplomasiden beklen(e)mez anlayışı yanlış yorumlamalara ya da yönlendirmelere de sebep olabilir. Ayrıca insani diplomasi de nihayetinde bir diplomasi çeşidi olup geleneksel diplomasiden tamamen ayrılması söz konusu ol(a)maz. Sonuçta benzer araçları yeri geldiğinde kullanabilmektedirler.

Getirilen uyarıların başka bir yönü ise insani diplomasi sadece diplomasiye insaniliğin kazandırılması olarak algılanmamalıdır. Ayrıca insani diplomasi, insani yardımlar ile aynı anlama gelmemektedir. Yani insani diplomasi bir sonraki alt bölümde bahsedileceği üzere birçok eyleme ve yaklaşıma dikkat eden ve uygulayan ya da uygulaması gereken veya beklenen geniş bir çerçeveye sahiptir (Özlük, 2016, pp. 23,24).

Ancak insani diplomasi kavramı için en azından; bazı eksik kalmış noktaların tamamlandığı ve sivil inisiyatifin ciddi manada devreye girdiği 21. yüzyıl diplomasisi ve insani değerler yaklaşımıdır denilse ve sürekli olarak yeni örnekler ve kazanımlar ile gelişerek büyümekte olan bir uluslararası ilişkiler pratiğidir denilse yanlış ifade edilmemiş olunur. Dolayısıyla bu çalışmada olduğu gibi dünyadaki etkili olmakta olan insani diplomasi örneklerinin incelenmesi bu gelişime önemli katkılar sunacaktır.

Kısacası ihtiyacı oldukça hissedilmiş olan insani diplomasi kavramı insanlık ailesinin bir ferdi olarak doğmuş, bebeklik dönemini geçirip emeklemesini tamamlamış, yürümeye başlamış ve basamakları emin adımlar ile çıkan, olgunlaşmaya oldukça müsait ve çok aktif olan ve yaşı daha genç olan bir insana benzer. Asırlardır tecrübeler edinmiş kadim tarihten uygun ve yerinde dersler alır ise birçok modern dünyanın problemlerini kısa sürede çözebilecek bir dinamiğe sahip olacağı da benzetilmektedir.

3.5. İnsani Diplomasi

Şimdiye kadar insani diplomasi kavramının daha iyi anlaşılabilmesi adına ilgili kuramsal çerçeve önceki bölümlerde aktarılmaya çalışıldı. Ayrıca insani diplomasinin gelişim sürecinde insani diplomasinin geçirdiği evreler ve önemli diğer diplomasilere kendisini farklı kılan özellikleri bir nebze olsun bahsedildi. Bu konuda Türkiye'nin sunduğu katkılara değinildi. Şimdi ise ilgili alanyazında insani diplomasi hakkında yapılan ve en yaygın kullanılan bazı tanımlamalara yer verilecek ve eksik bırakılan bazı noktalara

değınılecektir. Ayrıca bu çalışma ile alakalı başka bir diplomasi çeşidi olan afet diplomasisinden kısaca bahsedilecektir.

Sonrasında insani yardımlar üstünde durulacak, Dünyada insani yardımlar hakkında bağımsız bir kuruluş olan “Global Humanitarian Assistance” tarafından her sene yayınlanan Dünya ülkelerinin yapmış olduğı toplam insani yardımlar raporlarına değınılecek ve Türkiye örneğine geçmeden önce Dünyada ilk defa gerçekleştirilen Dünya İnsani Zirvesi ile bu bölüm nihayete erdirilecektir.

3.5.1. İnsani Diplomasi Kavramı

İnsani diplomasi kavramı yeni olduğı kadar bir o kadar da gelişmeye müsait bir durumda olmasından ötürü tam anlamıyla evrensel kabul görmüş bir tanımı mevcut değildir (Köksoy, 2017, p. 100). Bir araştırmaya göre insani diplomasinin 89 tanımının ilgili alanyazınlarda yapıldığı (Régnier, 2011, p. 1213) ifade edilmektedir. Bu belirsizlikten dolayı bazı kavramlarla da karışırıldığı veya her kurum ya da STK dünyada yapmış olduğı faaliyetler bünyesinde insani diplomasiyi farklı şekilde yorumladığı (Dülger, 2017, p. 4) görülmektedir. Bundan dolayı şimdiye kadar en çok atıf alan ve bu alanda ilk kitap olma özelliğini koruyan “*Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft*” adlı kitabın tanımından başlamak daha doğru olacaktır. Burada insani diplomasi şu şekilde tanımlanmaktadır:

“İnsani diplomasi kavramı temel olarak insani organizasyonlar, kuruluşlar tarafından yerine getirilen faaliyetleri içermektedir. Bununla beraber, bu organizasyonlar faaliyetlerini bütüncül bir şekilde yerine getirmek için askeri ve sivil otoritelerden bağımsız/ayrı bir alan içerisinde konumlanmalıdır. Bu tür faaliyetler ise; uluslararası insani organizasyonların belirli bir ülkedeki varlığını tesis etme, koruma ve yardıma ihtiyacı olan sivil nüfusa müzakere yolu ile erişme, yardım programlarını kontrol edip denetleme, uluslararası hukuk ve normlara saygı gösterme, yerel halkı ve kurumları destekleme ve farklı seviyelerdeki insani amaçları korumayı kapsamaktadır. İnsani diplomasi, insani yardım faaliyetlerini desteklemekte ve geleneksel diplomasideki diplomatların uygulamasından farklı olarak, insani faaliyetleri gerçekleştiren insani kuruluşlar ve gönüllüler tarafından da yürütölmektedir.” (Köksoy, 2017, p. 101; Minear & Smith, 2007, p. 1)

Diğer uluslar arası camia tarafından kabul gören tanımlama ise bu konudaki önemli bir paydaş olan Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Federasyonu’nun (IFRC) tanımıdır:

“Her durumda/zamanda, zarar görebilirliğı yüksek, hassas ve incinebilir gruplara dikkat çekerek ve temel insani ilkelere/değerlere tam anlamıyla saygı göstermek ile

kanaat önderlerini ve karar alıcı mekanizmaları harekete geçirmek adına yapılan ikna etme faaliyetine insani diplomasi denir.” (IFRC, 2009, p. 2)

Bu tanımda geçen “her durumda/zamanda” ifadesi ise başka bir çalışmada şu şekilde yorumlanmaktadır: “*insani diplomasi faaliyetlerinde kişi ve kurumların olası bir krizi önleme ve krizle mücadele durumlarında aktif olarak yer almasıdır* (Alegöz, 2013, pp. 7,8)”. Yani bir sonraki alt bölümde üzerinde durulacak olan afet yönetim sürecindeki kabaca risk yönetimi ve kriz yönetimi hususu adını vermeden de olsa insani diplomasi tanımı içinde bir şekilde vurgulandığı ya da yorumlandığı görülmektedir.

İnsani diplomasi tanımı için bazı literatürlerde dış politikanın ana yolları (track) açısından bazı önermelerde bulunulduğu görülmektedir. Mesela; “*Geleneksel yol olan klasik diplomaside devlet merkezli yürütülen müzakere faaliyetleri -track one- adı ile bilinmektedir. İnsani faaliyetlerde bulunan kurumlar geleneksel diplomasinin aksine -track two- olarak da bilinen sivil diplomasi yolunu izlerler*” (Alegöz, 2013, p. 11).

İki farklı ana dış politika aracı ya da yolu tanımlamalarına ek olarak başka bir çalışmada ise iki yolu resmi (track one) ve gayri resmi (track two) olarak adlandırdıktan sonra özellikle devletler kadar resmi olmayan gönüllüler kadar da tamamen bağımsız olmayan bir şekilde yarı resmi konumunda adlandırılabilir olan STK’lar üzerinde durduğu ve bu yeni diplomasi çeşidinin faaliyetlerine de “track three” olarak vasıflandırdığı görülmektedir (Kraft, 2002).

Görüldüğü üzere bu yeni diplomasi türüne akademisyenlerin, alanının çalışanlarının ve uzmanlarının kısacası tüm paydaşların farklı şekillerde üzerine eğilerek yorumladıkları yapmış oldukları tanımlamalardan anlaşılmaktadır. Bu çalışmada da literatürde eksik görülen ve afet yönetimi açısından değerlendirilememiş olan insani diplomasinin bazı yönleri hakkında bazı yeni önermelere ve kavrama yeni katkılar sunmak üzere bir sonraki alt bölümde bazı ek tanımlamalara yer verilecektir.

3.5.1.1. İnsani diplomasi’nin özellikleri

İnsani diplomasi amaçlarına geçmeden önce ilgili süreçte görev alacak insani diplomasi aktörlerinden, ilgili amaç ve hedeflere ulaşma noktasında bazı temel ilkelere uyum göstermeleri beklenmektedir. Bu temel ilkeler Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi tarafından 20.yüzyılın ikinci yarısında belirlenmiştir. Bu ilkeler şu şekildedir:

- **İnsancılık/İnsanîyet:** Her nerede olursa olsun insani acıları önlemek ve hafifletmek için insanların hayatlarının ve sağılıklarının korunması ve insan varlığına ilişkin saygının garanti altına alınması temin edilmeye çalışmaktır.
- **Nötrallite:** Siyasi, ırksal, dini ve ideolojik hiç bir muhalif hareket ve düşmanlık oluşumu içerisinde yer almamaktadır. Ayrım yapmaksızın tüm insanlığa yardım etme şiarı gözetmektir.
- **Tarafsızlık/Yansızlık:** Milliyet, ırk, dini inanç, sınıf veya siyasi fikirler çerçevesinde hiç kimseye taraf tutmadan incinebilir kırılğan olan afetzedelere/mağdurlara yani yardıma muhtaç tüm bireyler için faaliyet göstermektedir.
- **Bağımsızlık:** Uluslararası bağımsız bir oluşumu temsil edebilmelidir.
- **Gönüllülük Hizmeti:** Gönüllük prensibine dayanan ve herhangi bir kazanç ya da çıkar elde etme amacı olmayan bir oluşumu yansıtmalıdır.
- **Birlik:** Herkese açık olan ve bulunduğu devletin sınırları içerisinde insani diplomasi faaliyetlerini ifa eden, tek bir Kızılhaç ve Kızılay Derneğı bulunmaktadır.
- **Evrensellik:** Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi, dünya çapında sorumlulukların paylaşıldığı evrensel bir oluşumu simgelemektedir (IFRC, 1994; Köksoy, 2017).

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi'nin üzerine kurulu olduğu ve bu bağlamda tüm insani diplomasi alanında faaliyet gösteren aktörlerden de yerine getirmesi beklenen insanîyet, tarafsızlık, bağımsızlık, yansızlık, birlik ve evrensellik ilkelerine uyum göstermeleridir.

İnsani diplomasinin amaçlarını maddeler halinde şu şekilde açıklanabilir(Köksoy, 2017):

1. Afetzedelere/Mağdurlara erişimi sağlamak
2. Acil insani yardımda bulunmak
3. Savunmasız grupların ve incinebilir insanların çıkarlarını ön planda tutmak
4. Savaş araç ve gereçlerine ve yöntemlerine sınırlandırmalar konulması noktasında çalışmak ve silahsızlanmayı sağlayarak önleyici faaliyetler yapmak
5. İnsani aktörlerin etkilenen sahaya girişleri açısından vize işlemlerinin müzakeresini yapmak

6. Afetzedelerin/Mağdurların ön değerlendirmesini yaparak durum tespitinde bulunmak
7. Korumak ve destek duyulan ihtiyacın derecelendirmesini yapmak ve yardımda bulunmak
8. İnsani yardımların sağlanması, lojistiğinin yapılması ve gerekli sistematik mekanizmaları oluşturmak
9. İnsani yardım faaliyetlerinde bulunan çalışanların, çalıştığı binaların ve yardım alan afetzedelerin/mağdurların güvenliğini sağlamak,
10. İnsani diplomasi alanında faaliyet gösteren tüm paydaşlar (insani organizasyonlar, devlet-dışı aktörler, yerel, ulusal ve askeri otoriteler) arasında bilgi paylaşımı yaparak koordinasyonunu sağlamak,
11. Uluslar arası İnsani Hukukun en geniş anlamda (silahlı çatışmaların önlenmesi, mülteci hukuku, göçmen hakları, insan hakları) düzenlemesini, onaylanmasını, saygı duyulması, uygulanmasını ve korunarak yerleşmesini sağlamak
12. Bu konuda ilgili kurumları, devletleri ve paydaşları desteklemek
13. Devletler, uluslar arası kuruluşlar, STK'larla kısacası ilgili tüm paydaşlar ile işbirliği içerisinde olmak
14. Barışa ve insani anlaşmalar yapılmasına destek vermek ve barışı kalıcı kılmak,
15. Kayıp kişilerin haklarını savunmak,
16. İç veya dış Çatışma içerisinde bulunan taraflar arasında arabuluculuk yapmak
17. Kamuoyunun dikkatini bu alana çekerek gerekli hassasiyetin gösterilmesini ve bilinçlendirilmesini sağlamak
18. Afetzedeye/Mağdurların yaşam koşullarını iyileştirmek ve yaşam kalitesini artırmak
19. Mağdur toplumların kalkınmalarını sağlamak
20. İlgili kurum ve kuruluşları ve gönüllüleri hatlarıyla arama-kurtarma, yangın söndürme, ilk yardım, sağlık, psiko-sosyal destek, lojistik gibi konularda eğitmek
21. İnsan hayatının her şeyden üstün olduğuna ulusal ve uluslararası çıkarların üzerinde tutulmasına gerek duyulduğuna dönük çalışmalar yapmak

3.5.1.2. Etkin bir insani diplomasi

Hangi hedefler ile etkin bir insani diplomasiye ulaşılır?

Bu soru IFRC tarafından cevaplanmaktadır. Buna göre;

- “Karar alıcılara ve kanaat önderlerine incinebilir zarar görebilir grupların ilgi ve ihtiyaçlarına daha çok ve sık önem verdirerek;
- Karar alıcılara daha çok erişim sağlayıp etkileyerek;
- IFRC için daha fazla insani erişim ve alan sağlanarak;
- IFRC’ nin aktivitelerini kamuoyu tarafından daha çok görünür ve anlaşılır kılarak;
- İlgili tüm kaynakların lojistiğinde ve dağıtımında güçlü bir kapasiteye sahip olarak;
- İncinebilir zarar görebilir grupların ihtiyaçlarını gidermede etkili işbirliği ve ortaklıkların oluşmasını kolaylaştırarak;”

etkin ve güçlü bir insani diplomasi yapılabileceğine vurgu yapmaktadır.

Aslında tüm devlet ve devlet dışı kuruluşların ve STK’ların etkin ve verimli bir insani diplomasi uygulaması yapmada hedeflerine koyması gereken temel ilkeler nelerdir şeklindeki soruya cevap verir bir mahiyette özetlenmiştir(IFRC, 2009, p. 1).”

3.5.2. İnsani Diplomasi Aktörleri

Daha önce insani diplomasinin doğuşu sürecinde anlattığımız üzere geleneksel diplomasiden, kamu diplomasisine ve nihayet insani diplomasiye kadar geçen tarihi serüvende sadece sert gücün hükümran olduğu ve sadece devletlerin ve onların resmi hüviyete sahip diplomatlarından oluşan bir uluslar arası iletişim modelinden sıyrılınmış ve çok daha geniş aktörlerin devreye girdiği bir dünyaya doğru dünya diplomasisi evrilmiştir. Bu anlayış da daha önce kamu diplomasisi paydaşlarından olan ya da farklı bir ifade ile aktörlerinden saydığımız devletler, radyo-televizyon, sinema, uluslar arası yayınlar, gazeteler gibi geleneksel medya araçları ile birçok ulusal veya uluslar arası kuruluşlar, çok uluslu şirketler, üniversiteler, haber ajansları, STK’lar, araştırma merkezleri, basın, kamuoyu araştırma şirketleri, kanaat önderleri, üniversiteler, mübadele programları, dernek, vakıflar, ulusal markalar, kültür, sanat, akademik ve spor gibi alanlarda düzenlenen uluslar arası etkinlikler, eğitim, kültür, sağlık, teknoloji, spor vb. birçok daldaki uzmanlar, ünlüler, kanaat önderleri, bireyler (Çatal, 2015; Kalın, 2012; Sancar, 2012) gibi pekçok aktörün aynı zamanda insani diplomasi aktörü olarak da devreye girdiğini görmekteyiz. Bunları iki başlık altında toplamak gerekirse resmi ve sivil aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.5.2.1. Resmi aktörler

“Devletler/Hükümetler, Uluslararası Kuruluşlar, Devletlerin Resmi Ulusal Organları” bu başlık altında değerlendirilebilir.

Bu çalışmanın insani yardım kısmında da ciddi bir şekilde irdelenip gösterilecek olan ve insani diplomasinin önemli bir aracı olan insani yardımlarda en büyük pay sahibi yine devletlerin ve hükümetlerindir. Yani devletsiz ya da resmi hüviyete sahip kurum ve kuruluşlar olmadan insani diplomasinden bahsetmek mümkün gözükmemektedir.

Ayrıca burada yine devletler mabeyninde belli bazı amaçlar için oluşturulan yine devletlerin söz sahibi olduğu Birleşmiş Milletler, Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Göç Örgütü gibi küresel ölçekte; Afrika Birliği, Şangay İşbirliği Örgütü, Avrupa Birliği gibi bölgesel ve politik veya NATO gibi askeri amaçlı oluşturulan uluslar arası kuruluşlar insani diplomasinin yeri geldiğinde dünyadaki vazgeçilmez önemli birer aktörünü oluşturmaktadır.

Bunlar ile birlikte devletlerin kendi insani diploması faaliyetlerini daha özel misyon ve vizyona sahip sahada etkin olan yarı özerk yada özerk olarak ulusal ölçekte bazı resmi kurum ve kuruluşları da bu çerçevede değerlendirilebilir. Daha anlaşılabilir olması adına Türkiye’den örnek verilecek olunursa AFAD, TİKA ve Türk Kızılayı bu kurum ve kuruluşlardan bazılarıdır, yani insani diplomasinin resmi hüviyete sahip aktörleri arasında sayılabilmektedir(Battir, 2017).

3.5.2.2. Sivil aktörler

“Sivil Toplum Kuruluşları, Düşünce Kuruluşları, Çok Uluslu Şirketler, Gönüllüler” bu başlık altında değerlendirilebilir.

Bu bölümü sivil aktörlerin en küçük yapıtaşı olan bireylerden yani gönüllü insanlardan başlayarak açıklamak daha doğru olacaktır. İnsani diplomasinin insani boyutunu ismi ile müsemma olarak yansıtan bu gönüllülerin tanımının en kısa hali şu şekildedir:

“Afet ve acil durum ile sivil savunma hizmetlerinde görev almak isteyen gerçek ve tüzel kişidir.”

Gönüllü (ing. volunteer) tanımında yapılan **sivil savunma** (ing. civil defense) ise *“Düşman saldırılarına karşı halkın can ve mal kaybının en az seviyeye indirilmesi, hayati önem taşıyan her türlü resmî ve özel tesis ve kuruluşların korunması ve faaliyetlerinin devamını sağlayacak iyileştirmenin yapılması, savunma gayretlerinin halk tarafından en yüksek seviyede desteklenmesi ve halkın moralini yüksek tutmak için alınacak her türlü silahlı koruyucu ve kurtarıcı tedbir ve faaliyetler”* olarak tanımlanmaktadır.

Sivil savunmanın hedefi ise **sivil korunmadır** (ing. civil protection) yani halkın her türlü tehlike ve riske karşı korunmasıdır. Bu korunma tüm afet, acil durum, sivil savunma ve savaş gibi kitlesel olaylarda önplana çıkmaktadır. Tüm bu süreçte “*olağan görev, yükümlülük ve sorumluluklarının dışında, sahip olduğu bilgi, tecrübe ve donanımı kendi özgür isteği ve iradesi ile maddi-manevi karşılık beklemeden toplumun hizmetine sunan birey ve/veya topluluk*” olarak tanımlanan gönüllüler görev yapmaktadır. Bu görevlere **gönüllü katılım** (ing. voluntary participation) sözkonusu olmaktadır. Bu katılımın en önemli hassesi ise “*kişilerin hiçbir karşılık beklemeden ve baskı altında kalmadan kendi hür iradeleriyle afet yönetimi ile ilgili yardım ve diğer çalışmalarda yer alması*” olarak tanımlanmaktadır. Yani bu yaklaşımda herhangi bir menfaat beklenmediği, umulmadığı ve sert gücün baskı unsurunun sözkonusu olmadığı ilgili tanımda vurgulanmaktadır.

Yapılan bu **gönüllü katkı** da “*bilgi paylaşma, teknik yardım, materyal, donanım sağlama ya da fon geliştirme, ofis ya da iletişim çalışması vb. olmak üzere, yüz yüze ya da sanal ortamdan yararlanılarak, farklı biçimlerde geniş bir yelpazeye ve faaliyet konularına yayılabilmek*” olarak özetlenmiştir.

Bu faaliyet alanlarına Birleşmiş Milletler Gönüllüleri tarafından yapılan bazı uygulamalardan örnekler verilebilir: “*Çevre ve afet risklerinin azaltılması, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sosyal içirme ve sosyal bütünleşme, eğitim, sağlık, barış ve güvenlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, gençlerin katılımı vb.*”

Gönüllülerin bir araya gelerek oluşturduğu gruba da sivil toplum denmektedir. İlgili sözlükte **sivil toplum** (ing. civil community) “*Merkezi ve yerel idarelerin hiyerarşi ve kontrol mekanizmalarının dışında yer alarak, bağımsız yurttaşların karar vermesiyle sosyal faaliyette bulunan topluluk*” olarak geçmektedir.

Bu toplulukların oluşturdukları kuruluşlar “**sivil toplum kuruluşu (STK)** (ing. non governmental organization-NGO)” olarak adlandırılmakta ve insani diplomasinin sivil aktörlerinin bel kemiğini oluşturmaktadır. İlgili tanımda ortak özellikleri için 3 hususun üzerinde durulmaktadır:

- “*Sivil nitelikte olması (faaliyetlerinde ve kuruluşunda kamu yönetiminden bağımsız olmak)*
- *Çalışmalarında kâr amacı gütmemesi*
- *Kamu (toplum) yararına faaliyet göstermesi ve hizmet sunması*”

Afet yönetimi ve/veya İnsani Diplomasi alanında daha ziyade faaliyet gösteren STK'lar sonraki bölümlerde izah edilecek olan Dünya İnsani Zirvesi'ne katılmış ve ilgili katılımcı STK'ların bir listesi resmi web sitesinde ilan edilmiştir. Konu ile ilgili yapılacak çalışmalarda ilgili internet sitesi ziyaret edilebilir(Summit, 2016b). Bu STK'lar hem kendileri insani diplomasi araçlarını kullanarak gerekli müdahalede bulundukları gibi hem de sahip oldukları geniş temsiliyet gücü ile bulundukları ülke ve bölgelerde resmi aktörler üzerinde baskı kurarak insani yardım hususunda devletleri veya kurumları harekete geçirecek faaliyetler yapabilmektedir.

Bunlar dışında insani diplomasinin diğer sivil aktörlerden bulunan Düşünce Kuruluşlara örnek olarak ise Think-tank kuruluşları verilebilirken bunlar yapmış oldukları faaliyetleri ile ilgili kararverici konumunda bulunan siyasi otoriteleri yayınladıkları makale vb. materyaller ile etkileyebilmekte ve yönlendirebilmektedir. Hatta bazı zamanlar STK'lardan daha ziyade bu konuda devletleri ve hükümetleri harekete geçirebilmektedir. Bu tür faaliyetler aynı zamanda sadece bulunduğu ülkeyi değil uluslar arası ilişkileri de etkileyebilmekte ve barındırdığı birçok akademisyen ve düşünür ile tarih, kültür, din, insan hakları, sosyoloji ve yönetim gibi birçok daldaki entelektüel bilginin, tecrübenin, analizin ve düşüncenin aktarılması ile uluslar arası politikaya da yön verebilmektedir(Battir, 2017).

Çok Uluslu Şirketler de bir diğer insani diplomasinin sivil aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü artık uluslar arası politikayı ekonomiden ayırmak mümkün gözükmemektedir, hatta bir cihette karşılıklı bir bağımlılığın olduğundan söz edilmektedir. Bu çok uluslu şirketler uluslar arası boyutta yapmış oldukları faaliyetler ile ilgili paydaş ülkeleri etkileyebilmektedir. Zira devletleri ayakta tutan önemli bir unsur ekonomidir. Ekonomiye yön verebilen bu şirketler yapacakları faaliyetler açısından dünyadaki en büyük insani ihtiyaçları ortaya çıkaran dış ve iç çatışmaların önlenmesi hususunda ve barışın tesis edilerek sürdürülebilir bir sosyoekonomik düzenin inşası için resmi otoritelere yön verdirebilmektedir. Ayrıca ülkelerin yapacakları birçok insani yardım ve resmi kalkınma yardımları bu tür şirketler vesilesi ile yapılabilir. Zira vicdan olup da o vicdanın yerine getireceği faaliyetler için gerekli güç ve özellikle ekonomik güç olmazsa insani ihtiyaçlar yerine getiremez, zira fail muktedir olmak zorundadır (Okur, 2016). Dolayısıyla tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere çok uluslu şirketler insani diplomasinin önemli birer faktörü ve sivil aktördür (Battir, 2017).

Tüm bu aktörler ile insani diplomasi, bazı araçları kullanarak belli bir süreçte gerçekleşmektedir. Bu insani diplomasının araçları ve insani diplomasi süreci bir sonraki bölümde şematik bir şekilde sunulacaktır.

3.5.3. İnsani Diplomasi Süreci (İDS) ve Araçları

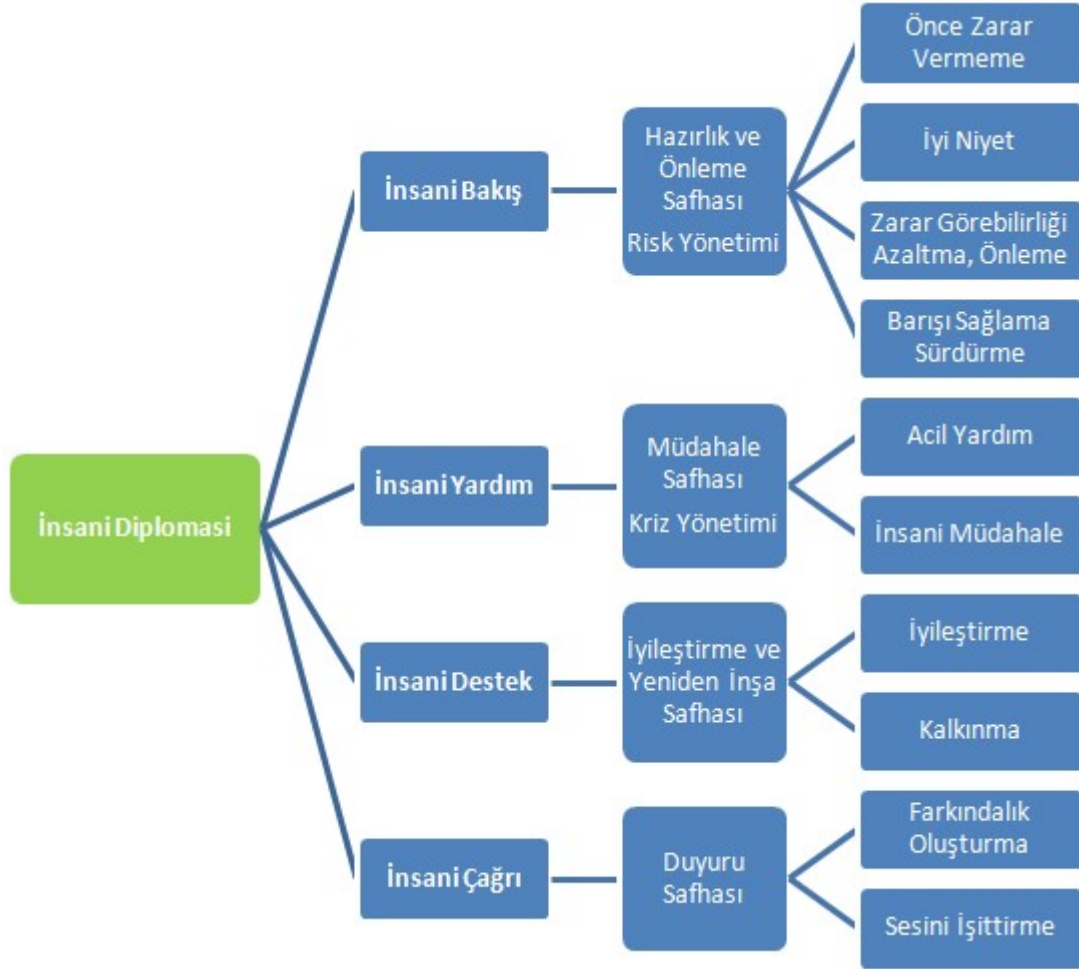
Literatürde insani diplomasi kavramı hakkında henüz uzlaşılmış bir çerçeve bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çerçeve kapsamında mevzubahis olacak insani diplomasının tanımı, amacı, hedefi, aktörleri, araçları ve sürecin mahiyeti muğlak kalmıştır. Yalnız bu muğlaklık ilgili kavramın gelişmesi ve kemale ermesi için ilgili akademisyen ve araştırma kuruluşlarını teşvik etmiş ve etmektedir. Ayrıca bu konuda uzman konumunda olan ülke ve toplulukların söyleyecekleri daha çok sözleri ve fikirleri vardır. Zira yapan bilir, bilen konuşur şiarınca bu hususta Dünya’da ön planda somut örnekleri ile bulunmakta olan Türkiye’nin ve ilgili akademisyenlerinin bu kavrama ciddi katkıları olduğu gibi bu çalışmada bu noktada önemli bir çerçeve sunulacaktır (Şekil 3.2). Bu sunulan çerçeve daha önce herhangi bir literatürde toplu bir şekilde ifade edilmemiştir. Ayrıca bu çerçevede sunulan bazı basamaklar yine Türkiye’de yapılmış bazı çalışmalar neticesinde ifade edilmiş olup bu çalışmada bazı yeni basamakların tanımlamalarına da gidilmiştir. Bu basamakların oluşturulmasında afet yönetimi anlayışı ile konuya bakılmasının faydası olmuştur. Zira insani diplomasının ana konusu ve çalışma alanı olan afetlere ve afetzedelere daha önceki ana bölümde gösterildiği üzere Afet Yönetim Süreci ile yaklaşımı İnsani Diplomasi Sürecinin oluşmasına katkı sunmuştur.

Literatürde hali hazırdaki yapılan çalışmalarda afet yönetimi prespektifinden insani diplomasiye bakılmaması bu konu hakkında bazı noktaların atlanılmasına, görülmemesine veya önplana çıkarılmamasına sebep olmuştur.

Ayrıca insani diplomasının öznesinde ve nesnesinde, aracında ve aktöründe ve hedefinde insan ve insanın sağlığı, yaşamı ve yaşam kalitesi olması hasebiyle çalışma alanı merkezinde yine “insan” olan bir başka fen olan Tıp fenninden örneklerle büyük insan olan dünyadaki insani diplomasi süreci tanımlamasına katkı sunulacaktır.

Böylelikle İDS ilk defa bu çalışma ile ifade edilmiş olunacaktır. Nitekim şimdiye kadar insani diplomasi sürecini ve araçlarını sistematik bir şekilde anlatımının yapılmadığı ve çerçevesinin çizilmediği yapılan araştırmalar neticesinde anlaşılmıştır. Bu çalışmanın

önemli çıktılarından biri de ilgili kavrama bu **İnsani Diplomasi Sürecinin** sistematik bir şekilde sunularak literatüre kazandırılması olmuştur. İstenilen ise; uzun araştırmalar ve farklı bilimsel disiplinler çerçevesinde değerlendirilerek gelinen bu tanımlamaya yeni eklemeler yapılarak insani diplomasi kavramının literatüre daha etkin ve kapsamlı bir şekilde yerleşmesidir. İDS Şekil 3.2’de şematik olarak gösterilmektedir.

Şekil 3.2. İnsani diplomasi araçları ve İnsani Diplomasi Süreci (İDS) (Yılmaz, TE. Orijinal, 2019)

Burada ifade edilen 4 ana çekirdek basamaktan insani yardım, insani destek ve insani çağrı daha önceki literatürde bir şekilde ifade edilen kavramlar(Alegöz, 2013) olup insani çağrı ve insani bakış adlandırılması bu çalışma ile olmuştur.

Ana çekirdek basamaklardan görüleceği üzere ilgili literatürde de bahsi geçen insani diplomasinin sadece insani yardımdan müteşekkil olmadığıdır. Sadece acil insani yardımdan anlaşılabilecek bir kavramdan daha çok geniş bir perspektife sahiptir. İçinde insani

krizlerin oluşmadan önlenmesinden tutun barışın sağlanması, sürdürülmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya kadar birçok insani diploması aracı İDS içinde mevcuttur.

İDS’de gösterilen İnsani Diplomasının 4 ana çekirdek basamağına detaylı bir şekilde değinmek gerekir ise;

3.5.3.1. İnsani bakış

Afet yönetim sürecinin hazırlık ve önleme safhasına yani risk yönetimi kısmına denk gelmektedir. Modern afet yönetiminin esas aldığı bu safha aynı zamanda insani diplomasının de en önemli basamağını oluşturmaktadır. Altında yatan sebepleri bu basamağın 4 ana alt özellik ile açıklanacaktır. Bu insani diploması basamağı ilk defa bu çalışma ile “İnsani Bakış” adı altında toparlanmış ve literatüre kazandırılması istenmiştir. Buna göre;

- **Önce Zarar Vermeme:** Önce zarar verme ilkesi insani diplomasının ana yaklaşımındaki insani bakışı sağlamaktadır. Bu ilke aslında tıp fenninde bulunan Latincesi “primum non nocere” olarak ifade edilen tıp etiğinin ana ilkelerinden biridir. Diğer temel tıp etiği ilkeleri ise “yararlılık”, “bireye, özerkliğe saygı” ve “hak, adalet” şeklinde sıralanmaktadır (AYDIN & Ersoy, 1995). Tüm bunlar aslında aynı zamanda insani diplomasının doğuşu bölümünde anlatıldığı gibi insani diplomasının uluslar arası ilişkiler bilimine giriş sebebi, gayesi ve İDS’nin hedefi konumundadır. Bu durum Dünya İnsani Zirvesinde de az çok vurgulanmıştır(Humanity, 2016c). Nitekim önce zarar vermeme ilkesi insanın hayatını devam ettirmesinde önemli olan sağlığın korunması basamağında karşımıza çıkmaktadır. Hem sağlığın korunması ile sürdürülebilir bir hayatın devamlılığı bu ilke ile sağlanmakta hem de yapılacak her türlü tıbbi müdahalenin karşısında büyük harflerle müdahale edenin zihninde önemli birer ikaz lambası hükmündedir. Dolayısıyla her müdahale öncesi düşünmeden hareket etmekten ziyade bir değil on düşünüp harekete geçilmesi gerektiğini bizlere göstermekte ve mükemmel bir varlık olan insanın hassas olan sağlığının sürdürülmesinde önemli bir savunuculuk rolümüzün olduğunu bu ilke bizlere anlatmaktadır. İnsan sağlığında durum böyle olduğu gibi büyük insan olan dünyada da bu hüküm caridir. Yani her ülkenin bu nazarla yaklaşım göstermesi beklenmektedir. Bu nazarla her devlet başka bir toplum veya hükümet için yapacağı bir müdahalenin

olası çıktılarını analiz edip olumsuzlukların oluşmaması adına bu ilkeye saygı duyması ve ona göre hareket etmesi gerekmekte ve beklenmektedir. Yani devletler politika oluştururken ve/veya yürütürken ilk akla gelmesi gereken önce zarar vermemek olmalıdır. Bu özellik aynı zamanda insani bakışın ve insani diplomasinin besmelesi konumundadır.

- **İyi Niyet:** İlişkilerde iyi bir niyet ve pozitif bir yaklaşım gereksinimi duyulmaktadır. Bu İnsani Bakış ana basamağının önemli bir diğer başlangıç özelliği de iyi niyettir. Nitekim iyi niyet ile insanların birbirleri ile iletişime geçmesi iyi sonuçları da beraberinde getireceği kanısı ve genel yaklaşımı ülkeler içinde geçerlidir. Niyetinde çıkar olmayan ve karşı tarafın olanaklarına göz dikmeyen bir nazar daha yaşanabilir bir dünya için önşart olduğu geçtiğimiz yüzyıllar bize ders vermektedir. Bundan dolayı her türlü iletişimde öncelikle iyi niyetin gözetilmesi, korunması ve sürdürülmesi olası risklerin oluşmadan önlenmesine katkı sunacak ve insani krizlerin oluşmasına imkan tanımayacaktır. Ayrıca evrensel insan haklarına saygı gösterilmesi çerçevesinde bu iyi niyeti değerlendirmek mümkün olup bahsi geçen uluslar arası hukuk ve normlar, İnsani Bakış'ın aynı zamanda ana düzenleyici ve dayanaklarından birini oluşturmaktadır. Bu durum ayrıca Dünya İnsani Zirvesinde belirtilen ikinci temel sorumluluk olan “insani haklara saygı gösterin ve insanlığı koruyan kuralları yüceltin” ilkesi ile örtüşmekte ve bu alt özelliğe değinmektedir(Humanity, 2016c). Bu da insani diplomasinin ana koruyucu yaklaşımlarından biridir. Bu iyi niyete ve insani bakışa güzel bir örnek olarak Türkiye'nin öncülüğünü yaptığı Medeniyetler İttifakı projesi verilebilir. Nitekim bu girişim daha sonraları Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri tarafından da benimsenerek bir BM girişimi halini almıştır. Bu ittifakın amaçları ve hedefleri ise şu şekilde belirtilmektedir:

“Müslüman ülkeler ile Batılı toplumlar arasında görülen karşılıklı şüphe, korku ve kutuplaşma ortamının, çeşitli aşırı unsurlarca istismar edilmesi karşısında Medeniyetler İttifakı, ilk aşamada uluslararası istikrarı tehdit edebilecek dereceye yaklaşan bu durumun daha da kötüleşmesini ancak kapsamlı bir koalisyonun önleyebileceği anlayışından hareket etmiş ve kültürler arasında karşılıklı saygı yoluyla bu eğilime karşı koymayı amaçlamıştır.”

“Girişim, tüm toplumların kalkınma, güvenlik, çevre ve refah konularında birbirlerine bağımlı oldukları hususunu esas almakta ve öncelikle önyargı, yanlış algılama ve kutuplaşmayla başa çıkmak amacıyla ortak siyasi bir irade oluşturmayı hedeflemektedir.(Dışişleri Bakanlığı, 2005)”

Görüldüğü üzere ittifak girişimi tam olarak iyi niyet çerçevesinde karşılıklı saygıyı sağlayan ve zarara uğratacak yaklaşımların oluşmadan önlenmesi adına tam olarak bir risk yönetimi girişimi ve somut bir insani diplomasi aracı olmuştur. Başlatıldığı günden bu yana dünyanın farklı coğrafyalarından BM çatısı altında kurulmuş olan Medeniyetler İttifakı Dostlar Grubu'nun ülke ve uluslararası kuruluşlardan oluşan üye sayısı 146'ya yükselmiş ve Medeniyetler İttifakı Küresel Forumları ile iyi niyet perspektifi her sene farklı bölgelerde yapılan küresel toplantılar ile pekiştirilmektedir. Dolayısıyla bu örnek girişim emin adımlar ile insani diplomasiye Türkiye'nin öncülüğünde hizmet etmekte ve bu kavramın somut bir uygulayıcısı olmuştur.

- **Zarar Görebilirliği Azaltma ve Önleme:** İlgili tehlikelerin hiç oluşmadan bertarafı ya da tehlikelere karşı bilinçlendirme çalışmaları ile hedef kitlenin daha dirençli ve kapasitesi yüksek yani zarar görebilirliği azaltılmış bir hale getirmek bu basamağın önemli birer alt özellikleridir. Bu husus topluma ve afetzedelere verilecek eğitimler ile afetlere karşı daha dirençli kılma, incinebilir grupları tespit edip gözetme ve güçlendirme, göçmenlere rehberlik ederek ikincil afetlerin önüne almak ve hazırlık safhasının önemli bir parametresi olan yerel kapasiteyi güçlendirme şeklinde Dünya İnsani Zirvesinin ana çıktılarından olan temel sorumluluklar içerisinde bahsedilmiştir (Humanity, 2016c). Şu anda dünyada en çok insani ihtiyaca oluşturan durumlar iç ve dış çatışmalardır (OCHA, 2019b). Dolayısıyla ilgili çatışmalar oluşmadan var olan stres ve kaygıların azaltılması ve gerekli diyalogun sağlanması ile önleme faaliyetleri bu aşamada risk yönetimi için olmazsa olmaz bir yaklaşım olup insani diplomasinin önemli bir özelliğini oluşturmaktadır. Zira bu risk yönetimi ve kırılganlığın azaltılması teması Dünya İnsani Zirvesi öncesi bölgesel ve küresel düzeyde konunun uzmanları ile yapılan istişare toplantıları sonrasında belirlenen 4 ana temadan biri olup sunduğumuz bu İDS'nin bir alt özelliğini oluşturmaktadır (Summit, 2016a).
- **Barışı Sağlama ve Sürdürme:** Bu alt başlık birçok literatürde karşımıza çıkan bir alt başlık ve insani diplomasi aracı (Battir, 2017; Davutoğlu, 2013b; Humanity, 2016c; Minear & Smith, 2007) olmakla beraber Dünya İnsani Zirvesinde İnsanlık İçin Gündem adı ile oluşturulan ajandadaki 5 temel sorumluluk alanı ve 24 dönüşüm noktası içerisindeki ilk sorumluluk alanı olan çatışmaları engelleyin ve barışı sağlayın önermesinde direk olarak geçen bir ödev niteliğinde sorumluluk

olup (Humanity, 2016c) insani diplomasinin amaçları (Köksoy, 2017) ve hedefleri arasında sayılmaktadır. İnsani Bakış da barışın sağlanmasını ve özellikle sürdürülmesine hizmet eden bir araç olarak bunu kullanmaktadır.

Daha önce bahsettiğimiz Medeniyetler İttifakının etkinliğini ve görünürliğini artırmak amacıyla hazırlanmış olan “Barış Kültürü” gündem maddesi BM üyesi 101 ülkenin ortak karar tasarısı ile kabul edilmiş olup barışı sağlama ve sürdürme alt basamağı adına somut bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır(DışişleriBakanlığı, 2005).

3.5.3.2. İnsani yardım

Afet yönetim sürecinin müdahale safhasına yani kriz yönetimi kısmına denk gelen bu insani diplomasinin ana basamaklarından olan insani diplomasi aracı detaylı bir şekilde sonraki alt bölümlerde anlatılacaktır. İnsani yardım birçok kişi tarafından insani diplomasi ile yanlış bir şekilde eş tutulmakla beraber aslında görünürdeki ilk müdahale yöntemi olması sebebi ile bu algıyı hak ettiğini de göstermektedir. Diğer taraftan afet yönetimi deyince de ilk akla gelen yine müdahale safhası yani kriz yönetimi olmaktadır. Ancak istenilen ise kriz yönetiminden ziyade daha iyi bir risk yönetiminin sağlanmasıdır. Zira tüm bu afet yönetimi sürecinin ilk acil müdahale kısmı belki de sadece %1’lik kısmını oluşturmaktadır. Geriye kalan buz dağının görünmeyen büyük kısmı ise hazırlık safhası ve iyileştirme dönemi olup bir önceki ana basamakta hazırlık safhasının üzerinde İnsani Bakış adı ile durulmaya çalışılmıştır. Burada ise kamuoyu tarafından daha fazla önplanda olan insani yardımlar üzerinde durulacaktır. Burada da iki alt özellik karşımıza çıkmaktadır. Bunlar;

- **Acil Yardım:** İnsani yardımın ana hattını çizen ve insan veya doğa kaynaklı bir afet ile afet bölgesindeki afetzedelere her türlü beslenme, barınma vb. insani ihtiyaçları yerine getirmek için afet anı ile başlayan ve iyileştirme aşamasına kadar süren geniş bir yardım yelpazesine sahip insani diplomasinin müdahalede aşamasındaki aracı ve göstergesidir. Finansal açıdan değerlendirildiğinde tüm dünya ülkelerinin insani yardım konusunda özerk ve bağımsız bazı kuruluşlar tarafından donör ülkeler ve yardım alan ülkeler başlıkları altında belli bazı sınıflandırmalara ve sıralamalara tabi tutulduğu (DI, 2018; OCHA, 2019a) ve analizlerinin yapılarak adeta bu konu hakkında karnelerinin verildiği ve dünya kamuoyu ile paylaşıldığı önemli bir konuma sahip bir insani diplomasi aracıdır.

Bu analizlerde ayrıca insani ihtiyaçların ne kadarı karşılanmış, yardımların miktarı ve dağılımı nedir, nerede daha çok ihtiyaç var gibi sorulara cevap bulunarak donör ülkelerdeki karar vericilere bilgiler sunulmakta ve doğru kararların alınması ile dünyada acil insani yardımın dağılımı sağlanmaktadır. Zira hedefini bulmayan bir yardım çoğu zaman karışıklığın çözümüne değil artmasına sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla bu insani yardımın kendisi kadar yapılan yardımların sıhhati ve standartları da oldukça muhim olup sonraki bölümlerde bu husus tartışılacaktır. Görüldüğü üzere ülkelerin karnelerini de oluşturan bu insani diplomasi aracı olan insani yardım İDS'nin temel basamaklarından biridir.

- **İnsani Müdahale:** Bu kavram acil insani yardım kadar bilinmemektedir. Bu çalışmada ilk defa bu adla tanımlanmaktadır. Bir tür insani yardım ve insani krize müdahale aracı olarak ifade edilebilir. İnsani müdahale; i karışıklığa uğramış, istikrarsız bir yönetim altındaki belli bir meşru iktidarın hüküm süremediği bölge ve toplumlarda oluşan boşluk nedeni ile aşırı grupların ve terörün gelişmesine imkân sağlanması ile oluşan güvensiz ortamda ister istemez kendisi veya toplumunun muhatap olduğu veya yerel sivil halkın zarar görebileceği durumlarda insani yardım amacıyla ilgili ülkeler tarafından yapılan askeri müdahaleye insani müdahale demekteyiz. Burada özellikle insanı merkeze alan bir müdahaleden mevzubahis olduğundan dolayı bu askeri müdahale yapılırken tek bir sivilin dahi zarar görmemesi oldukça önemlidir. Daha önce ifade edilen önce zarar vermemek ilkesi bunu gerektirmektedir. Yoksa karışıklığa müdahale edip sonlandırıyorum derken sivil ve masum yerel halkın mal ve canını gözetmeden yapılan askeri müdahaleler çok daha vahim neticelere sebebiyet verebilir ve zaten zor durumda bulunan bölge halkını daha çok karışıklığa itilmesine neden olunur. Ayrıca müdahalenin altında güvenlik dışında başka herhangi bir çıkarın gözetilmemesi esastır. Dolayısıyla buradaki müdahalede olmazsa olmaz şart yerel sivil halkın güvenliğinin sağlanması ve yerel halkı ve komşu ülkeleri rahatsız eden terör yuvalarının itina ile dağıtılmasıdır. Bu durum ayrıca bir sonraki bölümdeki dış yardımlar çerçevesinde ulusal güvenlik normu altında detaylandırılacaktır. Böylelikle tıp etiğinin temel ilkelerinden olan zarar vermeden yarar sağlama hususu insani yardım kavramı için de geçerli olabilmektedir. Bu kavramın gelişmesinde daha önce “Kamu Diplomasisi ve Türkiye” başlığı altında mevzubahis edilen Türkiye'nin önleyici diplomasi anlayışı etkili olmuştur.

Nitekim Türkiye'nin insani dramların yaşandığı afet bölgelerinde ve ilgili ülkenin toprak bütünlüğüne saygı göstererek ve sıfır sivil kayıp ve karışıklığa sebep olan terör örgütlerine verdirdiği ağır zayıatlar ile icrasını yaptığı insani müdahale ile bu kavramı somutlaştırdığı görülmektedir (TSK, 2018). Türkiye daha büyük krizlerin çıkmaması, güvenliğin sağlanması ve insani yardım amacıyla bunu hasas bir şekilde uluslar arası kamuoyunun da takdirini alarak uygulamaktadır (Ajansı, 2018; Yeşiltaş & Balcı, 2011, pp. 15,19). Ayrıca bu insani müdahaleyi sadece askeri müdahale olarak sınırlandırmakta doğru değildir. İnsani kriz sonrası kriz yönetimi çerçevesinde meşru taraflar ile yapılan arabuluculuk faaliyetleri de bu kapsamda değerlendirilebilir. Türkiye bu arabuluculuk faaliyetlerinde de öncü bir rol üstlenerek bu kavrama Suriye, Irak, Lübnan, Bosna-Hersek, Afganistan, Kırgızistan, Filipinler ve Somali'de yaptığı somut arabulucuk örnekleriyle destek vermektedir. Dünyanın en büyük 5. diplomatik ağına sahip Türkiye, aynı anda birçok arabuluculuk faaliyetlerine eş-başkanlık yapmaya da devam eden tek ülkedir(Dışişleri Bakanlığı, 2018). Böylelikle insani müdahale önemli bir insani diplomasi aracı olarak karşımıza insani yardım ana basamağı altında hem askeri insani müdahaleler çerçevesinde hem de arabuluculuk faaliyetleri çerçevesinde çıkmakta ve bu araştırmanın bir kazanımı olarak literatüre sunulmaktadır.

3.5.3.3. İnsani destek

Afet yönetim sürecinin iyileştirme ve yeniden inşa etme safhasına denk gelen bu insani diplomasinin 4 ana basamağından biri olan insani destek kavramı daha önce bu adla bir çalışmada söz edildiği görülmektedir(Alegöz, 2013). İnsani desteği, insani yardımdan sonra insani diplomasinin ikinci aşaması olarak tanımlanmaktadır. Buna göre “*insani destek; eğitimden sağlığa, altyapıdan tarım ve balıkçılık alanlarına kadar ülkenin doğal kaynakları ölçüsünde ihtiyaç duyduğu alanlarda o ülkeyi desteklemektir.*” İnsani destek insani yardıma göre daha kalıcı çözümler ortaya koyan bir yaklaşım sergilemektedir. Bu husus afet yönetim sürecinde de vurgulanmaktadır. Bu safhada karşımıza iki ana alt basamak çıkmaktadır. Bunlar iyileştirme ve kalkınmadır;

- **İyileştirme:** Bu basamak daha önce afet yönetim sürecinde detaylı bir şekilde bahsedilmiş olup insani kriz yaşandıktan ve acil müdahalesi yapıldıktan sonraki yerel halkın refahının ve yaşam kalitesinin afet öncesi döneme kavuşturulmasını

hedefleyen ve daha kalıcı çözümler sunarak afetzedeleri destekleyen bir insani diplomasi aracını tarif eder.

- **Kalkınma:** İnsani desteğin bir diğer alt başlığı sürdürülebilir bir yaşam için afet bölgesinin afet öncesi dönemden daha ileri bir konuma yapılacak resmi kalkınma yardımları ile taşınmasını hedefleyen bir insani diplomasi aracı olan kalkınmadır. Nihayi olarak da İDS’den beklenen de budur. Yani krizleri fırsata dönüştürüp yerel kapasitenin artırılması ve daha güçlü ve dirençli toplumların oluşmasının sağlanması bu insani destek ile istenir. Bu durum Dünya İnsani Zirvesi’nin 5 ana temel sorumluluk çerçevesindeki “yardımlardan ihtiyaçların sonlandırılmasına” başlığı altında da sunulmuştur (Humanity, 2016c).

3.5.3.4. İnsani çağrı

Bu basamak diğer tüm süreçlerin aksine her zaman kendisine yer verilmesi gereken başlı başına bir insani diplomasi aracıdır. Bu yöntemin ve aracın kullanılması sessiz olan masum ve mazlum coğrafya ve halkının sesinin duyurulmasını sağlar. O yüzden bu dönem duyuru safhası olarak bu çalışmada ilk defa adlandırıldı. Bu dönem tüm İDS’de kullanılması gerekmektedir. Bu araç, gerek afetlerin oluşmadan tahmininde, risk yönetiminde ihmal edilen, gerek kriz anında ve yönetiminde göz ardı edilebilen ve gerekse de iyileştirme ve yeniden inşa döneminde unutulabilecek olan sessizlerin sesi ve çılgılığının duyulmasına odaklanan bir insani çağrıdır. Bu insani çağrının Türkiye’den bir akademisyen tarafından iki şekilde olabileceği ifade edilmiştir (Alegöz, 2013):

- **Farkındalık Oluşturma:** *“İlki bölgesel ve uluslararası toplantılar düzenleyerek yardıma muhtaç ülke hakkında uluslararası camia tarafından farkındalık uyandırılmasını sağlamaktır.”*
- **Sesini İşittirme:** *“İkincisi ise insani diplomasi girişimini başlatan ve buna ön ayak olan ülkenin uluslararası ve bölgesel toplantılar dışında yardıma muhtaç ülkenin sesini kendi araçları ile dünyaya duyurmasıdır”* şeklinde tanımlanmış ve Türkiye’nin İnsani Diplomasi uygulama alanı olan Somali örneği ile bu tanım somutlaştırılmıştır (Alegöz, 2013). Başka bir çalışmada ise bu insani çağrı; *“nihai olarak masumların sesi olmayı amaçlayan insani diplomasi”* şeklinde ifade edilerek insani diplomasinin son amacı ve hedefi olarak yorumlanmıştır (Köksoy, 2017).

Görüldüğü üzere İnsani Çağrı, İnsani Diplomasinin ana hedef faaliyetlerinden ve araçlarından biri olarak tüm İnsani Diplomasi Sürecinin her aşamasında devreye girmesi beklenen ve ilgili ülkeler tarafından karşılığının bulunması gereken bir basamaktır. Bu basamağın en önemli somut örneği ise yaklaşık 9 bin katılımcı indinde gerçekleştirilen ve bu konuda binlerce haberin yapılarak kamuoyunda önemli bir farkındalığa ve sessiz mazlum yığınların sesinin tüm dünyada yankılanmasına sebep olan Dünya İnsani Zirvesi olmuştur. Bu konuda da Türkiye'nin ev sahipliğini yapması ve sonraki ilgili zirvenin taahhütlerinin takiplerinde de ev sahipliğine devam etmesi Türkiye'yi diğer ülkelere farklı kılmış ve insani diplomasinin bu aracına da önemli bir numune olmuştur.

Tüm bu insani diplomasi araçları ve ilgili süreç hakkında Türkiye'nin ilgili kavrama birçok somut uygulamaları ile kazandırdıkları ile beraber bu çalışma ile insani diplomasi kavramının eksik kalmış bazı noktaları vurgulanmış ve şematik bir şekilde sunularak literatüre katkı sağlanmıştır.

Şüphesiz burada bu konuya afet yönetimi çerçevesinde yaklaşılması ilk başta çalışmanın kısıtlılıkları çerçevesinde değerlendirilse de geline son nokta itibari ile insani diplomasi kavramına birçok yeni tanımında kazandırmasına vesile olmuştur.

Bir sonraki alt başlıkta afet yönetiminde insani diplomasi kavramı ile karıştırabilecek olan başka bir diplomasi türü olan afet diplomasisi üzerinde kısaca durulacak olup sonrasında bu çalışmanın ekseni çerçevesinde tartışılması planlanan dış yardımlar ve insani yardımlar ile devam edecektir.

3.6. Afet Diplomasisi

Afet diplomasisi (disaster diplomacy) arasına İnsani diplomasi kavramı yerine ya da birbirinin yerine kullanılabildiğini ve bu yüzden karışabildiğini görmekteyiz. Afet diplomasisi afet bölgesinde bulunan iki zıt tarafın olası bir tehlikeyle karşılaştıkları zaman uzlaşma yoluna gidip daha önce kesilen ilişkilerin yeniden tesisine veya pozitif yönde ilerlemesine olanak sağlayan bir diplomasi çeşidi olarak literatürde kendisine yer verildiği görülmektedir(Kelman, 2011). Bu olumlu etki kimi zaman kısa vadeli kimi zamanda istenilen etkiyi gösteren yani afetleri fırsata dönüştürüp bozulan ilişkileri tamir edip uzun vadeli olumluya çeviren örnekleri bulunmaktadır. Ancak bazen afetlerin istenmeyen olumsuz etkileri diplomasiyi de olumsuz etkilemektedir; Sri Lanka'daki 2004 tsunami afeti

sonrası gönderilen yardımın reddedilmesi ile durumun daha da ayrışmacı bir tabloya sürüklenmesine neden olan afet diplomasisi örneğinde olduğu gibi (Machiver, 2012). Afet diplomasi hakkında literatürde birçok çalışma mevcuttur (Gaillard, Clavé, & Kelman, 2008; Kelman, 2006, 2011). Hatta afet diplomasi çerçevesinde uluslar arası literatürde 1999 Büyük Marmara Depremi sonrası Türkiye ile Yunanistan'ın bir afet sayesinde yakınlaşmasını ve daha sonra Yunanistan'da bir ay sonraki yaşanan afet sonrasında Türkiye'nin yardımı dolayısıyla her iki ülke arasındaki buzların daha da erimesine ve iki ülke arasındaki afetlerin diplomasi trafiğini olumlu yönde etkilediğine dair çalışmalar mevcuttur (Ker - Lindsay, 2000). İnsani diplomasi ile afet diplomasisi *“müzakere sürecine müdahil olan aktörler ve ortaya çıkan sonuçlar”* itibariyle farklılık gösterdiği ifade edilmektedir (Alegöz, 2013). Christa Maciver'e göre insani diplomasi ve afet diplomasisi arasındaki fark, *“insani diplomasi zarar görmüş halkın adına hareket ederken afet diplomasisi ise zarar görmüş insanları da bu sürece dâhil etmektedir”* (Alegöz, 2013; Machiver, 2012).

Aslında afet diplomasisi her ne kadar insani yardımlar gibi insani diplomasi araçlarını kullansa da ya da ülkeler arası gerilimleri azaltacak risk yönetimine dair içinde bazı insani diplomasi basamaklarını barındırırsa da insani diplomasi kadar geniş bir kapsama sahip olmadığı yapılan çalışmalarda ve tanımlarda görülebilmektedir. Dolayısıyla çalışma konunun belirlenmesi aşamasında sadece afet diplomasisi çerçevesinde konunun değerlendirilmesinin çok daha fazla kısıtlılığa sebebiyet vereceği bir kez daha anlaşılmış ve afet yönetimini asıl daha çok ön planda olan insani diplomasi kavramı ve çerçevesi kapsamında değerlendirilmesinin uygun olacağı görülmüştür.

Ayrıca birçok farklı diplomasi çeşidi daha var olup; silahsızlanmayı hedefleyen önleyici diplomasi, Sesini işittirme noktasında hizmet eden Medya diplomasisi, İyi niyeti ve barışı esas alan yapıcı diplomasi veya Açık diplomasi, Siber, Dijital diplomasi, Bildirimci diplomasi, İnnovative yenilikçi diplomasi, sağlık diplomasisi, spor diplomasisi, sanat diplomasisi, kültür diplomasisi bunlardan bir kaçıdır (AFAD, 2014; Dağ, 2016; Türkler, Başkanlığı, MERT, & KARDAŞ). Bu kavramlar insani diplomasiden çok daha yeni kavramlar olup başka çalışmaların konu alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar bu diplomasi çeşitleri daha önce insani diplomasi çerçevesinde açıkladığımız alt başlıklarla kesişen ve onları destekleyici yönleri olmakla beraber bu çalışmamızın ekseninden kaymamak amacıyla bu diplomasi türlerinin isimlerini verip bir sonraki

bölümde tekrar insani diplomasi aracı olan yardım çeşitlerinden ve bunlara getirilen eleştirilerden ve yardımları güdüleyen normlardan detaylı bir şekilde bahsedilecektir.

3.7. Dış Yardımlar ve Resmi Kalkınma Yardımları

Bu alt bölümde dış yardımlar ve resmi kalkınma yardımlarının muhteviyatından, amaçlarından, güdüleyen normlarından, afet ile ilişkisinden ve bu konu üzerinde getirilen bazı eleştirilerden bahsedilecektir.

3.7.1. Dış Yardımlar

Dış yardım, devlet merkezli bir bakış açısından, bir ülkenin ya da uluslar arası kuruluşun başka bir ülkeye aktardığı ve beraberinde bazı yükümlülükleri de getirebilen en geniş yardım tanımına sahip kaynak aktarımıdır. Yardımın çeşidi ise “*yardımanın amacına, koşullarına, kapsamına/içeriğine, ne için kullanılacağına ve hayatilik durumuna göre değişebileceği*” ifade edilmektedir. Dış yardımların içinde insani yardımlar, askeri yardımlar ve kalkınma yardımları en yaygın kullanılan yardım türleri arasındadır (Tabak, 2016). Dış yardım deyince daha çok uluslar arası ekonomik yardım akla gelmektedir. Onun dışında dış yardımın pek çok alt türü mevcut olup OECD buna üçlü bir sınıflandırmada bulunmuştur (Aslan, 2016):

1. Düşük ve orta gelirli ülkelere yapılan Resmi Kalkınma Yardımları
2. Orta-üst veya zengin ülkelere yapılan Resmi Finansman Aktarımları
3. STK’lar tarafından yapılan İnsani Yardımlar (Aslan, 2016)

Başka çeşit sınıflandırmaların da yapıldığı görülmektedir, mesela: “*İkili ve Çok Taraflı Yardımlar*”, “*Mali Yardım, Teknik Yardım, Gıda Maddeleri Yardımı*”, “*Bağış ve Ödünç Şeklindeki Yardımlar*”, “*Proje ve Program Yardımları*” ve “*Bağlı ve Serbest Yardımlar*” gibi (Arslan & Kiper, 2015). Burada bu tür sınıflandırmaların detaylarına girmekten ziyade daha çok dış yardımın afet yönetimi kapsamındaki kavramsal çerçevesi ve dış yardımın genel amaçları üzerinde durulacaktır.

3.7.1.1. Dış yardımlar ve afet

Dış yardıma afet terimleri sözlüğünden bakıldığında konuyu daha çok Türkiye perspektifinden aktardığı görülmektedir:

Dış yardım (ing. foreign aid): “Türkiye Cumhuriyeti tarafından yabancı ülkelere, uluslararası yardım konsorsiyumlarına, yabancı sivil toplum kuruluşlarına, özel hukuk tüzel kişileri ve gerçek kişilere yapılacak hizmetler dâhil her türlü yardım ile uluslararası ve bölgesel kuruluşlara yardım faaliyetlerinde kullanılmak üzere yapılan veya üyelikten kaynaklanan katkı payları, aidat ve sair ödemelerin tümü.(AFAD, 2014)”

Afet yönetimi ile beraber düşünüldüğünde de dış yardıma destek olarak afet bölgesine yapılan “bireysel ya da kurumsal olarak yapılan her türlü ayni ve nakdi yardımı ifade eden afet bağışlarını” da unutmamak gerekir. Zira dış yardımların imtiyazlı borç verme dışında önemli bir parametresi de bağış ve hibelerdir. Afet öncesinde planlanması gereken faaliyetlerden biri olarak ifade edilen bağış yönetimi (ing. donation management) “yapılacak ayni ve nakdi bağışların teşvik edilmesi, bu amaçla kampanyalar düzenlenmesi, kampanyaların yönlendirilmesi; bağışların toplanması, tasnif edilmesi, paketlenmesi, gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması ve bağışçının bilgilendirilmesi gibi aşamalardan oluşan faaliyetlerdir” şeklinde özetlenmiştir. Dolayısıyla afet yönetim sürecinin önemli bir basamağını da dış yardımların ve bağışların yönetimi hususunun olduğunu da unutmamak gerekir.

3.7.1.2. Dış yardımların amaçları, hedefleri ve güdüleyen normları

Yardım stratejileri ve politikaları ile gerçekleşmesinin sağlanması noktasında yardım hedefleri bir yardımın aynı zamanda verilmiş nedenini göstermekte ve bir nevi amacının sağlanmasını yapmaktadır. Yardım hedefleri literatürde şu şekilde sınıflandırılmaktadır: Diplomasi, Kalkınma, İnsani Yön, Ticaret ve Kültür odaklı. Verilen dış yardımlar ise bu sınıflandırma çerçevesindeki farklı hedefler arasında gidip gelebilmektedir(Oba, 2018).

Nitekim devletler neden dış yardımlarda bulunur sorusuna akademisyenler ve ilgili paydaşlar cevap aramışlar ve bu konuda birkaç önermelerde bulunmuşlardır. Bu konuda bazı normlar üzerinde durulmuştur(Tabak, 2016). Bu normların arasında Duruma Uygun Davranma, İletişimsel, Güvenlik, İstikrar, Ekonomide Karşılıklı Bağımlılık, İnsanilik, Kalkınma, İnsan Hakları (hem sınırlayıcı yani insan hakkı çiğnenen yerde kendini sınırlayan hem de ön açıcı yani insan hakları performansına göre dış yardımın sağlanması), Ulusal Güvenlik ve benzeri normlar bulunmaktadır (Lancaster, 2004; Tabak, 2016). Mesela ulusal güvenlik çerçevesinde, istikrarsız yönetim altındaki toplum üzerindeki güç boşluğu olası terör ve aşırı grupların gelişme imkanına sebebiyet vermesinden dolayı komşu coğrafyadaki ülkelerin dış yardımlarının buralara kanalize olmasını sağlayabilir.

Böylelikle karışıklıkların giderilmesini, durumun iyileştirilmesini sağlayarak ve istikrarsızlığın genişlemesine engel olunarak ulusal güvenlik normu altında önleyici bir tedbir olarak dış yardımları yapmaları için devletleri yönlendirebilmektedir. Ayrıca bu normların dış yardım pratiği ile birleşmesiyle normların yaygınlaşmasına da zemin hazırladığı düşünülmektedir. Mesela demokratikleşme, ırk-eşitliği ve bağımsızlık gibi normlar ile yapılan dış yardımlar, yardım alan ülkelerin bu sosyal olgularla tanışmasına ve kabullenmesine ve ilgili topluluğa taşınmasına ön ayak olabilmektedir(Tabak, 2016).

Dış yardım yapan ülkeler ve ilgili kurumlar açısından dış yardımlar üç temel amaca dayandığı ifade edilmektedir(Arslan & Kiper, 2015; Sogge, 2002):

- *“Maddi zenginliği; ekonomik büyümeyle, kamusal altyapının iyileştirilmesiyle ve temel sosyal hizmetlerin sağlanmasıyla arttırmak,*
- *Ekonomiyi ve hukuku geliştirmek, dürüst ve demokratik sorumluluğa sahip kurumlarda iyi yönetimi teşvik etmek ve aynı zamanda bunun için sivil ve siyasi hakları iyileştirmek,*
- *Çevresel şartların olumsuz gelişimini tersine çevirmektir.”*

Başka tanımlamalarda ise iktisadi bazı amaçlara göre dış yardımların yapıldığını ve bunların aşağıdaki gibi bazı amaçlara dayandığı belirtilmektedir (Arslan & Kiper, 2015; Radelet, 2006) :

- Altyapı yatırımları yaparak, tarım, ziraat, sanat gibi üretken sektörleri destekleyerek veya teknolojik yatırımlar yaparak devletlerin büyümesini ve ekonomiyi canlandırmak;
- Eğitim şartlarını, sağlık ile bulunduğu çevreyi ve sosyal hayatı rehabilite etmek;
- Afetler ve insani krizlerden hasil olan olumsuz neticeleri ve güçlükleri ortadan kaldırmak;
- Finansal açıdan olası krizlere karşı ülkeleri daha korunaklı hâle getirmek ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmak.

Ancak yapılan birçok araştırmada dış yardımlar ile ekonomik büyüme arasında pozitif yönde veya negatif yönde herhangi bir anlamlı ilişkinin mevcut olmadığını ortaya koymuştur(Arslan & Kiper, 2015). Başka bir açıdan bu ilişkisizliğe bakılırsa aslında dış yardımı yapmanın temelinde ve amacında sadece maddi kaynak aktarımı ile ekonomik büyümeyi sağlama olmadığını göstermektedir. Bunun için bu durumun altında yatan diğer

nedenlerin araştırılmasının gerekliliği karşımıza çıkmaktadır. Yapılan bu çalışma da bu durumun Türkiye Örneği perspektifinden cevaplanmasını sağlamasını hedeflemektedir.

3.7.1.3. Dış yardımlar hakkında yöneltilen bazı sorular ve yapılan eleştiriler

Ayrıca dış yardımlar ile ilgili olumsuz tezler, fikirler sunan akademisyenler ve paydaşlar da mevcut olup bunlar arasında öne çıkan, ülkelerin kendi çıkarlarını gözetmesi ve yardım alan ülkeleri kendisine bağımlı hale getirmesi görüşüdür denilebilir (Arslan & Kiper, 2015).

Yapılan yardımlara da bazı eleştiriler yapılmaktadır mesela, genellikle yardım alan ülkelerin harcamasına müsait nakit niteliğinde olmayan yardım fonları şeklinde ve çoğunlukla, bu fonları temin eden ülkeden belirli satınalmalar için kullanılmak zorunda bırakılmasıdır (Başak, 1977). Böylelikle ülkeler diğer yardıma muhtaç ülkeleri kendisi için bir pazar görebilmekte ve bunun için ilgili ülkeleri kolayca müdahaleler ile politik yönden de bağımlı ya da güdümlü hale getirebilmektedir. Bu durum “*kendi kalkınma süreçlerini tamamlayamamış ülkelerin bile diğer ülkelere kalkınma yardımı yapmalarının*” altında yatan nedenleri arasında acaba bu tür amaçların bulunup bulunmadığı sorusunu akla getirmektedir(Arslan & Kiper, 2015). Özellikle de tarihinde sömürge düzeni ile birçok kendi ülkeleri adına fayda sağlamış gelişmiş ülkelerin bu düzenin farklı bir şeklini dış yardım adı altında sürdürmekte midir sorusunu sordurmaktadır. Ayrıca sırf bu yüzden gelişmemiş ülkelerin kalkınma yardımı adı altında kalkınmalarının önüne mi geçilmektedir zira bu ülkeler genellikle sanayileşmiş ülkelerin önemli birer hammadde kaynağı olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Yoksulluğu bir kısır döngü ya da çıkmaz bir sokak haline getirip kendi yetersizliği içerisine ülkeleri hapsedmenin temelinde yatan tarihsel sömürge düzeni veya uluslararası ticaret sistemi içinde tekeli yapının hegemonyasının devam etme isteği midir (Karagöz, 2010)? Bu tür sorulara cevap aranması aynı zamanda dış yardımın görünmeyen madalyonun diğer yüzünü daha görünür ve anlaşılabilir hâle getirecektir. Nitekim “*pratikte dış yardımların eşitsizlik gidermekten ziyade, bağımlılığı sürdürme yönünde sonuçlar doğurduğu görülmektedir (Arslan & Kiper, 2015).*”

Tüm bu eleştiriler ve soru işaretlerine rağmen dünyada önemli bir olgu ve insani yönü olan dış yardımların farklı şekildeki yansımaları, alt başlıkları ve adlandırmaları aşağıdaki bölümde bahsedilecektir.

3.7.2. Resmi Kalkınma Yardımları

Resmi Kalkınma Yardımları (Official Development Assistance) biraz daha dış yardımlardan özelleşmiş ve özellikle kalkınma odaklı olan yardımları ifade etmektedir. Dış yardımlara göre daha çok kalıcı olarak insani ihtiyaçların giderilmesinde ve hedefe yönelik uzun vadeli olabilen daha nitelikli, planlı ve etkili kaynak sağlama olarak ifade edilebilecek olan kalkınma yardımları az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yapılmaktadır(Battir, 2017). Bu konuda Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) üye ülkelerinin oluşturduğu “Development Assistance Committee” adında kısaltmasının “DAC” olarak deklare edildiği ve önemli bir kuruluş olan Kalkınma Yardımları Komitesinin bir tanımı mevcuttur. Kalkınma yardımında; harcama kamu kaynaklı olmalı, az gelişmiş ülkeye yapılmalı, kalkınma amacıyla olmalı ve uygun fonlama yöntemi ile yapılmalıdır(Oba, 2018). Tanımdan ziyade daha çok kalkınma yardımlarının çerçevesini çizen bazı ön şartlar da ifade etmişlerdir. Bunlar;

- Devletler, yerel hükümetler doğrudan ve/veya aracı diğer çok taraflı yardım kuruluşları gibi resmî organizasyonlar tarafından yardımın gerçekleştirilmesi,
- Ekonomik kalkınmayı teşvik ederek ilerletmek ve ilgili az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere refah düzeyini artırarak yaşam şartlarını iyileştirmesi,
- En az %25’i hibe olacak şekilde verilen imtiyazlı resmî kalkınma yardımlarından oluşmasıdır. (Arslan & Kiper, 2015; Oba, 2018).

DAC ilgili üye ülkelerin bu konudaki idari ve politik yönleriyle beraber düzenli olarak resmi kalkınma yardımlarının incelenmesi ve kontrolü üzerinde faaliyetlerini sürdürmektedir. DAC kurulduğu sırada üye sayısı 9 iken şu an DAC’a üye olan 30 ülke mevcuttur(Oba, 2018). Bunlar; “*Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Avustralya, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere, İzlanda, İrlanda, İtalya, Japonya, Kanada, Kore, Lüksemburg, Macaristan, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, Yeni Zelanda ve Yunanistan’dır*” (OECD, 2019).

1970 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulundaki Resmi Kalkınma Yardımı konusu alt başlığı altında yapılan toplantıda gelişmiş ülkelere önemli bir sorumluluk verilmiştir. Bu karara göre gelişmiş ülkeler az gelişmiş ülkelere kendi Gayrisafi Milli Hasıplarının (GSMH) binde yedisini (%0,7) vermesinin gerektiği kabul edilmiştir (Aslan, 2016).

Ayrıca OECD ülkeleri 2005 yılında Paris Deklarasyonu adı altında dış yardımların yapılmasında dikkat edilmesi ve izlenmesi gereken beş prensibi kamuoyuna duyurmuş ve imzalamışlardır(Co-operation & Development, 2008). Bunlar; “**sahiplenme**” yani yardım alan devletlerin ilgili yardımları uygun stratejilerle gerekli yerlere iletmesini sağlama prensibi, “**ayarlama**” yani donör ülke yardımda bulunduğu ülkenin yerel sistemlerine göre bir bağdaştırmaya gitmeli ve yerel hükümetin yardım politikasına ve kuruluşlarına göre ayarlaması prensibi, “**uyum**” yani donör ülkeler arasındaki yardımda işbirliği uyumu ve iş bölümüne göre odaklanma prensibi, “**sonuç odaklı yönetim**” yani hedeflenen yardımın hem donör hem de yardım alan ülke tarafından koordinasyonu ile çözüme odaklanma prensibi ve “**karşılıklı hesap verme**” yani her iki ülke açısından ilgili kaynakların şeffaf bir halde takibi ve müşterek sorumluluğu gösterme prensibi şeklindedir(Oba, 2018; Tabak, 2016). Yardım alan 78 ülkeyi kapsayan 2011 yılında OECD tarafından yapılan bir araştırmada bu prensiplere uyum değerlendirilmiş %20 den %57’ye kadar bir perspektifte istenilen seviyeye henüz gelinemediği ortaya konulmuştur(Oba, 2018).

Ayrıca DAC, resmi kalkınma yardımları içerisinde proje – program yardımları, altyapının inşası yenilenmesi, teknik işbirliği, gıda yardımları, sığınmacılara yapılan yardımları, seçim organizasyonları, mayın temizlenmesi, acil tedbirlerin alınması, acil ve insani yardımları ve çok taraflı yardımları gibi birçok çeşit yardım faaliyetlerini saymaktadır(Oba, 2018). Görüldüğü üzere resmi kalkınma yardımları içerisinde sadece uzun vadeli kalkınmaya odaklı faaliyetler olmayıp ayrıca içerisinde anlık müdahalelerin veya kısa – orta vadeli yatırım stratejilerini de barındırdığı anlaşılmaktadır. Bir sonraki alt başlığımızda da bu yardımlar içerisinde özellikle afet konusundan bahsedince ya da insani diplomasi denince akla gelen insani yardımlardan bahsedilecektir.

3.8. İnsani Yardım

Uluslar arası ilişkiler ve diplomasi sözlüğünde İnsani Yardım, “*doğal afet savaş ve açlık gibi nedenlerle zorunlu ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlara yapılan gıda, giyecek ve barınma yardımı*” olarak tanımlanmaktadır(Dağ, 2016).

İnsani yardım (*İng. humanitarian aid*) *afet terimleri sözlüğünde ise “Doğa kaynaklı afetler, savaş, kuraklık ve toplumsal çatışmalar neticesinde can güvenliği, açlık, susuzluk, kıtlık, barınma, salgın hastalık vb. nedenlerle ihtiyaç sahibi olan yerler için uluslararası toplumun istikrarında önemli bir unsur olması nedeniyle siyasi, ekonomik ve askerî amaçlardan bağımsız yapılacak arama kurtarma, acil sağlık*

hizmetleri beslenme ve barınma gibi yardım veya yardımlar” şeklinde kapsamlı bir tanımlaması olup adeta konuyu özetlemiştir.

İnsani yardımlar uluslar arası bir normlar sisteminin getirmiş olduğu ve Soğuk Savaş döneminden sonra ilgili uluslar arası örgütlerin öncülüğünde kurumsalaşabilmiş bir dış yardım türüdür (Tabak, 2016). İnsani yardımlar genellikle afetten ve insani krizlerden etkilenen tüm toplumlara yapıldığından sadece az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere yapılan yardımlar şeklinde sınırlandırması hatadır. Nitekim afetlere bağışık olmayan tüm toplumlar gibi gelişmiş ülkelerin de bu konuda acil insani yardımlara ihtiyaç gösterebilmektedir (Battir, 2017). Bu cihetten insani yardımlar tüm toplumların gereksinimini karşılaması hasebiyle daha kapsamlı bir dış yardım olarak nitelendirilebilir.

İnsani yardım faaliyetleri afetler ve/veya insani krizler neticesinde oluşan ölüm, yaralanma, maddi hasar gibi tüm yoksunlardan kişileri korumak ve ilgili olumsuzlukları azaltıp acıların dindirilmesine, sonlandırılmasına dair yapılan tüm çabaları ifade etmektedir.

Diğer taraftan insani yardım alma hakkı tüm dünya vatandaşlarına tanınan bir hak olup bu evrensel haktan yararlanılması tüm insanlık adına bir ödev ve ilkedir. Bu çerçevede bu konu hakkında faaliyet gösteren tüm paydaşlar yardım sağlama sorumluluğunu yerine getirmeli ve yapılacak yardım noktasında da ilgili kurumlar durumları zorlaştırmamalı, kolaylaştırmalıdır. Kar amacı gütmeyen bu tür kuruluşların ve gönüllülerin insani açıdan desteklenmesi beklenmektedir. Zira hedefte insan hayatının, sağlığının ve onurunun korunması ile can ve mal güvenliğinin sağlanmasına dair bir dizi insani faaliyet bulunmaktadır. Bu faaliyetleri devletlerin resmi kuruluşları yapabildiği gibi uluslararası kuruluşlar veya sivil toplum kuruluşları gibi sivil inisiyatif de gerçekleştirebilmektedir(A. M. Köseoğlu, 2015).

3.8.1. İnsani Yardım ve Afet Yönetimi

İnsani yardımın temelinde ise tanımından da anlaşılacağı üzere daha çok afet yardımlarıdır. İnsani diplomasi amaç ve hedefleri başlığı altında daha önce ifade ettiğimiz uyulması beklenen temel ilkelerin ve insani diplomasinin amacını oluşturan bazı ifadelerin aynı zamanda insani yardım çerçevesinde de zikredilmesi gerekmektedir. Nitekim bu konunun altını çizen kurum Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi’ni gerçekleştiren Uluslararası Kızılhaç Kızılay Dernekleri Federasyonu’dur. Üstelik bu ilkeleri tanımlarken afet yardımı

(disaster relief) için uyulması gereken kodlar başlığı altında konuyu açıklamıştır. Konuyu daha kapsamlı bir şekilde tekrar hatırlatacak olunur ise bu davranış ilkeleri şunlardır;

Bütün insanların yardım almaya ve yardım vermeye hakları olduğunu vurgulayarak başlanılmış ve;

- Ayrımcılık yapılmadan herkese hizmet edilmesi,
- Sadece ihtiyaç sahiplerine hizmet ve yardımın verilmesi
- Yardımların altında herhangi bir politik vb. görüşün hakimiyeti altında olmadan yardımların yerine getirilmesi,
- Dış politika aracı olmadan yapılması,
- Yardım yapılan yerin yerel kültürüne saygı gösterilerek gerçekleştirilmesi,
- Yerel kaynakların güçlendirilmesiyle hizmet hedefinin yerine getirilmesi,
- Afet bölgesindeki yerel toplumu karar mekanizmasına dahil edilmesi,
- İncinebilirliğin azaltılmasını hedeflemesi,
- Bunun için afetin içindeki olaylar anlatılırken insan onurunun zedelenmesine izin verilmemesi,
- Aracı kuruluşlarının hem afet bağışını ilk veren kişiye hem de yardımı ulaştırdığı kişiye karşı sorumluluğunu hissederek hareket etmesi ve o bilincin içerisinde olması şeklindeki prensiplerle konunun ana hatları çizilmiştir(IFRC, 1994; A. M. Köseoğlu, 2015).

Afet yardımı ilk bölümde izah edildiği gibi sadece afetlerin müdahale aşamasında karşımıza çıkan bir yardım türü olmamakla beraber afet yönetim sürecinin hazırlık, müdahale ve iyileştirme dönemlerinin tümünde söz konusu olan geniş bir perspektife sahiptir. İnsani yardım tanımı da çok daha geniş bir yaklaşımı tanımlamasına rağmen ilk akla gelen insani kriz veya afet durumlarında yapılan acil yardımlardır. Bundan dolayı bu konunun altını çizmek gerekir.

Acil yardım (*ing. emergency relief*) şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Afet ve acil durum hâllerinde; arama, kurtarma, tıbbi ilk yardım, tedavi, defin, salgın hastalıkları önleme, yiyecek, içecek ve giyecek temini, acil barındırma, ısıtma, aydınlatma, ulaştırma, enkaz kaldırma, altyapıyı asgari seviyede çalışır hâle getirme, akaryakıt gibi acil hizmet ve ihtiyaçların karşılanması ve bu konularda

yapılacak her türlü iş, işlem, tahsis, kiralama, satın alma, hibe ve kamulaştırma ve benzeri faaliyetler.”(AFAD, 2014)

“Afet ve acil durumlardan etkilenen bölge ve insanlara yardım amacıyla malzeme ve ekipmanların tedariki, depolanması, taşınması ve teslimatı sürecine de insani yardım tedarik zinciri (ing. humanitarian supply chain) olarak tanımlanmıştır”(AFAD, 2014). Görüldüğü üzere acil yardımlar sadece gıda ve barınma yardımı ile sınırlı olmayıp bir dizi görevleri ihtiva eden geniş bir çerçeveye sahiptir ve afet yardımlarının müdahale aşamasındaki temelini oluşturur.

Özellikle insani yardım denilince ve acil yardımlar söz konusu olunca akla gelen yukarıda bahsi geçen uluslar arası yardım kuruluşları gibi insani faaliyetler gösteren sivil toplum kuruluşlarını da unutmamak gerekir. Davranış ilkeleri aynı zamanda ilgili STK'lara da sorumluluklar getirmektedir. Afet yönetimi sürecinde uluslararası kabul gören *“insani yardım sözleşmesi”* adı ile maruf bazı *“asgari standartlar”* da getirilmiştir. Bu standartlar *“SPHERE Projesi”* namı ile 1997 yılında Uluslararası Kızılhaç Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) tarafından 80 farklı ülkeden 400 STK vb. paydaşların aktif katılımı ile oluşturulmuştur (A. M. Köseoğlu, 2015).

3.8.2. İnsani Yardım Sözleşmesi ve Asgari Standartlar: Sphere Projesi

Sphere Projesinin temelinde iki ana prensip vardır. Bunlardan ilki *“afetten ya da çatışmadan etkilenen insanların onurla yaşama haklarının olduğu”* prensibidir. İkincisi ise *“afet ya da çatışmalardan dolayı insanların acı çekmesini en aza indirmek için mümkün olan tüm tedbirlerin alınması gerektiği”* prensibidir(IFRC, 2011).

Bu iki temel prensibi ve amacı hayata geçirmek adına Sphere Projesi, bir İnsani Yardım Sözleşmesi hazırlamıştır. Ayrıca dört ana faktör belirlemiş ve bu faktörlerin Asgari Standartlarını ortaya koymuştur. Bu faktörler şu şekilde verilmektedir(A. M. Köseoğlu, 2015):

- “Su temini, sanitasyon ve hijyen teşviki”
- “Gıda güvenliği ve beslenme”
- “Barınak, yerleşme ve gıda-dışı maddeler”
- “Sağlık faaliyetleri”

Bunlar için belirlenen asgari standartların bilimsel kanıtlara dayandığı ve insani yardımda en iyi uygulamaları esas aldığı ifade edilmektedir. Burda da görüş birliğinin ve sektörel bazda temsiliyetin önemsendiği ayrıca vurgulanmaktadır.

İnsani Yardım Sözleşmesi ise ilgili asgari standartların ve ilkelerin etik ve yasal temelini oluşturur ve özellikleri şu şekilde ifade edilmektedir(IFRC, 2011):

“Bu İnsani Yardım Sözleşmesinde tanımlanan ilkeler evrenseldir ve nerede olursa olsun tüm afetzedeler ile afetzedelere yardım etmek, onların güvenliğini sağlamak isteyenler için geçerlidir. Bu ilkeler uluslararası kanunda yer alır ancak güçlerini insanlığın temel prensibinden alırlar.”

İnsani Yardım Sözleşmesi, Sphere Projesinin insani yardıma yönelik “hak temelli ve insan odaklı yaklaşımını” açıkça dile getirmektedir(IFRC, 2011).

İnsani yardım sözleşmesinde “İnançlarımız – görüşlerimiz”, “Rolümüz”, “Ortak ilkeler, haklar ve görevler” ve “Taahhüdümüz” şeklindeki ana başlıklar altında sözleşmenin ana yürütücü dinamiklerinden bahsedilmektedir. Mesela bunlardan “Ortak ilkeler, haklar ve görevler” çerçevesinde “Onurla yaşama hakkı”; “İnsani yardım alma hakkı” ve “Korunma ve güvenlik hakkı” ana başlıkları üzerinde durulmuştur. Özellikle “Korunma ve Güvenlik hakkı”ndaki ortak ilkeler çerçevesinde “çatışma alanlarında sivillerin gözetilmesine” ve sığınmacıların “geri gönderilmeme ilkesine” bağlı kalınmasına vurgu yapılmaktadır(IFRC, 2011).

Ayrıca İnsani Yardım Sözleşmesinin dayandığı -uluslararası insan hakları, uluslar arası insani hukuk, mülteci kanunları ve insani yardım faaliyetleri ile ilgili yasal belgeler çerçevesindeki- uluslar arası kanunlar için bir doküman listesi verilmiş ve 4 ana kategoride bunlar toplanılmıştır:

1. İnsan hakları, koruma ve zarar görülebilirlik
2. Silahlı çatışma ve insani yardım
3. Mülteciler ve yerinden edilen insanlar
4. Afetler ve insani yardım

Afetler ve insani yardım başlığı altında verilen yasal dayanaklar “Sphere Projesi” adlı el kitabında detaylı bir şekilde verilmektedir (IFRC, 2011).

Buraya kadar yapılan tüm tanımlamalar ve gruplandırmalar aslında bu konunun ne kadarda geniş bir kapsamının olduğunu ve üzerinde durulması gereken birçok alt başlığının olduğunu göstermektedir. Kısaca Afete Müdahalede Asgari Standartlar ve İnsani Yardım Sözleşmesi: Sphere Projesinin önemi bir sacayağı şeklinde düşünülürse, bu projenin önemi şu şekilde ifade edilebilir(IFRC, 2011; A. M. Köseoğlu, 2015):

1. İlgili kuruluşlar için bir yol haritası ve önemli bir kaynak
2. İşbirliği sürecini gösteren önemli bir kilometre taşı
3. Kalite ve hesapverilebilirliğe, şeffaflığa dair bir taahhüt ve sözleşme

Tüm bu standartlar ve ilkeler çerçevesinde de dünyada insani yardım yapan ülkeleri düzenli olarak takip eden bazı kuruluşlar mevcut olup belli periyotlar halinde raporlar yayınlamaktadır. Uluslar arası bir niteliğe ve tarafsız bir yaklaşımı esas alan bu kuruluşlar dünyadaki afetlerin ve insani krizlerin oluşturduğu son durum ve buna karşın devletlerin insani yardım konusunda oluşturduğu refleksler hakkında her sene raporlandırmasını yapıp kamuoyuna arz etmektedir. Bunlardan uluslar arası kabul görmüş “Küresel İnsani Yardım (Global Humanitarian Assistance)” raporları üzerinden ülkelerin insani yardım hakkındaki karnelerine ve dünya örneklerine bir sonraki başlıkta değinilecektir.

3.8.3. Küresel İnsani Yardım Raporları

Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi kısa adıyla OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), afet ve acil durumlara yerinde ve tutarlı bir yanıt sağlamak için insani aktörleri bir araya getirmekten sorumlu olan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'nin bir parçasıdır(OCHA, 2019a).

OCHA, afet ve acil yardım koordinasyonu sorumluluklarını yerine getirmek için Acil Yardım Koordinatörüne (ERC) ve Genel Sekretere destek sağlayan ofisdir. OCHA aynı zamanda her sene “İnsanlığa Küresel Bir Bakış ya da İnsanlığa Genel Bakış ya da Küresel İnsani Bakış” (Global Humanitarian Overview (GHO)) olarak adlandırabileceğimiz raporunu da yayınlamaktadır. En sonuncusunu 4 Aralık 2018'de, Küresel İnsani Bakış 2019 (GHO, 2019) adı ile kamuoyu ile paylaştı.

OCHA, GHO için dünya insani ihtiyaçlarının en kapsamlı, yetkili ve kanıta dayalı değerlendirmesi olduğunu ifade etmektedir. Birleşmiş Milletlerin afetler ve insani

krizlerden etkilenen insanlara destek sağlamak adına her sene yayınladığı bu raporları ile kamuoyunu bilgilendirmekte ve insanlığın gündemine bu konunun büyük harflerle alınması gerektiğini ilan etmektedir (OCHA, 2019b).

Birleşmiş Milletlerin bu en sonki raporuna göre dünyada 131,7 milyon insanın insani yardıma muhtaç olduğu, bunlardan 93,6 milyonuna ulaşıldığını ve hala 21,9 milyar dolarlık bir maddi kaynağa gereksinim duyulduğu ifade edilmektedir. Bundan 5 yıl önce bu rakamlar ise sırasıyla 81 milyon, 53.2 milyon ve 13 milyar dolar olduğu düşünüldüğünde insanlığın ihtiyacı dünyadaki ülkelerin geliştiği bir süreçte insani ihtiyaç katlanarak artmaktadır. 5 yıl önce tüm ihtiyacın %61'i karşılanırken geçen yıl bu oran %56'ya gerilemiştir(OCHA, 2019b). Eldeki kaynakların dengeli dağılımı olmaması sonucu oluşan kıt kaynakların verimli kullanılamaması bu durumu daha da derinleştirmektedir. Nitekim bu konuya her yıl Küresel İnsani Yardım raporlarını yayınlayan "Development Initiatives" (Dİ) yani "Kalkınma Girişimleri Organizasyonu" (KGO) adlı uluslar arası kuruluş da değinmektedir.

KGO kendine vizyon ve hedef olarak insanın korunması ve güvenliğine yatırım yapan ve dünyadaki fırsatların ve elde edilen büyümelerin yararlarının herkese paylaştırıldığı ve yoksulluğun olmadığı bir dünya hayalini koymuştur.

KGO, "yoksulluğun ortadan kaldırılması ve sürdürülebilir kalkınmanın yönlendirilmesinde verilerin rolüne odaklanan bağımsız bir uluslararası kalkınma kuruluşu" olarak kendini tanımlamaktadır(DI, 2018). Bu organizasyon:

- Daha iyi kararları desteklemek,
- Politik çıktıları ve sonuçlarını etkilemek,
- Hesap verebilirliği artırmak,
- Yoksulluğu ortadan kaldırmak, adına verilerin kullanımını güçlendirmek ve titiz bilgiler sunmak üzere görev yaptığını belirtmektedir.

Kaynak veriler olarak ise uluslar arası kamuoyu ve taraflar tarafından kabul edilen aşağıdaki kuruluşların kaynaklarını aldığını ifade etmektedir(DI, 2018):

- "Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)
- Development Assistance Committee (DAC),
- UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)

- *Financial Tracking Service (FTS)*
- *UN Central Emergency Response Fund (CERF)*” verileri

1993 yılında İngiltere merkezli kurulan bu organizasyon şu anda 70 ülkede bulunan bu konuda uzman çalışanı ile insani finansman ve ilgili yardım akışları hakkında objektif, bağımsız, titizlikle hazırlanmış bir veri ve analiz sunduğunu söylemektedir. Afetlerden ve insani krizden etkilenenleri daha iyi bir konuma getirecek kararları verilmesi noktasında (ihtiyacın en fazla nerede olduğu ve insani yardım hakkındaki çabaların işe yarayıp yaramadığı noktasında) kararvericilere daha güçlü bir kanıt temelli veri sunduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bu kuruluş, şu anda aralarında İngiltere, Kanada, Hollanda ve İsveç Resmi Hükümetlerinin ve Bill Gates Vakfı gibi bazı STK’ların bulunduğu geniş bir ağ tarafından finanse edilmektedir(DI, 2018).

Bu kuruluş her sene Küresel İnsani Yardım Raporu yayınlamakta ve ilgili paydaşların ve kamuoyunun istifadesine sunmaktadır. En son raporunu da 19 Haziran 2018 tarihinde bir önceki yılın verilerini kullanarak yayımlamıştır(GHA, 2018). Yakın bir zamanda da 2019 yılı raporu beklenmektedir. Bu rapora göre dünyadaki insani krizlerin daha doğrusu insani yardıma muhtaç hale getiren tüm afetlerin dağılımı şu şekildedir:

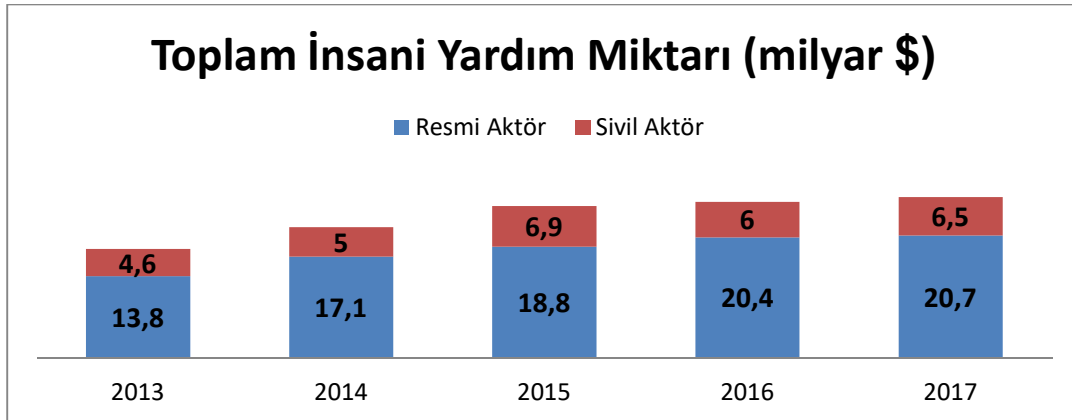
- Yapılan değerlendirmelere göre günlük gelirinin 3.20 dolar ve altı geliri olanları fakir olarak tanımlandığında dünya nüfusunun yaklaşık 2 milyarının fakir sınıfında olduğu, 1.90 dolar ve altının ise aşırı fakir olarak tanımlandığında ise bu sayı 753 milyon olarak hesaplandığı, Buna göre dünya nüfusunun yaklaşık üçte birinin fakir, sekizde birinin de aşırı fakir, yoksul olduğu,
- 2017 yılında, 134 ülkeden toplamda 201,5 milyon insanın uluslararası insani yardıma ihtiyacının olduğunu tahmin edildiği,
- 2017 yılında Yemen, Suriye ve Güney Sudan'da büyük çaplı çatışmalar nedeniyle insan kaynaklı afetlerin sürdüğü bunun yanında 2017’de Rohingya nüfusunun Myanmar'dan kitlesel olarak zorunlu yerinden edilmesine ve uğradıkları zulme tanık olduğu ile Karayipler'deki kasırgaların büyük çapta yıkımlara neden olduğu,
- İnsani yardıma ihtiyacı olan bu insanların beşte birinden fazlasının (% 23) Yemen, Suriye ve Türkiye de bulunduğu yani sadece üç ülkede yaşadıkları,

- 2017'de iç ve dış çatışma, en fazla insani yardıma ihtiyacı olan 36 ülkeden 21'inde görüldüğü ve bunların insan kaynaklı afetlere neden olduğu,
- 2017 yılında, en çok ihtiyaç duyan 36 ülkenin 29'unda karmaşık krizler (insan kaynaklı afet ve/veya doğal afet ve / veya mülteci olma durumu) meydana geldiği, bu arada, bu 36 ülkenin altısının üç kriz türünün de hepsini de yaşadığı,
- İnsani yardım ihtiyacı en fazla olan 36 ülkeden sadece üçünde (Haiti, Madagaskar ve Sri Lanka), doğal afetler ile ilişkili insani yardım ihtiyacı duyduğu rapor edildi(GHA, 2018).

Görüldüğü üzere 2017 yılında dünyada insani yardıma muhtaç hale getiren olayların neredeyse tamamı insan kaynaklı afet olarak adlandırdığımız iç ve dış çatışmalardan kaynaklanmıştır. Önceki yıllardaki raporlara da bakıldığında bu durumun çok fazla değişmediği görülmektedir.

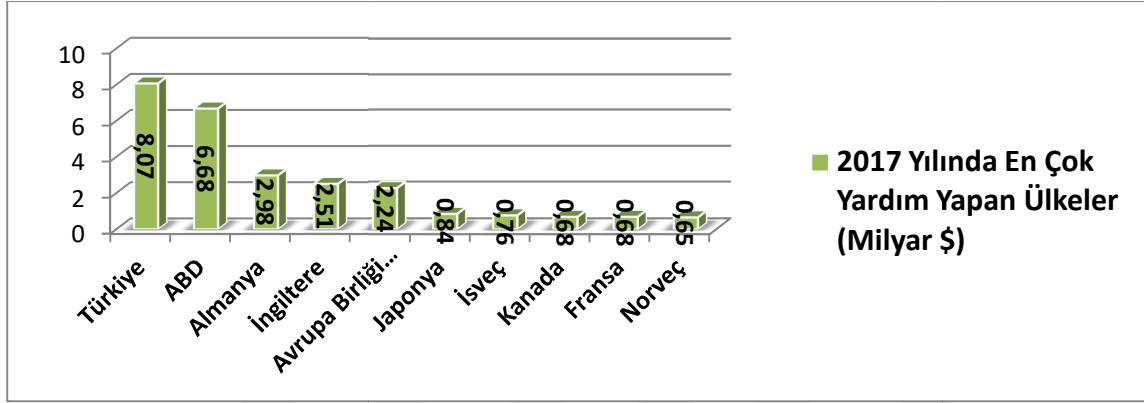
Bir yerden yakan diğer yerden dış yardımlar ile ilgili insanlığa insani yardımı yapmaya çalışan yine insandır. Buna göre 2018 yılı Küresel İnsani Yardım raporundaki dünyada yapılan insani yardımlar ve yardımların dağılımı ise şu şekildedir;

- Dünya'da insani yardımların oranı bir önceki yıla göre anlamlı bir artış göstermezken toplam yapılan insani yardım 27.5 milyar dolara ulaşmış (artışta son 2 yılda gözle görülür bir yavaşlama yaşanmış) ve yine en büyük payı devletler tarafından yapılan resmi insani yardımlar almıştır. Ancak devletlerin gösteremediği artışı sivil insani yardımlar göstermiş ve %12 lik bir artışla 6.5 milyar dolara yükseltebilmiştir (Şekil 3.3)(GHA, 2018).

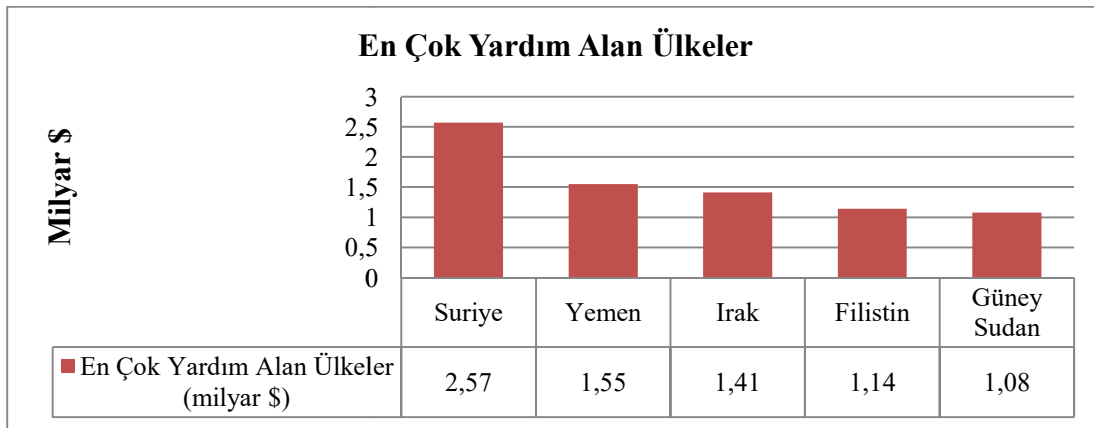
Şekil 3.3. Dünyada yapılan toplam insani yardımların yıllara göre dağılımı (GHA, 2018)

- Dünyanın en çok yardım yapan ilk 20 ülkesi bir önceki yıla göre değişmemiş olup 10 ülke bir önceki yıla göre insani yardımlarını artırdığı görülmektedir.
- Geçen yıl yaptığı 8,07 milyar dolar yardım ile dünyada en çok insani yardım yapan ülke ise Türkiye oldu ve bir önceki yıla göre sıralamasını yükselterek zirveye yerleşti. Sıralamada Türkiye'yi ABD ve Almanya izledi(Şekil 3.4)(GHA, 2018). 2017 yılı itibari ile Türkiye'nin tek başıyla tüm dünyadaki yapılan insani yardımların yaklaşık üçte birini (%29,4) yaptığı görüldü.

Şekil 3.4. Dünyanın en çok insani yardım yapan ilk 10 ülkesi, 2017 yılı (GHA, 2018)

- Tüm insani yardımların %60'ı on ülkeye yönlendirilirken, bunlar arasında Suriye %14 ile birinci, Yemen ise %8 ile ikinci en çok yardım alan ülke oldu. Böylelikle Suriye üst üste beşinci kez dünyada en çok insani yardım alan ülkesi oldu (Şekil 3.5)(GHA, 2018).

Şekil 3.5. Dünyanın en çok insani yardım alan ilk 5 ülkesi, 2017 yılı (GHA, 2018)

- Yapılan insani yardımların milli gelire oranıyla oluşturulan sıralamada ise Türkiye üst üste 4.kez %0,85 oranı ile birinci sıradaki yerini korurken, ikinci ve üçüncü olan Norveç ve

Lüksemburg'un oranları eşit olup bu oranın %0,17'de kaldığı görüldü. Türkiye'den sonra total olarak en çok yardım yapan (ikinci ülke konumunda olan) ABD ise bu sıralamaya göre 19. sırada %0,04 ile kaldığı görüldü.

- Dünyada gayri safi milli hasılaya göre verilen insani yardım oranlarına bakıldığında; anlamlı bir fark olarak %0,69'dan %0,85'ye çıkararak ve en yüksek insani yardım yapma oranı artışı gösteren ülke Türkiye olurken; bu oranda en çok gerileme yaşatan ülke ise %0,20'den %0,08'e anlamlı düşüşü ile Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur(GHA, 2018).

Amacının insani krizlerden etkilenen insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakların dağılımı noktasında ortak bir kanıt temeline erişim sağlamak olan ve karar verirken kanıtlarla birlikte verilmesi gerektiğine ve güvenilir bilginin daha iyi bir hesap verebilirlik ve etkinlik için temel olduğuna inanan, karmaşık veri ve bilgileri daha net, daha erişilebilir ve üzerinde işlem yapması daha kolay hale getiren ve yoksulluk, risk, afetler ile mücadele için yayınlanan “Küresel İnsani Raporu”na genel çerçevesi ile bakıldığında(DI, 2018; GHA, 2018);

Birilerinin yıktığı birilerinin de tamir etmeye çalıştığı bu dünyanın bir an önce özelinde ve genelinde; nesnesinde ve öznesinde “insan” olan bir insani zirveye ihtiyacı var olduğu anlaşılmıştır. Bu küresel ihtiyaca cevap verecek bir küresel organizasyon gerçekleştirilmiş olup bir sonraki bölümde detaylı bir şekilde yer verilecektir.

Aynı zamanda ilgili rapor bu ihtiyaca dem vurarak, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden Dünya İnsani Zirvesi'ne kadar geçirilen küresel süreçlerin bir değişimin önemli birer adımları olduğunu vurgulamış ve bu zirvenin dünya kamuoyunu ve devletlerini teşvik ederek cesaretlendirdiği kanaatine varmıştır(GHA, 2018).

BM Genel Sekreteri, OCHA aracılığı ile küresel liderleri “İnsanlığın Geleceği İçin Bir Arada” ortak çağrısı ile davet ettiği ve insani acıları azaltmaya yönelik bir plan olarak sunduğu “İnsanlık Gündemi (Agenda of Humanity)” hakkında ayrıntılı bir sonraki alt bölüm olan “Dünya İnsani Zirvesi” başlığı altında derlenmiştir.

3.9. Dünya İnsani Zirvesi

Dünya İnsani Zirvesi dünya tarihinde ilk defa “İnsanlığın Geleceği İçin Bir Arada” temasıyla 23-24 Mayıs 2016 tarihinde Birleşmiş Milletleri temsilen Genel Sekreteri Ban Ki-moon'un önerisi ile Türkiye’de gerçekleştirilmiştir.

“Küresel insani yardım sistemi, günümüzde artık insani krizlere etkin yanıt veremez hale gelmiştir. Her geçen gün, krizlerin sayısı ve karmaşıklığı, sınırlı kaynaklarla ihtiyaçlar arası uçurum ve insanların ızdırapları artmaktadır. Günümüzde insani krizlerinin yüzde 80’i silahlı çatışma kaynaklıdır. Bunun yanında, insani krizlerin büyük çoğunluğu tekrarlayan ve/veya müzmin bir nitelik almıştır. Büyük salgınlar ve mülteci akımlarında görüldüğü üzere krizler ülke sınırlarını aşmaktadır” gerekçesi ve *“Hiçbir devletin insani krizlerden bağımsız olmadığı günümüzde, insani krizlere müdahale uluslararası bir sorumluluk olmanın yanında ahlaki bir vecibedir”* vurgusu ile Türkiye, *“insanlığın geleceğini hep birlikte sahiplenmek”* adına tüm Dünya ülkelerine çağrıda bulunmuş ve ilgili tarafları davet etmiştir("Dünya İnsani Zirvesi," 2016).

Zira bu İnsani Zirve, gerek doğal afet, gerekse de insan kaynaklı afetlerden olan silahlı çatışmaların sonucu oluşan acıların İkinci Dünya Savaşından sonraki en yüksek düzeye ulaştığı; 60 milyon insanın çatışmalar ve şiddet nedeniyle yerlerinden edildiği ve her yıl 218 milyon insanın doğal afetlerden etkilendiği ve bu afetlerin dünya ekonomisine maliyetinin 300 milyar doları aştığı bir dönemde düzenlenmesi oldukça önemlidir.

Bu zirvenin amacı olarak ise resmi web sitesinde aşağıdaki ifadeler geçmektedir:

Amaç

- *“Mevcut insani krizlere en hızlı ve etkin şekilde müdahale edilmesine yönelik somut adımlar atılması ve insani krizleri önleyici politikaların belirlenmesi*
- *Bu doğrultuda, toplumun küresel düzeyde ortak sorumluluk ve sahipliğinin vurgulanması”*("Dünya İnsani Zirvesi," 2016)

Nitekim bulunduğumuz bu zaman dilimi, insani yardıma muhtaç olanların sayısının hızla artmasına karşılık dünyada afetler sırasında oluşan kıt kaynakların eldeki müdahale kapasitesiyle en verimli bir şekilde kullanılması zorunluluğunu ve insani yardım

sistemlerinin daha etkin müdahale yöntemleri ile geliştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bunun için de ortak acılara karşı edinilen tecrübelerin aktarılması oldukça önem arz etmektedir.

Bunun için bu Zirve, *“ilgili tüm paydaşların katkılarıyla mevcut küresel insani sistemin karşılaştığı sınamalara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesini, ayrıca insani yardım çabalarının geleceğine ilişkin bir gündem oluşturulmasını”* amaçlamaktadır ("Dünya İnsani Zirvesi," 2016).

Ayrıca zirvenin üç ana hedefinin olduğu belirtilmektedir(Summit, 2016a):

- Evrensel insan haklarına bağlılığı tekrar paydaşlara ve dünyaya duyurmak ve bunu daha görünür kılmak.
- Ülkelerin ve toplumların krizlere daha iyi hazırlanmalarını ve bunlara müdahale etmelerini ve afetlere ve insani krizlere karşı dirençli olmalarını sağlama amaçlı bir dizi somut eylem ve taahhütü almak, başlatmak ve takibini yapmak.
- **Dünyanın dört bir yanındaki hayatların kurtarılmasına yardımcı olabilecek en iyi uygulamaları paylaşmak**, etkilenen insanları insani yardım eyleminin merkezine koyarak beraber hareket etmek ve bir nebze olsun acılarını hafifletmek.

Tüm bunları ifade ederken de aynı zamanda şunun üzerinde durulmuştur: *“Hiçbir devlet ve toplum afetlere ve insani krizlere bağımsız değildir.”*("Dünya İnsani Zirvesi," 2016) Yani afetlerin getirdiği veya getirmesi muhtemel yıkımlara karşı direnci hiçbir ülkenin ve toplumun tam değildir ve her toplum az çok bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Burada önemli olan ise ilk bölümde de üzerinde durduğumuz gibi bu krizleri yapıcı anlamda fırsata dönüştürebilmektir. Bunun için de uluslar arası destek karar mekanizmaları, yerel kapasiteleri güçlendirecek yerel halkın kararlarını merkeze alan daha sürdürülebilir bir kalkınmayı gerçekleştirebilmesini hedeflemelidir. İşte Zirve, bu anlamda önemli bir görevi de üstlenmiştir.

Ayrıca belli başlı bazı temalar üzerinde durulacağı ifade edilmiş olup bunlar beş ana tema olarak belirtilmiştir("Dünya İnsani Zirvesi," 2016):

Temalar

- İnsan onuru

- Güvenlik
- Dayanıklılık
- Ortaklıklar
- Finans

Böylesi büyük bir organizasyona kimlerin katıldığı da önemli bir konu olup bunların aşağıdaki gibi özetlenmesi mümkündür:

Katılım

- Devlet ve hükümet başkanları
- Uluslararası örgüt temsilcileri
- Sivil toplum önderleri
- Krizden etkilenen topluluklardan temsilciler
- Özel sektör temsilcileri

Katılım için bireysel başvurular alınmayıp daha çok bu konuda uzman kurum ve kuruluşların ve ilgili tüm ülkelerin temsilcilerine davetler gönderilip katılımlarının sağlanması planlamıştır. Böylelikle Zirveye 55 Devlet ve Hükümet Başkanının icabet ettiği ve toplamda Birleşmiş Milletlerin 180 Üye Ülkesinden yaklaşık 9.000 katılımcının bu zirveye iştirak ettiği görüldü.

Zirvenin; *“BM üyesi ülkelerden resmi heyetlerin yanı sıra uluslararası ve bölgesel örgüt yetkilileri, parlamenterler, sivil toplum mensupları, akademisyenler, medya mensupları, özel sektör, gençlik ve krizden etkilenen kesimleri de kapsayan çok paydaşlı bir nitelik taşıdığı”* resmi web sitesinde vurgulanmaktadır ("Dünya İnsani Zirvesi," 2016). Toplamda ise 50’yi aşkın ülkeden 350’si ulusal ve yerel STK’lar ve 250’si uluslararası STK olmak üzere toplamda yaklaşık 700 STK veya sivil toplum örgütü ile 350 özel sektör temsilcisi zirvede hazır bulundu. Ayrıca Birleşmiş Milletler ajansları, fonları ve programları ile akademiler, dini liderler ve medya gibi diğer paydaşların da dahil olduğu toplamda 130 temsilci aynı zamanda ilk Dünya İnsani Zirvesi’ne katılmış oldu.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile birlikte Türkiye’nin ev sahipliğini yaptığı zirve, dünya liderlerini ilk kez krizden etkilenen kesimlerle bir araya getirmiş, insani sistemde etkin rol oynayan sivil toplum, özel sektör ve diğer kesimlerin temsilcileriyle, sistemin geleceğine ilişkin acil sorulara ve sorunlara yanıtlar aranmıştır. Türkiye de bu alandaki tecrübelerini ve *“dünyaya örnek teşkil eden uygulamalarını”* ("Dünya İnsani Zirvesi,"

2016) bu vesileyle insani toplumla paylaşmış olduğunu belirtmiştir. Bu örnek teşkil edecek uygulamaların altında yatan dinamiklerin ve değerlerin ne olduğu ise bir sonraki ana bölümde cevaplanmaya çalışılacaktır.

Zirve’de İstişare Edilen Konular

Zirvede, küresel liderler önemli insani krizlere nasıl etkili bir şekilde cevap verileceği ve geleceğin insani krizlerini karşılamak için nasıl daha iyi hazırlıklı olunabileceğini üzerine istişarelerde bulundu. Öncelikli konulardan bazıları ("Dünya İnsani Zirvesi," 2016; Summit, 2016a):

- Sığınmacılar veya ülke içinde yerinden edilmiş kişiler için umut olmak ve onlara gerekli itibarın gösterilmesinin önemi ve zorla yerinden edilmeyi yöneten yeni bir küresel yaklaşıma geçilmesi,
- Sığınmacılara ev sahipliği ülke ve toplulukların desteklenmesi,
- Uzun süren krizlere ve tekrarlayan afetlere yanıt vermek, kırılganlığı azaltmak ve riski yönetmek için yeni yaklaşımları uyarlamak ile kalkınma ve insani yaklaşımlar arasındaki köprülerin kurulması,
- Daha kırılgan olabilen kadınların ve kızların güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği adına harekete geçilmesi,
- Hayatları kurtarmak ve afetin acılarını hafifletmek için yeterli ve öngörülebilir bir finansmanın sağlanması,
- İnsani faaliyetlerin merkezdeki konumunun korunması ve güçlendirilmesi ve Uluslararası İnsani Hukuka saygının artırılması,
- Yeni oluşabilecek krizlere karşı yerel, kapsayıcı ve içeriğe özgün müdahalelerin oluşturulması hususları ana istişare konularını oluşturmaktaydı.

Dünya İnsani Zirvesi, küresel insani gündem için çok önemli bir toplantı idi. O yüzden bu Zirve’nin öncesinde daha planlı, kapsamlı ve etkili bir Zirve’nin gerçekleştirilebilmesi adına bir hazırlık süreci geçirildi. Bu süreç kapsamında dünya genelindeki insanlara daha iyi hizmet verebilmek için BM Genel Sekreterliği İnsanlık Gündemi (Agenda for Humanity) ve beş temel sorumluluk (core responsibility) belirledi ve bu konunun üzerinde ilerlemelerin kaydedilmesi için küresel bir ivme ve siyasi kararlılık istendi (Humanity,

2016c). Zirvede duyulan seslerin çeşitliliği ve bunların kilit meseleler üzerinde olması oldukça manidardı ve bir ilkti.

Zirve'nin Hazırlık Süreci

Genel Sekreter Ban Ki-moon 26 Eylül 2013 tarihinde Zirveye İstanbul'un evsahipliği yapacağını açıklamasından sonra BM tarafınca sürdürülen hazırlık süreci,

“19-20 Haziran 2014 tarihlerinde Fildişi Sahili'nde yapılan ilk bölgesel istişare toplantısıyla başlamış ve bu toplantıyı Japonya, Güney Afrika, Macaristan, Ürdün, Guatemala, Yeni Zelanda ve Tacikistan'da gerçekleştirilen diğer bölgesel istişare toplantıları takip etmiştir”(“Dünya İnsani Zirvesi,” 2016).

“Bölgesel toplantılarda ele alınan konular ışığında hazırlanan taslak Sentez Raporu 9-11 Eylül 2015 tarihlerinde Berlin'de Tematik İstişare Toplantısında ele alınarak nihai hale getirilmiştir. Hazırlık döneminde son olarak 14-16 Ekim 2015 tarihlerinde Cenevre'de Küresel İstişareler gerçekleştirilmiş ve Türkiye sözkonusu hazırlık süreci sırasında, katkılarını içeren 10 sayfalık Ulusal Tutum Belgesini BM tarafına iletmıştır” (DİZTürkiye, 2016b).

Bu tutum belgesinde Türkiye'nin bu çerçevede verdiği ve vereceği hizmetlerin altı çizilmiş ve Zirve kapsamında bazı somut tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmıştır(DİZTürkiye, 2016b):

- İnsani sistem ve koordinasyonun daha az bürokratik ve daha az parçalı olması, ancak ilgili usul ve kuralların uygun şekilde gözden geçirilmesiyle daha fazla sonuç odaklı olması,
- Acil ve kuvvetlice ele alınması gereken daha iyi yük paylaşımını içeren mülteci sorunlarının çözümü,
- Mümkün olduğunca uygulanacak toplum temelli yaklaşımlar, tutarlı bir şekilde güçlendirilmesi,
- İnsani müdahalenin daha yerel olması, daha kullanıcı odaklı olması,
- Sorumluluk ve şeffaflık mekanizmalarıyla uluslararası insani aktörler arasında karşılıklı güvenin daha da güçlendirilmesi,
- STK ve özel sektörün müdahalenin planlanmasına ve uygulanmasına daha fazla ortak edilmesi,
- Daha iyi sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik sağlayan yenilikçi yaklaşımlarla köprülenecek finansman boşluğunun giderilmesi gibi konular üzerinde durulması gerektiği ifade edilmiştir.

Zirve'nin Temel Sorumluluk Alanları ve Verilen Taahhütler

BM Genel Sekreteri ise tüm bu hazırlık sürecinin sonunda 9 Şubat 2016 tarihinde Zirve'den yaklaşık 3 ay önce tüm yukarıda bahsi geçen yaklaşık 50 farklı ülkeden 23 bin kişiyle yapılan istişareler sonucu "*Tek İnsanlık: Paylaşılan Sorumluluklar*" başlıklı raporu ile Zirveye ilişkin vizyonunu daha önce bahsettiğimiz “beş temel sorumluluk alanı” altında kamuoyuna açıklamıştır(Summit, 2016a).

Dünya İnsani Zirvesi'nde düzenlenecek oturumların gündemini ifade eden Ban ki mon ilk kez düzenlenen zirveye başta Türkiye olmak üzere verilen destek için teşekkürlerini sunmuş ve "***Küresel insani eyleme bugüne kadar hiç görülmemiş şekilde ihtiyaç(ın) var***" olduğunu vurgulamıştır. Ban, dünyada 130 milyon kişinin hayatta kalabilmek için yardıma muhtaç olduğunu, ihtiyaçların, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana görülmemiş oranda arttığını ifade etmiştir. Ayrıca dünya insani zirvesinin önemine değinmiş ve içeriğinden bahsetmiştir(Bulur, 2016):

“Dünya İnsani Zirvesi'ni bu kapsayıcı formatta düzenliyoruz. Çünkü çok önemli bir rolü var bunun. Krizlerden etkilenen insanlar insani eylem bekliyorlar. Önümüzdeki 2 gün içinde dünyadaki bütün insanlar 5 alanda kararlılık için bize bakıyorlar. Öncelikle ihtilafların ve çatışmaların çözümlenmesi için daha fazla şey yapmalıyız. Çünkü insani fonların yüzde 80'ini ihtilaflar ve çatışmalar almaktadır. Bunun için liderlik ve kararlılık gerekiyor. İkinci olarak sivilin korunması çok önemlidir. Çünkü onlar bugüne kadar olmadığı şekilde saldırı altındadır. Bugün insan haklarını muhafaza etmenin zamanıdır. Üçüncü olarak, hiç kimseyi geride bırakmamalıyız. 2020 yılına kadar, kendi ülkesinde yerinden edilmiş insanlara çözüm bulalım ve nihayet bu insanlara uzun vadeli ve daha iyi fonlar tahsis edelim. Artık daha fazla örgüt ortak önceliklere dayalı olarak birlikte çalışmalı ve kriz içindeki milyonlarca insanın ihtiyacına cevap vermelidir. Aynı zamanda insani yardım fonlarındaki uçuşumu kapatmalıyız.”

BM Genel Sekreteri Ban, “Bazı insanlar için para, şöhret, güç çok önemli olabilir ama biz burada adaleti, umudu, ortak bir geleceğin mimarisini temsil ediyoruz. Biz tek bir insanlığımız ve ortak sorumlulukları paylaşıyoruz. Sadece insanları hayatta tutmak için değil, aynı zamanda onlara onurlu bir yaşam sürme fırsatı sunmak için bir an önce harekete geçmeliyiz.” diye konuşmasını tamamlamış ve raporunu sunmuştur.

Raporun ekinde yer alan “İnsanlık Gündemi” “(Agenda for Humanity) belgesinde ise faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği çeşitli alanlar sıralanmakta ve böylelikle dünya liderlerinin somut taahhütlerde bulunabilecekleri bir çerçeve” sunulmuştur (Tablo 3.1). Bu

çerçevede 5 temel sorumluluk alanı ve 24 dönüşüm noktası tarif edilmiştir (Humanity, 2016c).

				
Çatışmaların Engellenmesi ve Durdurulması için Siyasi Liderlik	İnsanlığı Koruyan Kuralları Yüceltmek	Kimsenin Geride Bırakılmaması: Zorla Yerinden Edilmeye İlişkin Taahhüt	İnsanların Hayatlarının Değiştirilmesi: Yardım Sağlamadan İhtiyaçların Sona Erdirilmesine	İnsani Yardımların Finansmanı: İnsanlığa Yatırım
1. Çatışmaları önleyin ve sonlandırın	2. İnsani haklara saygı gösterin	3. Kimseyi geride bırakmayın	4. İhtiyaçların sonlandırılması için görev paylaşımı yapın	5. İnsanlığa yatırım yapın
Daha kararlı, zamanında ve cesur bir liderlik	Sivilleri ve sivillerin mallarını koruma	İhtiyaçları gidererek yerinden edilmeleri azaltma	Yerel sistemleri güçlendirme	Yerel kapasitelere yatırım
Gerilimleri ve şiddeti azaltmak adına erkenden harekete geçme	İnsani yardım ve tıbbi yardımların sağlanması konusunda engel olmama ve kolaylaştırma	Göçmenlere rehberlik edip incinebilirliğini azaltma ve hukuki düzenlemeleri iyileştirme	Krizleri önceden tahmin etme	Risklere göre yatırım
Huzurlu bir toplumun inşası için yatırım yapma ve uzun vadede kalmasını sağlama	İnsani hukuka aykırılıkları kınama ve duyurma	Vatansızları ilgili sözleşme gereği önümüzdeki 10 yılda sonlandırılacağına dair taahhüt verme	İnsani ihtiyaçlara göre uzmanlaşma ve işbirliği	İstikrar için yatırım
Kalıcı barışı sağlama adına toplumun tüm paydaşlarını karara ortak etme	İnsani hukuka uyumluluk ve hesap verebilirliği artırma	Kadınları koruma ve onları güçlendirme		Hedefe yönelik yatırımların yönlendirilmesi
	Uluslararası insan haklarını ve hukukunu yerleştirme ve yüceltme	Afetzedelerin eğitimini sağlama ve ihmal etmeme		Kaynakları çeşitlendirmek ve verimliliği arttırmak için yatırım
		Gençleri krizleri önleme, kurtarma ve iyileştirme faaliyetlerine yönlendirme ve pozitif katkıya çevirme		
		En incinebilir grupları daha çok gözetme		

Tablo 3.1. “İnsanlık Gündemi” temel sorumluluk alanları ve dönüşüm noktaları (Humanity, 2016c)

Sonunda Zirve, “Türkiye ve BM adına üst düzey konuşmaları, önde gelen bazı şahsiyetler, BM İyi Niyet Elçileri ve krizlerden etkilenen kesim temsilcilerinin konuşmalarını içeren **Açılış ve Kapanış Seremonileri**; Küresel liderlerin İnsanlık Gündemi belgesini daha ileriyle taşımak adına **Üye Ülke ve Diğer Paydaşların Taahhüt Beyanları**; dünyamızın insani krizler bağlamında karşı karşıya bulunduğu çeşitli sınamaların ele alındığı ve liderlerin bu sorunlara yönelik daha güçlü taahhütlerini dile getirebildikleri 7 adet **Yüksek Düzeyli Liderler Yuvarlak Masa Toplantıları**; Küresel insani gündemin diğer unsurlarını içeren 12 başlıkta daha teknik düzeyde **Özel Oturumlar**; Hükümetler, uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, sivil toplum, özel sektör ve diğer paydaşların düzenleyeceği brifing toplantıları,

seminerler, çalıştaylar ve panellerin oluşturduğu Yan Etkinlikler ve ilgili taraflara insani faaliyetleri çerçevesindeki çalışma, ürün ve programlarını sergileme imkanının sunulduğu Sergi ve Yenilikçi ürün Tanıtımları ile” gerçekleştirilmiştir("Dünya İnsani Zirvesi," 2016).

Zirve'nin neticesinde 3.000 'in üzerinde harekete geçme taahhüdü verilmiş ve 2.500'den fazla temel taahhütler çerçevesinde işbirliği yapma kararı alınarak İnsanlık Gündemi'nin yürütülmesi planlanmıştır("Dünya İnsani Zirvesi," 2016). Tablo 3.6'da özetlenen 5 farklı alandaki temel sorumluluklara dair verilen taahhütlerin tüm taahhütlere göre oranı 2016 yılı itibariyle sırasıyla %8; %22; %27; %30; %13 şeklinde iken 2019 sonu itibari ile %8; %20; %25; %34; %13 şeklinde olmuştur ("Dünya İnsani Zirvesi," 2016; Humanity, 2016a, 2019). Buna göre ilgili paydaşlar tarafından en çok taahhüt **“ihtiyaçların sonlandırılması için görev paylaşımı yapın”** da ve en az taahhüdün **“çatışmaların önlenmesi ve sonlandırılması noktasında liderlik yapın”** da verildiği görülmüştür. Türkiye ise kendi verdiği taahhütlerini açıklamış ve hangi kurumlarının bu taahhütlerin takipçisi olacağını ilan etmiştir **(EK-1)**. Ayrıca, insani krizlerden etkilenen insanların yaşamlarını iyileştirmeyi amaçlayan 20'den fazla girişim Zirve sürecinde başlatılmış veya güçlendirilmesi kararlaştırılmıştır(Humanity, 2016a). Bu taahhütlere ev sahipliği yapmak ve ilerlemeyi ve değişimi izlemek için bir online merkez olarak Eylem, Taahhüt ve Dönüşüm Platformu (PACT) oluşturulmuştur(Humanity, 2016b).

Zirve Sonrası

BM Genel Sekreteri'nin Zirve sonucunda Başkanlık özeti raporu ve ilgili tüm taraflarca yapılan taahhütlerin yer aldığı liste Zirvenin en önemli iki sonucu olmuştur. Ayrıca BM Genel Sekreteri tarafından Zirvenin sonuçlarına ilişkin olarak bir rapor sonraki dönemde yayınlanmıştır (Humanity, 2016a; UN General Assembly, 2016).

Bu raporlarda aşağıdaki konular vurgulanmıştır:

“Bir sonraki sorumluluğumuz - bireysel ve toplu olarak - bu taahhütleri anlamlı, ölçülebilir eylemlere dönüştürmek ve İnsanlık Gündemi'ni ilerletmeye devam etmektir. Bu taahhütler için oluşturulan Eylem, Taahhüt ve Dönüşüm Platformu merkezi (PACT) devam etmekte olan taahhütlerin takipçisi olacak ve yeni taahhütlerde bulunma konusunda rehberlik edecektir. Bu şekilde, Dünya İnsani Zirvesi'nde gösterdiği işbirliği ve ortak sorumluluk ruhu, krizden etkilenen bölgelerde yaşayan 130 milyon insanın hayatını değiştirmeye ve insanlığa olan bağlılığımızı tazelemeye ve yenilemeye yardımcı olarak gelişmeye devam edecektir.”

“Bir insanlık: paylaşılan sorumluluk ” temasıyla temel taahhütlere uyulması ve Zirvede başlatılan girişimleri uygulanabilir mali, politik ve operasyonel destekle daha ileri götürülmesi” önerilmektedir.

Bu takibin yapılması sürecinde Türkiye yine aktif bir konumda olmuş ve Meksika, Endonezya, Güney Kore, Türkiye ve Avustralya ülkelerini kapsayan ve ülkelerin İngilizce isimlerinin baş harflerinin bir araya gelmesiyle “MIKTA” olarak adlandırılan Kıtalar Arası Ekonomik İşbirliği toplantısı 21 Nisan 2017 tarihinde İstanbul’da Türkiye’nin MIKTA Dönem Başkanlığında yapılmıştır("Dünya İnsani Zirvesi," 2016).

Ayrıca bu çerçevede Dünya İnsani Zirvesinin önemli sonuçları arasında yer alan ve Türkiye’nin kalkınma odaklı insani yardım anlayışıyla örtüşen “Yeni Çalışma Yönteminin” ilerletilmesini hedefleyen “New Way Of Working Workshop” (NWOW) İstanbul Çalıştayı yine Türkiye’de T.C. Dışişleri Bakanlığının ev sahipliğinde ve Birleşmiş Milletler OCHA ve UNDP ile işbirliği içinde 18-19 Mayıs 2017 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenmiştir.

“Anılan çalıştay ile Zirve sonrası sürecin takibine yönelik Zirve birinci yıldönümü üst düzey paneli de düzenlenmiştir. Anılan panel ve çalıştaya Somali İnsani İşler ve Afet Yönetimi Bakanı’nın yanı sıra 10 donör ülkeden temsilciler, Dünya Bankası, OECD, İİT gibi finansal kuruluş ve bölgesel örgütler, çeşitli BM birim ve ajansları, yerel ve yabancı kuruluşlar ile STK temsilcileri olmak üzere yüzü aşkın katılımcının” iştirak ettiği belirtilmiştir("Dünya İnsani Zirvesi," 2016).

Tüm bu süreçlerin takibinin yapılması devam etmektedir, her sene Zirve’den ve sonraki süreçteki yeni paydaşların da dâhil olmasıyla da yeni taahhütlerin izlemi yapılmakta ve gerçekleştirilme oranları verilmektedir. Ancak her sene yapılan değerlendirmeler neticesinde 5 temel sorumluluk başlığı altındaki ülkelerin verdikleri taahhütlerin gerçekleşme oranları henüz istenilen seviyeye gelinemediğini göstermektedir. Burada sevindirici nokta ise bu Zirvenin yansımalarının ve sonraki dalgalarının bir şekilde takip ediliyor olmasıdır. Bunun için her sene bu iddialı vizyonu gerçekleştirmek için gösterdikleri çabaların ve ilerlemelerin gösterilmesi amacıyla ilgili taahhüt veren kurum ve kuruluşlardan “self-report” istenmekte ve bunların değerlendirilmeleri yapılmakta ve son olarak yılsonu sentez raporları oluşturulmaktadır. Ayrıca Yönetici Özeti ile devam etmekte olan eğilimlere ve ele alınması gereken boşluklara genel bir bakış sunulmaktadır. Beş temel sorunluluk alanındaki geline noktalar ise derinlemesine olarak ayrı raporlar şeklinde yayınlanmaktadır. Böylelikle sürecin şeffaf bir şekilde izlenebilmesi adına taraflar

ve kamuoyu bilgilendirilmektedir. 2018 ve 2019 sentez raporlarına göre ilerlemenin olduğunu ancak dengeli bir şekilde olmadığı ve verilen taahhütler ile sahadaki uygulamalar arasında bazı boşlukların olduğu belirtilmektedir(Humanity, 2018-2019).

4. TÜRKİYE’NİN AFETLERDE İNSANİ DİPLOMASİSİ VE İNSANİ YARDIMI

Bir önceki bölümde genel hatları ile insani diplomasi ve insani yardım kavramlarından ve ilgili kavramların gelişim süreçlerinden bahsedildi. Ayrıca yeri geldiğinde bu kavramlara Türkiye’nin yaptığı önemli katkılarından söz edildi. Bu bölümde ise Afetlerde İnsani Diplomasi alanında özellikle son dekatta Türkiye’nin kazandırdığı insani yardım perspektifini daha detaylı bir şekilde gösterebilmek amacıyla Türkiye’deki İnsani Diplomasinin Ana Aktörleri olan kurum ve kuruluşların kurumsal kimliklerinden, faaliyetlerinden, yapmış olduğu bölgesel ve küresel toplantılardan ve hazırlamış olduğu raporlardan bir derleme sunmayı planlamaktayız. Daha sonra bu derlemenin ve ilgili kurumların üst düzey temsilci ve yetkililerinin verdikleri demeç ve konuşmalarının çalışma metni üzerinden metin çözümlemesi ve analizi neticesinde afet yönetiminde Türkiye’nin Dünya’da İnsani Diplomasi ve İnsani Yardım alanındaki birçok faaliyetlerde yapmış olduğu liderlik ve öncülük vasfının altında yatan değerlerin ve dinamiklerin neler olduğunu ana birkaç tema ve anahtar kelime ile tespit edilmeye çalışılacaktır. Böylelikle Dünya İnsani Zirvesinde de vurgulanan Dünya’daki iyi uygulama yöntemlerinin ortaya çıkarılması ve yaygınlaştırılması hususuna katkı verilmesi bu çalışma ile sağlanacaktır. Nitekim insani yardım hususunda Dünya’da uluslar arası alanda objektif kriterlere göre iyi bir numunesi hükmünde olan ve Afet Yönetiminde kayda değer bir İnsani Diplomasi Örneği sergileyen Türkiye’nin konumunun belirlenmesi ve bu konu üzerinde yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından bu çalışmanın son değerlendirmesi literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bu bölümde öncelikle Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye’nin konumu ile başlayıp daha sonrasında da Türkiye’deki önemli insani diplomasi aktörleri olan resmi aktörlerden AFAD, TİKA, Dışişleri Bakanlığı vb. kurumların ve sivil aktör olarak da adlandırabileceğimiz Türk Kızılayı’nın kurumsal kimlikleri ortaya koyulacaktır. Bunun için ilgili kurum ve kuruluşların tarihçesi, misyonu, vizyonu ve faaliyetleri tanımlanacak ve genel kurumsal ilke ve değerlerinden ve özelliklerinden bahsedilecektir. Ayrıca bir önceki bölümde üzerinde durulan insani diplomasi kavramlarına atıflar yaparak Türkiye’nin bu konudaki yaklaşımlarına ara sıra yer verilmeye çalışılacaktır.

Ayrıca metin üzerinde araştırma konumuz ile ilgili yerlerde daha koyu yazı tipinde veya altı çizgili bir şekilde vurgulamalarda bulunulacaktır. Böylelikle daha görünür kılınması

sağlanacaktır. Koyu ile belirtilen yerlerden önplanda olanlar analiz edilerek bir sonraki bölümde metin çözümlemesine gidilecektir.

4.1. Dünya İnsani Zirvesi ve Türkiye

Bu alt bölümde Dünya İnsani Zirvesi'nin Türkiye boyutu ile ele alınması ve tez çalışmasında araştırılan ana soruların cevaplarının Dünya İnsani Zirvesi kapsamında değerlendirilmesinin yapılması planlanmaktadır.

4.1.1. Zirvenin Türkiye'de Gerçekleşmesinin Nedenleri

Nedenleri aynı zamanda tezin araştırma sorusuna da matuf olup bu bölümde değerlendirilmesi uygun görüldü. Bu sorunun cevabını bulmak adına Türkiye'nin Dünya İnsani Zirvesindeki İnsani Diplomasi anlayışını ve yaklaşımını diğer dünya ülkelerine aktardığı birkaç dilde hazırlanmış olan videolarda ifade edilen metinlerden faydalanılarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Zirvenin Türkiye'de gerçekleştirilmesinin nedeni olarak; bir önceki bölümde bahsi geçen Küresel insani Yardım açısından üst üste birçok kez Türkiye'nin İnsani Yardımlarda en cömert ülke olması ve bünyesinde birçok ülkeden milyonlarca göçmeni insani krizlere karşı "açık kapı politikası" yürütmesi nedeniyle misafir etmesi ve kendi ülke vatandaşı gibi sahiplenmesi ve hizmet vermesi, kalkınma odaklı insani yardım anlayışının etkili olmuştur. Bu düşünce aynı zamanda yabancı kaynaklar tarafından da farklı şekillerde ifade edilmektedir. Bu örnek duruşun ifadesi olarak Dünya İnsani Zirvesi resmi web sayfasında şu ifadeler yer verilmektedir:

"İnsan odaklı diplomasisiyle, komşusu açken tok yatmayı zül gören bir kültürün temsilcisi olarak Türkiye dünyanın "en cömert" donör ülkesidir.

Dünya İnsani Zirvesine evsahibi olarak Türkiye'nin seçilmesi uluslararası toplumun takdirinin bir nişanesidir ("Dünya İnsani Zirvesi," 2016)."

Türkiye'nin 9 binden fazla katılımcıya sunma fırsatı yakaladığı Türkiye'nin İnsani Diplomasi ve İnsani Yardım faaliyet ve yaklaşımları ile ilgili hazırlamış olduğu tanıtıcı videolarda öne çıkan ifadeler aşağıda sunulmaktadır:

- Dil Din Irk Cinsiyet Fark Gözetmeksizin İnsanlığa eline uzatması
- Sorunu yerinde ve kaynağında çözmesi
- Birçok İnsani Yardım konusunda hem kamu kurum ve kuruluşları hem de STK'ların İnce Yardımı (TİKA, AFAD, Kızılay)
- Krizlere karşı mücadelede bir olabilen ve dünyayı insanlık cihetiyle kardeş olarak görme kültürüne sahip olması
- Sığınmacılara kendi vatandaşı gibi hizmet vermesi
- Kalkınma Odaklı İnsani Yardım anlayışı ve Yatırımlara öncelik vermesi
- 140'ın üzerinde ülkede uyguladığı projeler ile teknik alt yapı geliştirme ve yetişmiş insan kaynağı harekete geçirme ile sürdürülebilir kalkınmayı esas alması
- Acil insani yardımın yanında uzun vadeli stratejileri de takip ederek ülkelerin ayağa kalkabilmesi ve ayakta kalınabilmesi hedefi
- İhtiyacı olanın yanında olabilme kültürü
- Daha yaşanabilir bir dünya hedefi, tüm dünya vatandaşlarına yönelik hizmet ve paylaşımı gözetmesi
- Diplomasi ağının kuvvetli olması
- Krizlere karşı göz yummaması ve ilgili ülkeler ile işbirliği ile afetlere müdahalede bulunması
- Hem donör ülke olması Hem de milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapması ile mazlum ve mağdurları iyi algılayabilmesi ve çözümleyebilmesi
- İnsani yardım sisteminin her iki yönünü iyi anlaması, bilmesi ve bu konuda tecrübeli olması
- Tarih ve kültürünün beraberindeki insan sevgisi ve güçlü yardım geleneği

İbn Haldun'un ifadesi ile "Coğrafya Kaderdir" sözüne de atıf yaparak Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada, gönül coğrafyasında ve coğrafyasının çok ötesindeki diyarlarda insanlığın ihtiyacına koşması hususu vurgusu yapılmış ve

- Ahlaki yükümlülük,
- Sahiplenme Kültürü,
- Doğal afetlerdeki ortak acılara karşı birçok ortak tecrübeler edinmiş bir coğrafyada bulunması ve bunlardan dersler alması,

- Tecrübelerden afetlere müdahale kapasitesini artırması,
- Uluslar arası toplumun istikrarı hedefinin olması,
- Etkilerin azaltılması, hayatın normalleştirilmesi, iyileştirme ve yeniden yapılandırma stratejisi ile çalışması,
- Tek amacının ümit ışığı olmak, kırılğanlığı azaltabilmek ve esnekliğini artırabilmek olması,
- Ortak bir akıl ve insiyatifi akılda tutması,
- Tecrübelerini paylaşmaya hazır olması,
- İnsanın değil insanlığın omuzlayabileceği küresel sorunlara cevap bulma gayreti,

ifadeleri ile zirvede Türkiye'nin kullandığı tanıtıcı sloganlardan biri olan "Türkiye'den Dünyaya Uzanan Yardım Eli"nin özellikleri tarif edilmiştir("Dünya İnsani Zirvesi," 2016). Böylelikle aynı zamanda Türkiye neden bu yardımları yapıyor ve yardımlarının özelliği nedir sorularına önemli cevaplar sunmuştur.

4.1.2. Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye'nin Yan Etkinlikleri

Ayrıca Türkiye sadece belli başlı bazı tanıtıcı videoların haricinde farklı salonlarda Türkiye'nin İnsani Diplomasi, Afet Yönetimi ve İnsani Yardım konularındaki yaptıklarını anlatacak çeşitli kurum ve kuruluşlarının moderatörlüğünde yan etkinlikler de düzenlemiştir("Dünya İnsani Zirvesi," 2016). Bu etkinliklerin ana temaları ile moderatörlüğünü üstlenen kurumlar aşağıdaki gibidir;

- "İnsani Yardımdan Sürdürülebilir Kalkınmaya, TİKA
- Kadın ve çocuk ekseninde Türkiye'nin İnsani Yardım Perspektifi, AFAD
- Savaş Mağduru Kadınlar ve Çocuklar, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
- Türkiye'deki Suriyelilere Sunulan Sağlık ve Eğitim Hizmetleri, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu
- Türkiye'deki STK ve USTK'ların İnsani Faaliyetleri ve Kırılğan Gruplara Yönelik Çalışmaları, Türk STK'ları
- Türkiye Kamp Yönetim Sistemi, AFAD
- Afet ve İnsani Yardım Lojistiği, AFAD
- Mevlana İnsani Medeniyet Paneli, Konya Büyükşehir Belediyesi
- Çölleşme ve İnsan, Orman ve Su İşleri Bakanlığı

- Doğal Afetler Bütünleşik Tehlike Haritalarının Hazırlanması ve Risk Modelleme Çalışmaları, AFAD
- Suriyelilerin Türkiye’de Geçici Koruma Statüsü Altında İstihdamı ve İşgücü Piyasasına Erişimi, ÇSGB - İlgili STK’lar
- Kritik Altyapıların Korunması Stratejileri ve Dirençliliğin Artırılması, AFAD
- İnsani kriz mağdurları ve çalışanlarının tecrübe paylaşımı, AFAD”
- “Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi, AFAD-TİKA-Kızılay
- İnsani Yardım: Örnek Uygulamalar ve Sınamalar, Edirne Valiliği, Gaziantep Valiliği, Kilis Valiliği, Mardin Valiliği, Şanlıurfa Valiliği
- DİZ Gençlik Yan Etkinliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Gençlik Meclisi
- Türkiye’de Bulunan Suriyelilerin Hukukî Durumu ve Suriyelilere Sağlanan Hak ve Hizmetler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü/AFAD
- Çatışma Bölgelerinde İnsani Yardım ve Zorluklar, İHH
- Türkiye’de Sivil Savunma Faaliyetleri (KBRN ve İkaz Alarm), AFAD
- Belediye Başkanları Odak Oturumu: Kentlerin Göçe Cevabı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi
- Suriye Acil Durum Müdahalesi Kapsamında Çocuk Koruma Projesi, Türk Kızılayı”

4.1.3. Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi

Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi konulu panel özellikle bu bölümde üzerinde duracağımız Türkiye’nin İnsani Diplomasisinin ana aktörleri olan Türk Kızılayı, TİKA ve AFAD’ın katılımı ile gerçekleşmiş ve kurum başkanları düzeyinde bu konu irdelenmiştir.

Resim 4.1. Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi konulu panel

Bunlardan özellikle 24 May 2016’da saat 13:00 - 16:00 arasında TOPKAPI A salonunda AFAD-TİKA-Kızılay’ın en üst düzey temsilcileri ile düzenlediği Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi konulu panel önemli olup araştırmamız bünyesinde

değerlendirilmek üzere resmi web sitesinde yayınlanan hali aynen aşağıda verilmektedir("Dünya İnsani Zirvesi," 2016):

“Arka Plan:

Ülkemizin tarihten gelen misyonu çerçevesinde özellikle son yıllarda Suriyeliler için gerçekleştirilen faaliyetler ve bu minvalde yapılan harcamalar, Ülkemizin yapılan yardımlarda rakamsal olarak donör ülkeler arasında önemli bir yer edinmesine vesile olmuştur. Bu kapsamda;

*Suriyeli Sığınmacılara **desteğimizin geçici barınma ve koruma sağlamakla sınırlı olmaması, kapsayıcı ve uzun vadeli bir bakış açısına sahip olması, İnsani yardım ve kalkınma yardımı çalışmalarında kar-zarar hesapları ve risk analizlerine dayalı klasik yaklaşımdan ziyade, ihtiyaçlar ve taleplerin belirleyici unsur olduğu, insani boyutu esas alan kalkınma yardımı modelinin, risk ve belirsizliklerin yüksek olduğu “En Az Gelişmiş Ülkelere” yönelik olarak da başarılı bir şekilde uygulanması,***

*“Uzun vadeli işbirliği uygulamalarının yanında, değişen koşulların gerektirdiği **hızlı hareket etme kabiliyeti ile ihtiyaç durumunda gerekli tüm kurum ve kuruluşların seferber edilmesi** ve bürokratik süreçlerin mümkün olan en az seviyeye indirgenmesi yoluyla yardımların yapılması, Bölgesel değil, **küresel ölçekte inisiyatif alınması**, böylelikle yalnız yakın çevresinde yaşanan **krizlere duyarlılık** göstermekle yetinmeyerek aynı bakış açısını **uzak coğrafyalara da taşıması** örneklerinde de olduğu gibi **Ülkemize has olan davranış ve uygulamaların, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından somutlaştırılarak, uluslararası insani yardım sisteminin iyileştirilmesine yönelik öneriler sunulması sağlanacaktır.**”*

“Amaç ve Hedefler:

*Ülkemizin yardım sistemi ile yapmış olduğu faaliyetlerin **uluslararası arenada bilinirliği sağlanacak,***

*Uluslararası sistemin eksiklikleri göz önüne alınarak, **ülkemizin tecrübeleri ışığında ideal olan sistemin kurgulanmasına yönelik öneriler tartışılacak.**”*

“Format:

Etkinliğin amacı hakkında moderatör tarafından yapılacak kısa bilgilendirmenin ardından, maksimum 15'er dakikalık süreler zarfında ülkemizin doğrudan veya dolaylı olarak yardım alanında faaliyet yürüten kurumlarca;

Sahip oldukları sistemler sunulacak,

Ülkemizin insani yardım alanında öne çıkmasını destekler nitelikte olan kavramlar tartışılacak,

*İnsani yardım ve insani yardımdan kalkınma yardımına geçiş mekanizmasının başarılı bir örneği olan **Ülkemizin Somali pratiği simule edilecek,***

Ülkemizin sahip olduğu kapasitenin geliştirilmesi için yapılması gerekenler ile uluslararası sistemin eksiklikleri ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik çözüm önerileri paylaşılacak,

Sığınmacılara yapılan yardımların ülke ekonomilerine olumsuz etkilerinin önlenmesi ve sığınmacıların kendi kendilerine yeten konuma gelmeleri için yapılabilecek çalışmalar tartışılacaktır.

Her bir konuşmacı tarafından yapılan bilgilendirmelerin akabinde 60 dakikalık soru-cevap formatında çalışma ile yan etkinlik sonlandırılacaktır.

Temel Sorular

Ülkemiz yardım alanında ne tür faaliyetler yürütüyor?

Ülkemizi uluslararası insani yardım sisteminden ayıran, kendine has özellikleri nelerdir?

Yardımların koordinasyonu nasıl sağlanıyor?

Kaynakların verimli kullanılması için neler yapılabilir?

Ülkemizin sisteminin iyileştirilmesi için neler yapılmalıdır?

Uluslararası alanda mevcut bulunan eksiklikler nelerdir?

Eksiklikleri giderebilmek için çözüm önerileri nelerdir?"

Görüldüğü üzere bu yan etkinliğin amacı, hedefi, yaklaşımı ve temel soruları tez araştırmamızın ana gövdesine benzerliği ile dikkati çekmektedir. Türkiye'nin bu alanda en çok söz sahibi olduğu kurumlarının en üst düzey temsilcilerinin ortak toplantısında o zaman için cevaplanmaya çalışılan soruların nitel ve bilimsel bir araştırma ile ortaya konulması bu araştırmanın değerini bir kez daha göstermektedir.

4.2. Türkiye'nin İnsani Diplomasi Aktörleri ve Faaliyetleri

Türkiye'de insani diplomasi faaliyetleri T.C. Cumhurbaşkanlığı, T.C. Dışişleri Bakanlığı ve Diğer Bakanlıklar ile İlgili Kurumları, Türkiye Koordinasyon İşbirliği Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türk Kızılayı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Vakıflar Genel Müdürlüğü, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Maarif Vakfı, Yunus Emre Enstitüsü, Üniversiteler, TRT World, Anadolu Ajansı (AA), Düşünce Kuruluşları ve Türkiye Diyanet Vakfı gibi çok sayıda sivil toplum kuruluşu ile beraber birçok resmi ve/veya sivil insani diplomasi aktörleri tarafından yürütülmektedir.

Bu ilgili kurum ve kuruluşlardan ilk çırpıda Türkiye'de afet yönetimi ve insani diplomasi dendiğinde akla gelecek olan ve üst düzey makamların genellikle beraber dillendirdiği AFAD, TİKA ve Kızılay'dan ilk önce bahsedilecektir. Daha sonrasında diplomasi kavramı ile özdeşleşen tüm ülkelerde olduğu gibi Dışişleri Bakanlığının ve üst düzey temsilcilerinin görüşlerine yer verilecektir. Son olarak Türkiye'nin eski hükümet

sisteminde söz sahibi olan T.C. Başbakanlık makamının ve günümüz yürütme sisteminin en üst ve tek söz sahibi kurumu olan T.C. Cumhurbaşkanlığı makamının Türkiye'nin İnsani Diplomasisi hakkındaki görüşlerine yer verilecektir.

İlk olarak aralarında tek sivil toplum kuruluşu olarak T.C. Cumhurbaşkanlığı yüksek himayelerinde Türkiye'nin İnsani Diplomasisinde sivil bir aktör olarak faaliyet gösteren ve en kadim kuruluşlarından biri olan Türk Kızılayı'ndan başlanılacaktır. Daha sonra diğer resmi aktörler ile devam edilecektir.

4.2.1. Türk Kızılayı, Kurumsal Kimliği ve Faaliyetleri

Kurumsal olarak tanıtımına başlamadan önce bu kadim kuruluşun tarihine bir göz atmak uygun olacaktır. **“İnsan onurunun korunması”** olarak yola çıkan Uluslararası Kızılay- Kızılhaç Hareketinin temelleri Uluslararası Kızılhaç Komitesi ile 1863 yılında Cenevre’de yapılan ilk toplantı ile atılmış, akabinde *“savaşlarda yaralı askerlerin ve onlara bakmakla yükümlü olan görevlilerin savaşan devletlerce tarafsız sayılmasını, ordularda görevli sağlık personelinin tanınmasını sağlayacak ortak bir simgenin kabul edilmesini, bu simgenin bir bayrak şeklinde göndere çekilmesi halinde o bölgenin tarafsız sayılması”* hükümlerini içeren 1864 tarihli Cenevre Sözleşmesi ile taraf olan ülkeler kendi ülkelerinde bir Kızılhaç örgütü kurmayı taahhüt etmişlerdir(Kızılayı, 2016).

Osmanlı İmparatorluğu ise Cenevre Sözleşmesine 5 Temmuz 1865 tarihinde taraf olduğunu ilan etmiş ve 11 Haziran 1868 tarihinde **“Mecruhin ve Mardayı Askeriyeye İmdat ve Muavenet Cemiyeti”** yani **“Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti”**ni kurmuştur(Tüzük, 2009; Yurdakul, 2019).

1877'de "Osmanlı Hilaliahmer Cemiyeti", 1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra "Türkiye Hilaliahmer Cemiyeti", 1935'te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947'de de "Türkiye Kızılay Derneği" adını alan ve günümüzde tam adı “Türkiye Kızılay Derneği” olan kuruluşun Genel Merkezi Ankara’dadır. Ayrıca “Türk Kızılayı” ve “Kızılay” adlarını da kullanmaktadır(Tüzük, 2009).

Uluslararası Kızılay- Kızılhaç Hareketinin, Kızılay adını taşıyan ve Kızılay amblemini hilal ile ilk olarak kullanan ulusal derneği Türk Kızılayı olup günümüzde 150.

yılını büyük bir gururla kutlarken 169 Şube, 125 temsilcilik, binlerce gönüllüsü ve 6933 profesyonel çalışanı ile Türkiye'nin en köklü devlet destekli Sivil Toplum Kuruluşudur(Kızılayı, 2019h).

2009 yılında Bakanlar Kurulu kararınca yürürlüğe konulan güncel Tüzüğünde bu durum *“Varlığı zamanla sınırlı olmayan Türkiye Kızılay Derneği Türkiye Cumhurbaşkanının yüksek himayeleri altındadır”* şeklinde ifade edilmektedir(Tüzük, 2009). Ayrıca kendi merkezi yönetimi ile özerk bir kuruluş olduğu ve insan ızdırabının dindirilmesi adına kamu ile işbirliği içinde olduğu ilgili tüzüğünde vurgulanmaktadır.

Günümüzde; birçok alanda hizmetlerini devam ettiren ve ulusal ve uluslararası düzeyde önemli başarılar elde etmeye devam eden ve Türkiye'nin en önemli insani diplomasi araçlarından biri olan Türk Kızılayı, gücünü gönüllülerinden, üyelerinden ve toplumun bağışlarından alarak ilgili tüzüğünde Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketinin aşağıdaki gibi belirtilen temel ilkeleri doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmektedir(Kızılayı, 2019g):

a) İnsancıl olmak: *“Savaş alanındaki yaralılara ayrım gözetmeksizin yardım etme düşüncesinden doğan Kızılay, her nerede olursa olsun insan ızdırabını ulusal ve uluslararası kapasitesi dahilinde önlemek ve dindirmek için gayret sarf eder. Amacı insan hayatının, insan sağlığının korunması ve insan onuruna saygı duyulmasının sağlanmasıdır. İnsanlar arasında karşılıklı anlayış, dostluğu, işbirliğini ve kalıcı barışı destekler.”*

(Bu temel ilke ve amaç Türk Kızılay'ın da temel amacı olup aynı zamanda daha önce şematize ettiğimiz İDS yani İnsani Diplomasi Sürecinin araçlarından ve safhalarından olan “İnsani Bakış” ana basamağına da işaret etmektedir. Alt basamakları olan “Önce Zarar Vermeme” basamağına “insan hayatının ve insan sağlığının korunması” ifadesi ile desteklenirken “İyi Niyet” alt basamağına da “insan onuruna saygı, insani anlayış, dostluk ve işbirliği” söylemleri ile karşılık bularak ilgili tanımların denk geldiği söylenebilir. Ayrıca bir diğer “İnsani Bakış” alt basamağı olan “Barışı Sağlama ve Sürdürme” insani diplomasi aracına da “kalıcı barışı destekler” ifadesiyle Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketinin temel ilkelerinden olan “İnsancıl Olmak” temel ilkesi ile örtüştüğü görülmektedir.)

b) Ayırım gözetmemek: “Kızılay, milliyet, ırk, dini inanç, sınıf veya siyasi düşünce farkı gözetmez. İnsan ızdırabını, en ivedi ve zaruri ihtiyaçlara öncelik vererek dindirmeye çalışır.”

(Bu temel ilke ise İDS’nin “İnsani Yardım” ana basamağından “Acil Yardım” adı altındaki alt basamağı olan insani diplomasi aracı ile örtüşmektedir.)

c) Tarafsızlık: “Kızılay, herkesin güvenini kazanmak amacıyla, **düşmanlıklara taraf olmaz.** Hiçbir zaman din, ırk, siyasi ve ideolojik nitelikteki ihtilaflara girmez.”

(Bu kısım da “İnsani Bakış” ın “İyi Niyet” perspektifine işaret etmektedir.)

ç) Bağımsızlık: “Türk Kızılayı bağımsız bir kurumdur. **Kızılay, insancıl faaliyetlerinde kamu otoritelerinin yardımcısı** olarak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş uluslararası sözleşmeler ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti kanunlarına tabi olup bu çerçevede Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi Temel İlkelerine uygun hareket etme özerkliğine sahiptir.

d) Hayır kurumu niteliği: Kızılay, **hizmetlerinde hiçbir şekilde çıkar gözetmeyen, gönüllü bir yardım kurumudur.**”

(Bu ifadeler ise İnsani Diplomasinin Doğuşu kısmında üzerinde durduğumuz ulusal çıkarlar yerine insani değerlerin hedeflendiği bir diplomasiye dünyanın uluslar arası yardım kuruluşları ve gönüllüler ile sahip olmaya başladığı varsayımının doğruluğunu güçlendirir nitelikte ve mahiyettedir.)

e) Birlik: “Türkiye’de, “Türkiye Kızılay Derneği”, “Türk Kızılayı” ve “Kızılay” adı altında tek bir dernek kurulabilir. Bu dernek herkese açıktır. İnsani faaliyetlerini mevzuatının öngördüğü ulusal ve uluslararası alanda yürütür. Uluslararası sözleşmelerce Türk Kızılayına verilmiş münhasır hak ve yükümlülükleri amaç edinen başkaca bir dernek kurulamaz.

f) Evrensellik: Diğer ülke ulusal dernekleri ile eşit statüye sahip ve karşılıklı yardımlaşmada onlarla eşit sorumlulukları ve görevleri paylaşan Kızılay, evrensel bir kurumdur.”

Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Hareketi öğretisi mahiyetinde bulunan ve aynı zamanda Hareketin amacını ve yardımseverlik değerlerini tanıtmak için evrensel bir temel olarak 1965’de ilan edilen bu temel ilkeleri tüzüğünde yer veren Türk Kızılay’ı ve

“Doğası, dini, kültürü ve tarihi gereği insanlığa saygı ve yardımı ilke edinmiş” olan Türkiye, Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi’ne ilk katılan ülkelerden biridir(Kızılayı, 2016).

Yukarıda Kızılay resmi sitesinde ifade edilen “dini, kültürü ve tarihi gereği insanlığa saygı ve yardımı ilke edinen” söylemini Türkiye’nin hak ettiğini ve ona göre hareket ettiğini 2016 yılında T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı tarafından İstanbul’da basılan **“Shelter of the World; Humanitarian Diplomacy from the Ottoman Period to the Present”** yani **“Osmanlı'dan Günümüze İnsanî Diplomasi; Cihan-Penâh”** adlı resmi Osmanlı arşiv belgelerine dayanılarak hazırlanan kitap ve içeriği destekler mahiyettedir (OsmanlıArşiviDaireBaşkanlığı, 2016). Hatta bu tezi tarihi resmi belgeler ile kat’i bir tarzda ispatı mahiyetindedir. Nitekim **“Cihan-Penah”** yani **“Cihanın/Dünyanın Sığınağı, Koruyucusu”** adlı bu kitap içerisinde sunulan resmi belgelerde dünyanın dört bir köşesindeki yardım isteyen mazlum ve mağdur toplumlara ve devletlere dil, din, ırk gözetmeksizin 15.yüzyıldan 21.yüzyıla kadar Osmanlı ve Türkiye’nin yardım elini uzattığı ve insani ızdırapları sahiplendiği görülmektedir. Dolayısıyla tüm bunlar Türkiye’nin **“insanlığa saygı ve yardımı ilke edindiği”** savını açıkça göstermekte ve doğrulamaktadır. Bunu da **bu milletin fitratı, dini, kültürü ve tarihi gereği** yerine getirdiğini Türk Kızılay’ı ifade etmektedir.

Dünyanın ilk Kızılay’ı olan ve kendisini **“Merhamet Çınarı”** olarak vasıflandıran **Türk Kızılay’ı** sahip olduğu köklü geçmişi ve başarıları ile **“ihtiyaç anında dayanışmanın, ıstırap anında eşitliğin, savaşın en kızgın anında insancılığın, tarafsızlığın ve barışın simgesi”** olduğunu ifade etmektedir(Kızılayı, 2019f).

Kızılay’ın misyonu ise şu şekildedir; *“Proaktif bir kurum olarak afetlerde ve olağan dönemde ihtiyaç sahipleri ve korunmasızlara yönelik yardım sağlamak, toplumda yardımlaşmayı geliştirmek, güvenli kan teminini gerçekleştirmek ve zarar görabilirliği azaltmak.”*

Kızılay’ın vizyonu ise şu şekildedir; *“Türkiye’de ve dünyada, insani yardım hizmetinde model alınan, insanların en zor anlarında yanındaki kuruluş olmak.”*(Kızılayı, 2019d)

Misyon ve vizyonunu gerçekleştirmek için ayrıca Türk Kızılay'ı kendi kurumsal değerlerini resmi internet sitesinde ve 2016-2020 stratejik planında yayınlamıştır. Bunları da 5 başlık altında toplamıştır(Kızılayı, 2016);

1. Adalet

“Kızılay, adaleti temsil eder. Hizmetlerini, ihtiyaç sahibi herkese ayırım gözetmeden ulaştırır. Bütün toplumlara yönelik hizmetlerini Uluslararası Hareketin Temel İlkelerine ve Kurumsal Değerlerine bağlı kalarak yürütür.”

“Adalet” değerini Kızılay;

*“Her kesime, sınıfa, kişiye karşı din, dil, ırk, milliyet ve cinsiyet ayrımı yapmadan aynı tutum ve davranışı sergilemek,
Her durumu ve seçeneği adil ve tarafsız bir biçimde değerlendirmek,
Tüm faaliyetlerinde ve hizmetlerinde adalet değerine uygun hareket etmek,
İnsani değerlerin yaygınlaştırılmasıyla kalıcı barışa katkıda bulunmak,
Kızılay mensupları arasındaki ilişkilerin dayanağı olarak tanımlar ve bunu kurum içinde kültür haline getirir.”*

İnsani diplomasinin doğuşu bölümünde bu çalışmada özellikle ifade edilen diplomasinin dayanak noktasının “kuvvet” yerine yani güçlü olanın hükümferma olmasından ziyade “hak ve adaletin” ön planda olduğu insani diplomasi özelliği aynı zamanda Türk Kızılay'ının ana değerlerinden biri olarak gözükmekte ve bu kavramın gelişmesine katkı sunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca “insani değerlerin yaygınlaştırılmasına” gayret eden bir kuruluşun insani diplomasinin gayesi ve hedefi olan insani değerlerin yüceltilmesine de katkı sunduğu ifade edilebilir.

2. Açık İletişim

“Kızılay; varoluş sebebi gereği kalıplardan ve önyargılardan uzak, paylaşımcıdır. Bilgiyi; bağışçıları, çözüm ortakları ve toplum ile paylaşır, ulaşılabilir kılar.

“Açık İletişim” değerini Kızılay;

*Bilgi ve deneyimleri paylaşmak,
Toplumla etkileşim sağlamak,
Erişilebilir, şeffaf ve hesap verebilir olmak,
Teşkilat içinde de sürekli ve eşzamanlı bilgi paylaşmak olarak tanımlar ve bunu kurum içinde kültür haline getirir.”*

Bir diğer insani diplomasi özelliği olan yardımlaşmanın esas alınması gereğini aynı zamanda Türk Kızılay'ı sadece maddi açıdan paylaşımı esas almadığını aynı zamanda tüm bu hizmetlere ek olarak tecrübeyi, bilgiyi de paylaşmayı ve bu konuda yardımda bulunarak toplumla etkileşimi esas aldığını ifade etmektedir. Merkezinde insan olan bir yaklaşımının olduğunu ve bunu erişilebilir şeffaf ve hesap verebilir tarzda olması noktasında gayret gösterdiğini ilgili kurumsal değerleri bölümünden okunabilmektedir. Bu paylaşma,

dayanışma ve yardımlaşma kültürünü de halkından aldığı destek ile bir kurumsal gelenek ve kültür olarak yerleşmesini de hedeflediğini bir sonraki değer başlığında açıklamaktadır.

3. Dayanışma

*“Kızılay, dayanışmanın ve yardımlaşmanın timsalidir. **Tarihi köklerinden ve halkının duyarlılığından beslenen** Kızılay, bağışçılarıyla ortak değerlerde birleşir ve birlikte hareket eder. Kızılay, her türlü hizmetini toplumun gücüyle destekler. Kızılay mensupları da **köklerinden aldığı kültür, gelenek ve birikimleriyle** hizmetlerini üretirken kendi aralarında da dayanışmaya önem verir.*

“Dayanışma” değerini Kızılay;

Bağlılık, takım ruhu, güven, işbirliği, yardımlaşma ve paylaşım olarak tanımlar ve bunu kurum içinde kültür haline getirir.”

4. Güven

*Kızılay, Temel İlkeleri ve Kurumsal Değerlerini hayata geçirerek güven sağlar. **İnsan onurunun korunmasını her türlü değerün üstünde tutar ve bunu teminat altına alır.** Kızılay mensupları arasındaki ilişkiler de güvene dayanır.*

“Güven” değerini Kızılay;

Söz, iş ve davranışlarında güvenilir olmak,

Başarının ve itibarın dayanağı,

İlişkilerde güven ve süreklilik,

Kaynak ve kapasitesi dahilinde hizmet üretmek,

Tutarlılık,

Toplumsal sorunların çözümünde bir araç olarak tanımlar ve bunu kurum içinde kültür haline getirir.

Bir diğer kurumsal değeri güven olarak tanımlayan Türk Kızılayı özellikle insani yardım konusunda Türkiye’nin ince yardım diye tarif edilebilen kırılgan ve ihtiyacı bulunan kimselere yerinde ve ihtiyaca göre hassas bir şekilde yardımda bulunmayı ve bağışçılarına karşı bir sorumluluk olarak kendisinde güvenin tesis edilmesini esas almakta olduğunu belirtmiştir. Bu yaklaşımı insani yardım ve insani diplomasinin önemli bir parametresinin güven olması gerektiğini de vurgular niteliktedir. Nitekim Kızılay’ın kurumsal değerlerinden biri olan güven aynı zamanda Dünya İnsani Zirvesinin hazırlık aşamasında Türkiye’nin tutum belgesi olarak sunduğu metinde zirveden beklenen çıktılar olarak Türkiye’nin önerilerinde bulunmaktadır (DİZTürkiye, 2016b).

5. Kızılaycılık Onuru

*Kızılaycılık; **halkının sağduyusunu, vicdanını, hoşgörüsünü, şefkatini ve iyilik severliğini insanlığa hizmete dönüştürmekten haz duymaktır.** Kızılaycılar, Kızılayın Temel İlkelerini ve Kurumsal Değerlerini samimi olarak benimseyen, içselleştiren, tutum, davranış ve hizmetlerine yansıtan, insan ızdırabını dindirmek için fedakarca hizmet üreten **“İyilik Dervişleri”**dir. Ülkesinin en yüce makamı olan Cumhurbaşkanlığının yüksek himayesinde bulunan Kızılayın mensubu olmak bir onurdur.*

“Kızılaycılık Onuru” değerini Kızılay;

Kurumsal değerleri ve Uluslararası Hareketin ilkeleri kılavuzluğunda,

İrade ve akılla,

Coşku, tutku ve bağlılıkla,

Çağdaş, yenilikçi ve fark oluşturarak insanlığa hizmet etmek olarak tanımlar.

Kızılaycılar, kendi aralarındaki ilişkilerde “Kızılaycılık Onurunu” incitmeyecek şekilde davranışlar sergiler ve bunu kültür haline getirir.”

İşte burada da bu çalışmanın son bölümünde irdelediğimiz neden Türkiye bu yardımları ve insani diplomasiyi diğer ülkelerden daha ziyade önem veriyor sorusuna cevap niteliğinde bazı yeni anahtar kelimeleri sunmakta ve daha önce ifade edilen bazı anahtar kelimeleri de destekler mahiyettedir. Özellikle burada ifade edilen halkının insani yardım konusundaki samimane yaklaşımının ve fedakarca hizmet üreten "İyilik Dervişleri"nin kendi kurumsal kimliği içinde bir kültür haline gelmesi gerektiğini vurgulaması önemlidir. *“Halkının sağduyusunu, vicdanını, hoşgörüsünü, şefkatini ve iyilikseverliğini insanlığa hizmete dönüştürmekten haz duyması”* söylemi bu gönül hizmetinde müşevvik konumunda olan değerlerin neler olduğuna dem vurulduğu görülmektedir.

Sadece bu çalışmanın afet yönetimi konusu ve perspektifi çerçevesindeki yapmakta olduğu faaliyetleri özetler isek kendi faaliyetlerini şu şekilde resmi internet sitesinde açıklamaktadır(Kızılayı, 2019e):

“Kurulduğu 1868 yılından bu yana toplumsal dayanışmayı sağlamak, sosyal refahın gelişmesine katkıda bulunmak, yoksul ve muhtaç insanlara barınma, beslenme ve sağlık yardımı ulaştırmak için önemli görevler üstlenen Türk Kızılay, kan, afet, uluslararası yardım, göç ve mülteci hizmetleri, sosyal hizmetler, sağlık, ilk yardım, eğitim ve gençlik alanlarında faaliyet sunmaktadır.”

“Türk Kızılay, ülke çapında yaygınlaştırdığı afet müdahale ve afet lojistik sistemleri ile dünyanın en iyi afet örgütlenmelerinden birine sahiptir.

*Türk Kızılay, yurt içinde meydana gelen doğal afetler sonrasında **afetzedelere acil beslenme** hizmeti verir. **Acil barınma** konusunda ise devletin ilgili kurumlarının yanında yardımcı rol üstlenir. **Afet müdahale ve afet lojistik sistemlerini ülke çapında yaygınlaştıran**, bu ağ ile dünyanın en iyi afet örgütlenmelerinden birine sahip olan Türk Kızılay, 8 Bölgesel ile 23 Yerel Afet Müdahale ve Lojistik Merkezleri sayesinde en kısa sürede afet alanına ulaşır. Afet sonrası bölgedeki acil ihtiyaçları karşılayan Türk Kızılay, beslenme alanında ise Mobil Ekmek Fırını, Mobil Mutfak ve Mobil İkram Araçları ile kaliteli ve hızlı hizmetle afetzedelerin yanında olur. Ankara ve Erzincan'da çadır işletmesi ve üretim atölyesi bulunan Türk Kızılay, yurt içi ve yurt dışı insani yardım çalışmalarında uzun süreli kullanılabilen afet çadırlarının yanı sıra ihtiyaca yönelik özel çadırlar da üretmektedir.”*

“Türk Kızılay tarafından göç hizmetleri kapsamında dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın ülkemiz sınırları içerisinde kayıt altında bulunan tüm yabancılara yönelik insani yardım faaliyetleri yürütülmektedir.”

“Türk Kızılay Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü; İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, AFAD, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve Birleşmiş Milletler ajansları gibi göç alanında hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde kayıt altında bulunan ve yardıma muhtaç durumda yaşayan tüm yabancılara yönelik acil yardım ile uyum ve bütünleşme hizmetleri verilmesi, ayni ve nakdi yardım sağlanması, proje ve programların geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumludur. **Kızılay Kart** (ayni ve nakdi yardım maksatlı dağıtılan akıllı kartlar), **çocuk koruma/çocuk dostu alanlar** (4-18 yaş grubuna yönelik sunulan psikososyal destek ve beceri geliştirici faaliyetler), **toplum merkezleri** (kamp dışında bulunan yetişkin ve çocuk nüfusa yönelik meslek ve lisan kursları ile uyum çalışmaları, psikososyal destek, koruma, yönlendirme ve savunuculuk faaliyetleri v.s.) ve **sınır yardımları faaliyetlerinin** (Suriye içerisine ulaştırılmak üzere bağışlanan insani yardım malzemelerinin sınır noktalarından gönderimi) yanı sıra kabul ve barınma ile geri gönderme merkezlerinde sunulan hizmetler Türk Kızılay Göç Hizmetleri Direktörlüğü bünyesinde gerçekleştirilmektedir.”

Diğer taraftan Türk Kızılayı bünyesinde kurduğu “Kızılay Akademi” ile dönemsel olarak Kış Okulları kurarak lisans ve lisansüstü bireylere insani alanda eğitimler de vermektedir. “Kış Okulu” kapsamında afet yönetimi, insani diplomasi ve insani yardım konularında geniş çerçeveli bir eğitim programı sunmaktadır (Kızılayı, 2019b):

- “İnsani Yardım Çalışmalarının Tarihi-Güncel Gelişmeler
- Çatışma Çözümü ve Barış İnşası
- Uluslararası Siyaset ve İnsani Yardımlar
- İnsancıl Hukuk
- İnsani Yardım Çalışmalarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü
- İnsani Yardım Çalışmalarının Geleceği
- Türkiye’de İnsani Yardım Çalışmaları
- Göç Yönetiminde ve İnsani Yardım Çalışmalarında Uluslararası Kuruluşlarının Rolü
- Afet Yönetimi ve Risk Azaltma
- Mültecilere yönelik çalışmalar
- Sosyal yardımlar, sosyal hizmetler
- İnsani Diplomasi
- İnsani Yardım Lojistiği”

“**Disiplinler Arası Bir Bakışla İnsani Yardım Çalışmaları**” adlı bu tür kış okulları ile insani yardım ve insani diplomasi konularında ilgi duyan paydaşlardan akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllülerinin ve ilgili öğrencilerin buluşturulması sağlanmakta ve işbirliğinin sağlanmasına zemin hazırlanmaktadır.

Ayrıca afet yönetimi, insani diplomasi ve insani yardımlar konusunda akademik çalışma yapma gayretinde olan akademisyenlerin veya mesleki kariyer düşüncesi olan üniversite öğrencilerinin bu konular hakkındaki farkındalıklarının artırılması sağlanarak önemli bir insani diplomasi aracı olan ve İDS’de bahsettiğimiz “İnsani Çağrı” ana basamağındaki “farkındalık oluşturma” hizmetine katkı sunulmaktadır. Gençler arasında da Türk Kızılay Gençlik platformları ile tüm bu süreçlere aktif olarak katılmaları sağlanmaktadır(GençKızılay, 2019).

Türk Kızılayı, gençlik alanındaki çalışmalarına 23 Mayıs 1933’te başlamış ve günümüzde yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve daha aktif bir hale getirilmiştir.

Türk Kızılayının gençlerle ilk buluştuğu yıllardaki faaliyetleri ise şu şekilde özetlenmiştir(GençKızılay, 2019);

- **“Çocukları insaniyet, şefkat ve birbirlerine yardım hisleriyle yetiştirmek, bu maksadın gerçekleşmesi için toplum hayatına alıştırmak,**
- **Hıfzıssıhha kaidelerini yayararak memleket dâhilinde umumi sağlığın yükselmesini sağlamak,**
- **Öğrencileri Kızılay işleriyle yakından alakadar etmek suretiyle, onlara Türk Kızılay’ının maksat ve gayelerini öğretmek ve üye sayısını arttırmak,**
- **Dış ülkelerdeki benzer gençlik dernekleriyle işbirliğinde bulunmak,**
- **Türk Kızılay’ının gelirlerini arttırarak Türk Kızılay’ı Genel Merkezi’nin talimatları doğrultusunda felaketzedelere, hastalara, malullere ve muhtaçlara yardımda bulunmak,**
- **Türk gençlerinde fazilet, iyilik, yardımseverlik ve vatandaşlık hisleri yaşatmak.”**

4.2.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı – AFAD, Kurumsal Kimliği ve Faaliyetleri

Türkiye’nin modern afet yönetimine geçişi 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi ile olmuş ve bu acı bir tecrübenin neticesinde; “afetlerle ilgili olarak görev yapan İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık’a bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılmış yerine 2009 yılında çıkarılan 5902 sayılı kanun ile Başbakanlık’a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı kurulmuştur.” Böylelikle yetki, görev ve sorumluluklar tek bir çatı altında toplanabilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile de AFAD İçişleri Bakanlığı’na bağlanmıştır(AFAD, 2019a).

Kurumun tanımı ve görevlerini AFAD’ın resmi web sitesinde şu şekilde ifade edilmektedir:

“Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması, afetlere müdahale edilmesi ve afet sonrasındaki iyileştirme çalışmalarının süratle tamamlanması amacıyla gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin uygulanması için ülkenin tüm kurum ve kuruluşları arasında işbirliğini sağlayan, çok yönlü, çok aktörlü, bu alanda kaynakların rasyonel kullanılmasını gözeten, faaliyetlerinde disiplinler arası çalışmayı esas alan iş odaklı, esnek ve dinamik yapıda teşkil edilmiş bir kurumdur(AFAD, 2019a).”

Bu yeni yönetim anlayışında modern dünyanın afet yönetim modeli olan “risk yönetimi” modeli benimsenmiş ve kriz yönetiminden ziyade risk yönetimi önceliklendirilmiştir. Yani zararların önlenmesi için tehlike ve risklerin önceden tespitinin yapılması, zararları önleyecek veya en aza indirecek önlemlerin alınması ile önleyici bir yönetim modeli olan risk yönetimi modeli daha önemli hale getirilmiştir. Aynı zamanda afet yönetiminin ilk bölümde bahsedildiği gibi tüm safhalarında etkin, hızlı ve verimli bir **“Bütünleşik Afet Yönetimi Sistemi”** AFAD tarafından benimsenmiştir. Bunun sağlanabilmesi içinde AFAD Başkanlığı 81 ilde direkt Valiye bağlı bir şekilde taşra teşkilatlanması olan “İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri” ile 11 ilde bulunan “Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri” oluşturularak hizmet vermeye başlamıştır(AFAD, 2019a).

AFAD Başkanlığının Vizyonuna ve Misyonuna bakıldığında;

AFAD’ın vizyonu;

*“Afet ve acil durumlar ile ilgili çalışmalarda **sürdürülebilir kalkınmayı esas alan risk odaklı, etkin, etkili ve güvenilir hizmet sunan uluslararası düzeyde model alınabilecek yönlendirici ve koordinatör bir kurum olmak.**”* şeklinde belirlenmiştir. Başka bir ifade ile AFAD vizyonu; *“risk yönetimi odaklı, sürdürülebilir kalkınmanın önemine haiz, hizmet sunumunda etkililiğe, etkinliğe ve **güvenirliliğe özen gösteren, uluslararası düzeyde güçlü ve afet yönetiminde görev alan tüm kurumları etkili bir şekilde koordine eden bir kurum olmayı öngörmektedir**”.*

AFAD’ın misyonu ise:

“Afetlerin gerçekleşmesinin kaçınılmaz olduğu gerçeğinden hareketle, afet zararlarını ve etkilerini azaltmayı, önlemlerini almayı amaçlayan AFAD, misyonunu”;

“Afetlere dirençli toplum oluşturmak” şeklinde belirlemiştir.

Misyonu kapsamında **AFAD’ın sloganı;**

“Beklenmeyene hazırlıklıyız” olarak ifade edilmektedir(AFAD, 2019d).

AFAD bir şemsiye ve çatı kuruluşu olup yeri geldiğinde birçok bakanlık, kurum, kuruluş ve STK'lar ile ortak bir işbirliği içinde gerek Türkiye'de gerekse de tüm Dünya'da etkin bir şekilde insani ihtiyaçları tespit edip gerekli müdahale ve iyileştirmelerde bulunmaktadır. Bu anlamda da birçok başarılı operasyona da imza atmış ve tecübeler edinmiş bir kurum olan AFAD;

*“Dünyanın en uzak coğrafyalarında dahi yaşanan afet ve acil durumlara **kayıtsız kalmamış**, kaliteli, profesyonel ve alanında uzman personeli, teknolojik ekipmanı ile Haiti'den Japonya'ya, Şili'den Myanmar'a kadar **yardım elini uzatmış**; Libya, Tunus, Mısır ve Suriye yaşanan toplumsal olaylarda **dünyanın takdirini kazanan** tahliye ve insani yardım operasyonlarını gerçekleştirmiştir(AFAD, 2019a).”*

AFAD şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da donanımlı ve profesyonel ekip ve ekipmanları ve tecrübe edinmiş afet yönetimi politikaları ile afetlerde insani diplomasi aracı olarak Türkiye'nin önemli bir resmi aktörü olmuş ve olmaya devam edecektir. Bütünleşik afet yönetimini esas alan AFAD başkanlığı bir dizi projeyi de gerçekleştirmiş ve Dünya'ya örnek olacak projelere imza atmıştır. Dünya İnsani Zirvesi'ne de hazırlık döneminde Türkiye gönderdiği ve katkılarını sunduğu (DİZTürkiye, 2016b) “Ulusal Tutum Belgesinde” aşağıdaki gelişmiş modellemelerden ve projelerden birçoğunu Dünya'daki bu alandaki uzmanlara ve kuruluşlara duyurusunu yaparak ilgili teknolojinin ve modellerin yaygınlaşması noktasında ön-ayak olmuştur. Bunlar(AFAD, 2019c);

AFAD'ın Projeleri ve Örnek Modelleri

“Bunlar;

- **HF/SSB Telsiz Sistemi Altyapısı**
- **Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi Projesi (AYDES)**
- **Afet Sonrası Anlık Görüntü Aktarımı**
- **AYDES Uzaktan Algılama (UZAL)**
- **AYDES - Kitle Kaynak**

- Kesintisiz ve Güvenli Haberleşme Sistemi
- KBRN Kapasite Geliştirme Projesi
- KBRN Geri Kazanımı Projesi
- Bütünleşik İkaz Alarm Sistemi Projesi (İKAS)
- AB - IPA Kurumsal Kapasite
- ERASMUS +
- AFAD Gönüllülük Projesi
- Deprem Gözlem Ağları
- Derin Kuyu Sismometre Ağı Projesi
- EPOS - Avrupa Yer Gözlemleri Sistemi
- Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği
- Türkiye Deprem Tehlike Haritası
- Ulusal Deprem Araştırma Programı (UDAP)
- Deprem Mobil Uygulaması
- Risk Yönetim Sistemi Oluşturma Projesi
- Türkiye Afet Yönetimi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (TAYSB)
- Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP)

- **Bütünleşik Afet Tehlike Haritalarının Hazırlanması**
- **Afet Risk Azaltma Sistemi (ARAS)**
- **Tehlikeli Madde Taşımacılığına Yönelik Risk Haritaları**
- **Afet Risklerinin Belirlenmesi ve Haritalanması (IPA DRAM)**
- **KAGEP**
- **Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM)**
- **Afete Hazır Türkiye Projesi**
- **Ön Hasar ve Kayıp Tahmin Sistemi**
- **AFM - Afet Farkındalık Merkezi” şeklinde sıralanmaktadır.**

Ayrıca AFAD Başkanlığı yaptığı faaliyetlerinin dökümünü 9 başlık altında özetlemektedir (AFAD, 2019b):

- i. “Afetler Gerçekleşmeden Riskleri Azaltıyoruz
- ii. Afet Eğitimi ile Zihinsel Dönüşüm
- iii. Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi
- iv. Depremleri 7/24 Takip Ediyoruz
- v. Her Koşulda Vatandaşlarımızın Yanındayız
- vi. KBRN Tehlikelerine Karşı Toplumumuzu Hazırlıyoruz
- vii. Yardım Kampanyalarımız Mazlumlara Umut Oluyor
- viii. Dünyanın Vicdanı Olmaya Devam Ediyoruz
- ix. Nüfus Hareketleri”

Bunların her birisi afet yönetim sürecinin önemli birer faaliyet alanı olup aynı zamanda uluslar arası platformda kullanıldığı vakir birer insani diplomasi aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu faaliyetlerden özellikle konumuz doğrultusunda ön plana çıkarabileceğimiz “Yardım Kampanyalarımız Mazlumlara Umut Oluyor” ve “Dünyanın Vicdanı Olmaya Devam Ediyoruz” başlıkları olacaktır. Bu son bölümde araştırmamıza

konu olan Türkiye hangi değerler çerçevesinde bu yardımları yürüttüğüne cevap niteliğinde ilgili başlıkların açıklama metinlerinde şunlara yer verilmektedir:

- **“Yardım Kampanyalarımız Mazlumlara Umut Oluyor”**

- *“Arakan yardım kampanyası*
- *Suriyeli sığınmacılara yardım kampanyası*
- *Batı Balkan ülkeleri sel felaketi yardım kampanyası*
- *Somali ve açlık tehlikesi yaşayan diğer Afrika ülkelerine yardım kampanyası*
- *Myanmar yardım kampanyası”*

- **“Dünyanın Vicdanı Olmaya Devam Ediyoruz”**

“Ülkemiz, yardım bekleyen değil, “yardım beklenen” ülke olmuştur. Son dönemde; sel, kıtlık, kuraklık, yangın, iç karışıklık gibi nedenlerle yardıma ihtiyaç duyan 5 kıtada son 6 yılda 50’yi aşkın ülkeye insani yardımda bulunduk. Arama kurtarma çalışmalarına katıldık. Bu alanda dünyada en başarılı ve öncü ülkeler arasına girmiş bulunmaktayız.”

“Zor durumdaki insanlara ve insanlığa umut olan Türkiye,...”

- **Uluslararası Alanda İşbirlikleri**

- *“2014’te, BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi, Donör Destek Grubu’nun bir üyesi olarak, dünyada insani yardım stratejisinin yönlendirilmesinde söz sahibi olduk.*
- *2015’te ise Avrupa Sivil Koruma Mekanizması’nın bir üyesi olduk.*
- *2017’de Avrupa Afet Risklerinin Azaltılması Forumu (EFDRR) Başkanlığını iki yıllığına devraldık.*
- *22-23 Kasım 2017 tarihleri arasında Bosna Hersek’te düzenlenen Güneydoğu Avrupa Afetlere Hazırlık ve Önleme Girişimi (DPPI SEE) 35. Bölgesel toplantısında ülkemiz 2018 yılı dönem Başkanlığı görevini devraldı.*
- *İnsani yardım alanında vites yükseltmemiz tarihteki ilk Dünya İnsani Zirvesi’nin 2016’da İstanbul’da düzenlenmesini sağladı.*
- *Ülkemiz 2018 yılında Birleşmiş Milletler Filistin Mültecilerine Yardım Ajansı Danışma Kurulu Başkanlığını devraldı” (AFAD, 2019b).*

- **Dünyada “En İyi Kamu Hizmeti”**

- “Afetlerde ve acil durumlarda sağlanan geçici barınma hizmetlerinde yeni bir standart oluşturan AFKEN, 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından **En İyi Kamu Hizmet Ödülü’ne layık görüldü**”(AFAD, 2019b).
- “AFKEN, afetlerden sonra afetzedelerin geçici olarak barındırılmaları için kurulacak konteyner kent ve çadır kent gibi geçici barınma merkezlerine yönelik tüm çalışmaların AFAD merkezinden Coğrafi Bilgi Sistemi altyapısı üzerinden yönetilmesini ve izlenmesini sağlıyor. İstatistiki bilgilerin ve raporların tek bir merkezden elektronik platformda yönetilmesini sağlayan AFKEN, **alanında bir ilk olma özelliğini taşıyor. AFKEN sisteminin yaygınlaştırılması ile barınma merkezlerinin yönetimi ve idaresi kolaylaştırıldı ve tüm barınma merkezlerinde standart bir yönetim modeline geçilmesi sağlandı** (DİZTürkiye, 2016a).”

Birleşmiş Milletler tarafından En İyi Kamu Hizmet Ödülü’ne layık görülmesi Türkiye’nin bu konu hakkındaki hizmet kalitesinin örnek bir konumda olduğunu bir göstergesi olmuştur.

Kamu Diplomasi Kurumu tarafından ifade edildiği üzere AFAD bu konuda Türkiye’nin ortak gücünü onlarca ülkede göstermektedir:

*“Son yıllarda yaptığı **insani yardımlarla tüm dünyanın takdirini kazanan Türkiye, Başbakanlık AFAD koordinasyonunda sadece ulusal düzeyde değil dört kıtada deprem, sel, kuraklık, yangın gibi afetlerle mücadele eden ülkelere yardım eli uzatıyor. Afet yönetimi anlayışını ‘kriz yönetiminden’ ‘risk yönetimi’ne dönüştüren AFAD Türkiye’nin insani yardımlarının Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) koordinasyonunda yapılırken, Türkiye’nin yardım elini uzattığı ülke sayısı 100’ün üzerinde.** (KamuDiplomasiKurumu, 2016)”*

4.2.3. Türkiye Koordinasyon İşbirliği Ajansı Başkanlığı – TİKA, Kurumsal Kimliği ve Faaliyetleri

1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağılması ile beraber birçok devlet bağımsızlığına kavuşmuş ve Türkiye, o günlerde Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Kırgızistandan oluşan Türk Cumhuriyetlerini tanıyan ilk ülke

olmuştur. Aynı dili konuşan ve aynı kültüre sahip bu devletlerin bölgesel olarak güçlenmesi adına bir dizi faaliyete başlayan Türkiye, proaktif bir anlayış ile genç Türk devletlerinin uluslararası toplum tarafından kabul edilmesi noktasında çalışmış ve ilgili kardeş ülkelerde yaşayan soydaşlarımız için sosyal, ekonomik ve kültürel alanda birçok projeyi hayata geçirmiştir. Zamanla yapılan yardımlar uzun vadeli ve kalkınma odaklı işbirliği çalışmalarına dönüşmüş ve buna cevap verecek ilgili dış politikayı ve kalkınma yardımlarını koordine edecek bir kuruluşa ihtiyaç duyulmuştur. 1992 yılında ilk başta Dışişleri Bakanlığına bağlı bir uluslararası teknik yardım teşkilatı şeklinde kurulan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı TİKA daha sonraki yıllar Başbakanlığa bağlanmış ve 2000’li yılların başlarında da çok daha geniş coğrafyalara hizmet verecek şekilde teşkilat yapılanması gerçekleştirilmiştir (İbrahim, 2016; TİKA, 2019a).

1995 yılına kadar kardeş ülkelerde ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetler yürüten TİKA Program Koordinasyon Ofislerinin ilkinin Türkmenistan’da açmış; zamanla Avrasya bölgesinde bulunan ofis sayısını 6’ya çıkarmıştır (TİKA, 2019a).

2000’li yıllarla başlayan süreçte dünyadaki küreselleşmenin etkisi ile dünya bir değişime uğramış ve Türkiye’de bu konuda ortak tarihi mirasa sahip olduğu ata toprakları için yaptıklarını bir yandan devam ettirirken Türk Coğrafyasının önemli bir kesiminin zenginleşmesi, güçlenmesi ve artık yardıma ihtiyaç duyan değil; yardım edecek konuma gelmesiyle beraber TİKA ile omuz omuza ortak projeler uygulamaya ve dünyanın farklı yerlerindeki muhtaç toplumlara ulaşmaya başlamıştır. Bundan sonraki süreç resmi internet sitesinde şu şekilde ifade edilmektedir:

*“Ülkemizin dünyada ve bölgesinde önemli bir aktör haline gelme çabasının bir uzantısı olarak 2000’li yıllardan itibaren dış politika anlayışımız önemli değişimler geçirmiştir. Bu değişim doğrultusunda TİKA faaliyet coğrafyasını genişletmiş; 2002 yılında 12 olan Program Koordinasyon Ofisi sayısını 2011 yılında 25’e, 2012 yılında ise 33’e yükseltmiştir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı **bugün 59 ülkede 61 Program Koordinasyon Ofisi ile 150 ülkede faaliyet göstermektedir.** Ülkemizin izlemiş olduğu aktif ve **ilkeli dış politikaya bağlı olarak çalışma yaptığımız ülkelerin sayısı her geçen gün artmaktadır.** Türkiye, TİKA aracılığı ile dost, kardeş ve akraba ülkelere yönelik olarak **yaptığı çalışmaların temelinde bir “barış kuşağı” oluşturma çabası bulunmaktadır.***

TİKA kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında işbirliği mekanizması görevi yürütmekte; tüm bu aktörleri ortak paydalarda buluşturmakta ve Türkiye’nin kalkınma yardımlarını kayıt altına almaktadır.

2002 yılında ülkemizin kalkınma yardımları 85 Milyon ABD doları iken bu rakam 2017 yılında 8 milyar 120 milyon ABD dolarına yükselmiştir. Aynı zamanda Türkiye dünyada en fazla insani yardım yapan ülkedir.

TİKA, ofislerinin bulunduğu ülkelerle beraber 5 kıtada 150'ye yakın ülkede kalkınma merkezli işbirliği çalışmaları yapılmaktadır.

Ülkemiz TİKA aracılığı ile Pasifik'ten Orta Asya'ya, Ortadoğu ve Afrika'dan Balkanlara, Kafkasya'dan Latin Amerika'ya kadar birçok ülke ile bilgi ve tecrübesini paylaşmaktadır(TİKA, 2019a).”

Türkiye'nin dış politikasının birçok yönde proaktif hale gelmesi ile beraber TİKA Türkiye'nin ortak değerlerine sahip olduğu ülkeler başta olmak üzere birçok bölge ve ülkede Türk dış politikasının uygulayıcı bir aracı haline gelmiş ve zamanla Türkiye'nin önemli bir yumuşak gücü olarak faaliyetlerini sürdürmüş ve nihayetinde Türkiye'nin en önemli resmi İnsani Diplomasi Aktörlerinden biri olmuştur.

TİKA'nın vizyonu, misyonu ve temel değerleri ise şu şekilde ifade edilmektedir:

TİKA'nın Vizyonu; “Kalkınma işbirliğinin tüm alanlarında her türlü araç ve yöntemleri kullanmak suretiyle, bölgesel ve küresel düzeydeki sorunlara, **adalet ve eşitlik çerçevesinde, hızlı ve kalıcı çözümler** sunabilen etkin bir teşkilat olmak”

TİKA'nın Misyonu; “Ülkemizin uluslararası işbirliği faaliyetleri ve kalkınma yardımları çerçevesinde, faaliyette bulunduğumuz ülkelerde, ilgili kuruluşlarla koordinasyon içerisinde, ekonomik, sosyal ve insani kalkınma süreçlerini destekleyecek, **ortak tarihi ve kültürel mirasımızın geleceğe taşınmasını** sağlayacak sürdürülebilir proje ve faaliyetler gerçekleştirmek”

“TİKA'nın Temel Değerleri;

∂ İnsan ve İhtiyaç Odaklılık

∂ Ülke Önceliklerine Uygunluk

∂ Kaliteli Ürün ve Hizmet Sunumu

∂ Tarafsızlık ve Şeffaflık

∂ Katılımcılık

∂ Güvenilirlik

∂ Sonuç Odaklılık

∂ Etkililik, Verimlilik ve Yerindelik

∂ Dış Politika ile Uyumluluk”

15.07.2018 tarihli 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde TİKA'nın görevleri ise şu şekilde belirlenmiştir(Kararnamesi, 2018; TİKA, 2019a):

“a) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve topluluklarla iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkileri karşılıklı kalkınmaya da katkıda

bulunacak şekilde projeler ve faaliyetler temelinde geliştirmek, söz konusu ÷lke ve toplulukların kalkınma hedef ve ihtiyaçlarına uygun işbirliği program ve projelerini hazırlamak veya hazırlatmak, bununla ilgili gerekli düzenlemeleri ve takibi yapmak ve bunların uygulanmasında koordinasyonu sağlamak.

b) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ÷lke ve toplulukların iktisadi gelişim sürecinde ihtiyaç duyacakları ekonomik altyapı araçlarını ve destek programlarını hazırlamak, ekonomik büyüme, yatırım ortamının hazırlanması ve geliştirilmesi, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılması, eğitim seviyesinin yükseltilmesi, iyi yönetim, kadın ve ailenin toplumsal yaşamda ve kalkınmadaki rolü, bilgi teknolojileri transferi, çevre ve doğal kaynakların yönetimi, enerji, altyapı, sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda katkı temin etmek, bu ÷lkelere kurumsal, insan kaynakları ve benzeri alanlarda kapasite geliştirme destekleri sağlamak.

c) Gerektiğinde yabancı ÷lke ve topluluklara yapılacak insani yardım ve teknik desteklerin koordinasyonunu sağlamak.

) Kalkınma alanında ulusal ve yararlanıcı ÷lkelerin kamu kurumları, üniversiteleri, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile işbirliği halinde program, proje ve faaliyetler gerçekleştirmek ve gerektiğinde uzman desteği sağlamak.

d) İşbirliği yapılması hedeflenen ÷lke ve topluluklarda kamu yönetimi, hukuk, eğitim, kültür ve diğer sosyal alanlardaki işbirliğini güçlendirmek amacıyla proje ve programlar hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak, bu ÷lke ve topluluklardan eğitim ve staj amacıyla Türkiye'ye gönderilecek kamu görevlileri ve diğer kişilere burs ve benzeri destek sağlamak.

e) Yurtdışında kültürel işbirliği programları yürütmek ve gerektiğinde Türk kültürüyle ilgili faaliyet gösteren merkezlerle işbirliği yapmak.

f) Kalkınma yardımları ve ÷lkemizin dış yardımlarıyla ilgili uygulama ve teknik koordinasyon ile takibi sağlamak, envanter hazırlamak ve raporlar yayınlamak.

g) Yurtdışında bulunan ortak tarihi, kültürel ve toplumsal mirasın ve değerlerin korunmasına, toplumlar arası önyargıların giderilerek ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik sosyal ve kültürel proje ve çalışmalarını uygulamak.

ğ) Görev alanıyla ilgili olarak uluslararası işbirliğine ilişkin çalışmalarda yer almak ve koordinasyonu sağlamak, gerektiğinde uluslararası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleriyle ortaklaşa projeler yürütmek.

h) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ÷lkelerin yanı sıra, özellikle tarihi, coğrafi, sosyal ve kültürel bağlarımızın bulunduğu ÷lkelere, ilgili ÷lkenin kalkınmışlık düzeyine bakılmaksızın, teknik katkı ve destekte bulunmak ve ortak projelere açık olan tüm ÷lkelerden gelecek talepleri değerlendirmek.

ı) Başkanlığın faaliyetleri kapsamında programa alınacak ÷lke ve topluluklara yönelik işbirliği ve yardım projeleri hakkında Bakanlığa bilgi vermek.

i) Mevzuatla Başkanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak."

Merkezi Başkent Ankara'da bulunan TİKA Başkanlığının, yurt dışında yürüteceği işbirliği faaliyetleri için ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, görev alanına giren ve önceliği olan bölge ÷lkelerinde, Program Koordinasyon Ofisleri ya da İrtibat Ofisleri bulundurmaktadır. Bunlar;

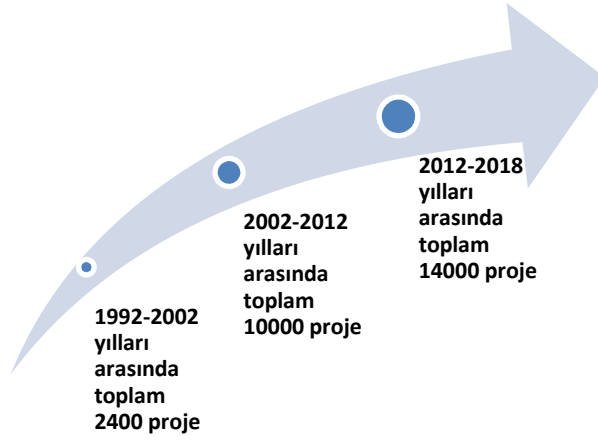
Program Koordinasyon Ofisleri: "Afganistan Kabil, Afganistan Mezar-ı Şerif, Arnavutluk, Azerbaycan, Bangladeş, Bosna Hersek, Cezayir, Cibuti, ad, Etiyopya,

Filipinler, Filistin, Gambiya, Gine, Güney Afrika Cumhuriyeti, Güney Sudan, Gürcistan, Hırvatistan, Irak, İsrail, Kamerun, Karadağ, Kazakistan, Kenya, Kırgızistan, Kolombiya, Komorlar Birliği, Kosova, Libya, Lübnan, Macaristan, Madagaskar, Mali, Makedonya, Meksika, Mısır, Moğolistan, Moldova, Mozambik, Myanmar, Namibya, Nijer, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Romanya, Senegal, Sırbistan, Somali, Sudan, Suriye, Tacikistan, Tanzanya, Tunus, Türkmenistan, Uganda, Ukrayna Kırım, Ukrayna Kiev, Ürdün, Yemen.”

İrtibat Ofisleri: “Afganistan Herat, Filistin Gazze, Yemen Aden, Somali Hargeisa, Libya Bingazi, Sudan Nyala, Sudan Sevakın, Kazakistan Almatı, Pakistan Karaçi”

“Her şey bir tebessüm için” sloganı ile yola çıkan TİKA 2017 yılı Kalkınma Yardımları Raporunda Türkiye’nin geçmiş yıllarına göre geldiği noktayı birçok görsel şema ve grafik ile göstermekte ve ifade edilen görevleri çerçevesinde kamuoyuna farklı lisanlar ile aktarımını sağlamaktadır. Her yıl hazırlayıp yayınladığı kalkınma yardımları raporları ve TİKA faaliyet raporları haricinde insani yardımların birçok farklı teknik konusunda da raporlar hazırlayıp dünya kamuoyuna Türkiye’nin birçok alanındaki insani diplomasi faaliyetlerini duyurmaktadır. Bu faaliyetlerin önemli bir bölümünü de TİKA bizzat kendisi hazırlamış olduğu yüzlerce projeler ile dünyanın dört bir köşesinde açtığı koordinasyon ofisleri ile yapmakta ve yerel halk ile ortak işbirliği içinde kalkınma odaklı birçok uzun soluklu projelere imza atmaktadır.

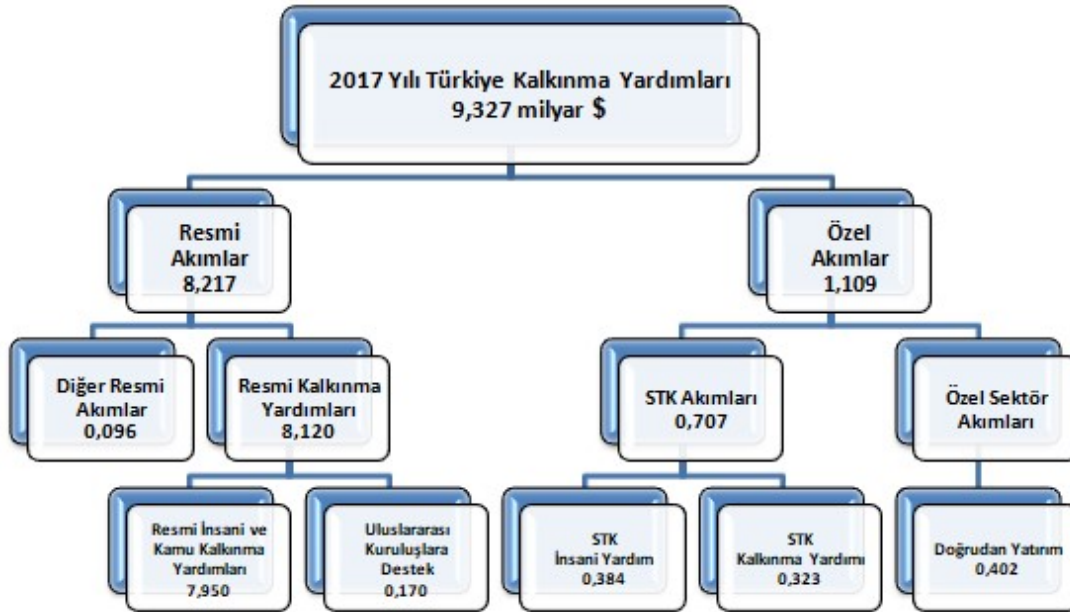
TİKA tarafından yapılan projelerin ve insani yardımların kıtalararası dağılımına bakıldığı vakit; Orta Doğu ve Afrika % 44,49 ile birinci sırada yer alırken Orta Asya ve Kafkaslar (% 26,21) ile Balkanlar ve Doğu Avrupa (% 21,98) sıralamanın sonraki basamaklarını oluşturmaktadır(TİKA, 2018c). **“Vakıf medeniyetinin bir halkası”** olarak kendini tanımlayan TİKA 17 yılda 25 binden fazla dünyanın dört bir tarafında projelerini gerçekleştirmiştir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. TİKA'nın yıllara göre Dünya'da gerçekleştirdiği toplam proje sayıları (TİKA, 2018c)

2017 yılında yapmış olduğu yardımlarının çeşitlerinin sektörel dağılımı ise şu şekildedir: Sosyal Altyapılar ve Hizmetler % 84; Ekonomik Altyapılar ve Hizmetler % 6,67; Üretim Sektörleri % 2,65 ve son olarak Diğer hizmetler % 6,68'dir (TİKA, 2018c).

Kalkınma Yardımlarında TİKA'nın kendi ifadesi ile Türkiye rekor bir artış sağlayarak OECD verilerine göre resmi ve özel akımlarının toplamı 2017 yılında %17'lik bir artış ile 9,359 milyar dolar olarak gerçekleştirilmiştir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Türkiye'nin kalkınma yardımlarının resmi ve özel akımlara (yardımlara) göre dağılımı (TİKA, 2018c)

Türkiye 2017 yılında 8,07 milyar dolar ile dünyada en fazla insani yardım yapan ülke olurken yapılan insani yardımların milli gelire oranı % 0,85 ile birçok gelişmiş ülkeyi geride bırakarak en cömert ülke olmuştur (TİKA, 2018c). Ayrıca 2017 yılında Türkiye insani yardımlarda milli gelire oran bakımından BM'nin kalkınma yardımı hedefi olan %0,7'lik oranını geçerek birçok gelişmiş ülkeyi geride bırakmıştır (TİKA, 2018b). Bu durum ikinci kez gerçekleşmiş ve birçok gelişmiş ülkeyi Türkiye geride bırakmıştır. Türkiye'nin resmi kalkınma yardımlarındaki her senedeki artışı Şekil 4.3 'de verilmektedir.

Şekil 4.3. Türkiye'nin resmi kalkınma yardımlarının yıllara göre dağılımı (TİKA, 2018c)

Türk Tipi Kalkınma Yardım Modeli ile Türkiye birçok sorumluluk anlayışını içeren yeni bir yaklaşım ortaya koymaktadır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Türk Tipi Kalkınma Yardımı Modeli (TİKA, 2018c)

“Bir bebeğin anne karnından başlayarak tüm yaşamı boyunca faydalanabileceği sürdürülebilir projeler ürettiğini” ifade eden TİKA; *“eğitimden sağlığa, tarımdan ekonomik kalkınmaya, kültürel miras projelerinden mesleki eğitim programlarına kadar çok geniş bir alanda projelerini”* Türk Tipi Kalkınma Yardımı modeli anlayışı ile yürütmektedir.

TİKA İnsani Diplomasi alanında yapmış olduğu faaliyet ve projeleri şu şekilde açıklamaktadır:

- *“Tarımsal Kalkınmaya Destek Oluyoruz*
- *Yeni Projelerle Eğitime Öncülük Ediyoruz*
- *Hastaneler İnşa Ediyor Doktorları Eğitiyoruz*
- *Yüzbinlerce İnsana Can Suyu Taşıyoruz*
- *Ortak Tarihimize ve Kültürel Mirasımıza Sahip Çıkıyoruz*
- *Modern Üretim Tesisleri Kuruyoruz*
- ***Tarihi Bağlarımızı Geliştiriyor Kültürel İlişkiler Kuruyoruz***
- *Uluslararası Kalkınma Gündemini Takip Ediyoruz*
- *Çözüm Ortağı Olarak STK’ları Destekliyoruz*
- *Kadınların Toplumsal Hayat İçerisinde Güçlü Şekilde Yer Almalarını Sağlıyoruz*
- ***Terör Mağdurlarının Yanında Yer Alıyoruz***
- *Mesleki Eğitim Projeleriyle Türkiye’nin Tecrübelerini Paylaşıyoruz*
- *Kamu Hizmetlerinin Kalitesini Artırmak için İdari ve Sivil Altyapıları Güçlendiriyoruz*
- *Bugün 59 Ülkedeki 61 Ofisimizle, dünyayı daha iyi bir yer haline getirebilmek için var gücümüzle çalışıyoruz(TİKA, 2018c).”*

Ayrıca TİKA'nın en sonki faaliyet raporunda TİKA'nın Kurumsal SWOT analizi yapılmış ve yayınlanmıştır(TİKA, 2019b):

a. TİKA'nın Üstünlükleri

- *” Mevcut koşullar için yeterli genç, nitelikli ve dinamik insan kaynağının varlığı,*
- *25 yıllık süreç içinde sürekli sahaya iletişim halinde projeler uygulamış, bu bağlamda sahada bilgiye ve iletişim kanallarına sahip tecrübeli personel,*
- *Kurumun ihtiyaç duyduğu yerel-bölgesel dillere, akademik birikime ve saha tecrübesine sahip insan kaynağının sözleşmeli olarak ya da üniversitelerden ve diğer kamu kurumlarından geçici görevlendirme yoluyla istihdam edilebilmesi,*
- *Dışişleri Bakanlığı başta olmak üzere sahada görev yapan Türk misyonlarıyla uyumlu ve koordinasyon halinde çalışabilme,*
- *Çeşitli sektörlerde proje ve faaliyetler uygulamaya imkân veren geniş faaliyet alanı,*
- *Başkanlığın misyonunun gerektirdiği şekilde hızlı ve yerinde karar almayı ve uygulamayı kolaylaştıran küçük ölçekli ve uzmanlığa dayalı teşkilatlanma,*
- *Sahada mukim Program Koordinasyon Ofisleri'nin sunduğu lojistik, insan kaynağı, yerel çalışma ve irtibat ağı imkânı ve hareket kabiliyeti,*
- *Yerel bilgi ve tecrübe ile yerel kurum - kuruluşlar ve makamlar nezdinde kazanılmış itibar ile temsil kabiliyeti,*
- *Teknik işbirliği ve kalkınma yardımlarında ülkemizin yegâne profesyonel kuruluşu olma,*
- *Kamu kurum - kuruluşları ve ulusal STK'lar ile işbirliği içinde proje geliştirme ve uygulama imkanı”.*

b. Zayıflıkları

- *“Dış politikamızın açtığı yeni alanlar ve devletimizin ihtiyaçları doğrultusunda yaşanan hızlı büyümenin getirdiği ilave insan kaynağı, mevzuat düzenlemeleri, bütçe ve lojistik ihtiyaçları,*
- *Sahada talep odaklı, proje temelli ve yerel ihtiyaçlar merkezli çalışma tarzının beraberinde getirdiği planlama ve öngörebilme güçlüğü.”*

c. Fırsatları

- *“Bölgemizdeki ve dünyadaki değişimlerde ülkemizin aktif rol alabilmesi,*
- *Türkiye'nin uluslararası imajı ile TİKA projeleri arasındaki karşılıklı etkileşim,*
- *Ülkemizin ekonomik gücü oranında artan kalkınma yardımı kapasitesi,*
- *Diğer kamu kurum - kuruluşlarında oluşan uluslararası işbirliği kapasitesi,*
- *Dünyada kalkınma işbirliğinin öneminin ve alıcı ülke sayısının artması,*
- *Faaliyet coğrafyasındaki ülkelerin pek çoğu ile ortak kültürel değerlere sahip olunması,*
- *Bilgi teknolojisi ve iletişim imkânlarının gelişmesi,*
- *Son yıllarda TİKA faaliyetleriyle sağlanan olumlu imaj ve görünürlüğün artması.”*

d. Tehditleri

- *” Diğer donör ülke kuruluşlarının geniş imkânları ile rekabet zorluğu,*
- *Alıcı ülkelerin, ihtiyaçlarının büyümesi ve çeşitlenmesiyle artan proje destek talepleri,*
- *Alıcı ülkelerdeki siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar.”*

Bu güçlü yanları ve fırsatları değerlendirerek yürüttüğü projeler ile TİKA, son olarak Türkiye'nin İnsani diplomasisi hakkında genel tanıtıcı katalogunda şu sözlere yer vermektedir:

*“Türkiye'nin tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteleri, yerel yönetimleri ve sivil toplum kuruluşlarının **birikim ve tecrübelerini dünyaya yansıtarak yeni bir insani diplomasinin temellerini atıyoruz.**”*

Diğer taraftan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın **“Devlet ve milletle el ele verip, eğitimden sağlığa, tarımdan ulaştırmaya, güvenlikten idari yapıya kadar ülkeyi baştan sona ayağa kaldıracak çalışmalara devam ediyoruz. Biz yaptığımız işlere Türk Tipi Kalkınma Yardımı Modeli diyoruz.”** söylemi bu konunun dinamiklerini ve tanımını açıklar mahiyettedir. TİKA Koordinatörler Buluşmasında Topkapı Sarayı'nda bulunan ve üzerinde **“Tüm mazlumların sığınağı”** yazan kitabenin hat tablosu şeklinde bir kopyasının devletin zirvesine takdim edilmesi de Türkiye'nin mazlum coğrafyadaki konumunun ve insani diplomasi anlayışının tarihsel ve sanat açısından bir yansıması olarak sunulmuş ve kamuoyuna gösterilmiştir (TİKA, 2019b).

4.2.4. T.C. Dışişleri Bakanlığı

İnsani diplomasi kavramı dünyada ilk defa günyüzüne çıkıp literatürde kendisine yer vermeye başlarken bu konuda Türkiye, 2-7 Ocak 2013 tarihleri arasında “İnsani Diplomasi” temalı “Büyükelçiler Konferansı” düzenlemiştir. Resmi aktörlerden diplomatların devrede olduğu ve bu konu üzerine çalıştığı dünyadaki ilk ulusal düzeydeki toplantılarından biri olan V. Büyükelçiler Konferansı ile Türkiye bu kavrama önemli bazı kazanımlarda sağlamıştır.

Bu toplantı bir ülkenin kendi dış politikası ve ulusal çıkarlarını gözetken ve bunun değerlendirmesini yapan bir konferansı olmasının yanında insanı merkeze alan insani diplomasi noktasında bir ülkenin resmi diplomatlarının düşüncülerini yansıtmaya açısından da önemliydi. Ayrıca hem açılış konuşma metninde hem de sonuç bildirgesinde tespit edildiği üzere insani diplomasinin tüm dünyada yeni yeni ortaya çıktığı zamanlarda Türkiye'nin insani diplomasinin altında yatan dinamiklerin neler olduğuna ve Türkiye'nin bu konudaki insani bakışını gösteren milli değerlerine vurgu yapılmaktadır.

Özet olarak ise sonuç bildirgesinde şunlar ifade edilmektedir (Dışişleri Bakanlığı,

2013):

Resim 4.2. Türkiye'nin İnsani Diplomasi Temalı Büyükelçiler Konferansı

Beşinci Büyükelçiler Konferansı Sonuç Bildirisi

“2008 yılından beri düzenli olarak gerçekleştirilen Büyükelçiler Konferansları bölgemizde ve ötesinde barış ve istikrarın kalıcı kılınmasını hedefleyen çok boyutlu dış politikamızın farklı açılardan ele alınması, geride bırakılan yıl içinde Bakanlığımızca atılan adımların muhasebesinin yapılması ve önümüzdeki dönem için öncelikli hedeflerimizin değerlendirilmesi bakımından önemli bir fırsat teşkil etmektedir.

Bu çerçevede, Konferans vesilesiyle gerçekleştirilen toplantılarda, Türk dış politikasının, ulusal çıkar ve değerlerimizin en etkin şekilde korunması amacıyla, özgüvenli, çok boyutlu ve vizyoner bir anlayışla uygulanmaya devam edileceği ifade edilmiş, bu ilkeler temelinde izlediğimiz aktif dış politikanın ülkemizin 2023 vizyonuna ulaşılmasını sağlayacak en önemli araçlar arasında yer aldığı vurgulanmıştır.

Konferansın bu yılki ana teması "İnsani Diplomasi" olarak belirlenmiştir. Sayın Bakanın açılış konuşmasında belirttiği üzere bu kavram, ülkemizin müşfik ve muktedir karakterini en doğru şekilde ifade ettiği ve dış politikamızın çıkarlarımız ile değerlerimizi bütünleştiren insan odaklı niteliğini yansıttığı için seçilmiştir.

Özellikle yakın çevremizde gerçekleşen tarihi dönüşüm bağlamında, insanı referans alan ve elindeki tüm imkan ve kabiliyetlerini bu doğrultuda kullanma iradesini ortaya koyabilen Türkiye'nin, önümüzdeki dönemde de Suriye'den Afganistan'a, Myanmar'dan Somali'ye kadar uzanan geniş bir coğrafyada insani diplomasiyi etkin ve kararlı bir şekilde uygulamaya devam etmesi gerektiği Konferansın başlıca saptamalarından birini teşkil etmiştir.”

“Konferans boyunca yapılan değerlendirmeler neticesinde, Türkiye'nin gelişen demokrasisi, güçlenen ekonomisi ve aktif dış politikasıyla başta Akdeniz havzası olmak üzere küresel ölçekte aktif, yapıcı ve dinamik bir aktör olarak ön plana çıktığı, bu bağlamda Türkiye'nin artık bölgesinde ve ötesinde meydana gelen gelişmeleri etkileyebilen, yeni dünya düzenine yön veren önde gelen ülkeler arasında yer aldığı bir kez daha teyid edilmiştir.”

Büyükelçiler toplantısının 10.Büyükelçiler Konferansı ise 12-17 Ağustos 2018 tarihinde Ankara’da gerçekleşti.

Resim 4.3. Girişimci ve İnsani Dış Politika Temalı Büyükelçiler Konferansı

Bu seferki konferansın ana teması “**Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Girişimci ve İnsani Dış Politika**” oldu. Böylelikle yeni hükümet sisteminin de dış politikasının ana belirleyici faktörlerinden birinin “İnsani Dış Politika” olduğu vurgusu yapılmıştır.

Ayrıca Dışişleri Bakanlığı Türkiye’de birçok kurum ve kuruluş ile eşgüdümlü olarak faaliyet göstermektedir. Bunlardan bir tanesi de konumuz ile ilgili bir kuruluş olan ve göçmenlere yönelik birçok faaliyetin yürütülmesinde önemli bir konuma gelen Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’dür.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Türkiye’nin İnsani Diplomasisi ve İnsani Yardımları Hakkında bir diğer kuruluş ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü olup bu genel müdürlük Dışişleri Bakanlığı ile koordineli bir şekilde İçişleri Bakanlığı’nın bünyesinde ve denetiminde önemli bir aktör olarak faaliyet göstermektedir.

Türkiye’nin göç alanında daha etkin politikalar yürütebilmek adına birçok düzenlemeye gitmiştir. Bunlar arasında 11.04.2013 tarihinde yayınlanan 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” en önemlilerinden birisidir. Bu kanunla genel müdürlüğün ifadesi ile birçok önemli değişikliklere, teminata ve teşkilatlanmaya gidilmiştir(Müdürlüğü, 2020):

“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, etkin bir iltica ve göç yönetimini sağlam bir yasal zemine oturarak göçmenlerin ve uluslararası koruma arayanların haklarının teminatı olmuştur. Bu Kanunla göçmen ve mülteci haklarının yasal çerçevesi uluslararası standartlara uygun hale getirilmiştir. Bu kanunla ayrıca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 81 ilde, 148 ilçede ve yurtdışında teşkilatlanmayı hedeflemiştir.”

5. TÜRKİYE’NİN İNSANİ DİPLOMASİ AKTÖRLERİNİN ANALİZİ

Bu tez çalışmasının hedefleri ve amaçları kapsamında bu son bölüm hazırlanmıştır. Bu hazırlanan son bölüme geçerken ilk önce çalışmanın ana sorusuna cevap bulmamızı sağlayan çalışma metodundan ve kullanılan materyallerden bahsetmek gerekmektedir.

Materyal Metod

Bu çalışma nitel, kalitatif modelde bir araştırmadır. Bu nitel araştırmada daha çok yaşadığımız dünyanın bir parçasını oluşturan önemli şeyleri tanımlamak için kullanılan “Fenomenolojik kalitatif araştırma modeli” ile kültürleri ve insanları tanımlayabilmek adına coğrafi konum, dini inanışlar, ortak yaşanmış deneyimler, örf ve adetler gibi parametreleri irdeleyen “Etnografik araştırma modeli”nden faydalanarak yapılması öngörülmüştür. Böylelikle Türkiye’nin bu insani yardımdaki mühim rolünün çevresel ve sosyo-kültürel nedenlerini derinlemesine çalışılarak ana temaların ortaya konulması istenmiştir.

Nitel araştırma çerçevesinde gerçekleştirilmiş olan bu araştırmanın bu bölümü dokümantasyon incelemesi yapılarak tamamlanmıştır. Bunun için bu konuda Türkiye’de söz sahibi olan kişi ve kurumların bu konu hakkındaki kamuoyunu bilgilendirdikleri resmi doküman ve video arşiv taraması yapılmıştır. Bu taramada ilgili kurumların ve bu kurumların üst düzey temsilcilerinin afet yönetimi özelinde “insani diplomasi” ve “insani yardım” anahtar kelimeleri kullanılarak Türkiye’nin özellikle bu alanda kendisini daha görünür kıldığı son 10 yılındaki ifadelerine ve kurumsal metinlerine ulaşılarak yapılmıştır.

İlgili kurum ve kuruluşların kurumsal kimliğinden ve faaliyetlerinden ve ilgili üst düzey temsilcilerinin beyanatlarından özellikle bu çalışmada araştırdığımız Türkiye’nin İnsani Diplomasisinin dinamikleri nelerdir? Niçin bu kadar insani yardımda Dünyada öncü konumundadır ve bunun altında yatan değerler nelerdir? sorularının cevapları ilgili metinlerin çözümlemesinden çıkartılacaktır. Metin çözümlemesinde ara ara ilgili sorularımızın cevabı olabilecek ve özellikle bir önceki ana bölümdeki insani diplomasi kavramsal çerçevesinde bahsettiğimiz insani diplomasi sürecini ve araçlarını Türkiye’nin nasıl kullandığı ile ilgili yerler koyu kalın yazı tipinde veya altı çizgili bir şekilde taslak çalışma metninde not edilecektir. Böylelikle daha görünür kılınması sağlanacaktır. Bu metin çözümlemesinde koyu ile belirtilen yerlerden önplanda olanlar analiz edilmek üzere

“ön plana çıkan ifadeler” şeklinde bu bölümde toparlanmış ve numaralandırılmıştır. Devamında ise bu numaralandırılmış metinden yapılacak analiz ile anahtar kelimelere/alt temalara ve ana temalara ulaşılması planlanmıştır. Sonuçta ise bu metin analizinden bir yorumlamaya gidilecektir.

5.1. Kurumların İnsani Diplomasi Alanında Ön Plana Çıkan İfadeleri

Bu bölümde ilk önce yukarıda bahsedildiği üzere ilgili kriterler çerçevesinde seçilen metinlerin kaynakçası verilecektir. Sonrasında ise bu metinlerin çözümlemesinde araştırma sorumuza matuf ön plana çıkan ifadeler toplanmış ve analizi açısından numaralandırılmıştır. Bu analiz çalışması her kurum için ayrı ayrı yapılmış sonrasında anahtar kelimeler/ alt temalar ve ana temalar şeklinde toparlanmıştır. Hangi alt temayı hangi ifadelerin desteklediği ise bir sonraki alt başlıkta detaylıca verilmiştir.

5.1.1. Türk Kızılayı’nın Öne Çıkan İfadeleri

Derlenen videoların, metinlerin, faaliyet raporlarının ve beyanatların kaynakçası şu şekildedir:

(Ajansı, 2016; DİZTürkiye, 2016b; GençKızılay, 2019; Kızılayı, 2016, 2017, 2018a, 2018b, 2018c, 2019a, 2019b, 2019c, 2019d, 2019e, 2019f, 2019g, 2019h; OsmanlıArşiviDaireBaşkanlığı, 2016; Özyurt, 2017; Tüzük, 2009; Yurdakul, 2019)

Bu metinlerden ön plana çıkan ifadeler numaralandırılmış bir şekilde aşağıda verilmektedir:

K1. “İnsan onurunun korunması”nı hedef olarak alması

K2. Temel ilkeler doğrultusunda faaliyetlerini sürdürmesinden:

- a. İnsancıl olarak her nerede olursa olsun insan ızdırabını ulusal ve uluslararası kapasitesi dahilinde önlemek ve dindirmek için gayret sarf etmesi
 - i. insan hayatının, insan onuruna saygı duyulmasının sağlanması
 - ii. karşılıklı anlayışı, dostluğu, işbirliğini ve kalıcı barışı desteklemesi
- b. Ayrım gözetmeden insan ızdırabını, en ivedi ve zaruri ihtiyaçlara öncelik vererek dindirmeye çalışması
- c. Herkesin güvenini kazanmak amacıyla düşmanlıklara taraf olmadan

- d. Bağımsız olarak insancıl faaliyetlerinde kamu otoritelerinin yardımcısı olarak
 - e. Hayır kuruluşu olarak Hizmetlerinde ve insani yardımlarda hiçbir şekilde çıkar gözetmeden gönüllü olarak yapması
 - f. Evrenselliği gözetmesi
- K3. Türkiye'nin doğası, dini, kültürü ve tarihi gereği insanlığa saygı ve yardımı ilke edinmesiyle faaliyet göstermesi
- K4. Dünyanın ilk Kızılay'ı olarak kendisini "Merhamet Çınarı" olarak vasıflandırması
- K5. "İhtiyaç anında dayanışmanın simgesi olması
- K6. İstirap anında eşitliğin simgesi olması
- K7. Savaşın en kızgın anında insancılığın, tarafsızlığın ve barışın simgesi" olarak hareket etmesi
- K8. Kızılay'ın vizyonu gereği; "Türkiye'de ve dünyada, insani yardım hizmetinde model alınmayı" hedefleyerek faaliyet göstermesi
- K9. İnsanların en zor anlarında yanındaki kuruluş olması
- K10. "Kızılay, adaleti temsil ederek insani değerlerin yaygınlaştırılmasıyla kalıcı barışa katkıda bulunma" gayreti
- K11. "Kızılay; varoluş sebebi gereği kalıplardan ve önyargılardan uzak, paylaşımcı" olarak açık iletişim değerini benimsemesi
- K12. Kızılay'ın kendisini "dayanışmanın ve yardımlaşmanın timsali" olarak tanımlaması
- K13. "Tarihi köklerinden ve halkının duyarlılığından beslenmesi"
- K14. "Bağışçılarıyla ortak değerlerde birleşmesi ve birlikte hareket etmesiyle"
- K15. Kızılay mensuplarının "köklerinden aldığı kültür, gelenek ve birikimleriyle hizmetlerini üretmesi"
- K16. "Kendi aralarında da dayanışmaya önem vermesi"
- K17. "Dayanışma" değerini Kızılay; bağlılık, takım ruhu, güven, işbirliği, yardımlaşma ve paylaşım olarak tanımlaması ve bunu kurum içinde kültür haline getirmesi"
- K18. "İnsan onurunun korunmasını her türlü değer üstünde tutmasıyla"
- K19. "Halkının sağduyusunu, vicdanını, hoşgörüsünü, şefkatini ve iyilik severliğini insanlığa hizmete dönüştürmekten haz duyması"

- K20. “İnsan ızdırabını dindirmek için fedakarca hizmet üretmesiyle kendisini "İyilik Dervişleri"” olarak görmesi
- K21. “Kızılaycılık Onuru” değerini Kızılay; İrade ve akılla, Coşku, tutku ve bağlılıkla, Çağdaş, yenilikçi ve fark oluşturarak insanlığa hizmet etmek olarak tanımlaması ve bunu kültür haline getirmesi”
- K22. “Toplumsal dayanışmayı sağlamak, sosyal refahın gelişmesine katkıda bulunmak,
- K23. Türk Kızılay, ülke çapında yaygınlaştırdığı afet müdahale ve afet lojistik sistemleri ile dünyanın en iyi afet örgütlenmelerinden birisi olması
- K24. Diğer taraftan Türk Kızılayı bünyesinde kurduğu “Kızılay Akademisi” ile dönemsel olarak Kış Okulları kurarak lisans ve lisans üstü bireylere insani alanda eğitimler de vermesi
- K25. “Kış Okulu” kapsamında afet yönetimi, insani diplomasi ve insani yardım konularında geniş çerçeveli bir eğitim programı sunması
- K26. “Disiplinler Arası Bir Bakışla İnsani Yardım Çalışmaları” adlı bu tür kış okulları ile insani yardım ve insani diplomasi konularında ilgi duyan paydaşlardan akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllülerinin ve ilgili öğrencilerin buluşturulması
- K27. “İnsan acılarını dindirmeye gayret etmesi”
- K28. “Kızılay 150 yıldır milletimizin yardımlaşma duygusunu bütün dünyaya paylaştı, iyiliğin, yardımlaşmanın amiral gemisi.”
- K29. “Dünyanın çok farklı coğrafyalarında bir taraftan insani yardım faaliyetleriyle, bir taraftan da insani diplomasi faaliyetleriyle dünyadaki çatışmaların oluşturduğu ortamlardan sivillerin etkilenmemesi için elinden gelen çalışmaları yürütmesi”
- K30. “150 yıldır bu merhamet çınarı dünyanın neresinde bir insan ıstırapı varsa dindirmek için koşuşturuyor” olması
- K31. “Uluslararası insani yardım hareketi içerisinde bir model olmaya gayret etmesi”
- K32. “Somut projelerle insanlığın önüne çıkması”
- K33. “İnsani sorunları gündeme getirmeye çalışması”
- K34. “Kızılay ve Kızılhaç hareketini daha fazla görünür kılmak adına”
- K35. “Türk Kızılayı, çatışma çözümleme, insani arabuluculuk, barışın tesis edilmesi, güven artırıcı tedbirler gibi uluslararası insani diplomasi alanında aktör olma” yolunda çalışması
- K36. Yaptığı faaliyetlerin “Nobel’i hak ediyor olduğu” düşüncesi

- K37. Türk Kızılayı operasyonel becerisi, bütçesi itibariyle ilk üçte” olması
- K38. Türkiye'nin insani yardım anlamında bir çok başarı hikayesine sahip olması
- K39. Bir parçası olmaktan gurur duymak
- K40. “Heybemde ahirete götürüp Cenab-ı Hakk'a arz edeceğim bir şey” olarak görülmesi
- K41. “Türkiye'nin dünyada vicdani ve insani alanda yükselen bir itibarının var” olması
- K42. “İnsanımızın hayata bakışı, insani duyarlılığı, yardım etme güdüsü kimi olanaklarla birleşince böyle bir sonuç çıktığına” olan inanç
- K43. “10 yıl önceye göre Türkiye'nin insani yardım yapma oranı 42 kat artması ve dünyadaki 200 devlet arasında en cömert ülke haline getiriyor” olması
- K44. “Dünyada, Türkiye bize de yardım etsin diye bir beklentinin var” olması
- K45. “Beklentileri boşa çıkarmama”
- K46. “Hiçbirimiz bu dünyada tek başına yaşamıyoruz ve kimse de gemisini kurtaran kaptan değil” anlayışı
- K47. “Yaşanan dramlara karşı herkesin ne yapabilirim diye sorması gerekliliğine” olan inanç
- K48. “Herkesin yapabileceği bir şeyinin var”olmasına dair düşünce
- K49. “İnsanların sahipsiz değil duygusunu oluşturduğuna” dair faaliyetlerini anlamlandırması
- K50. “Yalnız Değilsiniz!” sloganını kullanması ve bu alanda faaliyet göstermesi
- K51. “Genel olarak verici bir millet olduğuna ve insanının böyle bir hassasiyetine var” olduğuna dair fikir
- K52. “Bu yaşadığı toprakların ruhundan gelen bir şey” olduğuna olan inanç
- K53. “Afrika ya da Asya ülkesine gidilince masaya "Türkiye olarak ben buraya ne verebilirim" diye oturuluyor” olunması
- K54. “İnsani yardımda Türkiye modelinin böyle bir şey” olduğuna dair kabul
- K55. “Bu vericiliğin kendilerini ayıran en temel fark” olarak görmeleri
- K56. “Türkiye ve Türk halkı deyince mazlumlarda, gelişmiş toplumlarda herkeste Türkiye'nin yardım elini uzatacağı algısının” ve beklentisinin var olduğuna dair gözlemleri
- K57. Beklentilerin “tarihsel bir geçmişinin olduğunun” kabul edilmesi
- K58. “Ayrım gözetmeden muhtaç olan herkese hizmet” sunması

- K59. "Genel olarak Türk Milletinin verici bir mille olduğuna ve bunun yaşanılan toprakların asaletinden gelen bir şey" olduğuna dair olan inanç
- K60. "Yardımlarının hiç unutulmaması"na dair düşünceleri
- K61. "Türkiye'nin yaklaşık 20 yıl önce savaştığı bir ulusa Kızılay aracılığı ile Kurtuluş Gemisi ile Atina'nın Pire Limanı'na defalarca gıda yardımı taşımış" olmasını delil olarak göstermesi
- K62. "Yardım etme güdüsü bu toprakların asaletinden geliyor olması ve Dünyanın da bunu biliyor."olduğuna dair kabul
- K63. "Türk Kızılayı'nın, tarihteki ilk sivil insani yardım kuruluşlarından biri" olduğunu vurgulayarak Türkiye'nin bu konudaki öncülüğüne dikkat çekmesi
- K64. "Türk Milletinde sadaka taşı kültürünün var" olması
- K65. "Geleneklerinden gelen bu değerleri yok sayamama"ları
- K66. "Değerleri ile bir yardım ahlakının inşa edilmesinin gerek" olduğuna dair olan düşünce
- K67. "Şunu hiç unutmamak gerek karşınızdaki bir insan.
- K68. "Yardım yaparken afetzedelerin incinmelerini engelleyecek bir ahlakta" çalışma bilinci
- K69. "Komşusu açken tok yatmayanların varolduğu bir coğrafyada yaşıyor" olmak
- K70. "Kuruluşundan bu yana Türk Kızılayı'nın "Dost - düşman" ayırımı yapmadan" çalışması
- K71. "Türk Kızılayı 1868'de kurulduğu günden beri, ihtiyaç sahibi herkese, Kurum'un en temel değeri olan yardımseverliği yaymak amacıyla ulaşması"
- K72. Nerede olursa olsun "sıkıntıya düşen kişilerin, mazlumların, mağdurların gözlerinin ilk aradığı şeyin Kızılay amblemi olduğuna" dair müşahedeleri
- K73. "Bu hizmetlerle kendi alanında dünyanın önde gelen kuruluşlarından biri olmayı, hatta birincisi olmayı fazlasıyla hak ettiğine" dair düşünce
- K74. Kızılay, arkasına aldığı sağlam inanç ve toplumsal destekle mağdurlara uzanan bir şefkat eli olmanın çok ötesinde bir misyon üstlenmiş durumunda" olması
- K75. Kızılay'ın "insani yardımda bir dünya markası" olduğuna dair olan inanç
- K76. "ihtiyaç sahipleri, afetzedeler, muhtaçlar, mazlumlara, yetimlerin" her gün duacı olduğuna dair temenni
- K77. "dünyadaki ihtiyaç sahiplerinin insanlık onurunu koruduğuna" dair olan hizmet anlayışı

- K78. Muhtaçların “Yüzlerini güldürmek” için
- K79. “Sonuç olarak insanlığa, çıkar gözetmeden hizmet ediliyor” olduğuna
- K80. “Yardımlar sayesinde milyonlarca insanın hayata yeniden bağlandığını, onbinlercesinin ölümün eşiğinden döndüğünü bilmeleri”nden doğan bir gurura sahip olmak
- K81. “İkinci cihan harbinden bu yana yaşamış olunan en büyük insani krizde Türkiye, Anadolu ve Türk milletinin üstüne düşen insanlık, şefkat vazifesini bundan önce yerine getirdiği gibi bugün de yerine getiriyor” olmasına dair düşünce
- K82. “İnsani yardım aktörleri olarak hayatın normale dönmesi için, çadırlarda gözünü açmış bebeklerin geleceğini kurtarabilmek için, bir ulusun, bir toplumun, komşularımızın Çanakkale’de 10 bin şehit vermiş olan Suriyeli dedelerimizin torunlarına destek olmak için” “Şefkat Nöbeti’ni” tutmaları ve vefalı davranmaları
- K83. “Bütün çabalarının insanlık onurunu ayakta tutmak olduğunu” vurgulamaları
- K84. "Her düşeni kaldırmak, her yarayı sarmak, her aç doyurmak, her yerinden edilmiş bir sığınak olmak” için yola çıkıldığına dair olan inanç
- K85. “Mazlumun yanında olmaya gayret etme”
- K86. “Dünyaya insanlık için” ve “onurlu bir insan yaşamının tekrar neşet ettirmek” için var olduklarını bilmeleri

5.1.2. AFAD’ın Öne Çıkan İfadeleri

Derlenen videoların, metinlerin, faaliyet raporlarının ve beyanatların kaynakçası şu şekildedir:

(AFAD, 2015, 2016, 2017, 2018a, 2018b, 2018c, 2019a, 2019b, 2019c, 2019d; Bilden, 2017; DİZTürkiye, 2016a, 2016b; KamuDiplomasiKurumu, 2016)

Bu metinlerden ön plana çıkan ifadeler numaralandırılmış bir şekilde aşağıda verilmektedir:

- A1. Kayıtsız kalmamak
- A2. Yardım elini uzatmak
- A3. Dünyanın takdirini kazanma
- A4. Model olmak, rol model alınmak, yaygınlaşmasına öncü olma
- A5. Sürdürülebilir kalkınmayı esas alma, önemseme

- A6. Etkili ve güvenilir hizmeti esas alma, özen gösterme
- A7. Afetlere dirençli toplum oluşturma gayreti, sevdası
- A8. Beklenmeyene hazırlıklı olma
- A9. Her koşulda muhtacı olanın yanında olma hissi
- A10. Mazlumlara umut olma
- A11. Yardım ılıına sessiz kalmama adına
- A12. Yeniden harekete geçme gayreti
- A13. Dünyanın vicdanı olmaya devam etme isteği
- A14. İnsanlığa umut olma
- A15. İşbirliği içinde olma adına
- A16. En iyi olma isteği
- A17. İlk olma eğilimi
- A18. Uluslar arası alanda örnek alınan ve alınma adına
- A19. İyi bir yönetim ile ilgili yerleri standartlara kavuşturma gayreti
- A20. Standart bir yönetim modeline hedef toplumda oluşturma hedefi
- A21. Başarılı ve öncü ülkeler arasına girme
- A22. Şefkatli bir tesellici olma
- A23. Mazlum ve mağdurlara sıcak bir yuva olma
- A24. Tarihin biçtiği misyon çerçevesinde
- A25. Dün olduğu gibi bugün de yardım elini uzatma adına
- A26. Bayrağımızın gölgesi altına sığınanlara geri çevirmeme adına
- A27. Fiziki sınırlamamızın çok daha ötesine yardım etme azmi
- A28. Tarihin yüce milletimize tevdi ettiği görev bilinci nedeni ile
- A29. Vicdani bir miras olarak görme
- A30. Reddetmeme ve sahiplenme gayreti
- A31. Mazlumlara ve mağdurlara vefa anlayışımızı saygın kılmaya devam ettirme adına
- A32. “Vefalı Türk geldi Yine”yi sürdürme anlayışı
- A33. Ortak çalışarak ortak bir dil oluşturma gayreti
- A34. Türkiye’nin kapasitesini dünya için kullanmaya hazır olma anlayışı
- A35. Takdir kazanan afetlerde mücadele edenlere yardım elini uzatma anlayışı
- A36. Birbirimize ulaşma adına fırsat görme düşüncesi
- A37. İnsani çözüm için gayret gösterme
- A38. İnsani yardım alanında vites yükseltme azmi

- A39. Yardım stratejisinin yönlendirilmesinde söz sahibi olma düşüncesi
A40. Yardım beklenen ülke olma konumu
A41. Kapıların ve kalplerin açık olduğu yönetim anlayışını devam ettirme isteği gereği
A42. Afad'ın dünya'ya örnek, takdir ve takip edilen bir konumda olması

5.1.3. TİKA'nın Öne Çıkan İfadeleri

Derlenen videoların, metinlerin, faaliyet raporlarının ve beyanatların kaynakçası şu şekildedir:

(Çam, 2017a, 2017b; İbrahim, 2016; Kararnamesi, 2018; TİKA, 2017, 2018a, 2018b, 2018c, 2018d, 2018e, 2019a, 2019b)

Bu metinlerden ön plana çıkan ifadeler numaralandırılmış bir şekilde aşağıda verilmektedir:

- T1. Her şey bir tebessüm için
T2. Samimi, koşulsuz, şeffaf ve insan merkezli yaklaşım gereği
T3. Türk tipi Kalkınma Yardım Modeli doğrultusunda hareket etme
T4. Dünya'da ve bölgesinde önemli bir aktör olma çabası
T5. İzlediği aktif ve ilkeli dış politikaya bağlı olma adına
T6. Barış kuşağı oluşturma çabası
T7. Adalet ve eşitlik çerçevesinde hızlı ve kalıcı çözüm sunma gayreti
T8. Ortak tarihi mirasımızı geleceğe taşıma isteği
T9. İnsan ve ihtiyaç odaklı olma anlayışı
T10. Güvenilir olma isteği
T11. Sonuç odaklı olma adına
T12. Yardım pratiğinde sonuca dönük hareket etme azmi
T13. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirebilmek için var gücü ile çalışma
T14. Vakıf medeniyetimizin bir halkası olarak çalışma anlayışı
T15. Terör mağdurlarının yanında yer alma düşüncesi
T16. Tarihi bağlarımızı geliştirebilmek adına
T17. Kültürel ilişkiler kurabilmek adına
T18. Krizlerden zarar görenlere kucak açma
T19. İlkeler doğrultusunda

- T20. Dünya milletlerini destekleme
- T21. Yardımların sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda hareket etme
- T22. Kardeşlik hukukuna uygun olmak adına
- T23. “Faaliyetlerimiz hasbidir, hesabi değildir” anlayışı
- T24. Sömürgeci dünya düzeninin sarsılması ve buna karşın Türk tipi Kalkınma Yardımı modeli
- T25. Tarihin her döneminde ihtiyacı olana elinden geleni yapma geleneğine sahip olması
- T26. Özveri ve aynı duruş ile yardımseverlik
- T27. Milletimizin güçlü desteği
- T28. Gönül coğrafyasına destek
- T29. Türkiye’nin bu alanda bir marka olması hasebiyle
- T30. Milletimizin cömertliği
- T31. Milletimizin gönlünde destek isteyeneye destek olma kültürü
- T32. Milletimizin destekleyici kurumlara hürmeti
- T33. Köklü geçmişi
- T34. Omuzlara yüklenen sorumluluk bilinci
- T35. Cihan-penah mefkuresinin gereği
- T36. Adaleti, vicdanı ve hakkaniyeti savunmasında muktedir ve gönüllü olması
- T37. Dünyanın vicdanı olma yolunda ilerleme
- T38. Yardım isteyenin yardımına koşma gayreti
- T39. Gücü tükenenin yanında olma kültürü
- T40. Devraldığı yardımseverlik mirası
- T41. Herkese yardım elini uzatma mefkuresi
- T42. Dünyanın vicdanı olması
- T43. Fedakâr çalışma bilinci
- T44. Sefalet ve korku çılgılığının dayanılmaz durumuna kulak verme
- T45. “İnsan olma”nın gereği ile hareket etme
- T46. Mazlumların sesine kulak verme
- T47. Duyarlı Devlet gereğince
- T48. İhtiyacı olanlara yardım etme çırpınışı
- T49. Çözümüne yönelik yüksek ahlaklı duruşa sahip olma
- T50. Dünyayı daha iyi tahlil etme ve gözlemlene yeteneğine sahip olmasıyla

- T51. Dirençli bir toplum ve olgunluğa erişmiş bir devlet olmasıyla
- T52. İnsani diplomasideki gücü nedeniyle
- T53. Projelerini yoğunlaştırmasıyla
- T54. Tarihi mirasa sahip çıkma gayreti
- T55. Mevcut şartları ve konumu kalıcı şekilde güçlendirme arzusu
- T56. Temel altyapıların desteklenmesi gayretinde olması
- T57. Diğer milletler indinde güvenilir olması hasebiyle
- T58. Yardım izni verilen tek kuruluş olması nedeni ile
- T59. Gidilen yerlerde memnuniyetle karşılanması
- T60. Hükümetlerin itimadı
- T61. Etkin bir diplomasiye sahip olması
- T62. Güçlünün masasında mazlumun hakkını koruyabilmesi
- T63. Kalıcı barış adına masaya oturabilmesi
- T64. Aktif şekilde çözüm üretici olması
- T65. Sürdürdüğü başarının devamı için
- T66. Dünyanın karanlık tablosunun aydınabilmesi adına
- T67. İmkanlarını seferber etme anlayışı
- T68. Yardım etme misyonuna bağlılığın gereği
- T69. Dünyaya ulaşan yardım eli olabilme düşüncesi
- T70. En cömert ülke olma durumu
- T71. Dünyanın dört bir yanına ulaşma gayreti
- T72. Dünyanın vicdanı olmasıyla
- T73. İnsani sorumluluğu omuzlarında ağır bir şekilde hissetmesi
- T74. Sorumluluk bilinci
- T75. Nitelikli çalışanı ile hızlı ve etkin çözüm sunabilmesiyle
- T76. Sürdürülebilir bir kalkınma anlayışı
- T77. Toplumların kendilerine yetmesini sağlama hedefi
- T78. Tüm mazlumların sığınağı olması hasebiyle
- T79. Devletin ve milletin el ele vermesiyle
- T80. Türk tipi kalkınma yardımı modeli ile ülkeleri baştan sona ayağa kaldırma anlayışı
- T81. Girişimci ve insani dış politikasının yansıması
- T82. Yardım elini uzatmak esasına bağlılık

- T83. Kalkınma işbirliği anlayışı gereği
- T84. Köklü geçmişinden ötürü
- T85. Devlet felsefesi gereği
- T86. Kadim bir medeniyet tecrübesine sahip olması
- T87. Kültürel değerlerinden beslenmesi
- T88. Krizlere yüksek duyarlılık göstermesi
- T89. Yereldeki ihtiyaçlara çözümler üretme gayreti
- T90. Geleceğe en büyük yatırım olarak görme
- T91. İnsanlara mesleki eğitim ile terörden koruma düşüncesi
- T92. En değerli şeyin insan hayatı olduğu bilincine sahip olması
- T93. Ülkenin en büyük sermayesi olan beşeri sermayeyi koruma gayreti
- T94. Aile, kadın ve çocuk sağlığına özel önem vermesi hasebiyle
- T95. Ekonomik ve sosyal hayatın dengesini gözetmesi
- T96. Kuraklık, açlık ve yoksulluk ile mücadele etme isteği
- T97. Ülkelerin uluslar arası sömürü düzeninden kurtulabilmesi adına
- T98. Çıkış yolları bulabilmesi adına, kazan kazan ilkesini gözetme
- T99. Dünyanın gelecek nesillere teslim edeceğimiz bir emanet şuuruyla
- T100. Doğayı koruyarak kalkınmayı sürdürebilir kılma anlayışı
- T101. Ortak geçmişe sahip çıkarak ortak bir gelecek kurma adına
- T102. Afetlerde normalleşme sürecini hızlandırma adına
- T103. Şeffaflık ve adalet ilkesine sadakat adına
- T104. Terörle mücadelede kapasite gelişimine katkı sunma
- T105. Yardım taahhütlerimizi yerine getirme bilinci
- T106. Ülkemizin uluslararası etkinliğine önem verilmesi
- T107. Sorunların çözümüne gayret edilmesi
- T108. Batının sadece söyleminde kaldığı değerlere Türkiye kendi ruhu ile hayat verme gayreti
- T109. Sabırla medeniyet yürüyüşüne devam etme gayreti
- T110. Tüm kurumları ile insani diplomaside kökleşme azmi ve isteği
- T111. Cömerlik dersini dünyaya fiiliyatıyla gösterme durumu
- T112. Ülkemize itimadın ve teveccühün ziyade olması
- T113. Dünya 5'ten büyüktür söylemine destek gereği
- T114. Sömürge geçmişine sahip olmaması ve yerel makamların itimadı

- T115. Uluslar arası işbirliği kapasitesinin yüksek olması
- T116. Dünya İnsani Zirvesine ev sahipliği yapmasından ötürü
- T117. Dünyanın kötü bir imtihan verme durumunun Türkiye’yi gayrete getirmesi
- T118. Yeterli dinamik bir kadroya sahip olması
- T119. İyi bir teşkilatının olması
- T120. Uyumlu ve koordineli bir şekilde çalışabilmesi
- T121. İrtibat ağının kuvvetli olması
- T122. Hareket kabiliyetinin yüksek olması
- T123. Türkiye’nin dünyada olumlu bir imajının olması
- T124. Değişimlerde aktif rol alabilmesi
- T125. Olumlu ve güvenilir bir imaj sergilemesi
- T126. Yerel makamların itimadı
- T127. Ortak kültürel değerlere sahip olması
- T128. Ekonomik güce sahip olması
- T129. Uluslar arası işbirliği kapasitesinin yüksek olması

5.1.4. T.C. Dışişleri Bakanlığı’nın Öne Çıkan İfadeleri

Derlenen videoların, metinlerin, faaliyet raporlarının ve beyanatların kaynakçası şu şekildedir:

(Çavuşoğlu, 2018; Davutoğlu, 2013a; Dışişleri Bakanlığı, 2013, 2018, 2019a, 2019b, 2019c)

Bu metinlerden ön plana çıkan ifadeler numaralandırılmış bir şekilde aşağıda verilmektedir:

- D1. Devlet geleneği
- D2. Çok güçlü ve köklü geleneklere sahip olma
- D3. Zamana intibak etme geleneği
- D4. Tarihin akışına yön verme iradesi
- D5. Köklü tarihimizin bir sonucu olarak
- D6. Yüzyılların oluşturduğu süreçleri takip eden bir birikime sahip olması
- D7. Tarihin öznesi olma iradesini göstermesiyle
- D8. Tarihe intibak etme iradesinin yansımasıyla

- D9. Tarihin akışını şekillendirme anlayışı
- D10. Tarihin öznesi olarak tarihi akışa ağırlığını koyma adına
- D11. Aktif bir dış politika gereği
- D12. Türk Diplomasisinin farklı bir seyir gösterdiğini gösterme
- D13. Alışkanlıkları yıkma, ezberleri bozma anlayışı
- D14. Efsane olma
- D15. Farklılaştıran hamlelerin insani ağırlıklı hamleler olması
- D16. Sathı diplomasiyi tüm dünya ve insanlık alma anlayışının gereği
- D17. İnsani diplomasinin aktif yürütüldüğü ülkelerde “Her konu önce bizden sorulacak” anlayışı
- D18. Tarihi bilince sahip olması
- D19. “Atıl oturamayız” bilinci
- D20. Bir insanlık vicdanı oluşmuşsa Türkiye’nin sessiz kalamaması
- D21. İnsana değmeyen, insani özü taşımayan, insan vicdanına hitap etmeyen hiçbir diplomasinin kalıcı olamayacağına olan inanç
- D22. İnsanlık vicdanına ait olma duygusu
- D23. O vicdana hitap etme gayesi
- D24. Türk bayrağının vicdanın sembolu olarak dalgalanması
- D25. Krizlere çözüm bulma çabası
- D26. Bütün insanlığı kuşatma ülküsü
- D27. İnsanlığın zihinlerini ve vicdanını meşgul edene sahiplenme duygusu
- D28. Her bir insanın onurunu koruma anlayışı
- D29. Bütün insanlığın geleceğini ilgilendiren yeni bir diplomasi dili adına
- D30. Yeni diplomasi dilini geliştirme ihtiyacına olan inanç
- D31. Bu dile öncülük etme gayesi
- D32. Müşfik ve muktedir bir Türkiye adına
- D33. Vicdanlı ve güçlü bir devlet aygıtı olarak hareket etme bilinci
- D34. Kudret ile şefkatin bir arada olduğu bir devlet anlayışı
- D35. Zulumden ve acziyetten uzak bir insani diplomasi yaklaşımı
- D36. Kendi insanın gittiği yer kadar değer üretmesi anlayışı
- D37. Kriz bölgelerindeki örnek tutumu
- D38. “Türk milleti kendine yakışanı yaptı” görüşü
- D39. Evimizde ağırlama ahlakı

- D40. Aman için kapısına geleni kapıyı kapatmama anlayışı
- D41. T.C.'nin gelenekler üzerine kurulmuş olması
- D42. Gelenekleri güçlendirme gereği ve gayesi
- D43. Vatandaşlarının gösterdiği alicenaplık gereği hareket
- D44. Teşekkürü bir borç olarak beklememe ahlakı
- D45. Mülteciler politikasının dünyaya örnek bir başarı hikayesine sahip olması
- D46. Mülteci kamplarının görülmemiş bir insani ortama sahip olması
- D47. Mültecileri kendi insanı gibi görme anlayışı ve bakışı
- D48. Ülkelerin bütünlüğünü ve bölünmezliğini ilke edinmesi
- D49. Sınırlara saygı göstermesi
- D50. “Bir tek insanın parmağına diken batsa, o diken yüreğinde hissetmesi”nin gereği
- D51. Van ile Halep arasında insani mülahazalarda bir fark görmemesi ve gözetmemesi
- D52. Vatandaşları ve tarihdaşları arasında bir fark görmemesi
- D53. Krizler başladığında ilk ve en aktif diplomat olma gayreti
- D54. Bir zulme ve insanlık trajedesine yardımda bulunma gayreti
- D55. Evrensel olarak sahip çıkılmasının ihtiyacını bilmesi
- D56. Geçmişte yanında bulunanlara vefasızlık gösterememesi
- D57. Milletine vefasızlığın yakışmaması
- D58. Uluslar arası arenada insani sahiplenme ve öncülüğü yapma düşüncesi
- D59. “Bu ülkenin diplomatı olmanın zorunluluğu” gereği ve sonucu
- D60. Tarihin ve vicdanın dışında kalamaması
- D61. Arabuluculuk yaklaşımı
- D62. Medeniyetler ittifakı gereği
- D63. İnsiyatifi başlatan olma kültürü
- D64. İstanbul’da arabuluculuk ve barış merkezi kurulması
- D65. İnsani diplomasinin başşehri yapma anlayışı
- D66. Bütün barış süreçlerine katkı sunma isteği
- D67. Alınan net insani tutum
- D68. Geçiş süreçlerinin kansız olması arzusu ve çabası
- D69. 400 yıllık Ortadoğu’yu savaşız idare etme tecrübesi
- D70. Vicdanının ve stratejisinin gereğini yapma
- D71. “Halkın yanında yer alma” görev bilinci
- D72. Devlet geleneğinde ve literatüründe ayırım yapmama anlayışı

- D73. Ortak tarihi mirası
- D74. Komşuluk anlayışı
- D75. Hz. Mevlananın felsefesiyle insani diplomasiye metafizik boyutu ile ele alması
- D76. Gerilimi azaltmaya çalışan bir insani diplomasi anlayışı
- D77. Afrikadaki tüm ülkelerde temsilciliği olan tek ülke olması gereği ve sonucu
- D78. Güçlü bir bakanlık ve etkin bir performans ile
- D79. Siyasi iradede süreklilik ve desteğin sonucu
- D80. Kurumlar arası koordinasyona ve stratejisine sahip olması
- D81. Gerçek gücünü ve hesap merciini sebepler tahtında kendi halkını bilmesi
- D82. Halkını ve tarihini dış politikanın zembereği olarak görmesi
- D83. “Tarihin öznesi olmaktan gelen” özgüvene dayalı hareket etmesi
- D84. Gücünün yeteceğine olan inancı
- D85. Zihni bir yenilenme bilinci içinde çalışma
- D86. Aile gibi ekip bilincini güçlendirme stratejisi
- D87. Tarihin hızlı akışına doğru cevaplar üretme çabası içinde olması
- D88. T.C.’nin müşfik ve muktedir bir karaktere sahip olması
- D89. Çıkarları ve değerlerini bütünleştiren bir dış politika anlayışı
- D90. Algı operasyonları ve kampanyalar ile mücadele kabiliyeti
- D91. Kalkınma hedeflerine ulaşma gayreti
- D92. Mazlumların sesi olması
- D93. Arabuluculukta küresel ve öncü rolünü sürdürme yaklaşımı
- D94. Yumuşak gücünü artırması
- D95. Küresel kurumlardaki temsil düzeyini yükseltme çabası
- D96. Umut veren bir dünya yolunda insiyatif sahibi olması
- D97. Sürdürülebilir kalkınma hamleleri ile uğraşma isteği
- D98. Dünya beşten büyüktür ama insanlık birdir, tektir mefkuresi
- D99. Daha adil, daha barışçıl, daha insani bir düzen için çalışması
- D100. Büyük uzlaşılar ve köklü değişiklikler isteği
- D101. Dünyanın insanı yücelten devletleri koruyan güçlü bir sisteme ihtiyacını görmesi
- D102. Birlikte çalışma bilinci
- D103. İnsanlığı bir bütün olarak görmesi ve bilmesi
- D104. Yaratılanı yaratandan ötürü seven bir yaklaşımı benimsemesi
- D105. Her politikasını insanlığın ve canlıların hizmetine göre şekillendiren

- D106. Vicdan sahibi bir milli kültüre ve temsilcilere sahip olması
- D107. Bu anlayış ile insani yardımlarda dünyada bir numaraya yerleşmesi
- D108. İnsanlığın barış, huzur, güvenlik ve refahını sağlama bilinci
- D109. En fazla sığınmacıya ev sahipliği yapması ve koruma sağlaması
- D110. Güçlünün değil haklının; zalimin değil mazlumun yanında saf tutan bir milletin dış politikasını yürütmesi
- D111. İnsani yardımda birinciliği üstlenmesinde evrensel değerleri savunan bir dış politikaya sahip olması
- D112. İnsanı referans alan bir dış politika sürdürmesi
- D113. Elindeki imkan ve kabiliyetleri bu yolda kullanma iradesi
- D114. Bu iradeyi etkin ve kararlı bir şekilde devam ettirme anlayışı
- D115. Dünya düzenine yön veren bir ülke olması ve teyit ettirmesi
- D116. Girişimci ve insani dış politika anlayışı
- D117. Fırat kalkanı, Zeytin dalı harekâtı, Astana süreci ve Münbiç yol haritası gibi etkin süreçleri girişimci insani müdahale kapsamında sürdürmesi
- D118. Tüm bu sürecin parçalarını akılcı ve birbirini tamamlar bir diplomasi ile yürütmesi
- D119. Çevresinin zayıf, kırılgan ve fakir olması
- D120. Dış politikanın bir milletin aynası olma anlayışı
- D121. Halkının girişimci ruhunu ve insancıl vicdani kültürünü yansıtan bir dış politikaya sahip olması
- D122. Yerli ve milli bir dış politika yaklaşımı
- D123. Kalkınma ile barışı birlikte düşünen bir diplomasiye sahip olması
- D124. İnsani ve vicdani bir yaklaşımı benimsemesi
- D125. Uluslar arası işbirliğini güçlendirme adına adım atması
- D126. İstikrar tesisi ve hakların korunması için çalışmalarını sürdürmesi
- D127. Kırılgan bir dünyadan dayanıklı bir dünyaya geçişi işbirliğinde görmesi
- D128. Türkiye'nin insani diplomasinin her konusunda bir söylenecek sözünün olması
- D129. "Dış politikayı hassas bir terazi ile tartıyoruz" mefkuresi
- D130. Milli değerleri temel alan bir yaklaşımı sunması
- D131. Yurtta ve Dünyada barış ilkesini hayata taşıması
- D132. Halkının girişimci ruhunu ve insani vicdani kültürünü yansıtan bir diplomasi sunması

- D133. İnsani faciaları önleyen ve mutabakatları ayarlayan bir dış politika yürütmesi
- D134. Milli ve yerli bir diplomasi ortaya koyması
- D135. Küresel bir markaya dönüşen arabuluculuk faaliyetlerine öncülük etmesi
- D136. Hem girişimci anlayışı hem de insani duruşla ile küresel işbirliğini artırması
- D137. Kriz yönetimi ve istikrarın güçlendirilmesi için çalışması
- D138. Çok taraflı platformlarda meselelerin çözümü için kararlı tutumu
- D139. Sorunların, çatışmaların önlenmesi ve barış içinde çözümüne önem vermesi
- D140. Barış için arabuluculuk ve ve medeniyetler ittifakı girişimlerinin kurulmasına öncülük etmesi
- D141. Arabuluculuk kapasitesinin güçlenmesi için öncü rol alması
- D142. Üç adet farklı uluslar arası kuruluşta arabuluculuk dostlar grubuna eş başkanlık eden tek ülke olması
- D143. İnisiyatif alan girişimci dış politikanın insani boyutta da kendisini göstermesi
- D144. Kalkınma yardımları ve insani yardımları coğrafya farkı gözetmeksizin sürdürmesi
- D145. 241 dış temsilcilik ile dünyada en geniş temsil ağına sahip ilk beş ülke arasında olması
- D146. Türkiye'deki yabancı temsilcilik sayısının 273' e ulaşması
- D147. Güçlü bir Türkiye'nin çevresi için de huzur, barış, istikrar ve refahın güvencesi olması anlayışı
- D148. Türkiye'nin uluslar arası toplumdaki öncü rolüne uyumlu görünürlüğünü artırma ve imajını kuvvetlendirme yaklaşımı
- D149. Gelecek nesillere güven duyabilecekleri bir huzur ve gelişme ortamını sunma arzusu
- D150. Terörle mücadele küresel forumuna aktif katkı sunması
- D151. Çevresindeki olumsuzluklardan doğrudan etkilenen Türkiye'nin arabuluculuk ve kolaylaştırıcılık çalışmaları
- D152. Bölgesi ve ötesinde istikrar, güvenlik ve refah alanları oluşturmaya yönelik kapsamlı politika yürütmesi
- D153. Sürdürülebilir bir insani kalkınma tedbirini öncelemesi
- D154. Arabuluculuk konusundaki etkin tutumu
- D155. Girişimci ve insani dış politika vizyonu
- D156. Küresel sorunlara sessiz kalmama

- D157. Çatışmaların önlenmesi, çözümü ve insani felaketleri sonlandırma gayreti
- D158. Arabuluculuk faaliyetlerine yönelik ilgi, farkındalık ve desteği canlı tutmak ve kapasite ve norm geliştirme adına faaliyetler
- D159. Uluslar arası arabuluculuk konferans serisi ve barış için arabuluculuk sertifika programını içeren kapsamlı faaliyetler yürütmesi
- D160. Türk halkının insani yardımlar konusunda tarihinden ve kültüründen kaynaklanan güçlü bir geleneğe sahip olması
- D161. Zor durumda kalan ülkelere yardımda bulunmayı insani bir görev olarak görmesi
- D162. Irk, dil, din, cinsiyet farkı gözetmeksizin ihtiyaç duyulan yere gitmesi ve yardımı ulaştırmaya gayret etmesi
- D163. Uluslar arası işbirliğini gözetmesi
- D164. En büyük donör ülke konumuna gelmesi
- D165. Dünyanın en cömert ülkesi olması
- D166. Uluslar arası insani hukuktan kaynaklanan yükümlülükleri çerçevesinde açık kapı politikasına devam etmesi
- D167. Zorla geri göndermeme ve sınırdan geri çevirmeme ilkelerini titizlikle uygulaması
- D168. Ayrım gözetmeksizin geçici koruma sağlamayı sürdürmesi
- D169. Uluslar arası kuruluşların insani yardım sevkیاتlarına destekçi olması
- D170. İnsani faaliyetlerinin birçok afet türü ve insani krizlerde yardım operasyonları ile başı çekmesi
- D171. İnsani yardım konusunda tecrübesi ışığında küresel çıkmazların ve tikanıklıkların aşılmasına destek vermesi
- D172. Daha adil ve etkin bir sistemin inşasına yönelik arzusu ve desteği
- D173. Sorunların çözümüne yönelik önerileri geniş platformlarda sunma kabiliyeti
- D174. En fazla ülkenin katılımının sağlandığı bir BM toplantısına ev sahipliği yapması
- D175. Verilen taahhütlerin hayata geçirilmesinde rol almaya devam etmekte oluşu ve isteği

5.1.5. En Üst Düzey Makamların Öne Çıkan İfadeleri

Derlenen videoların, metinlerin, faaliyet raporlarının ve beyanatların kaynakçası şu şekildedir:

(Ajansı, 2018; Cumhuriyet, 2016; "Dünya İnsani Zirvesi," 2016; C. R. T. Erdoğan, 2016, 2019; E. Erdoğan, 2017; R. T. Erdoğan, 2014, 2015, 2016, 2018; Kurtoğlu, 2017; TCCB, 2014, 2016; Yıldırım, 2018)

Bu metinlerden ön plana çıkan ifadeler numaralandırılmış bir şekilde aşağıda verilmektedir:

- M1. Türkiye'nin samimi duruşu
- M2. En az gelişmiş ülkelere özel olarak yönelme gayreti
- M3. Müslüman – gayri Müslim ayrımı gözetmemek adına
- M4. Balık tutmasını öğretme anlayışı
- M5. Çıkar amaçlı bir kurum asla olunmaması
- M6. Yepyeni bir kalkınma yardımı modeli ortaya koyması
- M7. Yardım çağrısına kulak verme
- M8. Krizleri seyretmeyerek yerimizi alma gayreti
- M9. Kolları sıvama özverisi
- M10. Devlet millet el ele vermesi
- M11. Türk tipi yardım modeline sahip olması
- M12. Yardımlara kendi sıkıntılarına rağmen devam etme azmi
- M13. Sağ elin verdiği sol elin görmediği bir yardım anlayışı ile
- M14. İstismar ve istiskal etmeden yardım etme bilinci
- M15. Sorunları dünya gündemine alarak hareket etme
- M16. Farkındalık oluşturma gayesi
- M17. Taahhütlerimizi yerine getirme bilinci
- M18. Kazandıkça tüm mazlum ve mağdurlarla paylaşma özelliği
- M19. Gönüllere girme isteği
- M20. "Allah için yapma" kültürü
- M21. İnsani mülahazalar ile insani yardımı devam ettirme azmi
- M22. Vicdani sorumluluğumuzun yeri gereği
- M23. Büyük bir özveri ile

- M24. Sorumluluklarını akıllarından çıkarmaması
- M25. Acıyı yakından görme
- M26. İnsani dramların çağdaşı olma
- M27. Kalıcı çözüm sunma isteği
- M28. Herkesin sorumluluğu
- M29. Duyarlı bir toplum olma gereği
- M30. Acının sesinin yüreklerde yankılanması
- M31. Dünyanın vicdanı olarak kalma kararlılığı
- M32. Ülkelerin bağımlılığını ortadan kaldırma isteği
- M33. İnsan onurunu korumak amacıyla
- M34. Uluslar arası toplumun yükümlülükleri
- M35. En temel insani hakların ihlali ve mahrumiyetine göz yummama
- M36. Destek verme ve yapıcı girişimlerde bulunma isteği
- M37. Huzurun hakim olması için
- M38. Üzerine düşen vazifeyi yerine getirme düşüncesi
- M39. Medeniyetler ittifakı gereği
- M40. Barış için arabuluculuk rolü gereği
- M41. Kardeşimize ev sahipliği yapma isteği
- M42. Mazlumlarla dayanışma içinde olma gayreti
- M43. Zulme, haksızlığa ve hukuksuzluğa karşı çıkma
- M44. Mazlumların sesi olma geleneği
- M45. İnsanlığın vicdanı olmaya devam etme azmi
- M46. Dünyadaki adaletsizlikleri açık yüreklilik ile ifade etme gayreti
- M47. Hayatlarını normal bir şekilde sürdürmeleri için
- M48. Ahlakımızın gereği
- M49. Feryatlara kulak tıkayamama
- M50. Onurlu duruşun bedelini ödemeye hazır olma
- M51. Sırtını dönmek bilinci ile
- M52. Huzur içinde hayatlarını sürdürme
- M53. Tarihi mirası sürdürme azmi
- M54. Tarihin her döneminde can ve mal tehditlerine boyun eğmeme anlayışı
- M55. Kendi evlerine dönmesine yardımcı olma anlayışı
- M56. Gönül sınırlamamızın geniş olması

- M57. Müslümanlara sahip çıkan Türkiye
- M58. Mahzun olunmasına ve zulüm görmesine seyirci kalamama
- M59. Sığınanlar ile ensar muhacir anlayışı ile yaklaşma
- M60. İhtiyaç sahiplerini gözetten bir aziz millete sahip olma
- M61. Zorluk çekenlere yardım elini uzatma geleneği
- M62. Olup bitene kayıtsız kalmama
- M63. Yüz milyonlarca kardeşin duasını alma
- M64. Sınırsız bir coğrafyanın umudu olma
- M65. İnsanlığın yaralarını sarma gayreti
- M66. Dertlerine derman olma isteği
- M67. Kimsenin sınırlarına göz koymama yaklaşımı
- M68. Tarih boyunca mazlumun yanında zalimin karşısında durma anlayışı
- M69. Yükselen çılgınlıkların yürekleri dağlaması sebebiyle
- M70. Katliamlar karşısında sessiz kalmama gayreti
- M71. Her zaman haktan, adaletten ve barıştan yana olma kültürü
- M72. Kendi için istediğini başkası için isteme ahlakı
- M73. Bölgesinde huzur, refah, barış ve demokrasi talebine cevap verme gayreti
- M74. Vurdumduymaz bir ülke olmama amacı ile
- M75. Barışı, kardeşliği birlikte inşa etme isteği
- M76. Tarihi derinliği ve birikiminin farkına varması
- M77. Sorumluluğumuz bilinci
- M78. Şefkat kollarını açarak hareket etme anlayışı
- M79. Kucaklamak adına
- M80. Oraları görmek ve sorumluluğun büyüklüğünü idrak etmek
- M81. Değerler silsilemiz gereği
- M82. Medeniyetimizdeki “Veren el, alan elden hayırlıdır” bilinci ile hareket edilmesi
- M83. Vicdan gereği kapılarımızı açık tutuyoruz
- M84. Kardeşlerimizle kucaklaşma çabası
- M85. Tertemiz bir sicil ile yardım edilecek coğrafyaya gidilebilmesi
- M86. Tarihimizin ve kültürümüzün işareti ile
- M87. İlkeli bir tutum sürdürmekte kararlı olma
- M88. Sadece Allah için yapma
- M89. Saygı ve dayanışma temelini gözetme

- M90. Vicdanlı olmanın gereği
- M91. Empati kurabilme
- M92. Sınır güvenliğini vatandaşlarımızın emniyetini ve komşularımızın huzurunu sağlama gayreti
- M93. Şhadete koşabilme
- M94. Çevreye ve sivillere zarar vermeden hareketin sadece teröristlere olması ve bu konuda hassasiyet gözetebilme
- M95. Bu konuda pişmanlığın olmaması (sıfır sivil zayıat)
- M96. Askeri gücü hoyratça kullanmama hassasiyetini gösterme
- M97. Masumların can ve mal güvenliğini hesaba katarak hareket etme bilinci
- M98. Titizlik ve fedakarlık sahibi olma
- M99. İşgal hareketi içinde bulunmaması
- M100. Mültecinin kendi topraklarına kendi isteği ile geri dönmesini sağlama adına
- M101. Terör örgütlerinden temizleme ve asli sahiplerine yaşanabilir bir yer verme gayreti
- M102. Toprak bütünlüğüne dikkat ederek halkın refahını hedeflemesi
- M103. Son terörist ortadan kalkana dek asli sahipleri için bir emin bir yer haline getirme isteği
- M104. İnsani mücadele için kutsallarımız gereği düğüne gider gibi cepheye giden bir millete sahip olma
- M105. Ağır görev ve sorumluluğu sırtlanma düşüncesi ile
- M106. Ev sahipliği yapma bilinci
- M107. Ayrım yapmadan el uzatma
- M108. Kendi değerlerimiz çerçevesinde insanlığın müşterek mirası gereği
- M109. Yüreklerdeki ateşi söndürme gayreti
- M110. Sorumluluk düştüğünü düşünme
- M111. Sorumluluktan ve fedakarlıktan kaçınmama
- M112. İnsanı merkeze alan ve kalkınma odaklı bir yardım anlayışına sahip olma
- M113. İlke ve sorumluluk sahibi olmanın gereği
- M114. Güçlü eylemler ile acıları dindirme
- M115. Fiiliyata geçirerek yükü omuzlama azmi
- M116. Elini taşın altına koyma bilinci
- M117. Sorumluluk duyma ve akıldan çıkarmama

- M118. Model sunma gayreti
- M119. İnsan onurunu koruma bilinci
- M120. Ahlaki sorumluluk gereği
- M121. İmkânları seferber etme anlayışı
- M122. Siyasi, ahlaki, mali ve vicdani sorumluluk anlayışı
- M123. Vicdan sahibinin kayıtsız kalmaması
- M124. Adil bir dünya için somut taahhütleri yerine getirme
- M125. Güvenliği sağlayarak geleceği umutlu kılma mefkuresi
- M126. Mazlumların sesi, akıllı ve vicdanı olmak
- M127. Sesini duyuramayanların sesi olma anlayışı
- M128. Hakikate hizmet etme sorumluluğu
- M129. İnsani krizlere karşı duyarlılığı
- M130. Sürdürülebilir bir kalkınma için geri duramama
- M131. Tarihi ve medeniyet mirasına sahip olması
- M132. Kardeşlik bağlarının güçlü olması hasebiyle
- M133. Dünyanın vicdanı olma adına
- M134. Birleştiren Türkiye rolü
- M135. Kapsayıcı ve kucaklayıcı bir anlayışa sahip olma
- M136. Alan el değil veren el olma gayreti
- M137. Dünyanın vicdanı olarak dertli olanların dertleri ile dertlenme düşüncesi
- M138. İhmal etmeme anlayışı
- M139. Yardımına ve imdadına koşma gayreti
- M140. Medeniyetimizin ve değerlerimizin bize yüklediklerinin gereği
- M141. Tarihsel sorumluluk bilinci
- M142. Tarihi sorumluluktan geri durmama
- M143. İnsani gayret ile ev sahipliği yapma ve insani sorumlulukları yerine getirme yaklaşımı
- M144. Çatışmaları sonlandırarak güvenliğin sağlanması ile kardeşlerin evlerine dönmesine olanak sağlama gayreti
- M145. Fedakârlık ile destekçi olma isteği
- M146. Küresel olarak her alanda etkin olma hedefi ile
- M147. İnsan odaklı diplomasiyi benimsemesi
- M148. Bizim değerlerimiz, geçmiş değerlerimiz gereği

- M149. Birikimimiz ile yeni bir dünya inşasına katkı sunma gayreti
- M150. Mazlumlar için umut ışığı olma anlayışı
- M151. Elini masumlar için taşın altına koyma yaklaşımı gereği
- M152. Ayrım gözetmeden mazlumlara kuçak açan
- M153. İnsanlığın onuru için dünyanın vicdanını harekete geçirme isteği
- M154. “Komşusu aç iken tok yatmayı zul gören” bir kültürün temsilcisi olmanın gereği
- M155. İnsanlığın selameti için
- M156. Daha fazla gözyaşını dökülmesine engel olma isteği
- M157. Sığınmacıların imdat çılgılığını dünyaya duyurmak için
- M158. Avrupa Birliği’nin Türkiye’nin mülteci krizi çözümünde anahtar ülke olduğunu kabul etmesi ve önemini vurgulaması
- M159. Sahip olduğu imkânları insanlığın iyiliği için kullanmaya devam etmekte oluşu
- M160. Kapısını hiçbir zaman insanlara ve insanlığa kapatmama bilinci
- M161. Türkiye’nin son 10 yıl önceye kadar insani yardımlarının 42 kat artmış olması
- M162. Sorumluluğun çok büyük olduğunu kavradığı için
- M163. Ve aklından çıkarmamaya gayret göstermesi
- M164. Emperyalist batı gibi olmayıp dedelerinin şefkat kollarını açarak muhtaçları kucaklaması
- M165. Yapıcı olduğu kadar yenilikçi bir yaklaşımla
- M166. Açık kapı politikasını sadece ve sadece insani mülahazalarla sürdürmesi
- M167. Medeniyetimizin bize yükledikleri
- M168. Acılara gözümüzü kapatamama
- M169. Mazlum, mağdur ve ezilenlerin yanında olma gayreti
- M170. Terörü insanlık düşmanı olarak görmesiyle
- M171. Sesi duyulmayanların sesi olma adına
- M172. Samimiyet ve işbirliğini artırma temel beklentisini gözetme
- M173. Gerekli hassasiyeti göstererek
- M174. Birçok gelişmiş ülkeyi geride bırakarak üstün bir sorumluluk örneği göstermesi
- M175. Mazlumların feryatlarına kulak tıkamama adına
- M176. Doğruları söylemek adına
- M177. Elimizi uzatmaya devam etme şuuruna sahip olma
- M178. Uluslar arası taahhütlerimizi yerine getirme bilinci ile
- M179. Türkiye kalkınma odaklı insani yardım politikasına farklı bir model sunması

- M180. Dünyanın iyiliği için
- M181. Alan el değil veren el olmak adına
- M182. Doğruları söylemeye ve mazlumun mağdurun yanında olmaya devam etme arzusuyla
- M183. Türkiye'nin küresel insani sistemin başlıca aktörü olarak
- M184. Büyük bir özveri ile
- M185. Vicdani sorumluluğu gereği
- M186. Dünyanın vicdani olmaya devam etme azmi
- M187. İnsani diplomasinin uluslar arası ilişkilerin anahtarı olması gerektiğine olan inancıyla
- M188. Olup bitene kayıtsız kalmamak adına
- M189. Kalıcı sonuçlar doğuracak çalışmalara ağırlık vererek
- M190. Acının dilinin ve dininin olmadığını bilerek hareket etmektedir.

5.2. Türkiye'nin İnsani Diplomasi Faaliyetlerinin Değişkenleri: Anahtar Kelimeler ve Ana Temalar

Bir önceki bölümde kurumların ve makamların ön plana çıkan 622 ifadeden yapılan veri analizi sonucunda en çok üzerinde durulan konuların 44 alt tema ya da anahtar kelimeden kaynaklandığı görülmüştür. Bu ortaya çıkarılan anahtar kelimelerin ise toplamda 4 ana tema altında birleştirilebileceği düşünülmüştür.

Türkiye'nin İnsani Diplomasi faaliyetlerini yürütmesinin altında yatan dinamik ve saiklerin bu 4 ana tema olduğu çıkarımı yapılmıştır. Bunlar;

- 1. Vicdanın Sembolü Olması**
- 2. İnsani Ödev ve Sorumluluk Anlayışı**
- 3. Tarihi Bir Medeniyet Geleneği ve Kadim Mirası**
- 4. Manevi ve Ahlaki Değerleri**

Ayrıca bu ana temaların alt temaları ve anahtar kelimeleri ile bu temaları destekleyen bir önceki bölümde numaralandırması yapılmış ifadelerin gösterimi aşağıda detaylı bir şekilde verilmektedir.

5.2.1. Vicdanın Sembolü Olması

5.2.1.1.Kulak verme, sesi olma

K33, A11, T44, T46, D92, D128, D138, D150, D156, D158, D173, D174, M7, M15, M16, M30, M44, M46, M49, M69, M70, M126, M127, M157, M168, M171, M175; hülâsa toplamda 27 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.2.Ayırım gözetmeme

K2, K6, K11, K58, K70, K71, K84, T7, T41, T71, T103, D47, D51, D52, D72, D144, D162, D168, M3, M107, M190; hülâsa toplamda 21 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.3.Mazlumun mağdurun yanında olma, dayanışma

K9, K16, K17, K22, K28, K50, K85, A9, A34, A36, T15, T39, D110, M42, M51, M68, M80, M89, M145, M169, M182; hülâsa toplamda 20 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.4.Duyarlı olma, kayıtsız kal(a)mama

K13, K42, A1, A27, T13, T28, T47, T48, T88, T94, D18, D20, D50, D119, M2, M19, M23, M29, M51, M58, M62, M66, M69, M74, M95, M123, M129, M138, M151, M168, M188; hülâsa toplamda 31 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.5.Sahiplenme, derdi ile dertlenme

K19, K49, K74, K81, K82, A30, T25, T36, T65, T73, D19, D27, D55, D58, D83, D108, M8, M21, M57, M58, M74, M80, M105, M109, M115, M116, M137; hülâsa toplamda 26 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.6.Öncü ve örnek olma

K4, K36, K37, K62, K63, K73, A4, A17, A21, A39, T81, T106, D9, D10, D12, D13, D14, D17, D29, D31, D45, D53, D58, D63, D93, D96, D100, D107, D115, D128, D135, D140, D141, D148, M93, M104, M130, M165, M174; hülâsa toplamda 39 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.7.Farkındalık oluşturma

K33, T108, T113, T117, D12, D13, D15, D98, D100, D138, D156, D162, D173, M2, M8, M15, M16, M70, M110, M114, M151, M157, M165, M171, M188; hülâsa toplamda 25 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.8.Müşfik ve muktedir olma, insani ve girişimci olma, ilkeli ve aktif olma

K19, K30, K72, K74, K81, K82, A22, T5, T27, T36, T51, T52, T61, T62, T67, T81, T106, T110, T118, T119, T128, D15, D32, D33, D34, D35, D45, D84, D88, D116, D117, D121, D132, D134, D136, D143, D155, M78, M115, M122, M164; hülâsa toplamda 41 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.9.Vicdanlı ve vicdani olma

K19, K41, K68, A13, A29, T36, T37, T42, T72, D20, D21, D22, D23, D24, D27, D33, D60, D70, D106, D121, D124, M22, M31, M45, M90, M122, M123, M126, M133, M137, M153, M185, M186; hülâsa toplamda 33 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.10. Hassas ve şeffaf olma

K51, K68, A1, T93, T94, T103, D47, D48, D76, D129, M14, M94, M95, M96, M97, M98, M100, M102, M154, M173; hülâsa toplamda 20 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.11. Model ve marka olma (Türk tipi insani yardım modeli)

K4, K5, K6, K7, K8, K12, K21, K23, K28, K31, K32, K54, K55, K62, K72, K73, A4, A18, A42, T3, T24, T29, T80, T123, T125, D46, D122, D135, D148, D171, D173, M6, M11, M118, M147, M179, M183, M187; hülâsa toplamda 38 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.1.12. Kalkınma odaklı yardım anlayışı, iyileştirme ile kalıcı çözüm sunma

K22, A5, A7, A19, A20, T7, T21, T55, T56, T64, T75, T75, T77, T80, T83, T90, T91, T97, T98, T100, D87, D91, D97, D123, D126, D137, D144, D153, M2, M4, M6, M27, M32, M102, M112, M130, M179, M189; hülâsa toplamda 38 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2. İnsani Ödev ve Sorumluluk Anlayışı

5.2.2.1. Arabuluculuk vazifesi

K35, T63, D61, D64, D93, D133, D135, D140, D141, D142, D151, D154, D158, D159, D171, M40; hülâsa toplamda 16 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.2. Barışçıl olma ve barışı sürdürme

K2, K7, K10, K35, T6, T63, D62, D64, D66, D68, D99, D123, D131, D133, D139, D140, D147, D157, D159, D171, M40, M71, M73, M75; hülâsa toplamda 24 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.3. Hazırlıklı olma ve dirençli toplum

A7, A8, A34, T9, T50, T51, T77, T90, T91, T95, D127, D133, D137, D138, D139, D157, M138; hülâsa toplamda 17 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.4. Yapıcı ve çözüm odaklı olma

K48, K53, K61, A6, A12, A37, T7, T10, T11, T12, T13, T25, T49, T53, T57, T63, T64, T75, T89, T90, T102, T107, D25, D48, D85, D87, D139, D147, M36, M114, M115, M165; hülâsa toplamda 32 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.5. Dengeleyici, önleyici ve koruyucu olma

K29, K68, A7, T93, T94, T95, T99, T100, T120, D28, D100, D101, D109, D133, D137, D139, D157, M33, M47, M119, M156; hülâsa toplamda 21 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.6. İnsan odaklı yaklaşım ve insan onuru

K1, K2, K18, K61, K67, K77, K78, K83, K86, T2, T9, T45, T92, D21, D22, D28, D29, D46, D67, D98, D99, D103, D105, D112, D113, D124, M21, M33, M100, M108, M112, M119, M143, M147, M153, M160, M187; hülâsa toplamda 37 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.7.Evrensellik

K2, K14, K84, K86, A33, T71, T99, D16, D55, D111, M28, M34, M108, M124, M149, M160, M180, M187; h lusa toplamda 18 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.8.Saygılı olma ve saygı duyma

K3, T20, T32, T45, T92, D48, D49, D98, M67, M89, M99, M102; h lusa toplamda 12 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.9.Empati kurma ve kurabilme

K39, K46, K53, K61, K69, T50, M8, M25, M72, M91, M190; h lusa toplamda 11 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.10. Y n veren etkin bir insani diplomasi ve geniş irtibat ve işbirliği ağı

T115, T116, T118, T119, T120, T121, T122, T124, T129, D4, D12, D14, D70, D72, D77, D78, D79, D80, D86, D94, D102, D118, D125, D132, D145, D146, D158, M114, M146; h lusa toplamda 29 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.11. İnsanlığın selameti ve beşeriyetin huzur ve refahı i in

K18, K21, K27, K29, K30, K32, K46, K47, K80, A34, A38, T13, T66, T96, D26, D103, M37, M52, M66, M102, M104, M108, M109, M125, M129, M155, M159; h lusa toplamda 27 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.2.12. İnsani m dahale ve ter rden arındırma

K10, K23, K29, K35, K61, A6, A12, T15, T91, T104, D90, D117, D150, M67, M68, M70, M92, M93, M94, M95, M96, M97, M99, M100, M101, M102, M103, M104, M114, M139, M144, M170; h lusa toplamda 32 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3. Tarihi Bir Medeniyet Geleneği ve Kadim Mirası

5.2.3.1.Kadim geleneği, kültürü ve köklü geçmişinden beslenmesi

K3, K13, K15, K17, K21, K52, K57, K62, K64, K65, A24, A25, A28, A29, A32, T8, T16, T17, T25, T31, T33, T40, T49, T54, T84, T87, T127, D1, D2, D5, D7, D18, D41, D42, D51, D60, D73, D82, D83, D106, D160, M48, M53, M54, M68, M76, M86, M131, M141, M142, M154; hülâsa toplamda 51 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.2.Medeniyetinin ve Milletinin değerleri

K13, K51, K52, K55, K59, K62, K66, K74, A24, A32, T14, T19, T31, T79, T85, T86, T87, T108, T109, D5, D38, D41, D43, D57, D62, D72, D89, D120, D121, D130, D160, M13, M48, M50, M59, M60, M72, M81, M82, M93, M94, M104, M108, M120, M122, M131, M136, M140, M148, M154, M167, M181; hülâsa toplamda 52 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.3.Vefakarlık ve geçmişini unutmama

K60, K82, A31, A32, T16, T32, T101, D18, D43, D56, D57, M18, M56, M72, M117, M163, M164; hülâsa toplamda 17 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.4.Başrol ve anahtar ülke olması ve sürdürme isteği

K23, K24, K25, K26, K28, K32, K35, K37, K41, K75, A3, A4, A16, A39, T4, T123, D4, D7, D9, D10, D30, D37, D53, D62, D65, D95, D115, D128, D142, D170, M146, M149, M158, M183; hülâsa toplamda 34 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.5.Tecrübe ve deneyimi

K28, K30, K38, K61, K63, K70, K71, K81, A18, A25, T8, T25, T40, T109, D5, D6, D69, D171, M25, M26, M76, M149; hülâsa toplamda 22 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.6.Birleştirici ve kapsayıcı olması

K2, K14, K26, K71, A15, A33, T28, T78, T83, T110, T115, T116, T129, D77, D86, D125, D127, D136, D152, D163, D169, M10, M39, M56, M115, M134, M135, M172; hülâsa toplamda 28 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.7.Sığınanlara ev sahipliği yapma kültürü

A23, A26, T78, T116, D39, D40, D109, D168, D174, M41, M59, M106, M143, M157; hülâsa toplamda 14 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.8.Açık kapı uygulama ve kucaklayıcı yaklaşım

K82, A23, A26, A30, A41, T18, T35, T38, T78, D26, D43, D52, D167, M55, M79, M135, M152, M160, M164, M166; hülâsa toplamda 20 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.9.Tarihten gelen mazlumların yardım beklentisini karşılama geleneği

K44, K45, K56, K57, K72, K81, A40, T17, T27, T31, T35, T38, T48, T59, T78, T127, D3, D19, D38, D52, M18, M38, M64, M73, M105, M172; hülâsa toplamda 26 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.3.10. Tarihi sorumluluk ve görev bilinci

K47, K53, K81, K84, A1, A24, A28, A29, A40, T26, T28, T34, T35, T48, T68, T73, T74, T101, T108, T117, D3, D19, D53, D54, D59, D71, D81, D161, M8, M9, M24, M28, M34, M38, M51, M54, M76, M77, M80, M105, M109, M110, M111, M113, M116, M117, M120, M122, M128, M141, M142, M143, M151, M162, M167, M174; hülâsa toplamda 56 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4. Manevi ve Ahlaki Değerleri

5.2.4.1.Çıkar gözetmeden samimiyetle yardımda bulunma

K2, K20, K40, K53, K76, K79, T2, T23, D44, D75, D104, M1, M5, M13, M14, M19, M20, M63, M88, M172; hülâsa toplamda 20 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.2.Güvenilir olma ve temiz sicile sahip olma

T10, T57, T58, T59, T60, T112, T114, T125, T126, D36, D108, D149, M85, M100, M101, M103, M125; hülâsa toplamda 17 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.3.Hak ve hakikatı kuvvete karşı gözetme

T7, T19,T20, T36, T62, T103, D99, D110, D126, D172, M2, M18, M35, M43, M46, M71, M87, M94,M95, M96, M97, M99, M124, M128, M176, M182; hülâsa toplamda 24 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.4.Verilen taahhüt ve sözleri yerine getirme

T 105, D114, D147, D175, M17, M21, M24, M31, M38, M113, M124, M178; hülâsa toplamda 13 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.5.Fedakârlık

K20, A27, T13, T25, T26, T43, T48, T67, A113, A114, A144, M9, M18, M50, M98, M101, M103, M104, M111, M121, M145, M151, M184; hülâsa toplamda 23 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.6.Muhabbet ve kardeşlik

K46, K82, A36, T1,T22, T28, T127, D74, D104, D119, D151, M41, M60, M75, M84, M92, M132, M144, M154; hülâsa toplamda 18 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.7.Ümit verici ve umut ışığı olma

K30, K78, A10, A14, T101, D96, D149, M55, M64, M85, M125, M150; hülâsa toplamda 12 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.8.Minnet altına sokmadan veren el olmak ve cömert olmak

K59, A25, T25, T30, T38, T67, T69, T70, T71, T111, D36, D107, D144, D165, D166, M12, M13, M61, M82, M85, M107, M121, M136, M159, M177, M181; hülâsa toplamda 26 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.9.Komşusu aç iken tok yat(a)mama; kendisi için istediğini başkası için de isteme

K69, K82, D74, M72, M73, M92, M154; hülâsa toplamda 7 ifade bu temayı desteklemektedir.

5.2.4.10. Yardım elini uzatma anlayışı ve yardımseverlik

K11, K12, K19, K20, K28, K42, K71, K78, A2, A27, A35, A38, T26, T38, T40, T41, T68, T69, T82, D54, D107, D111, D144, D161, D162, D169, D170, M12, M18, M21, M59, M60, M61, M82, M121, M139, M159, M161, M177, M180; hülâsa toplamda 40 ifade bu temayı desteklemektedir.

Tüm bu verileri değerlendirdiğimizde ön plana çıkan ifadelere göre en çok desteklenen temalar sırasıyla şu şekildedir;

- 1. 5.2.3.10 Tarihi Sorumluluk ve Görev Bilinci, 56 kez**
- 2. 5.2.3.2 Medeniyetinin ve Milletinin Değerleri, 52 kez**
- 3. 5.2.3.1 Kadim Geleneği, Kültürü ve Köklü Geçmişinden Beslenmesi, 51 kez**
- 4. 5.2.1.8 Müşfik ve Muktedir Olma, İnsani ve Girişimci Olma, İlkeli ve Aktif Olma, 41 kez**
- 5. 5.2.4.10 Yardım Elini Uzatma Anlayışı ve Yardımseverlik, 40 kez şeklindedir.**

Ayrıca bu 4 ana temayı kendi aralarında sıraladığımızda da;

- 1. Vicdanın Sembolü Olması; 359 ifadenin**
- 2. Tarihi Bir Medeniyet Geleneği ve Kadim Mirası; 320 ifadenin**
- 3. İnsani Ödev ve Sorumluluk Anlayışı; 276 ifadenin**
- 4. Manevi ve Ahlaki Değerleri; 200 ifadenin desteklediği görülmüştür.**

6. SONUÇ

Afet yönetiminin özellikle müdahale safhasında zaman yönetimi oldukça önemlidir. Altın saatler diye ifade olunan değerli vakitlerin verimsiz kullanımına ve yanlış algılamalara engel olacak ortak bir dilin kullanılması oldukça önemlidir. Ayrıca bu konu hakkında çalışan uzman ve idarecilerin, değerli akademisyenlerin ve ilgili kurum, kuruluş ve kişilerin aynı terminolojiyi anlam kaymasına mahal vermeden kullanması mühimdir. Zira eski kavramların pekiştirilmesi ve üstüne yapılacak yeni eklemelerle yeni kavramların inşası açısından temel düzeydeki terminolojinin kullanılmasında ilgili paydaşların aynı ifadeyi farklı yorumlamaması gerekmektedir. Bunun için bu alanda emek vermiş birçok değerli akademisyenin ve uzmanın katkıları ve ilgili ulusal ve uluslar arası literatür ve mevzuattan faydalanılarak afet yönetiminde ortak bir dil oluşturmak ve sahada kullanmak gayesi ile AFAD Başkanlığı koordinasyonu ile 2014 yılı sonunda “Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü” hazırlanmış ve basılmıştır (AFAD, 2014). Bu çalışmamızda da afet ile ilgili tanım ve kavramları açıklamak üzere uygun terminolojinin doğru anlamda kullanılması adına temel kavram ve tanımlar bu sözlükten derlenerek sunulmuştur. Bundan dolayı ulusal ve uluslar arası diğer kurum ve kuruluşların farklı tanımlamalarına yer verilmemiştir. Böylelikle hayati öneme sahip olan afet yönetiminde ortak bir dil oluşturulması için “Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü”ne sadık kalınarak yazılan bu ilk bölüm aynı zamanda ulusal literatürde yazılan ilk ve tek afet yönetimi kavramı olması hasebiyle kendi alanında tektir, özgündür ve önemlidir.

Çalışmamızın insani diplomasi çerçevesinde ilerlemesinin planlanmasından dolayı diplomasi kavramına geçmeden önce afet yönetimindeki insani boyutun ele alınması gerekmektedir. Zira diplomasinin soğuk diyebileceğimiz geleneksel diplomasi kavramından insani diplomasi kavramına zihinleri çevirebilmek ve insani boyuta ısıdırabilmek adına “fert, birey, insan” bazında afetlerde yaşananların hakiki boyutları kısaca ele alınmıştır.

Nitekim asrımızda meydana gelen birçok afet, hala binlerce ölüme, kalıcı insani ve ailevi sarsıntılara, ruhsal veya fiziksel yaralara ve ciddi miktarda maddi ve manevi hasarlara sebebiyet vermektedir (A. M. Köseoğlu, 2015). Bundan dolayı birçok afetzede kendi yurtlarından göç etmekle veya zorunlu olarak yerinden yurdundan edilmekle karşı karşıya kalmaktadır. Tüm bu afetlere ve travmalara maruz kalmış hassas gruplarla daha dikkatli bir

şekilde afetin ilk altın saatlerindeki ilk yardım sürecinden ve sonrasındaki yıllar sürebilen rehabilitasyon çalışmalarına kadar itina ile ilgilenilmesi gerektiği yadsınamaz bir gerçektir.

Afetlerin insani boyutu da bunu gerektirmektedir. Zira insan kendisiyle alakadar olduğu kadar ailesiyle, çevresiyle ve dünya ile alakadar bir varlık olarak yaratılmıştır. Bu alakadarlık cihetiyle insanın birden çok ihtiyacı ortaya çıkmakta ve onların karşılanmasını arzu etmektedir. Bu ihtiyaçlar ve arzular sosyokültürel bir varlık olan insanı olası bir afette daha da zor duruma düşürebilmektedir. Zira kendisi zarar görmese bile etrafındakilerin ya da uzak diyarlarda bile olsa küresel Dünya'nın medya ve iletişim araçları ile "yakın"laşan insanların düştüğü olumsuz tabloya karşı bir şeyler yapmaya kendisini zorunlu hissedecek ya da bir başkası tarafından gerekli yardımların yapılmasını dünya ile alakadarlığı cihetiyle isteyecektir. Her vicdan sahibi ancak bu şekilde teskin olabilecektir. Hem afetzedelerin hem de alakadarlığını hisseden her bir bireyin tüm bu ihtiyaçlarının giderilmesi süreci aslında insani yardımları ve insani diplomasiyi şekillendirmektedir.

Tüm bu hizmetleri yaparken de her an için bizlerin de afetzedelerin yerinde olabileceğimizi unutmadan afetzedelerin sosyokültürel değerlerini gözeterek hareket etmemiz gerektiği bilinci içinde olmalıyız.

Bu bilinç ile yerinden edilmiş göçmen, sığınmacı veya mülteci durumundaki afetzedenin uygun psikososyal müdahaleler ile iyi bir iyileştirme dönemi geçirmesi sağlanabilir ve neticesinde hedeflenen durum gerçekleşebilir: **"Gönüllü geri dönüş"**

Kısaca bu çalışmanın ilk bölümünde bazı tanımlamalar ile temelinde "önce insan" demesi beklenen insani diplomasi kavramına geçmeden önce afet yönetiminin az ya da çok ancak her daim karşılaşılagelen "insani ve sosyokültürel" boyutu ifade edilmeye çalışılmıştır.

Afetlerin kendi özünde olan uluslar arası boyutu ele alındığında ise;

Eskiden olduğu gibi afetler gerek doğal olsun gerek insan kaynaklı olsun ya da teknoloji kaynaklı olsun her bir afet günümüzde de ülkeler arası sınırı tanımayan bir yapıya sahiptir. Eskiden kolera salgını gibi hastalıklar Avrupa ülkelerinde sınır tanımadığı gibi günümüzde de Ebola salgını Afrika ülkelerinde sınır tanımamakta hatta küreselleşen dünyada Covid 19 gibi bir viral salgın tüm yeryüzünü kendine mesken olarak tutabilmektedir (HAMER, 2013). Bu sadece bir biyolojik afet olan salgınlar ile sınırlı olmayıp Çernobil Faciası gibi teknolojik kaynaklı, Haiti Depremi gibi jeolojik yapıda, Kasırga, aşırı sıcaklıklar, kuraklık

gibi hem meteorolojik hem klimatolojik yapıda ya da Suriye'deki iç çatışmalar veya savaşlar gibi insan kaynaklı afetlerde de durum böyledir. Dolayısıyla her afet dediğimizde aslında uluslar arası bir durumdan bahsediyor olduğumuzu unutmamalıyız. Zira bu durum sadece afet bölgesi ve afetten etkilenen nüfus olarak düşünülmemeli aynı zamanda afet kavramının içinde olan “kendi yerel imkânlarının karşılaşılan olayda yetmemesi” söz konusu olduğunda dış yardıma ihtiyacın oluşması düşünüldüğünde de afetler aynı zamanda uluslar arası bir durumun konusu olmaktadır. Dolayısıyla afet yönetiminin iki ana faktöründen biri insani boyutsa diğer bir boyutu uluslar arası olan boyutudur. Uluslar arası boyutu ise günümüzde diplomasi adı altında yürütülmekte ve bu durum çalışmamızda gerek “İnsani Diplomasi” ve gerekse de “Afet Diplomasisi” konusu altında tartışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümü olan İnsani Diplomasi ve İnsani Yardımlar kısmına bakıldığında;

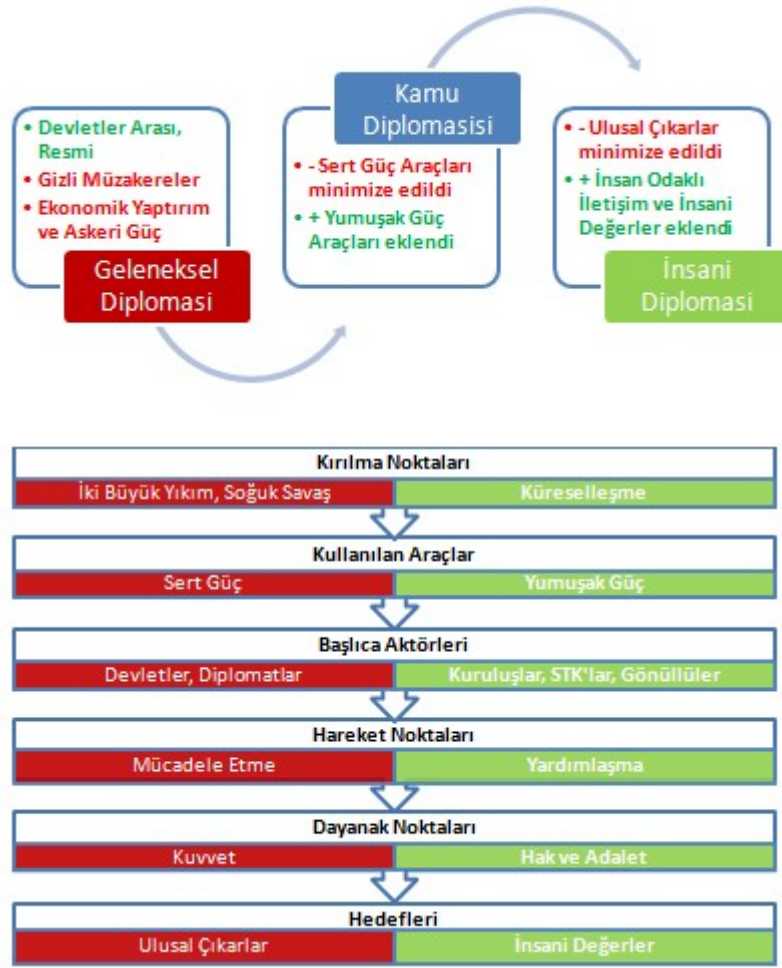
Gelinen insan odaklı iletişim ve etkileşim noktasında yaşanan insani krizler ve yardımlar ile insanın evrensel hakları dünyadaki genel görüşü etkilemiştir. Bu yeni anlayışta dayanak noktasını “kuvvete, güce” bedel “hakkın, adaletin” esas alınması, hareket noktasını bir “mücadele ve çatışmadan” ziyade “yardımlaşmanın” alınması, hedefi maksadını “menfaatlerin, çıkarların gözetilmesi” yerine “insani değerlerin alınması” (Okur, 2016, p. 495) beklenmekte ve istenmektedir. Kısacası insan haklarını, insani yardımı ve insani değerleri esas alan bir anlayışa doğru dünya, insani diplomasi ile yelken açmaktadır. Bu anlayışa hizmet eden veya edecek olan kavramın yukarıdaki tanımı ise ilk defa Türkiye’de ortaya konulmuştur. Araştırmamızın konusu olan İnsani Diplomaside Türkiye Örneği aynı zamanda İnsani Diplomasinin Kavramsal Çerçevesi özelinde de Türkiye’nin kazandırdığı önemli tanımlamaları da içermesi açısından mühimdir.

Özetle insanlık çatışmacı bir zihniyet yerine, içindeki varlıklar arasında her daim bir yardımlaşmanın görüldüğü (büyük insan olan) dünyadan ilham alarak yardımlaşmacı bir zihniyeti kendi aralarında tesis etmeye çalışmakta, yani yelkene hareket verecek rüzgârın ara sıra doğru yöne doğru estiği görülmektedir. Nitekim bu yelkene doğru yön verecek yeni rüzgârlara insanlığın ve içinde çok defa karışıp karıştırdığı dünyasının ciddi manada ihtiyacı vardır. Bu yeni rüzgârlardan biri ve somut örneği olan Türkiye’nin İnsani Diplomasi yaklaşımı çalışmamızda gösterildiği gibi bu kavrama katkı sunmuştur ve sunmaktadır.

Fıtrata dönüşü temsil eden bir görüşün insani diplomasi de hâkim kılınması önemlidir. Yani yardımlaşma kanunu dünyadaki varlıklar arasında her daim hüküm sürmekte olduğunu küçük bir dünya olan insan da hatırlamaya başlamalıdır:

Böylelikle büyük balık küçük balığı yutmayacak aksine düşenin elini tutacak bir zihniyet dönüşümü yaşanılacaktır. Zira insan fitraten zayıf olduğu için başkasının muavenetine, yardımına her daim ihtiyaç göstermiştir. Aslında büyük insan olarak kabul edilen şu yeryüzünde de bu kanun hükümfermadır. Zira hayatta bir mücadele yerine bir yardımlaşma esas alınmaktadır. Cansızlar canlıların, yağmurlar bitkilerin, bitkiler hayvanların, hayvanlar insanların yardımına koşmaktadır. Lisan-ı ihtiyaç ile bir nevi imdat eylemektedirler ve kâinattaki bütün mevcudat birbirinin imdadına yetişmektedir. Yoksa bitkilerin elindeki hangi sert güç ile tonlarca suyu başlarının üzerine getirip sonrasında gayet latif olan damlaları adeta emer tarzda iletmesi mümkün olabilecektir. Ya da gerek insan olsun gerek hayvan olsun hangi yavru kendisine göre gayet büyük ve aç gözlü olabilen ebeveynin yardımını sert güç kullanarak elde edebilir. Yâda elsiz bir böceğin elinden ipeğin giydirilmesi, zehirli bir sineğin ağzından gayet şifalı olan balın yedirilmesi hangi kuvvet ile olmaktadır. Ya da güneşin bir lamba olarak yeryüzünü aydınlatması ve hiç şaşırmadan doğması ve batması ve yeryüzündeki tüm meyvelerin ve sebzelerin pişirilmesini sağlayan ocak hükmünde bulundurulması insanlığın hangi gücü ve kuvveti ile elde edilmektedir. Koca bir at, inek veya devenin insanın emrine girmesi hangi güç kullanarak olmaktadır. Demek ki yeryüzünde herkes birbirinin imdadına ve yardımına koşmakta hatta koşturulmaktadır. Yani hayat menfaatler uğruna mücadele etmek, çarpışmak üzere kurulmamış belki birbirinin hal diliyle ettikleri ihtiyaçlara cevap veren bir yardımlaşma üzerine kurulmuş ve bu minval üzere yüzyıllardır devam etmektedir.

Tüm bu anlatılanlar ve ilgili bölüm yani fotoğrafın bütünü ise Şekil 3.1’de özetlenmiş bir şekilde ilk defa bu çalışma ile gösterilmiştir.

Şekil 3.1 Geleneksel diplomasiden insani diplomasiye geçiş ve önemli noktaları

Yukarıdaki şekilde gösterilen “Geleneksel Diplomasiden İnsani Diplomasiye Geçiş”teki önemli özellikler özellikle son üç basamak araştırmamız kapsamında literatüre kazandırılmış ve ilk kez bu süreç bu kadar görünür kılınmıştır. Görüldüğü üzere araştırmamız, literatürde bir şekilde ya köşelerde kalmış ya da üzerinden geçilip ön plana net bir şekilde koyul(a)mamış olan insani diplomasinin bu özelliklerini saptamış ve insani diplomasinin kavramsal çerçevesine katkı sunmuştur.

Son birkaç hususun insani diplomasi kuramına dair bazı yanlış anlaşılmalara mahal vermemek adına vurgulanması ayrıca uygun olacaktır. Zira bu konudaki alanyazın birkaç uyarı da bulunmaktadır (Akpınar, 2013; Minear & Smith, 2007). Bunlar;

Geleneksel diplomasi bütün bütün kötü olup, insani diplomasi ise tam anlamıyla iyi manasına gelmemelidir. Zira bazı afetlerin problemlerinin çözümünde güçler kavramında anlatıldığı üzere geleneksel diplomasinin araçlarından faydalandığı görülmektedir. Diğer

tarafından insani diplomasi insanlığın tüm sorunlarını çözebilecek bir kapasiteye sahip olmadığından her şeyi insani diplomasi üzerinden beklemek de hata olacaktır. İnsani yaklaşımın geleneksel diplomasiden beklen(e)mez anlayışı yanlış yorumlamalara ya da yönlendirmelere de sebep olabilir. Ayrıca insani diplomasi de nihayetinde bir diplomasi çeşidi olup geleneksel diplomasiden tamamen ayrılması söz konusu ol(a)maz. Sonuçta benzer araçları yeri geldiğinde kullanabilmektedir.

Çalışmamızda getirilen uyarıların başka birisi ise insani diplomasi sadece diplomasiye insaniliğin kazandırılması olarak algılanmamalıdır. Ayrıca insani diplomasi, insani yardımlar ile aynı anlama gelmemektedir. Yani insani diplomasi çalışmamızın ilgili bölümünde bahsedildiği üzere birçok eyleme ve yaklaşıma dikkat eden ve uygulayan ya da uygulaması gereken veya beklenen geniş bir çerçeveye sahiptir. (Özlük, 2016, pp. 23,24)

Ancak insani diplomasi kavramı için en azından; uluslararası ilişkilerde bazı eksik kalmış noktaların tamamlandığı ve sivil inisiyatifin ciddi manada devreye girdiği 21. yüzyıl diplomasisi ve insani değerler yaklaşımıdır denilse ve sürekli olarak yeni örnekler ve kazanımlar ile gelişerek büyümekte olan bir uluslararası ilişkiler pratiğidir denilse yanlış ifade edilmemiş olunur. Dolayısıyla bu çalışmada olduğu gibi dünyadaki etkili olmakta olan insani diplomasi örneklerinin incelenmesi bu gelişime önemli katkılar sunacaktır.

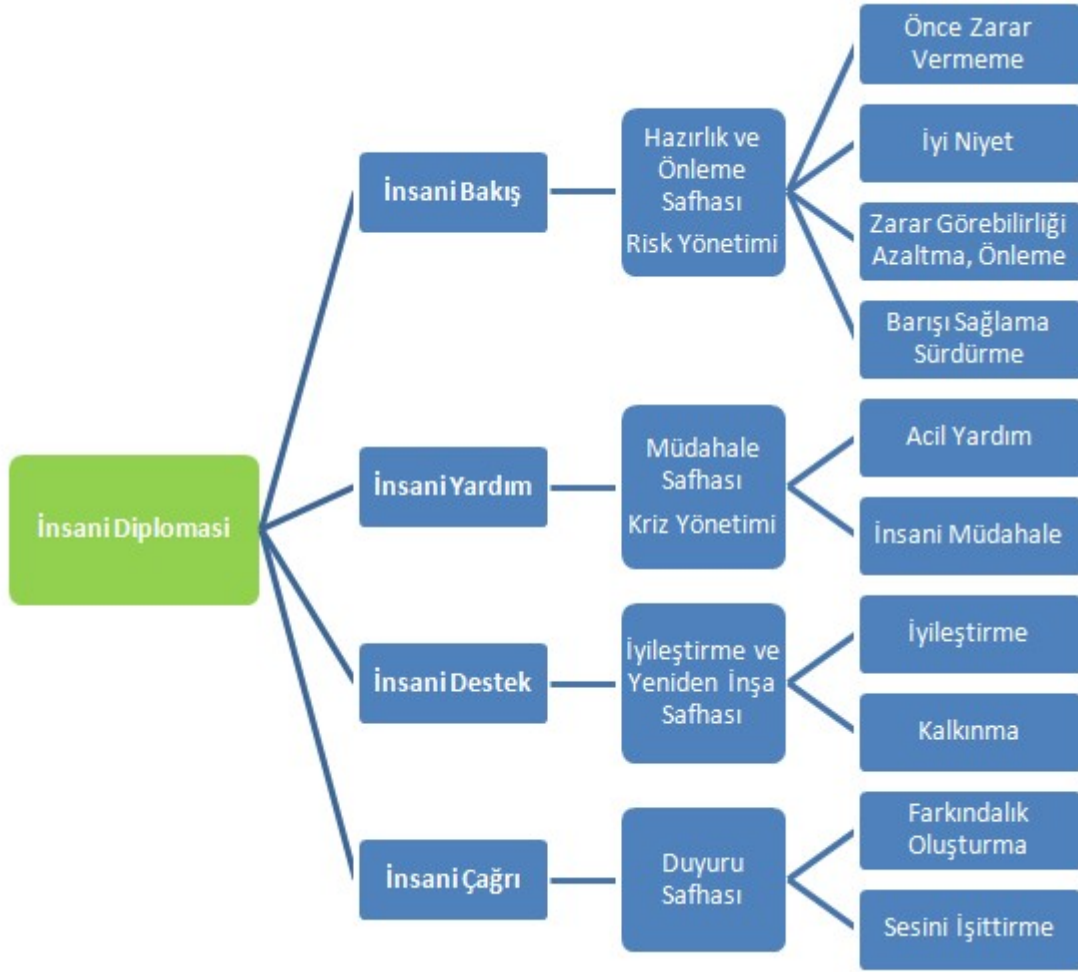
Kısacası ihtiyacı oldukça hissedilmeye başlanan insani diplomasi kavramı insanlık ailesinin bir ferdi olarak doğmuş, bebeklik dönemini geçirip emeklemesini tamamlamış, yürümeye başlamış ve basamakları emin adımlar ile çıkan, olgunlaşmaya oldukça müsait ve çok aktif olan ve yaşı daha genç olan bir bireye benzemektedir. Eğer bu birey onlarca asırlık tecrübe sahibi olan kadim tarihten uygun ve yerinde dersler alır ise birçok modern dünyanın problemlerini kısa sürede çözebilecek bir dinamiğe sahip olarak istikametli bir şekilde hareket edebilecektir.

Şimdiye kadar insani diplomasi kavramının daha iyi anlaşılabilmesi adına ilgili kavramsal çerçeve çalışmamız dâhilinde aktarılmaya çalışıldı. Ayrıca insani diplomasinin gelişim sürecinde insani diplomasinin geçirdiği evreler ve önemli diğer diplomasilerden kendisini farklı kılan özellikleri bir nebze olsun bu çalışma ile gösterildi. Bu kavram konusunda Türkiye'nin sunduğu katkılara değinildi. Anlaşılacağı üzere literatürde insani diplomasi kavramı hakkında henüz uzlaşılmış bir çerçeve bulunmamaktadır. Yani bu çerçeve kapsamında mevzubahis olacak insani diplomasinin tanımı, amacı, hedefi, aktörleri,

araçları ve sürecin mahiyeti muğlâk kalmıştır. Yalnız bu muğlâklık ilgili kavramın gelişmesi ve kemale ermesi için ilgili akademisyen ve araştırma kuruluşlarını teşvik etmiş ve etmektedir. Ayrıca bu konuda uzman konumunda olan ülke ve toplulukların söyleyecekleri daha çok sözleri ve fikirleri vardır. Zira yapan bilir, bilen konuşur şiarınca bu hususta Dünya’da ön planda somut örnekleri ile bulunmakta olan Türkiye’nin ve ilgili akademisyenlerinin bu kavrama ciddi katkıları olduğu gibi bu çalışmada da bu noktada önemli bir çerçeve sunulmuştur (Şekil 3.2). Bu sunulan çerçeve daha önce herhangi bir literatürde toplu bir şekilde ifade edilmemiştir. Ayrıca bu çerçevede sunulan bazı basamaklar yine Türkiye’de yapılmış bazı çalışmalar neticesinde ifade edilmiş olup bu çalışmada bazı yeni basamakların tanımlamalarına da gidilmiştir. Bu basamakların oluşturulmasında afet yönetimi anlayışı ile konuya bakılmasının faydası olmuştur. Zira insani diplomasinin ana konusu ve çalışma alanı olan afetlere ve afetzedelere daha önceki ana bölümde gösterildiği üzere **Afet Yönetim Süreci ile yaklaşımı İnsani Diplomasi Sürecinin (İDS)** oluşmasına katkı sunmuştur.

Literatürde hali hazırdaki yapılan çalışmalarda afet yönetimi perspektifinden insani diplomasiye bakılmaması bu konu hakkında bazı noktaların atlanılmasına, görülmemesine veya ön plana çıkarılmamasına sebep olmuştur.

Böylelikle İDS ilk defa bu çalışma ile ifade edilmiştir. Nitekim şimdiye kadar insani diplomasi sürecini ve araçlarını sistematik bir şekilde anlatımının yapılmadığı ve çerçevesinin çizilmediği yapılan araştırmalar neticesinde anlaşılmıştır. Bu çalışmanın önemli çıktılarından biri de ilgili kavrama bu **İnsani Diplomasi Sürecinin** sistematik bir şekilde sunularak literatüre kazandırılması olmuştur. Bu yaklaşımdan istenilen ise; uzun araştırmalar ve farklı bilimsel disiplinler çerçevesinde değerlendirilerek gelinen bu tanımlamaya yeni eklemeler yapılarak insani diplomasi kavramının literatüre daha etkin ve kapsamlı bir şekilde yerleşmesidir. İDS Şekil 3.2’de şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 3.2. İnsani diplomasi araçları ve İnsani Diplomasi Süreci (İDS)

Burada ifade edilen 4 ana çekirdek basamaktan insani yardım, insani destek ve insani çağrı daha önceki literatürde bir şekilde ifade edilen kavramlar olup insani çağrı ve insani bakış adlandırması bu çalışma ile olmuştur.

Ana çekirdek basamaklardan görüleceği üzere ilgili literatürde de bahsi geçen insani diplomasinin sadece insani yardımdan müteşekkil olmadığıdır. Sadece acil insani yardımdan anlaşılabilecek bir kavramdan daha çok geniş bir perspektife sahiptir. İçinde insani krizlerin oluşmadan önlenmesinden tutun barışın sağlanması, sürdürülmesi ve sürdürülebilir kalkınmaya kadar birçok insani diplomasi aracı İDS içinde mevcuttur.

İDS’de gösterilen İnsani Diplomasinin 4 ana çekirdek ve alt özellik basamaklarına detaylı bir şekilde bu çalışmanın ilgili bölümünde değinilmiştir. Bu ana çekirdek basamaklarından ilki “**İnsani Bakış**” olup Afet yönetim sürecinin hazırlık ve önleme safhasına yani risk yönetimi kısmına denk gelmektedir. Modern afet yönetiminin esas aldığı bu safha aynı

zamanda insani diplomasinin de en önemli basamağını oluşturmaktadır. Altında yatan sebepleri bu basamağın 4 ana alt özellik ile açıklanmış olup ilk defa bu çalışma ile “İnsani Bakış” adı altında toparlanmış ve literatüre kazandırılması istenmiştir.

İkinci ana çekirdek basamak “**İnsani Yardım**” olup Afet yönetim sürecinin müdahale safhasına yani kriz yönetimi kısmına denk gelmektedir. İnsani yardım birçok kişi tarafından insani diploması ile yanlış bir şekilde eş tutulmakla beraber aslında görünürdeki ilk müdahale yöntemi olması sebebi ile bu algıyı hak ettiğini de göstermektedir. Diğer taraftan afet yönetimi deyince de ilk akla gelen yine müdahale safhası yani kriz yönetimi olmaktadır. Ancak istenilen ise kriz yönetiminden ziyade daha iyi bir risk yönetiminin sağlanmasıdır. Zira tüm bu afet yönetimi sürecinin ilk acil müdahale kısmı belki de sadece %1’lik kısmını oluşturmaktadır. Geriye kalan buz dağının görünmeyen büyük kısmı ise hazırlık safhası ve iyileştirme dönemi olup bir önceki ana basamakta hazırlık safhasının üzerinde “İnsani Bakış” adı ile durulmaya çalışılmıştır. Burada ise İnsani Yardımın **Acil Yardımı** ile özellikle önemli bir diğer alt özellik basamağı olan **İnsani Müdahale’nin** üzerinde durulmuştur. Çünkü bu kavram acil insani yardım kadar bilinmemektedir. Bu çalışmada ilk defa bu adla tanımlanmış ve Türkiye’nin özellikle son dönemde gerçekleştirmiş olduğu birçok sınır ötesi hareket buna örnek olarak sunulmuştur. Merkezinde insan ve insani değerler ve insanlık onuru olan bu tür müdahalelerin adlarına da bakılacak olunursa bu alt basamağın insani diplomasının önemli birer aracı olduğu görülecektir. Sıfır sivil zayıat ile yola çıkılan ve toplumun huzur ve refahına ve ülkelerin sınırlarına saygı gözetilerek bölünmez bütünlüğüne katkı sunan; Zeytin Dalı Harekatı, Fırat Kalkanı, Soçi Mutabakatı ve son olarak Barış Pınarı Harekatı gibi Türkiye’nin bu alandaki somut örnekleri oldukça önemlidir. Bu türde merkezinde barışı ve toplumu destekler mahiyetteki insani müdahale yaklaşımları ayrıca araştırılmaya değer birer araştırma konusudur. İç karışıklığa uğramış, istikrarsız bir yönetim altındaki belli bir meşru iktidarın hüküm süremediği bölge ve toplumlarda oluşan boşluk nedeni ile aşırı grupların ve terörün gelişmesine imkân veren, oluşan güvensiz ortamda ister istemez kendisinin veya toplumunun muhatap olduğu veya yerel sivil halkın zarar görebileceği durumlarda insani yardım amacıyla ilgili ülkeler tarafından yapılan askeri müdahale; “insani müdahale” olarak bu çalışmada tanımlanmış ve İnsani Yardımın bir alt özelliği olarak sunulmuştur. İnsani müdahale, bir tür insani yardım ve insani krize müdahale aracı olarak da ifade edilebilir. Burada özellikle insanı merkeze alan bir müdahaleden mevzubahis olduğundan

dolayı bu askeri müdahale yapılırken tek bir sivilin dahi zarar görmemesi oldukça önemlidir. Daha önce ifade edilen önce zarar vermemek ilkesi bunu gerektirmektedir. Yoksa karışıklığa müdahale edip sonlandırıyorum derken sivil ve masum yerel halkın mal ve canını gözetmeden yapılan askeri müdahaleler çok daha vahim neticelere sebebiyet verebilir ve zaten zor durumda bulunan bölge halkını daha çok iç karışıklığa itilmesine neden olabilir. Ayrıca müdahalenin altında güvenlik dışında başka herhangi bir çıkarın gözetilmemesi esastır. Dolayısıyla buradaki müdahalede olmazsa olmaz şart yerel sivil halkın güvenliğinin sağlanması ve yerel halkı ve komşu ülkeleri rahatsız eden terör yuvalarının itina ile dağıtılmasıdır. Böylelikle tıp etiğinin temel ilkelerinden olan zarar vermeden yarar sağlama hususu insani yardım kavramı için de geçerli olabilecektir. Bu kavramın gelişmesinde daha önce “Kamu Diplomasisi ve Türkiye” başlığı altında mevzubahis edilen Türkiye’nin önleyici diplomasi anlayışı etkili olmuştur. Nitekim Türkiye’nin insani dramların yaşandığı afet bölgelerinde ve ilgili ülkenin toprak bütünlüğüne saygı göstererek ve sıfır sivil kayıp ve karışıklığa sebep olan terör örgütlerine verdirdiği ağır zayıatlar ile icrasını yaptığı insani müdahale ile bu kavramı somutlaştırdığı görülmektedir (TSK, 2018). Türkiye daha büyük krizlerin çıkmaması, güvenliğin sağlanması ve insani yardım amacıyla bunu hassas bir şekilde uluslar arası kamuoyunun takdirini de alarak uygulamaktadır (Ajansı, 2018; Yeşiltaş & Balcı, 2011, pp. 15,19). Ayrıca bu insani müdahaleyi sadece askeri müdahale olarak sınırlandırmakta doğru değildir. İnsani kriz sonrası kriz yönetimi çerçevesinde meşru taraflar ile yapılan arabuluculuk faaliyetleri de bu kapsamda değerlendirilebilir. Türkiye bu arabuluculuk faaliyetlerinde de öncü bir rol üstlenerek bu kavrama Suriye, Irak, Lübnan, Bosna-Hersek, Afganistan, Kırgızistan, Filipinler ve Somali’de yaptığı somut arabulucuk örnekleriyle destek vermektedir. Dünyanın en büyük ilk 5 diplomatik ağından birine sahip olan Türkiye, aynı anda birçok arabuluculuk faaliyetlerine eş-başkanlık yapmaya da devam eden tek ülkedir(Dışişleri Bakanlığı, 2018). Böylelikle insani müdahale, önemli bir insani diplomasi aracı olarak insani yardım ana basamağı altında hem askeri insani müdahaleler çerçevesinde hem de arabuluculuk faaliyetleri çerçevesinde karşımıza çıkmakta ve bu araştırmanın bir kazanımı olarak literatüre sunulmaktadır.

Afet yönetim sürecinin iyileştirme ve yeniden inşa etme safhasına denk gelen bu insani diplomasinin 4 ana basamağından üçüncüsü olan “**İnsani Destek**” kavramından daha önce bu adla bir çalışmada söz edildiği görülmektedir(Alegöz, 2013). Bahsi geçen çalışmada

insani destek, insani yardımdan sonra insani diplomasinin ikinci aşaması olarak tanımlanmış ve içeriği şu şekilde ifade edilmiştir: “*insani destek; eğitimden sağlığa, altyapıdan tarım ve balıkçılık alanlarına kadar ülkenin doğal kaynakları ölçüsünde ihtiyaç duyduğu alanlarda o ülkeyi desteklemektir.*” İnsani destek insani yardıma göre daha kalıcı çözümler ortaya koyan bir yaklaşım sergilemektedir. Bu husus afet yönetim sürecinde de vurgulanmaktadır. Bu safhada karşımıza iki ana alt basamak çıkmaktadır. Bunlar iyileştirme ve kalkınmadır.

İnsani diplomasinin en önemli ana çekirdek basamaklarından bir diğeri olan “**İnsani Çağrı**” basamağı diğer tüm süreçlerin aksine her zaman kendisine yer verilmesi gereken başlı başına bir insani diplomasi aracıdır. Bu yöntemin ve aracın kullanılması sessiz olan masum ve mazlum coğrafya ve halkının sesinin duyurulmasını sağlar. O yüzden bu dönem insanlığa duyuru safhası olarak bu çalışmada ilk defa adlandırıldı. Bu dönem tüm İDS’de kullanılması gerekmektedir. Bu araç, gerek afetlerin oluşmadan tahmininde, risk yönetiminde ihmal edilen, gerek kriz anında ve yönetiminde göz ardı edilebilen ve gerekse de iyileştirme ve yeniden inşa döneminde unutulabilecek olan sessizlerin sesi ve çığlığının duyulmasına odaklanan bir insani çağrıdır. Bu insani çağrının Türkiye’den bir akademisyen tarafından iki şekilde olabileceği ifade edilmiştir (Alegöz, 2013): **Farkındalık Oluşturma ve Sesini İşittirme** şeklinde tanımlanmış ve Türkiye’nin İnsani Diploması uygulama alanı olan Somali örneği ile bu tanım somutlaştırılmıştır (Alegöz, 2013). Başka bir çalışmada ise bu insani çağrı; “*nihai olarak masumların sesi olmayı amaçlayan insani diploması*” şeklinde ifade edilerek insani diplomasinin son amacı ve hedefi olarak yorumlanmıştır (Köksoy, 2017).

Görüldüğü üzere İnsani Çağrı, İnsani Diplomasinin ana hedef faaliyetlerinden ve araçlarından biri olarak tüm İnsani Diploması Sürecinin her aşamasında devreye girmesi beklenen ve ilgili ülkeler tarafından karşılığının bulunması gereken bir basamaktır. Bu basamağın en önemli somut örneği ise yaklaşık 9 bin katılımcı indinde gerçekleştirilen ve bu konuda binlerce haberin yapılarak kamuoyunda önemli bir farkındalığa ve sessiz mazlum yığınların sesinin tüm dünyada yankılanmasına vesile olan Dünya İnsani Zirvesi olmuştur. Bu konuda da Türkiye’nin ev sahipliğini yapması ve sonrasında ilgili zirvenin taahhütlerinin takiplerinde de ev sahipliğine devam etmesi Türkiye’yi diğer ülkelerden farklı kılmış ve insani diplomasinin bu aracına da önemli bir numune olmuştur.

Tüm bu insani diplomasi araçları ve ilgili süreç hakkında Türkiye'nin ilgili kavrama birçok somut uygulamaları ile kazandırdıkları ile beraber bu çalışma ile insani diplomasi kavramının eksik kalmış bazı noktaları vurgulanmış ve şematik bir şekilde sunularak literatüre katkı sağlanmıştır.

Şüphesiz burada bu konuya afet yönetimi çerçevesinde yaklaşılması ilk başta çalışmanın kısıtlılıkları çerçevesinde değerlendirilse de geline son nokta itibari ile insani diplomasi kavramına birçok yeni tanımında kazandırmasına vesile olmuştur.

Dünyada insani yardıma muhtaç hale getiren olayların neredeyse tamamı insan kaynaklı afet olarak adlandırdığımız iç ve dış çatışmalardan kaynaklanmıştır. Önceki yıllardaki raporlara da bakıldığında bu durumun çok fazla değişmediği görülmektedir.

Bir yerden yıkan diğer yerden dış yardımlar ile ilgili insanlığa insani yardımı yapmaya çalışan yine beşeriyettir.

Amacının insani krizlerden etkilenen insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakların dağılımı noktasında ortak bir kanıt temeline erişim sağlamak olan ve karar verirken kanıtlarla birlikte verilmesi gerektiğine ve güvenilir bilginin daha iyi bir hesap verebilirlik ve etkinlik için temel olduğuna inanan, karmaşık veri ve bilgileri daha net, daha erişilebilir ve üzerinde işlem yapması daha kolay hale getiren ve yoksulluk, risk, afetler ile mücadele için yayınlanan “Küresel İnsani Raporları”nın (DI, 2018; GHA, 2018) en son yayınlanan 2018 yılındaki raporuna göre dünyada yapılan insani yardımlar ve yardımların dağılımı şu şekildedir;

- Dünya’da insani yardımların oranı bir önceki yıla göre anlamlı bir artış göstermezken toplam yapılan insani yardım 27,5 milyar dolara ulaşmış (artışta son 2 yılda gözle görülür bir yavaşlama yaşanmış) ve yine en büyük payı devletler tarafından yapılan resmi insani yardımlar almıştır. Ancak devletlerin gösteremediği artışı sivil insani yardımlar göstermiş ve %12’lik bir artışla 6,5 milyar dolara yükseltebilmiştir (Şekil 3.3)(GHA, 2018).
- Dünyanın en çok yardım yapan ilk 20 ülkesi bir önceki yıla göre değişmemiş olup 10 ülke bir önceki yıla göre insani yardımlarını artırdığı görülmektedir.
- Tüm insani yardımların %60’ı on ülkeye yönlendirilirken, bunlar arasında Suriye %14 ile birinci, Yemen ise %8 ile ikinci en çok yardım alan ülke oldu. Böylelikle Suriye üst

üste beşinci kez dünyada en çok insani yardım alan ülkesi oldu (Şekil 3.5)(GHA, 2018).

- Geçen yıl yaptığı 8,07 milyar dolar yardım ile dünyada en çok insani yardım yapan ülke ise Türkiye oldu ve bir önceki yıla göre sıralamasını yükselterek zirveye yerleşti. Sıralamada Türkiye'yi ABD ve Almanya izledi(Şekil 3.4)(GHA, 2018). 2017 yılı itibari ile Türkiye'nin tek başıyla tüm dünyadaki yapılan insani yardımların yaklaşık üçte birini (%29,4) yaptığı görüldü.
- Yapılan insani yardımların milli gelire oranıyla oluşturulan sıralamada ise Türkiye üst üste 4.kez %0,85 oranı ile birinci sıradaki yerini korurken, ikinci ve üçüncü olan Norveç ve Lüksemburg'un oranları eşit olup bu oranın %0,17'de kaldığı görüldü. Türkiye'den sonra total olarak en çok yardım yapan (ikinci ülke konumunda olan) ABD ise bu sıralamaya göre 19. sırada %0,04 ile kaldığı görüldü.
- Dünyada gayri safi milli hasılaya göre verilen insani yardım oranlarına bakıldığında; anlamlı bir fark olarak %0,69'dan %0,85'e çıkaran ve en yüksek insani yardım yapma oranı artışı gösteren ülke Türkiye olurken; bu oranda en çok gerileme yaşatan ülke ise %0,20'den %0,08'e anlamlı düşüşü ile Birleşik Arap Emirlikleri olmuştur(GHA, 2018).

Diğer taraftan tüm dünyada dış yardımlar açısından yöneltilen bazı sorular ve yapılan eleştiriler mevcut olup bu konu detaylıca aşağıda verilmektedir:

Bunlardan ilki ülkelerin kendi çıkarlarını gözetmesi ve yardım alan ülkeleri kendisine bağımlı hale getirmesi görüşüdür (Arslan & Kiper, 2015).

Yapılan yardımlara da bazı eleştiriler yapılmaktadır mesela, genellikle yardım alan ülkelerin harcamasına müsait nakit niteliğinde olmayan yardım fonları şeklinde ve çoğunlukla, bu fonları temin eden ülkeden belirli satınalmalar için kullanılmak zorunda bırakılmasıdır (Başak, 1977). Böylelikle ülkeler diğer yardıma muhtaç ülkeleri kendisi için bir pazar görebilmekte ve bunun için ilgili ülkeleri kolayca müdahaleler ile politik yönden de bağımlı ya da güdümlü hale getirebilmektedir. Bu durum kendi kalkınma süreçlerini tamamlayamamış ülkelerin bile diğer ülkelere kalkınma yardımı yapmalarının altında yatan nedenleri arasında acaba bu tür amaçların bulunup bulunmadığı sorusunu akla getirmektedir(Arslan & Kiper, 2015). Özellikle de tarihinde sömürge düzeni ile birçok kendi ülkeleri adına menfaat sağlamış gelişmiş ülkelerin bu düzenin farklı bir şeklini dış yardım adı altında sürdürmekte midir sorusunu sordurmaktadır. Ayrıca sırf bu yüzden

gelişmemiş ülkelerin kalkınma yardımı adı altında kalkınmalarının önüne mi geçilmektedir zira bu ülkeler genellikle sanayileşmiş ülkelerin önemli birer hammadde kaynağı olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Yoksulluğu bir kısır döngü ya da çıkmaz bir sokak haline getirip kendi yetersizliği içerisine ülkeleri hapsedmenin temelinde yatan tarihsel sömürge düzeni veya uluslararası ticaret sistemi içinde tekeli yapının hegemonyasının devam etme isteği midir (Karagöz, 2010)? Bu tür sorulara cevap aranması aynı zamanda dış yardımın görünmeyen madalyonun diğer yüzünü daha görünür ve anlaşılabilir hâle getirecektir. Nitekim *“pratikte dış yardımların eşitsizlik gidermekten ziyade, bağımlılığı sürdürme yönünde sonuçlar doğurduğu görülmektedir (Arslan & Kiper, 2015)”* şeklinde yorumlar da mevcuttur.

Tüm bu eleştiriler ve soru işaretlerine rağmen dünyada önemli bir olgu ve insani yönü olan dış yardımların farklı şekildeki yansımaları da mevcut olup bu araştırmamızın aynı zamanda konusunu da oluşturmaktadır. Bu dış yardımlardan insani diplomasinin önemli bir aracı olan insani yardımlar hususunda Türkiye örneği nasıldır, özellikleri nelerdir, altında yatan dinamikleri nelerdir bunun ortaya konması ve bu konuda en azından fikir vermesi bu araştırma ile beklenmiştir ve çalışmamızın son bölümü bu konunun irdelenmesine ayrılmıştır.

Çalışmamızın son bölümlerinde bahsedildiği üzere Türkiye’nin Afetlerde İnsani Diplomasisi ve İnsani Yardımı konusundadır ve bu konunun incelemesi yapılırken ilk önce Dünya İnsani Zirvesi’ne Türkiye’nin evsahipliği yapması hususu üzerinde durulmuştur:

Birilerinin yıktığı birilerinin de tamir etmeye çalıştığı bu dünyanın bir an önce özelinde ve genelinde; nesnesinde ve öznesinde “insan” olan bir insani zirveye ihtiyacın var olduğu anlaşılmıştır. Bu küresel ihtiyaca cevap verecek bir küresel organizasyon gerçekleştirilmiş ve adına da “Dünya İnsani Zirvesi” konulmuş ve dünyada ilk kez gerçekleştirilmiştir.

Bahsi geçen Türkiye örneği sorularının cevabını bulduran ve insanlık adına önemi büyük olan bu zirveye Türkiye evsahipliği yapmış ve kendi İnsani Diplomasisi konusu üzerinde hassasiyetle durmuş ve kendi tanıtımını yapmıştır. Bu zirvenin detayları araştırmamızda ekleri ile beraber sunulmuştur.

Aynı zamanda küresel insani raporları da bu ihtiyaca dem vurarak, Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşılabilmesi adına bu zirvenin dünya kamuoyunu ve devletlerini teşvik ederek cesaretlendirdiği kanaatine varmıştır(GHA, 2018).

Zirvenin Türkiye’de gerçekleştirilmesinin nedeni aynı zamanda Türkiye’nin insani diplomasi yaklaşımındaki önemini ve özelliğini de göstermektedir. Buna göre;

Bahsi geçen Küresel İnsani Yardımlar açısından üst üste birçok kez Türkiye’nin İnsani Yardımlarda en cömert ülke olması ve bünyesinde birçok ülkeden milyonlarca göçmeni insani krizlere karşı “açık kapı politikası” yürütmesi nedeniyle misafir etmesi ve beraberinde kendi ülke vatandaşı gibi sahiplenmesi ve hizmet vermesi, kalkınma odaklı insani yardım anlayışının yani İDS’nin önemli bir ana basamağı olan “insani desteği” etkin kullanmasının tarihi zirveye evsahipliği yapmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Zira bu düşünce aynı zamanda yabancı kaynaklar tarafından da farklı şekillerde ifade edilmektedir. Bu örnek duruşun ifadesi olarak Dünya İnsani Zirvesi resmi web sayfasında şu ifadelere yer verildiği görülmüştür:

“İnsan odaklı diplomasisiyle, komşusu açken tok yatmayı zül gören bir kültürün temsilcisi olarak Türkiye dünyanın “en cömert” donör ülkesidir.

Dünya İnsani Zirvesine evsahibi olarak Türkiye’nin seçilmesi uluslararası toplumun takdirinin bir nişanesidir ("Dünya İnsani Zirvesi," 2016)."

Bu zirvede Türkiye’nin dünyanın birçok ülkesinden 9 binden fazla katılımcıya sunma fırsatı yakaladığı Türkiye’nin İnsani Diplomasisi ve İnsani Yardım faaliyet ve yaklaşımları ile ilgili hazırlamış olduğu tanıtıcı videolarda öne çıkan ifadeler video arşiv taraması ve analizi neticesinde bu çalışma ile tespit edilmiştir:

- **Dil, din, ırk, cinsiyet farkı gözetmeksizin insanlığa elini uzatması,**
- **Sorunu yerinde ve kaynağında çözmesi,**
- **Birçok İnsani Yardım konusunda hem kamu kurum ve kuruluşları hem de STK’ların İnce Yardımı (TİKA, AFAD, Kızılay),**
- **Krizlere karşı mücadelede bir olabilen ve dünyayı insanlık cihetiyle kardeş olarak görme kültürüne sahip olması,**
- **Sığınmacılara kendi vatandaşı gibi hizmet vermesi,**
- **Kalkınma Odaklı İnsani Yardım anlayışı ve Yatırımlara öncelik vermesi,**
- **140’ın üzerinde ülkede uyguladığı projeler ile teknik alt yapı geliştirme ve yetişmiş insan kaynağı harekete geçirme ile sürdürülebilir kalkınmayı esas alması,**

- Acil insani yardımın yanında uzun vadeli stratejileri de takip ederek ülkelerin ayağa kalkabilmesi ve ayakta kalabilmesini hedeflemesi,
- İhtiyacı olanın yanında olabilme kültürü,
- Daha yaşanabilir bir dünya hedefi, tüm dünya vatandaşlarına yönelik hizmet ve paylaşımı gözetmesi,
- Diplomasi ağının kuvvetli olması,
- Krizlere karşı göz yummaması ve ilgili ülkeler ile işbirliği ile afetlere müdahalede bulunması,
- Hem donör ülke olması hem de milyonlarca sığınmacıya ev sahipliği yapması ile mazlum ve mağdurları iyi algılayabilmesi ve çözümleyebilmesi,
- Böylelikle insani yardım sisteminin her iki yönünü iyi anlaması, bilmesi ve bu konuda tecrübeli olması,
- Tarih ve kültürünün beraberinde getirdiği insan sevgisi ve güçlü yardım geleneği,

İbn Haldun'un ifadesi ile "Coğrafya Kaderdir" sözüne de atıf yaparak Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada, gönül coğrafyasında ve coğrafyasının çok ötesindeki diyarlarda insanlığın ihtiyacına koşması hususu vurgusu yapılmış ve

- Ahlaki yükümlülük,
- Sahiplenme kültürü,
- Doğal afetlerdeki ortak acılara karşı birçok ortak tecrübeler edinmiş bir coğrafyada bulunması ve bunlardan dersler alması,
- Tecrübelerden afetlere müdahale kapasitesini artırması,
- Uluslararası toplumun istikrarı hedefinin olması,
- Afetlerin etkilerinin azaltılması, hayatın normalleştirilmesi, iyileştirme ve yeniden yapılandırma stratejisi ile çalışması,
- Tek amacı ümit ışığı olmak, kırılabilirliği azaltabilmek ve esnekliğini artırabilmek olması,
- Ortak bir akıl ve inisiyatif akılda tutması,
- Tecrübelerini paylaşmaya hazır olması,
- İnsanın değil insanlığın omuzlayabileceği küresel sorunlara cevap bulma gayreti

gibi ifadeleri ile zirvede Türkiye'nin kullandığı tanıtıcı sloganlardan biri olan ***“Türkiye’den Dünyaya Uzanan Yardım Elİ”***’nin özelliklerini tarif etmiştir. Aynı zamanda Türkiye neden bu yardımları yapıyor ve yardımlarının özelliği nedir sorularına önemli cevaplar sunmuştur. Bu sunduğu cevaplar biraz sonra bahsedilecek olan Türkiye’nin İnsani Diplomasisinin özelliklerine dair metin çözümlemesi yapılarak elde edilen ana ve alt temalar ile kısmen örtüştüğü de görülmüştür.

Ayrıca bu zirvede Türkiye birçok yan etkinlik ile afet yönetiminde insani diplomasi örneklerini sunma fırsatı da bulmuştur. Tüm bu yan etkinlikler çalışmamız kapsamında derlenmiş ve ilgili bölümde sunulmuştur. Bu yan etkinliklerden bir tanesi ise araştırmamızın konusu ile birebir ilişkili olup adı ***“Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi”*** olarak belirlenmiştir.

AFAD-TİKA-Türk Kızılay’ın en üst düzey temsilcileri ile düzenlediği Türkiye’nin İnsani Yardım Perspektifi konulu panelinde araştırma sorumuza ve amacımıza benzer ifadelere, cevap niteliğinde bazı önermelere yer verildiği bu çalışma ile gösterilmiştir: ("Dünya İnsani Zirvesi," 2016). Mesela bu çalıştayda;

Türkiye’nin “insani yardım alanında öne çıkmasını destekler nitelikte olan kavramlar” tartışılmış ve ***“Türkiye’yi uluslararası insani yardım sisteminden ayıran, kendine has özellikleri nelerdir”*** gibi bazı temel sorulara cevaplar aranmıştır.

Türkiye’nin bu alanda en çok söz sahibi olduğu kurumlarının en üst düzey temsilcilerinin bu bahsettiğimiz ortak toplantısında o zaman için cevaplanmaya çalışılan soruların nitel ve bilimsel bir araştırma ile masaya yatırılmasının gerekliliği ve cevaplarının ortaya konulmasının önemi bu araştırmamızı daha değerli kılmıştır.

Araştırmamızın nihayetinde Türkiye’deki İnsani Diplomasi’nin Resmi veya Sivil Aktörlerinden olan Türk Kızılayı, AFAD ve TİKA Başkanlıkları, T.C. Dışişleri Bakanlığı ve T.C. Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı makamlarının ve üst düzey temsilcilerinin yapmış oldukları resmi açıklamalardan ve ilgili faaliyet raporlarından istifade edilerek en son güncel ve konu ile ilgisi en ziyade olan ve araştırma kriterlerine uyan beyanları derlenmiştir.

1000 sayfayı aşkın dokümandan elde edilen 111 sayfalık veriler yazıya dökülmüştür. Sonrasında 111 sayfalık metinde çözümleme yapılmış ve araştırmanın amacına ve

sorusuna matuf bilgileri içeren metinler üzerinde daha görünür kılmak için koyu ve altı çizili olarak tespitleri yapılmış ve işaretlenmiştir. Bu ön plana çıkan ifadeler ise bir sonraki bölümde her bir kurum için ayrı ayrı olmak üzere anahtar kelimeleri çıkartılmasına yardımcı olacak şekilde yeniden numaralandırılarak listelenmiştir. En son olarak tüm listede toplam 622 ifade analiz edilmek üzere derlenmiştir. Yapılan veri analizi sonucunda en çok üzerinde durulan 44 alt tema/anahtar kelime tespit edilmiştir. Bu ortaya çıkarılan anahtar kelimelerin ise toplamda 4 ana tema altında birleştirilebileceği kanaatine varılmıştır.

Afet Yönetiminde Türkiye'nin Dünya'da İnsani Diplomasi ve İnsani Yardım alanındaki birçok faaliyetlerde yapmış olduğu liderlik ve öncülük vasfının altında yatan değerlerin ve dinamiklerin neler olduğunun cevabı niteliğindeki ana temalar şu şekilde sıralanmaktadır:

- 1. Vicdanın Sembolü Olması**
(12 alt tema/anahtar kelime ve 359 ifade ile)
- 2. Tarihi Bir Medeniyet Geleneği ve Kadim Mirası**
(12 alt tema/anahtar kelime ve 320 ifade ile)
- 3. İnsani Ödev ve Sorumluluk Anlayışı**
(10 alt tema/anahtar kelime ve 276 ifade ile)
- 4. Manevi ve Ahlaki Değerleri**
(10 alt tema/anahtar kelime ve 200 ifade ile)

622 ifadenin bazılarının birden fazla alt tema/anahtar kelimeyi desteklediği görüldü ve hangi ana temayı hangi alt temaların ve hangi alt temaları hangi ifadelerin desteklediği bir önceki bölümde detaylı bir şekilde gösterilmiştir.

Tüm bu verileri değerlendirdiğimizde ön plana çıkan ifadelere göre en çok desteklenen alt temalar/anahtar kelimeler ise sırasıyla şu şekilde saptanmıştır;

- 1. Tarihi Sorumluluk ve Görev Bilinci, 56 ifade**
- 2. Medeniyetinin ve Milletinin Değerleri, 52 ifade**
- 3. Kadim Geleneği, Kültürü ve Köklü Geçmişinden Beslenmesi, 51 ifade**
- 4. Müşfik ve Muktedir; İnsani ve Girişimci; İlkeli ve Aktif Olması, 41 ifade**
- 5. Yardım Elini Uzatma Anlayışı ve Yardımseverlik, 40 ifade ile**

Hülasa olarak yardımlara bağımlılığın azaltılması için, her milletin kendi ayakları üzerinde durabilmesini temin edecek, ezber bozan bir çalışma tarzına ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaca cevap vermeye çalışan ve farklılığını Türk milleti adına ifade edilen bu söylemlerden de görüleceği üzere yukarıdaki alt ve ana temalarda belirtilen hususlar çerçevesinde ortaya koyan Türkiye;

AFAD, TİKA, Türk Kızılay'ı ve diğer resmi kurumlarıyla, insani ve kalkınma yardımlarını el ele yürüterek, “kalkınma odaklı insani yardım” politikasıyla farklı bir model sunmaya ve rol model olmaya çalışmaktadır.

Ayrıca bu çalışma muvahhesinde araştırılan Türkiye'nin hangi İnsani Diplomasi Sürecini ve Araçlarını kullandığının hangi amaç, hedef ve güdüleyen normlar çerçevesinde İnsani Diplomasi kavramına katkı sunduğunun tespiti de yapıldı.

Buna göre; Türkiye'nin 4 ana çekirdek basamak olarak ilk defa bu çalışmada ortaya atılan ve Şekil 3.2'de şematize edilen “İnsani Diplomasi Süreci”nde kullanılan tüm araçların hepsini kullandığını ilgili kurum ve kuruluşlarının resmi faaliyet raporlarından ve üst düzey temsilcilerinin beyanatlarından anlaşıldı.

Hem insani bakış, hem insani yardım, hem insani destek ve hem de insani çağrı alanında ve alt özelliklerinde Türkiye'nin birçok örnekler ile insani faaliyetlerini yürüttüğünü saptadık. Bu İDS'nin 4 ana çekirdek basamağına dair Türkiye'nin ilgili kavrama katkı sunacak 622 ifadeden süzülen 44 alt tema/anahtar kelime ise aşağıda verilmektedir.

➤ **“İnsani Bakış” kavramına katkı sunan alt tema/anahtar kelimeler ve bunları destekleyen ifade sayıları; (toplam 238 ifade)**

- Ayrım Gözetmeme (21 ifade)
- Vicdanlı ve Vicdani Olma (33 ifade)
- Hassas ve Şeffaf Olma (20 ifade)
- Fedakârlık (23 ifade)
- Hak ve Hakikatı Kuvvete Karşı Gözetme (24 ifade)
- İnsan Odaklı Yaklaşım ve İnsan Onuru (37 ifade)
- Evrensellik (18 ifade)
- Barışçıl Olma ve Barışı Sürdürme (24 ifade)

- Hazırlıklı Olma ve Dirençli Toplum Adına (17 ifade)
- Dengeleyici, Önleyici ve Koruyucu Olma (21 ifade)

➤ **“İnsani Yardım” kavramına katkı sunan alt tema/anahtar kelimeler ve bunları destekleyen ifade sayıları; (toplam 239 ifade)**

- Müşfik ve Muktedir Olma, İnsani ve Girişimci Olma, İlkeli ve Aktif Olma (41 ifade)
- Model ve Marka Olma (Türk Tipi İnsani Yardım Modeli) (38 ifade)
- Minnet Altına Sokmadan Veren El Olmak ve Cömert Olmak (Sağ elin verdiğini sol el görmeden) (26 ifade)
- Saygılı Olma ve Saygı Duyma (12 ifade)
- İnsani Müdahale ve Terörden Arındırma (12 ifade)
- Arabuluculuk Vazifesi (16 ifade)
- Yardım Elini Uzatma Anlayışı ve Yardımseverlik (40 ifade)
- Çıkar Gözetmeden Samimiyetle Yardımda Bulunma; (Allah rızası için yapma anlayışı) (20 ifade)
- Sığınanlara Ev Sahipliği Yapma Kültürü (14 ifade)
- Açık Kapı Uygulama ve Kucaklayıcı Yaklaşım (20 ifade)

➤ **“İnsani Destek” kavramına katkı sunan alt tema/anahtar kelimeler ve bunları destekleyen ifade sayıları; (toplam 200 ifade)**

- Birleştirici ve Kapsayıcı Olması (28 ifade)
- Başrol ve Anahtar Ülke Olması ve Sürdürme İsteği (40 ifade)
- Tecrübe ve Deneyimi (22 ifade)
- İnsanlığın Selameti ve Beşeriyetin Huzur ve Refahı için (27 ifade)
- Verilen Taahhüt ve Sözleri Yerine Getirme (13 ifade)
- Yapıcı ve Çözüm Odaklı Olma (32 ifade)
- Kalkınma Odaklı Yardım Anlayışı, İyileştirme ile Kalıcı Çözüm Sunma (38 ifade)

➤ **“İnsani Çağrı” kavramına katkı sunan alt tema/anahtar kelimeler ve bunları destekleyen ifade sayıları; (toplam 220 ifade)**

- Kulak Verme, Sesi Olma (27 ifade)

- Mazlumun Mağdurun Yanında Olma, Dayanışma (20 ifade)
- Duyarlı Olma, Kayıtsız Kal(a)mama (31 ifade)
- Sahiplenme, Derdi ile Dertlenme (26 ifade)
- Öncü ve Örnek Olma (39 ifade)
- Farkındalık Oluşturma (25 ifade)
- Ümit Verici ve Umut Işığı Olma (12 ifade)
- Empati Kurma ve Kurabilme (11 ifade)
- Yön Veren Etkin Bir İnsani Diplomasi ve Geniş İrtibat ve İşbirliği Ağı (29 ifade)

İnsani konularda söyleyecek çok sözü ve paylaşacak çok deneyimi olan Türkiye'nin bu konuda yaptığı faaliyetlerinin müşevviki ve muhteviyatı konumunda olan alt temaların İnsani Diplomasi kavramına sunduğu açılımlara bakılacak olursa birçok ifade ile İDS'nin her bir ana çekirdek basam ağına önemli kavramsal katkı sağladığı görülecektir. Bunun literatüre kazandırılması noktasında bu çalışma önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Somut örneklerden ortaya çıkan ifadelerin bazıları, ayrıca bu küresel İDS sürecine dâhil edemediğimiz ve daha çok Türkiye'nin İnsani Diplomasi binasının harcı ve destekleyicisi hükmünde olan Türkiye'ye has bazı özelliklerinin de olduğu bu analiz neticesinde ortaya konulmuştur. Bunlar;

➤ **Türkiye'nin İnsani Diplomasisine has diğer bazı özellikleri (toplam 244 ifade)**

- Tarihten Gelen Mazlumların Yardım Beklentisini Karşılama Geleneği (26 ifade)
- Tarihi Sorumluluk ve Görev Bilinci (56 ifade)
- Kadim Geleneği, Kültürü ve Köklü Geçmişinden Beslenmesi (51 ifade)
- Medeniyetinin ve Milletinin Değerleri (52 ifade)
- Vefakârlık ve Geçmiş Unutmama (17 ifade)
- Güvenilir olma (El-emin sıfatı) ve Temiz Sicile Sahip olma (17 ifade)
- Muhabbet ve Kardeşlik (18 ifade)
- Komşusu Aç iken Tok Yat(a)mama; Kendisi için İsteddiğini Başkası İçin de İsteme (7 ifade)

Burada görüldüğü üzere Türkiye'nin İnsani Diplomasi faaliyetlerinin altında yatan dinamikleri gösteren alt temalardan en çok sayıda ifade ile desteklenen ilk üç alt tema ile benzerlik göstermektedir:

1. Tarihi Sorumluluk ve Görev Bilinci, 56 ifade
2. Medeniyetinin ve Milletinin Değerleri, 52 ifade
3. Kadim Geleneği, Kültürü ve Köklü Geçmişinden Beslenmesi, 51 ifade

Bu durum bize (Türkiye'nin somut örnekler ile kavramsal çerçevesine büyük katkılar sunduğu) küresel İnsani Diplomasi Sürecinin basamaklarına dâhil edemediğimiz Türkiye'ye has tespit ettiğimiz bu özelliklerin İnsani Diplomasi ve İnsani Yardım hususunda Türkiye'yi ilk sıralara taşımasında oldukça etkili olduğunu göstermiştir. Tarihinden ve medeniyetinden aldığı ders ile köklü ve kadim mirasına sahip çıkarak sömürgecilik açısından temiz bir sicille sahaya çıkan Türkiye'nin “Vicdani Bir Sembol” olarak manevi ve ahlaki değerleri ile insanlık ödevini başarılı bir şekilde yürüttüğünü ve sorumluluk anlayışına sahip olarak bu konuda öncü ve iyi bir örnek ve rol model olduğunu göstermiştir.

Nitekim Türkiye'nin Türk Kızılayı resmi internet sitesinde ifade edilen “*dini, kültürü ve tarihi gereği insanlığa saygı ve yardımı ilke edinen*” söylemini ve yukarıda yapılan çıkarımı Türkiye'nin hak ettiğini ve ona göre hareket ettiğini “*Shelter of the World; Humanitarian Diplomacy From The Ottoman Period to the Present*” yani “*OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE İNSANÎ DİPLOMASİ; CİHAN-PENÂH*” adlı resmi Osmanlı arşiv belgelerine dayanılarak hazırlanan ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı tarafından İstanbul'da basılan kitap ve muhteviyatı destekler mahiyettedir.

Hatta bu tezi asırlar öncesindeki kat'i tarihi resmi belgeler ile ispatlar tarzıdır. Nitekim “Cihan-Penah” yani “Cihanın Sığınağı, Koruyucusu” adlı bu kitap içerisinde sunulan resmi belgelerde Dünyanın dört bir köşesindeki yardım isteyen veya bekleyen mazlum ve mağdur toplumlara ve devletlere dil, din, ırk gözetmeksizin 15.yüzyıldan 21.yüzyıla kadar Osmanlı'nın ve Türkiye'nin her daim yardım elini uzattığı ve insani ızdırapları sahiplendiği görülmektedir.

Dolayısıyla tüm bunlar Türkiye'nin “insanlığa saygı ve yardımı ilke edindiğini” açıkça göstermektedir. Bunu da bu milletin fitratı, dini, kültürü ve tarihinin gereği olarak yerine getirdiğini ve dünyada “Vicdanın Sembolü” olarak hareket etmeye çalıştığını göstermiştir.

Son olarak Aralık 2019’da tarihte ilk kez düzenlenen Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği’nin davetiyle Türkiye’nin Eş Başkanlığını yaptığı Küresel Mülteci Forumu’nda T.C. Cumhurbaşkanı’nın, "***Çıkar odaklı bakış açısı yerine insanı ve vicdanı merkeze alan bir anlayışla küresel sorunlara çözüm bulunması gerektiğini***" ifade etmesi ve bu konuda "***Güvenli Liman Türkiye'nin Dünyaya Çağrısı: Mülteciler İçin İş Birliği***" adlı kitabı takdim etmesi; Dünya’ya Afet Yönetiminde İnsani Diplomasi örneği Türkiye’nin bu konudaki yaklaşımını açıklamış ve Türkiye’nin önderliğini bir kez daha göstermiş ve tasdik ettirmiştir.

KAYNAKLAR

- AFAD. (Ed.) (2014) AÇIKLAMALI AFET YÖNETİMİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ. Ankara: T.C.Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.
- AFAD. (2015). İnternet: AFAD Başkanı Oktay, Genç Diplomat Akademisi'nde Konuştu Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/1408/AFAD-Baskani-Oktay-Genc-Diplomat-Akademisinde-Konustu>, 9.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2016). İnternet: AFAD Başkanı Oktay 8. Büyükelçiler Konferansı'nda. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/2477/AFAD-Baskani-Oktay-8-Buyukelciler-Konferansi-nda>, 9.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2017). İnternet: AFAD'a İnsani Yardım Ödülü. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/23372/AFAD-a-Insani-Yardim-Odulu>, 9.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2018a). İnternet: AFAD Başkanı Dr. Güllüoğlu'ndan Suriye Krizi'nin 8. Yılı Mesajı. Web: <https://www.afad.gov.tr/en/26330/AFAD-Baskani-Dr-Gulluoglundan-Suriye-Krizinin-8-Yili-Mesaji>, 14.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2018b). İnternet: AFAD Başkanı Güllüoğlu: Türkiye'nin yardım faaliyetleri tüm dünyaya örnek oldu. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/23941/AFAD-Baskani-Gulluoglu-Turkiye-nin-yardim-faaliyetleri-tum-dunyaya-ornek-oldu>, 9.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2018c). İnternet: Türkiye'nin kapasitesini dünya için kullanmaya hazırız. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/26033/Turkiye-nin-kapasitesini-dunya-icin-kullanmaya-haziriz>, 14.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2019a). İnternet: AFAD Hakkında. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/2211/AFAD-Hakkinda>, 09.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2019b). İnternet: Neler Yapıyoruz. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/23586/Neler-Yapiyoruz>, 9.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2019c). İnternet: Projeler. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/2444/Projeler>, 18.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- AFAD. (2019d). İnternet: Vizyon ve Misyon. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/2288/Vizyon-ve-Misyon>, 9.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- Ajansı, A. (2016). İnternet: Türk Kızılaiy 'insani diplomasi'de güçlü aktör olacak. *Anadolu Ajansı*. Web: <https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-millet-15-temmuz-gibi-afrine-de-yuruyor/1044159>, tarihinde alınmıştır.
- Ajansı, A. (2018). İnternet: Cumhurbaşkanı Erdoğan: Millet 15 Temmuz gibi Afrin'e de yürüyor. *Anadolu Ajansı*. Web: <https://aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/cumhurbaskani-erdogan-millet-15-temmuz-gibi-afrine-de-yuruyor/1044159>, tarihinde alınmıştır.
- Akpınar, P. (2013). Turkey's peacebuilding in Somalia: the limits of humanitarian diplomacy. *Turkish Studies*, 14(4), 735-757.
- Alegöz, H. İ. (2013). *Uluslararası ilişkilerde insani diplomasinin rolü: Türkiye-Somali örneği*. FSM Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medeniyet Araştırmaları Anabilim Dalı,
- Arı, T. (2009). *Uluslararası ilişkiler ve dış politika*: MKM Yayıncılık.
- Arslan, E., & Kiper, K. (2015). Dış Yardım Nedir? Niçin Yapılır? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 34, 16.
- Aslan, H. K. (2016). Dış Yardımların Türkiye'nin Yumuşak Gücüne Etkisi. In E. Akıllı (Ed.), *Türkiye'de ve Dünya'da Dış Yardımlar*. Ankara: Nobel.
- AYDIN, E., & Ersoy, N. (1995). Tıp etiği ilkeleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History*, 3(2), 48-52.

- Başak, Z. Z. (1977). *Dış yardım ve ekonomik etkileri: Türkiye 1960-1970*: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Başbakanlık. (1997). *Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği*. Resmi Gazete.
- Battir, O. (2017). *İnsani Diplomasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Bilden, H. (2017). İnternet: 20 Haziran Dünya Mülteciler Günü Mesajı. Web: <https://www.afad.gov.tr/tr/19305/AFAD-Baskani-Sn-Halis-Bildenin-20-Haziran-Dunya-Multeciler-Gunu-Mesaji>, 10.07.2017 tarihinde alınmıştır.
- Bulur, M. (2016). İnternet: Ban Ki Moon: Bir an önce harekete geçmeliyiz. Web: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bm-genel-sekreteri-ban-bir-an-once-harekete-gecmeliyiz/577022>, 29.04.2019 tarihinde alınmıştır.
- Co-operation, O. f. E., & Development. (2008). The Paris declaration on aid effectiveness and the Accra agenda for action. *Paris*, 21.
- CRED. (2018). The Emergency Events Database - EM-DAT. Retrieved 01.12.2018, from Centre for Research on the Epidemiology of Disasters <https://www.cred.be/projects/EM-DAT>
- CRED. (2019a). Afet Sınıflaması. from EMDAT, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters <https://www.emdat.be/classification>
- CRED. (2019b). Guidelines. Retrieved 21.12.2019, from EMDAT, Centre for Research on the Epidemiology of Disasters <https://www.emdat.be/guidelines>
- Cumhuriyet. (2016). Erdoğan'dan Cenevre görüşmelerinin ertelenmesine tepki. *Cumhuriyet*. Retrieved from <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/475349/erdogandan-cenevre-gorushmelerinin-ertelenmesine-teпки.html>
- Çam, S. (2017a). İnternet: Kriz Değil Bağışıklık Aşısı. Web: https://www.tika.gov.tr/tr/haber/kriz_degil_bagisiklik_asisi-33474, 16.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- Çam, S. (2017b). İnternet: Mazlumlara Sahip Çıkan Güçlülerle Müzakere Eden Ülke Türkiye. Web: https://www.tika.gov.tr/tr/haber/mazlumlara_sahip_cikan_guclulerle_muzakere_ed_en_ulke_turkiye-37839, 16.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- Çatal, B. (2015). *Küresel diplomasi: Prexenos' tan dijital diplomasiye*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 23-37.
- Çavuşoğlu, M. (2018). İnternet: 'Diplomasiye varız ama dayatmaları kabul etmeyiz'. 10. *Büyükelçiler Konferansı*. 23.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Çemrek, M. (2016). Sunuş. In E. Akıllı (Ed.), *Türkiye'de ve dünyada dış yardımlar* (Vol. 1). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dağ, A. E. (2016). *Uluslararası ilişkiler ve diplomasi sözlüğü*. İstanbul: Vadi yayınları.
- Davutoğlu, A. (2013a). 5. Büyükelçiler Konferansı.
- Davutoğlu, A. (2013b). Turkey's humanitarian diplomacy: objectives, challenges and prospects. *Nationalities Papers*, 41(6), 865-870.
- Demir, O. (2013). Tesanüd. In *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Vol. 40). Ankara: TDV.
- Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Beta Yayınları.
- DI, D. I. (2018). İnternet: About. Web: <http://devinit.org/about/>, 26.05.2019 tarihinde alınmıştır.

- DışışleriBakanlığı. (2005). İnternet: Medeniyetler İttifakı Girişimi. Web: <http://www.mfa.gov.tr/medeniyetler-ittifaki.tr.mfa>, 08.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- DışışleriBakanlığı. (2013). İnternet: Beşinci Büyükelçiler Konferansı Sonuç Bildirisi. Web: <http://www.mfa.gov.tr/besinci-buyukelciler-konferansi-sonuc-bildirisi.tr.mfa>, 23.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- DışışleriBakanlığı. (2018). İnternet: 2019 Yılına GİRerken Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemİnde GİRİşİmcİ Ve İnsanİ Dış Politİkamız. Web: http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/2019-yilina-girerken-girisimci-ve-insani-dis-politikamiz.pdf, 29.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- DışışleriBakanlığı. (2019a). İnternet: Onbirinci Büyükelçiler Konferansı. Web: <http://www.mfa.gov.tr/onbirinci-buyukelciler-konferansi.tr.mfa>, 23.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- DışışleriBakanlığı. (2019b). İnternet: Sorularla Dış Politika. Web: <http://www.mfa.gov.tr/sorular.tr.mfa>, 08.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- DışışleriBakanlığı. (2019c). İnternet: Türkiye'nin Uluslararası Acil İnsani Yardımları. Web: http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_-_insani-yardimlari.tr.mfa, 09.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- DİZTürkiye. (2016a). İnternet: Haberler. Web: <http://dizturkiye.org/haberler/turkiye-afken-ile-bm-kamu-hizmetleri-odulu->, 18.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- DİZTürkiye. (2016b). İnternet: Ulusal Tutum Belgesi. Web: <http://dizturkiye.org/yeni-calisma-yontemi/hakkinda>, 18.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- Doğan, E. (2012). Kamu Diplomasisinin sunduğu fırsatlar ve kısıtlar üzerine. *Kamu Diplomasisi*, 13-34.
- Dülger, K. (2016). *Etkinliği Giderek Artan Yeni Bir Kavram Olarak İnsani Diplomasi ve Bu Alanda Örnek Teşkil Eden Türkiye'nin İnsani Diplomasi Anlayışı*. Paper presented at the ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies).
- Dülger, K. (2017). Etkinliği giderek artan yeni bir kavram olarak İnsani diplomasi ve bu alanda örnek teşkil eden Türkiye'nin İnsani diplomasi anlayışı. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 3(2).
- Dünya İnsani Zirvesi. (2016). İnternet: Web: <http://dizturkiye.org/tr>, 15.5.2019 tarihinde alınmıştır.
- Ekşi, M. (2014). *Kamu diplomasisi ve Ak Parti dönemi Türk dış politikası*: Siyasal Kitabevi.
- Erdem, E. (2017). Sivil toplumun dış politika İnşasındaki rolü: Türk kamu diplomasisi örneği. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 36-49.
- Erdoğan, C. R. T. (2016). İnternet: Sayın Cumhurbaşkanımızın San Ignacio de Loyola Üniversitesi Tarafından Kendilerine Tevdi Edilen Fahri Doktora Unvanı Takdim Töreninde Yapmış Oldukları Konuşma. Web: <http://lima.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowSpeech/6893>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, C. R. T. (2019). İnternet: Cumhurbaşkanı Erdoğan: Müslümanlar zekatı verecek olsa İslam ülkelerinde fakir kalmaz. Web: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/cumhurbaskani-erdogan-muslumanlar-zekati-verecek-olsa-islam-ulkelerinde-fakir-kalmaz-445306.html>, 29.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, E. (2017). İnternet: Emine Erdoğan'dan mültecilerle dayanışma çağrısı. Web: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/emine-erdogandan-multecilerle-dayanisma-cagrisi/916431>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.

- Erdoğan, R. T. (2014). İnternet: Erdoğan'ın bayram mesajında Gazze vurgusu! Web: <https://www.aksam.com.tr/siyaset/erdoganin-bayram-mesajinda-gazze-vurgusu/haber-327743>, 2019.24.12 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, R. T. (2015). İnternet: Gerçeği tüm dünyayla paylaşmaya çalışıyoruz. Web: <https://www.haberturk.com/dunya/haber/1042518-cumhurbaskani-recep-tayyip-erdogan-dunya-5ten-buyuktur-diyecek-bu-gercegi-tum-dunyayla-paylasmaya-calisiyoruz>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, R. T. (2016). İnternet: Asla kapımızı kapatmayacağız. Web: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/05/24/asla-kapimizi-kapatmayacagiz>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, R. T. (2018). İnternet: Erdoğan: Afrin'i işgale gitmiyoruz. Web: <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-afrini-iskale-gitmiyoruz-2-40722568>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Ergünay, O. (2014). Kamu Yönetiminde Afet ve Acil Durum Planlaması Ders Notları. In. Ankara: TODAİE.
- Gaillard, J.-C., Clavé, E., & Kelman, I. (2008). Wave of peace? Tsunami disaster diplomacy in Aceh, Indonesia. *Geoforum*, 39(1), 511-526.
- GençKızılay. (2019). İnternet: Biz Kimiz. Web: <http://genckizilay.org.tr/>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- GHA, D. I. (2018). *Global Humanitarian Assistance Report 2018*. UK: Development Initiatives Ltd.
- Günel, A. (2004). Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye. In.
- HAMER. (2013). *Acil ve Afet Durumlarında Sağlık Yönetimi* (K. H. ALTINTAŞ Ed.). ANKARA: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI.
- Harroff-Tavel, M. (2006). The humanitarian diplomacy of the International Committee of the Red Cross. *International Committee of the Red Cross*.
- Holtzman, M. (2003). Washington's sour sales pitch. *The New York Times*.
- Humanity, A. f. (2016a). İnternet: Commitment to Action. Web: [https://www.agendaforhumanity.org/sites/default/files/resources/2017/Jul/WHSCo](https://www.agendaforhumanity.org/sites/default/files/resources/2017/Jul/WHSCo%20mmittment%20to%20Action%208September2016.pdf)
[mmittment to Action 8September2016.pdf](https://www.agendaforhumanity.org/sites/default/files/resources/2017/Jul/WHSCo%20mmittment%20to%20Action%208September2016.pdf), 29.04.2019 tarihinde alınmıştır.
- Humanity, A. F. (2016b). İnternet: Platform for Action, Commitments and Transformations (PACT). 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Humanity, A. f. (2016c). İnternet: Temel Sorumluluklar. Web: <http://dizturkiye.org/insanl%C4%B1k-gundemi/temel-sorumluluklar>, 03.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- Humanity, A. f. (2018-2019). İnternet: Synthesis Reports. Web: <https://www.agendaforhumanity.org/resources/major-reports#annual-synthesis-reports-2019>, tarihinde alınmıştır.
- Humanity, A. f. (2019). İnternet: Explore Commitment. Web: <https://www.agendaforhumanity.org/explore-commitments/indv-commitments>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- İbrahim, G. (2016). *Türk Dış Politikasında Afrika: Türkiye-Kamerun İlişkileri Örneği*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- IFRC. (1994). Code of conduct for the international Red Cross and Red Crescent Movement and non-governmental organizations (NGOs) in disaster relief. In: International Federation of the Red Cross and Red Crescent Societies and the
- IFRC. (2009). İnternet: Humanitarian Diplomacy Policy. Web: http://www.ifrc.org/Global/Governance/Policies/Humanitarian_Diplomacy_Policy.pdf, 7.5.2018.2018 tarihinde alınmıştır.

- IFRC. (2011). Afete Müdahalede Asgari Standartlar ve İnsani Yardım Sözleşmesi. Retrieved 29.04.2019 https://www.spherestandards.org/wp-content/uploads/2018/06/The_Sphere_Handbook_2011_Turkish.pdf
- İnsel, A. (2000). Özgürlük etiği karşısında iktisat kuramı: Amartya Sen'in etik iktisat önerisi. *Toplum ve Bilim*, 86, 7-21.
- Joseph S. Nye, Jr. İnternet: Web: <https://www.iskulttur.com.tr/yazarlar/joseph-s-nye>, 23.4.2018 tarihinde alınmıştır.
- Kadioğlu, S. K. M. (2011). *İlk 72 Saat*. İstanbul: AFAD.
- Kalın, İ. (2010). İnternet: Kamu diplomasisi için mola! *Sabah*. Web: https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ibrahim_kalin/2010/03/27/kamu_diplomasisi_i_cin_mola, 29.4.2018 tarihinde alınmıştır.
- Kalın, İ. (2012). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. *Kamu Diplomasisi (Ed: Abdullah Özkan-Tuğçe Ersoy Öztürk)*. İstanbul: Tasam Yayınları.
- Kamu Diplomasisi. Retrieved 29.4.2018, from Türk Dil Kurumu http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ae593bcae2a72.12809848
- KamuDiplomasiKurumu. (2016). İnternet: Türkiye'nin Ortak Gücü AFAD. Web: <http://kdk.gov.tr/haber/afetlerde-turkiyenin-ortak-gucu-afad/477>, 16.12.2016 tarihinde alınmıştır.
- Kanun, S. (2009). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*. Resmi Gazete.
- Karagöz, F. (2010). Yoksulluk Tuzağı ve Dış Yardım: Eleştirel Bir Yaklaşım. *Sosyal Bilimler Dergisi*(1), 1-13.
- Kararnamesi, C. (2018). *TİKA Teşkilat Kanunu*. (30479). Resmi Gazete Retrieved from https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/teskilat_kanunu-238.
- Kelman, I. (2006). Acting on disaster diplomacy. *Journal of International Affairs*, 215-240.
- Kelman, I. (2011). *Disaster diplomacy: how disasters affect peace and conflict*: Routledge.
- Ker-Lindsay, J. (2000). Greek-Turkish rapprochement: The impact of disaster diplomacy? *Cambridge Review of International Affairs*, 14(1), 215-232.
- Kılıçoğlu, G., & Yılmaz, A. N. (2016). Ortadoğu'da Türkiye Etkisi; Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Açısından Bölgedeki Siyasî Projeksiyonlar.
- Kızılayı, T. (2016). İnternet: Türk Kızılayı 2016-2020 Stratejik Planı. Web: [https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/T%C3%BCrk%20K%C4%B1z%C4%B1lay%C4%B1%20Stratejik%20Plan%C4%B1%20\(2016-2020\)%20TUR.pdf](https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/T%C3%BCrk%20K%C4%B1z%C4%B1lay%C4%B1%20Stratejik%20Plan%C4%B1%20(2016-2020)%20TUR.pdf), 2019.13.03 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2017). İnternet: Katar Medyasından Kızılay'a Övgü. Web: <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3523>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2018a). İnternet: Dünyanın En Cömert Ülkesi Türkiye. Web: <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4254>, 2019.22.12 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2018b). İnternet: Kızılay 150 Yaşında. Web: <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberArsiviDetay/4250>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2018c). İnternet: Kızılay'dan "Şefkat Nöbeti" Kampanyası. Web: <https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/4085>, 2019.22.12 tarihinde alınmıştır.

- Kızılayı, T. (2019a). İnternet: İTT Bölgesindeki “Ulusal Dernekler İşbirliği Ağı-OIC Red Network” İstanbul’da kuruldu. Web: <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4563>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2019b). İnternet: Kızılay Akademi “Kış Okulu” Başlıyor. Web: <https://kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4591>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2019c). İnternet: Kızılay Bağışçılarına Törenle Madalya Verdi. Web: <https://www.kizilay.org.tr/Haber/KurumsalHaberDetay/4700>, 2019.22.12 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2019d). İnternet: Kurumsal. Web: <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2019e). İnternet: Neler Yapıyoruz. Web: <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2019f). İnternet: Tarihçemiz. Web: <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2019g). İnternet: Temel İlkelerimiz. Web: <https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal/temel-ilkelerimiz>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Kızılayı, T. (2019h). İnternet: Türk Kızılayı 150 Yaşında. Web: <http://kizilay150yasinda.com/>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Köksoy, F. (2017). Uluslararası Kızılhaç Komitesi’nin Faaliyetleri Ekseninde İnsani Diploması. *Batman University Journal of Life Sciences*, 7(1).
- Köseoğlu, A. M. (2015). *Afet Yönetimi ve İnsani Yardım, Lojistik Süreçler ve Uygulamalar*. Ankara: Nobel.
- Köseoğlu, A. M., & Çevikel, G. (2014). Yumuşak Güç: İnsani Yardım Operasyonları ve Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*(43).
- Kraft, H. J. S. (2002). Track three diplomacy and human rights in Southeast Asia: the Asia Pacific coalition for East Timor. *Global Networks*, 2(1), 49-64.
- Kurnaz, İ., & Avcı, Y. (2016). Diplomaside Tarihin Geri Dönüşü: Klasik Diplomasinin İnsani Diplomasıye Evrimi. In E. Akıllı (Ed.), *Türkiye’de ve dünyada dış yardımlar* (Vol. 1). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kurtoğlu, S. (2017). İnternet: Başbakan Yıldırım: Türkiye dünyanın vicdanı olmaya devam ediyor. *Anadolu Ajansı*. Web: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/basbakan-yildirim-turkiye-dunyanin-vicdani-olmaya-devam-ediyor/940738>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Lancaster, C. (2004). Foreign Aid and International Norms: The Case of North Korea. *A New International Engagement Framework for North Korea? Contending Perspectives*, 159-173.
- Machiver, C. (2012). Disaster Diplomacy: A Brief Review. *Strategic Applications International* <http://servantforge.org/sites/default/files/Disaster%20Diplomacy%20FINAL%20Lit%20Review.pdf>.
- MEB. (2011). *Afetlerde Acil Sağlık Hizmetleri*. ANKARA.
- Minear, L., & Smith, H. (2007). Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft. In. India: United Nations University Press.
- Morgenthau, H. J. (1970). *Uluslararası politika: güç ve barış mücadelesi* (Vol. 2). Ankara: Sevinç Matbaası.

- Müdürlüğü, G. İ. G. (2020). *Hakkımızda*. Ankara Retrieved from <https://www.goc.gov.tr/hakkimizda>.
- Nye, J. S. (2005). *Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç* (R. İnan Aydın, Trans.). Ankara: Elips Yayınları.
- Oba, N. (2018). *Türk Dış Politikasının Yeni Etkinlik Aracı: DIŞ YARDIMLAR*. Ankara: NOBEL Akademik Yayıncılık.
- OCHA. (2019a). İnternet: About Us. Web: <https://www.unocha.org/about-us>, 26.05.2019 tarihinde alınmıştır.
- OCHA. (2019b). İnternet: Global Humanitarian Overview 2019. Web: <https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/gho-2019-web-16012019-en.pdf>, 13.03.2020 tarihinde alınmıştır.
- OECD. (2019). İnternet: Members of DAC. Web: <https://www.oecd.org/dac/dacmembers.htm>, 21.05.2019 tarihinde alınmıştır.
- Okur, S. (2016). *Sözler*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- OsmanlıArşiviDaireBaşkanlığı. (2016). *Shelter of the World; Humanitarian Diplomacy From The Ottoman Period to the Present, Osmanlı'dan Günümüze İnsani Diplomasi Cihan-Penah* (Vol. 132). İSTANBUL T.C.BAŞBAKANLIK DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
- Özlük, E. (2016). İnsani Diplomasi'nin "İnsan(i)" Boyutu In E. Akıllı (Ed.), *Türkiye'de ve dünyada dış yardımlar* (Vol. 1). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özyurt, O. (2017). İnternet: Türkiye vicdani ve insani alanda yükselen değer. Web: <https://www.sabah.com.tr/pazar/2017/06/04/turkiye-vicdani-ve-insani-alanda-yukselen-deger>, 22.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Radelet, S. (2006). A primer on foreign aid. *Available at SSRN 983122*.
- Régnier, P. (2011). The emerging concept of humanitarian diplomacy: identification of a community of practice and prospects for international recognition. *International Review of the Red Cross*, 93(884), 1211-1237.
- Sancar, G. A. (2012). *Kamu diplomasisi ve uluslararası halkla ilişkiler*. İstanbul: Beta.
- Sogge, D. (2002). *Give and take: what's the matter with foreign aid?* : Zed Books.
- Sondermann, F. A. (1961). The linkage between foreign policy and international politics. *International Politics and Foreign Policy: A reader in research and theory*, 8-17.
- Summit, W. H. (2016a). İnternet: Consultation Scheme. Web: https://www.agendaforhumanity.org/summit?redirect_whsres, 03.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- Summit, W. H. (2016b). İnternet: List of Participating organisations of WHS. *Agenda for Humanity*. Web: <https://www.agendaforhumanity.org/sites/default/files/resources/2017/Jul/WHs%20-%20List%20of%20Participating%20Organisations%20-%202017%20May%202016.pdf>, 02.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- Szondi, G. (2008). Central and eastern European public diplomacy.
- Tabak, H. (2016). Normlar ve Dış Yardımlar. In E. Akıllı (Ed.), *Türkiye'de ve Dünya'da Dış Yardımlar*. Ankara: Nobel.
- Tach, H. N. (1990). *Communicate With the World: US Public Diplomacy Overseas*, New York, St. In: Martin's Press.
- Tangör, B. (2013). NATO-AB Stratejik Ortaklığı Bağlamında Kıbrıs Sorunu. *Ortadoğu Analiz*.
- TCCB. (2014). İnternet: 10 Aralık İnsan Hakları Günü. Web: <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/1707/10-aralik-insan-haklari-gunu>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.

- TCCB. (2016). İnternet: Yeşilay 3. Zümrüdüanka Ödül Töreni'nde Yaptıkları Konuşma. Web: <https://www.tccb.gov.tr/konusmalar/353/40059/yesilay-3-zumruduanka-odul-torende-yaptiklari-konusma>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- TİKA. (2017). İnternet: Güçlü Türkiye, Etkin Diplomasi İşbirliği ve Fırsatlar Paneli. Web: https://www.tika.gov.tr/tr/haber/guclu_turkiye_etkin_diplomasi_isbirligi_ve_firsatlar_paneli-32780, 17.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- TİKA. (2018a). İnternet: Cumhurbaşkanı Erdoğan, TİKA Koordinatörlerini Kabul Etti. Web: https://www.tika.gov.tr/tr/haber/cumhurbaskani_erdogan_tika_koordinatorlerini_kabul_etti-43073, 17.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- TİKA. (2018b). *Genel Broşür*. Retrieved from https://www.tika.gov.tr/upload/publication/Tika_Genel_Brosur_Web.pdf.
- TİKA. (2018c). İnternet: Her şey bir tebessüm için. *Proje Sayıları* Web: https://www.tika.gov.tr/upload/2018/her%C5%9Feybirtebess%C3%BCmi%C3%A7in/all%20for%20a%20smile%20TR_KAPAKLI-KASIM2018%20-%20WEB.pdf, 29.04.2019 tarihinde alınmıştır.
- TİKA. (2018d). İnternet: TİKA Afganistan'a Desteklerini Sürdürüyor. Web: https://www.tika.gov.tr/tr/haber/tika_afganistan%27a_desteklerini_surduruyor-48589, 16.06.2019 tarihinde alınmıştır.
- TİKA. (2018e). İnternet: Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2017. Web: <https://www.tika.gov.tr/upload/2018/2017%20Kalk%C4%B1nma%20Yard%C4%B1mlar%C4%B1%20Raporu/Kalkinma2017Web.pdf>, 29.04.2019 tarihinde alınmıştır.
- TİKA. (2019a). İnternet: Hakkımızda. Web: <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>, 17.6.2019 tarihinde alınmıştır.
- TİKA. (2019b). İnternet: TİKA Başkanlığı Faaliyet Raporu 2018. Web: <https://www.tika.gov.tr/upload/2019/Faaliyet%20Raporu%202018/TikaFaaliyetWeb.pdf>, 29.4.2019 tarihinde alınmıştır.
- Torun, H. (2018). İnternet: Erdoğan: Afrin'i işgale gitmiyoruz (2) *Hürriyet*. Web: <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-afrini-iscgale-gitmiyoruz-2-40722568>, 29.4.2018 tarihinde alınmıştır.
- TSK. (2018). İnternet: Zeytin Dalı Harekâtı. Web: http://www.tsk.tr/ZeytinDaliHarekati/ZDH_32, 29.4.2018 tarihinde alınmıştır.
- Tuncer, H. (1991). "*Eski" ve "yeni" diplomasi*: Dış Politik Enstitüsü.
- Türkler, Y., Başkanlığı, A. T., MERT, A. O., & KARDAŞ, Ş. Türkiye'nin Sahraaltı Afrika Ülkelerine Yönelik Kamu Diplomasisi Faaliyetleri (2005-2011).
- Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 27146 C.F.R. (2009).
- UN General Assembly, S.-G. (2016). İnternet: Outcome of the World Humanitarian Summit
- Report of the Secretary-General-A/71/353. Web: <https://www.agendaforhumanity.org/sites/default/files/A-71-353%20-%20SG%20Report%20on%20the%20Outcome%20of%20the%20WHS.pdf>, 13.03.2019 tarihinde alınmıştır.
- Yağmurlu, A. (2007). Halkla ilişkiler yöntemi olarak kamu diplomasisi. *İletişim Araştırmaları*, 5(1), 9-38.
- Yağmurlu, A. (2015). [Kamu Diplomasisi Ders Notları].
- Yeşiltaş, M., & Balcı, A. (2011). AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita. *Bilgi Dergisi*, 23, 9-34.

- Yıldırım, B. (2018). İnternet: Türkiye'den ihtiyaç sahibi ülkelere 14,5 milyar dolar yardım.
Web: <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/basbakan-yildirim-turkiye-ihtiyac-sahibi-ulkelere-14-5-milyar-dolar-yardimda-bulundu/1085597>, 24.12.2019 tarihinde alınmıştır.
- Yılmaz, T. E. (2015). *Sağlıkta Afet Yönetiminde Aile Hekiminin Rolü* Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara.
- Yurdakul, E. S. (2019). Kızılay'ın İlk Hastaneleri (1877-1878): Yatan Hastalarda Görülen Enfeksiyonlar ve Mortalite Oranları.

EK-1. Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

“Çatışmaların Engellenmesi ve Durdurulması için Siyasi Liderlik

(Beş temel taahhüdün tümüne destek verilmiştir. Bu temel taahhütlerle bağlantılı olarak toplam 14 ulusal taahhüt ve Finlandiya ile birlikte bir ortak taahhüt açıklanmıştır)

“ 1.Temel Taahhüt 1: Uluslararası hukuka uygun olarak, erken uyarı tespitleri ve ortak çatışma analizleri temelinde olası çatışma durumları karşısında erkenden harekete geçmeyi taahhüt etmek. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

2.Temel Taahhüt 2: Aynı anda birden fazla krizle ilgilenme yeteneklerini geliştirerek, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde çatışmaların engellenmesine ve barışçı yollardan çözümüne yönelik kapasiteleri geliştirmeyi taahhüt etmek. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

3.Temel Taahhüt 3: Çatışmaların ortaya çıkmasını veya krizlerin çatışmaya dönüşmesini önlemek amacıyla krizin her aşamasında siyasi liderliği korumayı ve müdahil olmayı taahhüt etmek. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

4.Temel Taahhüt 4: Çatışmaların temel nedenlerini ele almayı ve kapsayıcı ve barışçıl toplumların geliştirilmesine yatırım yoluyla hassasiyetin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapmayı taahhüt etmek. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

5.Temel Taahhüt 5: İyi uygulamaları ve edinilen dersleri öne çıkararak, pekiştirerek ve paylaşarak, çatışmaların önlenmesindeki başarılı örnekleri görünür kılmayı taahhüt etmek. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

Türkiye Tarafından Ulusal Düzeyde Sunulan Taahhütler

“Temel Taahhüt 1” altında:

“6.Türkiye, anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümü, çatışmaların önlenmesi ve anlaşmayla sonuçlandırılmasına yönelik etkin bir araç olarak, arabuluculuk konusunda, özellikle Türkiye ile Finlandiya'nın ortak girişimiyle 2010 yılında kurulan Barış için Arabuluculuk çerçevesinde oluşturulan BM Arabuluculuk Dostlar Grubu aracılığıyla, bilinçlendirme çalışmalarını sürdürmeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

7.Türkiye, başta veto yetkisinin kullanımı olmak üzere, BM Güvenlik Konseyi'nin etkin işleyişinin önündeki temel engellerin ortadan kaldırılması amacıyla, Konsey'in reformuna yönelik tüm çabaları desteklemeye devam edecektir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

8.Bu bağlamda Türkiye, ACT (Hesap Verilebilirlik, Ahenk ve Şeffaflık) Grubu tarafından önerilen "soykırımı, insanlığa karşı suçlara ve savaş suçlarına karşı Güvenlik Konseyi eylemine ilişkin Davranış Kuralları"na ve ayrıca, Fransa ile Meksika'nın kitle mezalimlerinde vetonun askıya alınmasına yönelik girişimine desteğini yinelemektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

Finlandiya ile Ortak Taahhüt

9.Türkiye (ve Finlandiya) arabuluculuk faaliyetlerinin görünürlüğüne arttırılması ve arabuluculuğu BM barış çalışmalarının temeline yerleştirmeyi taahhüt eder. Grubun çalışmaları vasıtasıyla, Türkiye (ve Finlandiya) arabuluculuğun normatif temelini güçlendirmeye ve BM'nin arabuluculuk destek kapasitesini geliştirmeye çalışacaktır. Türkiye (ve Finlandiya) ayrıca, çatışmaların önlenmesi konusunda iyi örnekler ile edinilen tecrübeleri toplayacak, pekiştirecek ve yayacaktır. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 2” altında:

“ 10.Türkiye, arabuluculuk çabalarının etkinliğinin arttırılması amacıyla, 68/303 sayılı BM Genel Kurulu kararına uygun olarak, BM ile bölgesel ve alt-bölgesel kuruluşlar arasındaki etkin işbirliğini teşvik etmeyi sürdürmeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

11.Türkiye, BM'nin arabuluculuk çabalarına yönelik mali katkılarını sürdürmeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

12.Türkiye, Sırbistan ve Hırvatistan'ın katılımıyla, Bosna-Hersek'te kalıcı barışın ve istikrarın sağlanması amacıyla oluşturulan ve Afganistan ve Pakistan'la birlikte uygulanan mekanizmalarda olduğu gibi, Üçlü/Çok Taraflı İşbirliği Mekanizmaları aracılığıyla, yakın çevresindeki ve ötesindeki bölgesel sorunların çözümüne dahil olmayı sürdürmeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 3” altında:

“ 13.Türkiye, Genel Sekreter'e ve arabuluculuk çalışmaları için, psikolojik, düşünsel, etik ve yöntemsel boyutlarını da hesaba katarak iyi hazırlanmış ve kapsamlı bir çerçeve çizmek isteyen Üye Devletlere yardımcı olmayı taahhüt etmektedir.(DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

14.Türkiye, arabuluculuğa kadınların katılımını arttırmak ve güçlendirmek amacıyla gayretlerini sürdürecektir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

15.Türkiye, "çatışmaların önlenmesinin ve arabuluculuğun tekrar ön plana çıkarılması" anlayışıyla, Genel Sekreter'in BM barış kurma ve koruma faaliyetlerinin gözden geçirilmesine yönelik çabalarını desteklemeyi sürdürecektir. Bu bağlamda, Türkiye, sözkonusu hedefin gerçekleştirilmesi için BM'ye gerekli mali kaynakların sağlanmasına yönelik çabaların destekçisi olacaktır. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GENELKURMAY BAŞKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 4” altında:

“ 16.Türkiye, Barış İnşası Fonu'nun operasyonlarını mevcut yıllık 100 milyon ABD Doları seviyesinde sürdürebilmesi amacıyla, 2020 yılına kadar 1 milyon ABD Doları (5 yıl boyunca yıllık 200 bin ABD Doları) tutarında ilave ve öngörülebilir kaynak sağlamayı taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GENELKURMAY BAŞKANLIĞI)

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

17.Türkiye, krizlerin temel sebeplerini ve insanların acılarını ele alırken, Dünya İnsani Zirvesi'nin tespitleriyle uyumlu olarak, arabuluculuk ve çatışmaların çözümü çabalarının insani boyutlarının uygun biçimde değerlendirilmesi amacıyla BM'yle birlikte çalışacaktır. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

18.Türkiye, Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı girişimine siyasi ve mali desteğini güçlü bir biçimde sürdürmeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

Türkiye'nin İspanya'yla birlikte desteklediği İttifak, karşılıklı saygı temelinde barışçıl ve kapsayıcı toplumların geliştirilmesi amacıyla uyum, diyalog ve barışçıl birlikte yaşamı teşvik eden temel uluslararası girişimlerden biri olmayı sürdürmektedir.”

“Temel Taahhüt 5” altında:

“ 19.Türkiye, Medeniyetler İttifakı ile Barış için Arabuluculuk arasında sinerji yaratabilmek ve her iki girişimin kendi amaçlarını ve hedeflerini tam olarak görebilmek amacıyla, bu girişimlerin tamamlayıcılığı boyutlarına dair bilincin oluşturulmasında Genel Sekreter'e yardımcı olacaktır. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye, tüm Üye Devletleri ve ilgili paydaşları bu iki girişimin sürdürülebilir ve öngörülebilir mali ve insan kaynaklarıyla donatılmasına katkıda bulunmaya çağırmaktadır. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

20.Türkiye, yakın geçmişteki tecrübeleri ışığında, insani faaliyetlerin karşı karşıya olduğu çağdaş sınamalara ilişkin akademik ve uzmanlık araştırmalarını daha da geliştirmeyi taahhüt etmektedir. Bu amaçla, Gaziantep Üniversitesi bünyesinde insani konulara ilişkin özel bir akademik araştırma merkezi oluşturulmuştur. (GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ)”

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

Kimсенin Geride Bırakılmaması: Zorla Yerinden Edilmeye İlişkin Taahhüt

(Beş temel taahhüdün üçüne destek verilmiş, ayrıca toplam 13 ulusal taahhüt yapılmıştır)

“ 21.Temel Taahhüt 1: Zorla yerinden edilme konusunda, mültecilerin ve ülke içinde yerlerinden edilmiş kişilerin sadece acil insani ihtiyaçlarını karşılamaya değil, kırılganlığı azaltmaya, dirençliliği, kendi kendine yetebilmeyi ve korumayı geliştirmeye dönük yeni bir yaklaşıma ilişkin taahhütte bulunmak. Bu yeni yaklaşımı, yerinden edilmeye ilişkin hem insani hem kalkınma alanlarıyla ilgili sınamaları dikkate alarak, uluslararası, bölgesel ve ulusal çabalarla ahenkli bir biçimde uygulamayı taahhüt etmek. Bu sınamaları belirgin bir kavram çerçevesinde ele almak için gerekli siyasi, siyasaya ilişkin, yasal ve mali adımları atmayı taahhüt etmek. (GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, AFAD, KIZILAY, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

22.Temel Taahhüt 3: Büyük mülteci gruplarına evsahipliği yapan ülkelerin ve toplulukların sağladığı küresel kamu yararını teslim etmek. Yüksek sayılarda yerinden edilmiş veya yüksek sayıda geri dönüş yapan kişileri barındıran topluluklara, insani ve sosyo-ekonomik etkileri ele almalarını desteklemek amacıyla, gerekli siyasi, siyasaya ilişkin ve mali desteği sağlamayı taahhüt etmek. Bu amaçla, çok taraflı mali araçları güçlendirmeyi taahhüt etmek. Temel taahhüt 1'de özetlenen kapsamlı ve bütünleştirilmiş yaklaşımın bir parçası olarak, evsahibi toplulukların dirençliliğini ve kendi kendine yeterliliklerini beslemeyi taahhüt etmek. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, TİKA, AFAD, KIZILAY)

23.Temel Taahhüt 4: Bu tür hareketlerden etkilenen Devletleri etkin ve öngörülebilir biçimde desteklerken, mültecilerin haklarını güvence altına almak amacıyla mülteciler için sorumluluk paylaşımına yönelik bir Küresel Kompakt doğrultusunda toplu çalışmalar yapmayı taahhüt etmek. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)”

Türkiye Tarafından Ulusal Düzeyde Sunulan Taahhütler

“Temel Taahhüt 1” altında:

“ 24.Türkiye, halihazırda dünyada en büyük mülteci grubunun evsahipliği yapan ülke olarak, "paylaşılan sorumluluk" ve "yük paylaşımı" ilkeleri ışığında zorla yerinden edilmeye ilgili konuları ele alan yeni yaklaşımlar üzerinde aktif bir biçimde çalışmayı, bunları teşvik etmeyi ve desteklemeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, AFAD)

25.Türkiye, büyük mülteci gruplarına evsahipliği yapan diğer ülkelerle işbirliği yapmayı ve bu ülkeleri, uygun olduğu hallerde, benzer yaklaşımları geliştirmeye teşvik etmeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, AFAD)

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

26.Türkiye, ülkesinde geçici koruma altındaki insanlara yönelik ulusal mekanizmalara ve hizmetlere ilişkin tecrübesini ve bilgi birikimini bölgesel ve uluslararası düzeyde diğer ortaklarla ve paydaşlarla paylaşmayı sürdürmeyi taahhüt etmektedir.(GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, AFAD, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 2” altında:

“ 27.Türkiye, kalkınma planlarına mültecilere yönelik yardım projelerini dahil etmeyi ve bölgesel ve küresel düzeyde benzer orta ve uzun vadeli yaklaşımları teşvik etmeyi taahhüt etmektedir. (GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, AFAD, TİKA, KALKINMA BAKANLIĞI)

28.Türkiye, geçici koruma altındaki Suriyelilerin dirençliliğini ve kendi kendine yeterliliklerini güçlendirmek amacıyla, sosyal koruma, güvenlik ve adalete erişimlerini, ayrıca sağlık ve eğitim hizmetlerini sağlama çabalarını sürdürecektir. (GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, AFAD, SAĞLIK BAKANLIĞI, ADALET BAKANLIĞI, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI, ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI)

29.Türkiye, benzer yaklaşımların tüm dünyada teşvik edilmesi amacıyla, 2016 Ocak ayında yürürlüğe giren, geçici koruma altındaki Suriyelilerin istihdam piyasasına erişimlerine ilişkin mevzuat temelinde uygulanan istihdam siyasasının sonuçlarını paylaşmayı taahhüt etmektedir. (GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, AFAD, ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI)

30.Türkiye, geçici koruma altındaki Suriyelilerin eğitime ve mesleki eğitime tam olarak erişimlerini sağlama yönünde çalışmalar yapmayı sürdürmeyi taahhüt etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye bu hizmetleri ulusal standartlarla uyumlu bir biçimde Türkçe ve Arapça dillerinde sağlamak için çaba gösterecektir. (GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI)

31.Türkiye, özellikle zorla yerinden edilme kurbanlarını hedef alan yabancı düşmanlığı ve nefret söylemlerine karşı mücadelede liderliği üstlenmeyi ve bu amaçla ulusal ve uluslararası girişimleri desteklemeyi sürdürecektir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)”

“Temel Taahhüt 3” altında:

“ 32.Türkiye, küresel insani sistemde mültecilere evsahipliği yapan ülkelerin ve toplulukların katkılarının görünürlüğünün ve bunlara ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapmayı taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, AFAD,GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)

33.Türkiye, büyük çaplı mülteci ve göçmen akımlarından kaynaklanan sınımaların üstesinden gelebilmek amacıyla, küresel düzeyde sorumluluk paylaşımı ilkesi temelinde, güçlü bölgesel ve uluslararası işbirliğini oluşturmayı ve teşvik etmeyi sürdürecektir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)”

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

“Temel Taahhüt 4” altında:

“ 34.Türkiye, mülteci grupların ihtiyaçları sadece kısa vadeli stratejilerle karşılanamayacağı cihetle, kalkınma ve insani yardım aktörlerinin ortak değerlendirmeler ve çalışmalar yapmalarını teşvik etmeyi sürdürecektir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, TİKA, AFAD)

35.Türkiye, evsahibi ülkelerde istihdamın ve gelir getirici imkanların güçlendirilmesine yönelik yatırımların kolaylaştırılması amacıyla ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde özel sektörle işbirliğinde yenilikçi yöntemlerin araştırılmasına, geliştirilmesine ve benimsenmesine yönelik yeni yaklaşımları ve çabaları desteklemeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, TİKA, AFAD)

36.Türkiye, uluslararası topluma, özgün ve işleyen bir yeniden yerleştirme programına yönelik çabalarda BMMYK'yı daha fazla destekleme çağrısında bulunmaktadır. Türkiye, sınırlı sayıda ülkenin düzenli olarak yeniden yerleştirme önerisinde bulunması ve yıllık yeniden yerleştirme kotası sağlaması ışığında, adil yük paylaşımı için uluslararası kota sistemi önerisinde bulunmaktadır. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

İnsanların Hayatlarının Değiştirilmesi: Yardım Sağlamadan İhtiyaçların Sona Erdirilmesine

(İki temel taahhüdün tümüne destek verilmiş, ayrıca toplam altı ulusal taahhüt açıklanmıştır)

37.Temel Taahhüt 1: İnsanların acil insani ihtiyaçları karşılanırken, aynı zamanda yıllar içinde müşterek sonuçlara ulaşarak riski ve kırılganlığı azaltan yeni bir çalışma yöntemini taahhüt etmek.

Bunu başarmak için, şunları taahhüt etmek:

* Geleceği Önceden Gör, Bekleme: insanlara yönelik bilinen risklerin ve tehlikelerin etkisini ve sıklığını en aza indirmek amacıyla risk analizine yatırım yapmak ve erken harekete geçmeyi özendirmek.

* Sağlamlaştır, Yenisiyle Değiştirme: mümkün olan yerlerde çakışan uluslararası mekanizmalardan kaçınarak, yerel, ulusal ve bölgesel liderlikleri, kapasite güçlendirme ve mukabele amaçlı sistemleri desteklemek ve bunlara yatırım yapmak.

* Acil mukabele kapasitesini muhafaza et ve koru: insani ilkelerle uyum içinde, öngörülebilir ve esnek acil ve hayat kurtaran yardımı ve korumayı sağlamak.

* İnsani Yardım-Kalkınma Yardımı Sınırını Ortadan Kaldır: insani ihtiyaçların karşılanmasını teminat altına alan müşterek sonuçlara yönelik olarak birlikte çalışırken, aynı zamanda yıllar içinde, çok çeşitli aktörlerin getirdiği karşılaştırmalı üstünlük temelinde riski ve kırılganlığı azaltmak. (AFAD, TİKA, KIZILAY)

38.Temel Taahhüt 2: Müşterek sonuçları yıllar içinde destekleyerek, bu bağlamda katkılarıyla karşılaştırmalı üstünlüğünü gösterenleri destekleyerek, ayrışmayı önleyen bir biçimde ahenkli bir mali yardımı mümkün kılmayı taahhüt etmek. (AFAD, TİKA)”

Türkiye Tarafından Ulusal Düzeyde Sunulan Taahhütler

“Temel Taahhüt 1” altında:

“ 39.Türkiye, çatışmalardan etkilenen ülkelerde, istikrarın ve dirençliliğin teminat altına alınmasına olanak sağlayan bir çevre oluşturmak amacıyla, çalışmalarını sürdürme yönündeki kararlılığını yinelemektedir. (AFAD, TİKA, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

40.Türkiye, mağdurların sadece hayati ve acil ihtiyaçlarına değil, aynı zamanda, gereken yerlerde, dirençliliklerini de arttırmak amacıyla, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarına odaklanarak, insani yardım çabalarını sürdürmeyi taahhüt etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye, gereken yerlerde insani yardımdan kalkınma yardımına geçiş amacıyla, acil insani yardım ekiplerine kalkınma sektörü uzmanlarının da dahil edilmesini sağlamayı sürdürecektir. (AFAD, TİKA, KALKINMA BAKANLIĞI, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

41.Türkiye, kırılgan ve çatışmalardan etkilenen ülkelerde yardımlarının etkisini en üst seviyeye çıkarmak amacıyla kamu aktörleri arasında eşgüdümü ve işbirliğini daha da geliştirerek sürdürmeyi ve küresel insani sistemin farklı aktörleri arasındaki benzer çabaları teşvik ederek desteklemeyi taahhüt etmektedir. (AFAD, TİKA, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

42.Türkiye, eylemleri sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlaştırmak amacıyla sivil toplum kuruluşlarının aktif katılımını teşvik etmeyi ve desteklemeyi taahhüt etmektedir. (TİKA, KALKINMA BAKANLIĞI, AFAD, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 2” altında:

“43.Türkiye, mali kaynakların etkili ve verimli biçimde planlanmasını ve dağıtılmasını sağlamak amacıyla, kalkınma yardımı ve insani yardım alanında yetkili ulusal kurumları arasındaki süregiden işbirliğini güçlendirmeye devam edecektir. (TİKA, AFAD, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

44.Türkiye, tekrarlayan ve müzminleşen nitelikte olanlar gibi ilgili krizlerin mağdurlarının yararına, insani yardım-kalkınma yardımları arasındaki bölünmüşlüğü üstesinden gelinmesine yönelik politikalarından kaynaklanan tecrübelerini ve uzmanlığını paylaşmaya hazır olduğunu yinelemektedir. (TİKA, AFAD, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

Doğal Afetler ve İklim Değişikliği: Risklerin ve Krizlerin Farklı Biçimde Yönetilmesi

(Beş temel taahhüdün tümüne destek verilmiştir. Bu temel taahhütlerle bağlantılı olarak toplam 11 ulusal taahhüt açıklanmıştır)

45.Temel Taahhüt 1: Sendai Doğal Afet Risklerinin Azaltılması 2015-2030 Çerçevesi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve İklim Değişikliği Paris Anlaşması'nın ve ayrıca, Kalkınmakta olan Küçük Ada Devletleri (SIDS) Hızlandırılmış Eylem Modaliteleri (SAMOA) Yolu dahil, diğer ilgili stratejilerin ve eylem programlarının ahenkli bir biçimde uygulanması yoluyla, afet ve iklimle ilgili risklerin azaltılmasını taahhüt etmek. (AFAD, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI)

46.Temel Taahhüt 2: Güçlendirilmiş hazırlıklılık ile öngörülebilir mukabele ve iyileşmeye yönelik düzenlemeleri yoluyla, afet ve iklimle ilgili risklerin yönetilmesinde ulusal ve yerel liderliği ve kapasiteleri güçlendirmeyi taahhüt etmek. (AFAD)

47.Temel Taahhüt 3: Verilere, analizlere ve erken uyarılara yatırım yaparak afet ve iklimle ilgili risklere karşı anlayışı, öngörü ve hazırlıklılığı geliştirmeyi ve erken harekete geçmeyi sağlayacak delil temelli karar verme süreçlerini ilerletmeyi taahhüt etmek. (AFAD)

48.Temel Taahhüt 4: Kadınların tam ve etkin katılımıyla birlikte, mukabelenin ilk kritik hattı olarak, toplum dirençliliğinin oluşturulmasına yönelik yatırımları arttırmayı taahhüt etmek. (AFAD, AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI)

49.Temel Taahhüt 5: Bölgesel ve küresel insani yardımların ulusal ve yerel çabaları tamamlamasını sağlamayı taahhüt etmek. (AFAD, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

Türkiye Tarafından Ulusal Düzeyde Sunulan Taahhütler

“Temel Taahhüt 1” altında:

“ 50.Türkiye, Sendai Doğal Afet Risklerinin Azaltılması 2015-2030 Çerçevesi, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ve İklim Değişikliği Paris Anlaşması bağlamındaki taahhütleri desteklemektedir. (AFAD, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI)

51.Türkiye, BM Çölleşmeye Karşı Mücadele Sözleşmesi'nin (UNCCD) gereklerini uygulamayı ve Sözleşme'nin uygulamasını güçlendirmeyi taahhüt etmektedir. (ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI)

52.Türkiye, 2030 yılına kadar Arazi Tahribatının Dengelenmesi'ne ulaşılmasına yönelik çabalara katılmayı taahhüt etmektedir. (ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI)

53.Türkiye, “Ankara Girişimi”nin gereklerini uygulamayı taahhüt etmektedir. Ankara Girişimi altında;

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

54.Arazi Bozulumu ve kuraklığa yönelik ilerlemede bulunmak ve Sürdürülebilir Arazi Yönetimi faaliyetlerinin anlaşılmasını teşvik etmek için, özellikle kadınlar ve en korumasız kesimler için mülkiyet ve kaynak haklarının iyileştirilmesine yönelik çalışmalarda bulunan ülkelere yardımda bulunan faaliyetleri destekleyecektir.

55.Çölleşme, Arazi Bozulumu ve Kuraklık ile sosyal istikrarsızlık ve göç arasındaki bağı ortaya koyan çalışmaları destekleyecektir.

56.Teknik eğitimler vasıtasıyla, en hassas ülkelerde kuraklık erken uyarı sistemleri kurulması ve geliştirilmesine yönelik çalışmaları destekleyecektir. (ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, ORMAN VE SU İŞLERİ BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 2” altında:

“ 57.Türkiye, afetlere dirençli bir toplum oluşturmak amacıyla, gelecekteki muhtemel riskleri ve kayıpları önlemeye yönelik olarak, ulusal düzeyde etkin modeller ve programlar geliştirmeye devam edecektir. (AFAD)

58.Türkiye, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde afetlere daha fazla hazırlıklılık bilincini daha da geliştirmek amacıyla “Afete Hazır Türkiye” projesini uluslararası toplumla paylaşacaktır. (AFAD)”

“Temel Taahhüt 3” altında:

“ 59.Türkiye, deprem güçlendirme stratejilerini etkin biçimde destekleyecektir. (AFAD)”

“Temel Taahhüt 5” altında:

“ 60.Türkiye, ulusal modellerini, programlarını ve iyi uygulamalarını paylaşmayı sürdürecektir, bölgesel ve uluslararası düzeyde işbirliğini genişletecektir. (AFAD)

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

İnsanlığı Koruyan Kuralları Yüceltmek

(Beş temel taahhüdün üçüne destek verilmiş, ayrıca toplam altı ulusal taahhüt yapılmıştır)

61.Temel Taahhüt 1: Uluslararası insancıl hukuka, uluslararası insan hakları hukukuna ve uygulanabildiği yerlerde, mülteci hukukuna saygıyı teşvik etmeyi ve geliştirmeyi taahhüt etmek. (ADALET BAKANLIĞI, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

62.Temel Taahhüt 3: Yardıma ihtiyaç duyan tüm toplulukların hızlı ve engelsiz biçimde insani yardım almalarını sağlamayı taahhüt etmek. (AFAD; TİKA; KIZILAY)

63.Temel Taahhüt 4: Tıbbi personele, ulaşım araçlarına ve tesislere, ve ayrıca insani yardım görevlilerine ve beraberlerindeki varlıklarına saygı gösterilmesine, tüm bunların saldırılardan, tehditlerden ve diğer şiddet eylemlerinden korunmasına yönelik çabaları teşvik etmeyi ve geliştirmeyi taahhüt etmek. (GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

Türkiye Tarafından Ulusal Düzeyde Sunulan Taahhütler

“Temel Taahhüt 2” altında:

“ 64.Türkiye, Güvenlik Konseyi’ni kitlesel insan hakları ihlalleri karşısında harekete geçmesini sağlayacak kararları almasını engelleyen veto yetkisinin kullanımını sınırlamaya yönelik tüm girişimleri desteklemeyi sürdürecektir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

65.Bu bağlamda Türkiye, ACT (Hesap Verilebilirlik, Ahenk ve Şeffaflık) Grubu tarafından önerilen "soykırımı, insanlığa karşı suçlara ve savaş suçlarına karşı Güvenlik Konseyi eylemine ilişkin Davranış Kuralları"na ve ayrıca, Fransa ile Meksika'nın kitle mezalimlerinde vetonun askıya alınmasına yönelik girişimine desteğini yinelemektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

66.Türkiye, uluslararası insancıl hukuka ilişkin kurumsal, zihinsel ve eğitsel kapasitesini geliştirmeye yönelik çabalarını sürdürmeyi taahhüt etmektedir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GENELKURMAY BAŞKANLIĞI, ADALET BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 3” altında:

“ 67.Türkiye, koruma sorumluluğunun sadece askeri yollarla değil, insani yardım yoluyla da uygulandığı görüşünü taşımaktadır. Bu bağlamda, Türkiye, BM’nin “Koruma Sorumluluğu”nun uygulanması için uygun çerçevenin geliştirilmesine yönelik çabalarını desteklemeye, konunun bu boyutunu da gözönünde bulundurarak, katkıda bulunmaya devam edecektir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GENELKURMAY BAŞKANLIĞI)

68.Türkiye, yardıma ihtiyaç duyan tüm toplulukların hızlı ve engelsiz biçimde insani yardım almasını temin etmeye yönelik mevcut çabalarını sürdürmeyi taahhüt etmektedir.

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

Türkiye, çeşitli forumlarda bu konudaki tartışmalara yapıcı bir yaklaşımla katılacaktır. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, AFAD)

69.Türkiye, tüm paydaşların dikkatini, insani yardım yaparken terörist örgütlerin meşrulaştırılması sonucunu doğuracak adımlardan kaçınılmasına ve ayrıca, bu örgütlerin insani yardımı suistimal etmelerini önlemeye çekmeye devam edecektir.(DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, GENELKURMAY BAŞKANLIĞI)”

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

Kadınlar ve Kız Çocukları: Cinsiyet Eşitliği için Harekete Geçilmesi

(Beş temel taahhüdün ikisine destek verilmiş, ayrıca toplam üç ulusal taahhüt yapılmıştır)

“ 70.Temel Taahhüt 1: Kadınları ve kız çocuklarını, yerel kadın gruplarının insani eylemlere anlamlı biçimde katılımlarına yönelik desteğin arttırılması da dahil, değişimin temsilcisi ve liderleri olarak güçlendirmek. (AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, AFAD)

71.Temel Taahhüt 4: İnsani yardım programlarının cinsiyet konularına duyarlı olmasını sağlamak. (AFAD, AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI)”

Türkiye Tarafından Ulusal Düzeyde Sunulan Taahhütler

“Temel Taahhüt 1” altında:

“ 72.Türkiye, Suriyeliler için oluşturulan geçici barınma merkezlerinde ve bu bağlamda yerlerinden edilen topluluklarda kadınların lider rolünün güçlendirilmesine yönelik uygun adımları atmaya devam edecektir. Türkiye ayrıca, kadınların ve kız çocuklarının eğitim hizmetlerinden, mali yardımlardan ve yasal çalışma izinlerinden erkeklerle aynı şartlarda faydalanmaları için gerekli yasal düzenlemeleri yapacaktır. (AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI, AFAD, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)

73.Türkiye, yerlerinden edilen kadınların ve kız çocuklarının, her seviyede eğitime etkin biçimde erişmelerini sağlamak suretiyle desteklemeye devam edecek, erken ve zorla evlilikleri önlemek amacıyla, mümkün olan en geniş biçimde, bilinçlendirme çabalarını sürdürecektir. (AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI, AFAD, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ)”

“Temel Taahhüt 4” altında:

“ 74.Türkiye, kadınların ve kız çocuklarının ihtiyaçlarını gözönünde bulundurarak, insani yardım ve afet mukabele rehberlerinin cinsiyet konularına duyarlı biçimde hazırlanmasını için çaba harcayacaktır. Bu amaçla, sivil toplum örgütlerinin ve akademisyenlerin katkıları da alınacaktır. (AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI, AFAD)”

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

İnsani Yardımların Finansmanı: İnsanlığa Yatırım

(Beş temel taahhüdün dördüne destek verilmiş, ayrıca toplam 12 ulusal taahhüt yapılmıştır)

“ 75.Temel Taahhüt 2: Yerel ve ulusal insani aktörlerin erişebildiği mali kaynak paylarının arttırılarak ulusal ve yerel insani eylemi güçlendirmeyi ve bunların ulusal dağıtım sistemlerinin, kapasitelerinin ve hazırlıklılık planlarının güçlendirilmesini desteklemeyi taahhüt etmek. (AFAD, TİKA, KIZILAY)

76.Temel Taahhüt 3: Mağdurlara yönelik insani eylem için daha fazla verimlilik, etkinlik, şeffaflık ve hesap verilebilirlik amacıyla öngörülebilir, birden fazla yıla yayılan, tahsis edilmemiş, işbirliğine dayalı ve esnek mali insani yardımın teşvik edilmesi ve arttırılmasını taahhüt etmek. (AFAD, TİKA, KIZILAY)

77.Temel Taahhüt 4: Korunmasız ve mağdur toplulukların dirençliliklerinin oluşturulabilmesi amacıyla risk yönetimine, hazırlıklılığa ve kriz önleme kapasitesine yatırım yapmayı taahhüt etmek. (AFAD, TİKA, KIZILAY)

78.Temel Taahhüt 5: (“Hayatların Değiştirilmesi” konulu 6. Yuvarlak Masa toplantısında önerildiği gibi) İnsani ilkelere ve tüm eylemlere herhangi bir olumsuz etkide bulunmaksızın, acil ihtiyaçları karşılamaya, riski ve zafiyeti azaltmaya ve dirençliliği arttırmaya dönük küresel araçları ve yaklaşımları genişletmeyi ve uyumlaştırmayı taahhüt etmek. (AFAD, TİKA, KIZILAY)”

Türkiye Tarafından Ulusal Düzeyde Sunulan Taahhütler

“Temel Taahhüt 2” altında:

“ 79.Türkiye, insani yardım alanında “kamu-özel ortaklığı”nın uygulanması üzerinde çalışmayı taahhüt etmektedir. Türkiye, bu yaklaşımın sınırlı kaynakların etkin kullanımını sağlamaya, sistemin hesap verilebilirliğini ve şeffaflığını sağlamaya ve insani krizlerin önlenmesine yardımcı olacağına güçlü biçimde inanmaktadır. (AFAD, TİKA)

80.Türkiye, insani alanda bireylerin, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün katkılarını arttırmak amacıyla, ulusal düzeyde planlama ve eşgüdümüne ilişkin çabalarını arttırmak için gayret sarfedecek, bu amaçla paydaşlarla gerekli istişare sürecini yürütecektir. (AFAD, TİKA)”

“Temel Taahhüt 3” altında:

“ 81.Türkiye, uluslararası mali kaynaklar sisteminin, başta ulusal hükümetler olmak üzere, cephede hayati ilk yardımı sağlayan aktörlerin adil bir temelde, uygun, zamanlı ve anlamlı biçimde erişimlerine izin verecek biçimde yeniden yapılandırılarak, cephede ilk yardımı sağlayan aktörlere daha fazla destek ve mali araç sağlanması çağrısında bulunmaktadır. Bu, şu şekillerde sağlanabilecektir:

EK-1. (devam) Dünya İnsani Zirvesinde Türkiye Adına Açıklanan Taahhütler

82.Cephede ilk yardımı sağlayan aktörlerin kapasitelerine yatırımın, birden fazla yayılan biçimde desteklenmesi, kalkınma sektörünün yaklaşımlarının ve uzmanlığının bu çabalara dahil edilmesi ve bu faaliyetler için hem insani yardım hem kalkınma yardımı bütçe kalemlerinden kaynak sağlanması.

83.Cephede ilk yardımı sağlayan aktörlerin işlevsel ve operasyonel kapasitelerine yönelik uzun vadeli yatırımların belirgin biçimde artırılması.

84.Uluslararası aktörlerin yerel ve ulusal ilk cephe aktörlerine, makul bir biçimde, mali kaynaklarından daha fazla pay ayırabilmeleri amacıyla teşvik imkanlarının oluşturulması.

85.Ortaklıkların kapasite değerlendirmeleri, uygulamaları ve raporlama yöntemleri basitleştirilerek, mali kaynaklara erişimin önündeki engellerin azaltılması.

86.Cephede ilk yardımı sağlayan aktörlerin toplu eşgüdüm platformlarına katılımlarının ve mukabele süreçlerinde masada yerlerinin olmasının temin edilmesi. (AFAD, TİKA)

87.Türkiye, halihazırda dünyada en fazla sayıda mülteciye evsahipliği yapan ülke olarak, uluslararası toplumun büyük çaplı mülteci ve göçmen akımlarını ele almada uluslararası toplumun adil bir biçimde yük paylaşmasının öncelikli önemini vurgulamaya devam edecektir. Mevcut koşullarda yükün en büyük kısmını üstlenen komşu ülkeler sürdürülebilir biçimde desteklenmelidir. (DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)

88.Türkiye, geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyelilere mali yardım sağlama amacını taşıyan “e-gıda kartı” gibi yenilikçi uygulamalara ilişkin bilgi birikimini paylaşmaya devam edecektir. İnsan onuruna saygıya öncelik veren bu tür yardım yollarını güçlendirmek için çaba göstermeye devam edeceğiz. (AFAD, GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 4” altında:

“ 89.Türkiye, mali kaynakların en etkili ve verimli biçimde planlanmasını ve dağıtılmasını sağlamak amacıyla, kalkınma yardımı ve insani yardım alanında yetkili ulusal kurumları arasındaki süregiden işbirliğini güçlendirmeye devam edecektir. (AFAD, TİKA, DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI)”

“Temel Taahhüt 5” altında:

“90.Türkiye, mevcut krizlerden etkilenen ülkelerde kapasite oluşturulmasına yönelik projeleri, yerel ve ulusal seviyede dirençliliğin artırılması amacıyla, ikili yardım programları aracılığıyla desteklemeye devam edecektir. (AFAD, TİKA)”

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı :Yılmaz, Tarık Eren
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 27.09.1985 - Van
Medeni hali : Evli
Telefon : 0312 5526000
e-mail : drtarikerenyilmaz@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Doktora	Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı	2020
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Afet Yönetimi	2020
Tıpta Uzmanlık	Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Kliniği	2015
Lisans	Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi	2011
Lisans	Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi	2010
Lise	Ankara Atatürk Anadolu Lisesi	2004

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2010	Van Gevaş Güzelkonak Sağlık Ocağı'nda	Pratisyen Hekim
2011	Van 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu	Pratisyen Hekim
2011	Van 112 Komuta Kontrol Merkezi (Van Depreminde Afet Yönetimi ve Koordinasyonunda Aktif Rol)	Sorumlu Hekim
2012	Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi	Asistan Doktor
2015	Mamak Toplum Sağlığı Merkezi	Başkan Vekili
2016	Mamak Kıbrıs Aile Sağlığı Merkezi	Aile Hekimliği Uzmanı
2017	Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Numune SUAM Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı	Öğretim Üyesi
2019	Ankara Şehir Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği	Öğretim Üyesi

Yabancı Dil

İngilizce: Yökdil: 88.75

Yayınlar

Aile Hekimliği ve Afet Yönetiminde birçok yayını ve tez danışmanlıkları mevcuttur.

Hobiler

Fotoğrafçılık, Kitap Okuma

le.ahbv.edu.tr